

Pan(i) Radny(a)

.....
.....

Zwołuję XXXI sesję Rady Powiatu Tucholskiego, która odbędzie się **25 października 2013 r.** (piątek) o godz. 9⁰⁰ w sali 312 Starostwa Powiatowego w Tucholi, ul. Pocztowa 7.

Zawiadomienie niniejsze stosownie do art. 22 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2013 r. poz. 595) stanowi podstawę do zwolnienia radnego od pracy zawodowej w celu umożliwienia radnemu wzięcia udziału w pracach Rady Powiatu.

Porządek obrad XXXI sesji Rady Powiatu Tucholskiego:

1. Otwarcie sesji.
2. Stwierdzenie prawomocności obrad – quorum.
3. Zgłaszanie propozycji zmian do porządku obrad.
4. Przyjęcie protokołu z XXX sesji Rady Powiatu Tucholskiego.
5. Sprawozdanie z pracy Zarządu w okresie między sesjami..... **3**
6. Składanie zapytań i interpelacji
7. Informacja o złożonych oświadczeniach o stanie majątkowym **6**
8. Funkcjonowanie szkół prowadzonych przez Powiat na podstawie raportu oświatowego za rok szkolny 2012/2013 ..... **10**
9. Przedłożenie informacji Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska o stanie środowiska w województwie kujawsko-pomorskim **55**
10. Przejęcie informacji o stanie środowiska, rolnictwa i zasobów naturalnych w Powiecie Tucholskim **110**
11. Informacja Komisji Rewizyjnej z przeprowadzonej na zlecenie Rady Powiatu kontroli.
12. Podjęcie uchwały w sprawie powołania członka Komisji Finansów i Gospodarki Rady Powiatu Tucholskiego..... **126**
13. Podjęcie uchwały w przedmiocie rozpatrzenia skargi z dnia 20 sierpnia 2013 r. na Starostę Tucholskiego **128**
14. Podjęcie uchwały w sprawie zamiaru zmiany struktur organizacyjnych Zespołu Szkół Licealnych i Technicznych w Tucholi oraz Zespołu Szkół Licealnych i Agrotechnicznych w Tucholi **130**

15. Podjęcie uchwały w sprawie zmian budżetu Powiatu Tucholskiego na 2013 r. ... **132**
16. Odpowiedzi na zapytania i interpelacje.
17. Wnioski i oświadczenia radnych.
18. Zamknięcie sesji.

Podpisał: Przewodniczący Rady Powiatu

Michał Mróz

Sprawozdanie z pracy Zarządu w okresie między sesjami.

I. Zarząd Powiatu Tucholskiego od XXX sesji Rady Powiatu Tucholskiego odbył 4 posiedzenia, na których podjął 7 uchwał. W posiedzeniu Zarządu Powiatu w dniu 2 października br. nie uczestniczyła Pani Starosta – Dorota Gromowska. W posiedzeniu Zarządu Powiatu w dniu 25, 26 i 30 września br. uczestniczyli wszyscy Członkowie Zarządu.

II. Posiedzenie Zarządu Powiatu 25.09.2013r.

1. Zarząd po zapoznaniu się z pismem p. Kierownik Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Tucholi informującym, że placówka otrzymała prośbę Stowarzyszenia Rodziców Dzieci Specjalnej Troski w Tucholi dotyczącą wyrażenia przez Powiat Tucholski zgody na doposażenie Warsztatów Terapii Zajęciowej w następujące meble biurowe: szafa, nadstawka, biurko o łącznej kwocie doposażenia 4.000,00 zł wyraził zgodę na doposażenie Warsztatów Terapii Zajęciowej w wskazane, w piśmie meble biurowe. Zgodnie z § 19 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 25 marca 2004r. w sprawie warsztatów terapii zajęciowej stowarzyszenie za zgodą powiatu może wydatkować nie więcej niż 3% środków Funduszu przeznaczonych na pokrycie rocznych kosztów działalności na niezbędną wymianę zużytego wyposażenia warsztatu lub jego dodatkowe wyposażenie. Obecny Preliminarz rocznych wydatków WTZ na 2013 rok zakłada maksymalną kwotę na doposażenie wynoszącą 4.000,00 zł – co stanowi 0,61% środków Funduszu. Zarząd podejmując decyzję wziął pod uwagę powyższe informacje.
2. Zarząd zapoznał się z wnioskiem grupy Radnych o inicjatywę podjęcia przez Zarząd Powiatu Tucholskiego uchwały w sprawie przebudowy systemu grzewczego w budynku przy ul. Pocztowej 7b w Tucholi.
3. Zarząd zapoznał się z opiniami Komisji Edukacji, Kultury i Kultury Fizycznej wypracowanymi na posiedzeniu w dniu 17 września 2013r.

4. Zarząd zapoznał się z opinią Komisji Rewizyjnej wypracowaną na posiedzeniu w dniu 19 września br.
5. Zarząd zapoznał się z opiniami Komisji Polityki Społecznej i Zdrowia Rady Powiatu Tucholskiego wypracowanymi na posiedzeniu w dniu 19 września 2013r.
6. Zarząd zapoznał się z opiniami Komisji Finansów i Gospodarki wypracowanymi na posiedzeniu dnia 19 września 2013r.
7. Zarząd zapoznał się z opiniami Komisji Rolnictwa, Leśnictwa i Ochrony Środowiska Rady Powiatu Tucholskiego wypracowanymi na posiedzeniu w dniu 20 września 2013r.
8. Zarząd podjął uchwałę **Nr 157/351/2013** w sprawie powołania Komisji ds. refundacji kosztów czesnego dla nauczycieli szkół, dla których Powiat Tucholski jest organem założycielskim (3-0-0).
9. Zarząd podjął uchwałę **Nr 157/352/2013** w sprawie zmian budżetu Powiatu Tucholskiego na rok 2013 (3-0-0).

III. Posiedzenie Zarządu Powiatu 26.09.2013r.

10. Zarząd podjął uchwałę **Nr 158/353/2013** w sprawie wyrażenia zgody na zawarcie umowy użyczenia dotyczącej przekazania w użytkowanie przez Gminę Śliwice budynku na potrzeby Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych w Śliwicach (3-0-0).

IV. Posiedzenie Zarządu Powiatu 30.09.2013r.

11. Zarząd podjął uchwałę **Nr 159/354/2013** w sprawie zmiany uchwały w sprawie uchwalenia Wieloletniej Prognozy Finansowej Powiatu Tucholskiego na lata 2013-2024 (3-0-0).

V. Posiedzenie Zarządu Powiatu 02.10.2013r.

12. Zarząd podjął uchwałę **Nr 160/355/2013** w sprawie sposobu konsultacji z organizacjami pozarządowymi projektu uchwały Rady Powiatu Tucholskiego w sprawie „Programu współpracy Powiatu Tucholskiego z organizacjami

pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie na rok 2014” (2-0-0).

13. Zarząd powrócił do prośby Radnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego o uwzględnienie w budżecie na rok 2013/2014 inwestycji pt. „Ścieżka pieszo rowerowa na odcinku Białowieża-Stobno”. Zarząd zdecydował, że odpowiedź zostanie udzielona po spotkaniu Zarządu Powiatu Tucholskiego z Burmistrzem Tucholi.
14. Zarząd podjął uchwałę **Nr 160/356/2013** w sprawie wyrażenia zgody na likwidację mienia w Specjalistycznym Ośrodku Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie w Tucholi (2-0-0). Zarząd wyraził zgodę na likwidację Notebooka HP.
15. Zarząd po zapoznaniu się z prośbą Prezesa OSP Śliwice o wsparcie finansowe na zakup samochodu pożarniczego zdecydował udzielić odpowiedzi, iż z uwagi na fakt, że w roku 2013 zaplanowane na dany cel środki finansowe zostały rozdysponowane, Zarząd powyższy wniosek weźmie pod uwagę przy opracowywaniu projektu budżetu powiatu na rok 2014.
16. Zarząd po zapoznaniu się z pismem Prezesa Zarządu Oddziału Powiatowego ZOSP RP w Tucholi dotyczącym prośby o uwzględnienie w budżecie powiatu kwoty 60 tys. zł na zakup sprzętu i wyposażenia dla ochotniczych straży pożarnych Powiatu Tucholskiego podjął decyzję, że niniejszy wniosek weźmie pod uwagę przy opracowywaniu budżetu na rok 2014.
17. Zarząd podjął uchwałę **Nr 160/357/2013** w sprawie powołania komisji do przeprowadzenia czynności związanych z przeprowadzeniem przetargów na zbycie nieruchomości gruntowych położonych w Rudzkim Moście, stanowiących własność Powiatu Tucholskiego (2-0-0).

Zarząd Powiatu Tucholskiego

Informacja Przewodniczącego Rady Powiatu o złożonych mu oświadczeniach majątkowych radnych

Na podstawie art. 25 c ust. 12 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz.U. z 2013 r. poz. 595 z późn. zm.) podmiot dokonujący analizy oświadczeń majątkowych w terminie do dnia 30 października każdego roku przedstawia radzie powiatu informację o:

- 1) osobach, które nie złożyły oświadczenia majątkowego lub złożyły je po terminie,
- 2) nieprawidłowościach stwierdzonych w analizowanych oświadczeniach majątkowych wraz z ich opisem i wskazaniem osób, które złożyły nieprawidłowe oświadczenia,
- 3) działaniach podjętych w związku z nieprawidłowościami stwierdzonymi w analizowanych oświadczeniach majątkowych.

W związku z powyższym przedstawiam informację o złożonych na moje ręce oświadczeniach majątkowych.

Oświadczenia majątkowe za rok 2012 złożyło 16 Radnych w terminie określonym w art. 25 c ust. 4 tejże ustawy tj. do 30 kwietnia 2013 r.

Oświadczenia majątkowe 15 Radnych zostały przekazane do Urzędu Skarbowego w Tucholi w dniu 9 maja 2013 r., natomiast oświadczenie jednego Radnego do Urzędu Skarbowego w Poznaniu.

Do dnia przygotowywania materiału nie wpłynęły informacje o nieprawidłowościach w przekazanych oświadczeniach majątkowych.

Podpisał: Przewodniczący Rady

Michał Mróz

Tuchola, dnia 7 października 2013 r.

INFORMACJA

Zgodnie z art. 25 c ust. 12 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2013r. poz. 595 i 645) informuję, że do Starosty Tucholskiego oświadczenia majątkowe zostały złożone w oparciu o art. 25 c ust. 3 pkt 3 ustawy przez:

1. Pracowników Starostwa Powiatowego w Tucholi:

- 1/ Pana Wiktora Metkowskiego- Wicestarostę Tucholskiego
- 2/ Pana Wojciecha Kocińskiego – Członka Zarządu Powiatu Tucholskiego
- 3/ Panią Zofię Reszka – Sekretarza Powiatu
- 4/ Panią Zofię Łącką – Skarbnika Powiatu
- 5/ Panią Ewelinę Wiecką – Kierownika Referatu Komunikacji
- 6/ Panią Alicję Biesek – Podinspektora Referatu Komunikacji
- 7/ Pana Ryszarda Rybaka - Podinspektora Referatu Komunikacji
- 8/ Pana Dariusza Bortnika – Inspektora Referatu Komunikacji
- 9/ Panią Krystynę Szerszyń – Kierownika Referatu Budownictwa
- 10/ Pana Jerzego Szwankowskiego – Naczelnika Wydziału Geodezji, Gospodarki Nieruchomościami i Zasobami Przyrody
- 11/ Pana Stanisława Rzepińskiego - Zastępcę Naczelnika Wydziału Geodezji, Gospodarki Nieruchomościami i Zasobami Przyrody

2. Kierowników Jednostek Organizacyjnych Powiatu, Dyrektorów Szkół oraz Nadleśniczych:

- 1/ Panią Katarzynę Bronikowską- Dyrektora Domu Pomocy Społecznej w Wysokiej
- 2/ Panią Marię Bocianiak – Dyrektora Powiatowego Zakładu Obsługi w Tucholi
- 3/ Panią Annę Toby – Kierownika Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Tucholi
- 4/ Panią Aleksandrę Knade- Dyrektora Domu Dziecka w Tucholi
- 5/ Panią Aleksandrę Myszka – Kierownika Specjalistycznego Ośrodka Wsparcia dla Ofiar Przemocy w Rodzinie
- 6/ Pana Zenona Poturalskiego – Dyrektora Zarządu Dróg Powiatowych w Tucholi
- 7/ Panią Renatę Gramowską – Dyrektora Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Tucholi
- 8/ Panią Mariolę Pawelską – Dyrektora Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych w Śliwicach
- 9/ Pana Witolda Smoczyka – Dyrektora Tucholskiego Centrum Edukacji Zawodowej w Tucholi
- 10/ Panią Urszulę Piotrowską- Dyrektora Zespołu Szkół Ogólnokształcących w Tucholi
- 11/ Pana Jerzego Kornasia- Dyrektora Zespołu Szkół Licealnych i Technicznych w Tucholi
- 12/ Pana Tomasza Okrzyńskiego – Dyrektora Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Tucholi
- 13/ Pana Jarosława Słoma – Dyrektora Powiatowego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli w Tucholi
- 14/ Panią Reginę Wrębel – Dyrektora Zespołu Szkół Licealnych i Agrotechnicznych w Tucholi
- 15/ Pana Piotra Kasprzyka – Nadleśniczego Nadleśnictwa Trzebciny
- 16/ Pana Adama Wendę – Nadleśniczego Nadleśnictwa Zamrzenica

- 17/ Pana Zbigniewa Wamke – Nadleśniczego Nadleśnictwa Tuchola
- 18/ Pana Zbigniewa Grugel- Nadleśniczego Nadleśnictwa Woziwoda

3. Pracowników Powiatowego Urzędu Pracy w Tucholi:

- 1/ Panią Henrykę Dziurzyńską- Dyrektora Powiatowego Urzędu Pracy w Tucholi
- 2/ Panią Jadwigę Łyczywek – Zastępcę Dyrektora Powiatowego Urzędu Pracy w Tucholi
- 3/ Panią Renatę Jeneralską – Głównego księgowego
- 4/ Panią Iwonę Muzioł-Pollok– Inspektora powiatowego
- 5/ Panią Barbarę Świetlik- Inspektora powiatowego
- 6/ Panią Anetę Wegner- Inspektora powiatowego
- 7/ Panią Iwonę Kapanka – Referenta ds. rejestracji
- 8/ Panią Hannę Górka- Referenta ds. rejestracji
- 9/ Panią Annę Siniło - Referenta
- 10/ Panią Bożenę Michałek – Specjalistę ds. rozwoju zawodowego
- 11/ Pana Witolda Obarzanek – Specjalistę ds. rozwoju zawodowego

Wszystkie oświadczenia majątkowe złożone zostały w terminie określonym w art. 25 c ust. 4 i 5 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym.

Analiza oświadczeń nie wykazała błędów w ich wypełnieniu.

W dniu 13 września 2013 r. do Starostwa Powiatowego w Tucholi wpłynęło pismo od Naczelnika Urzędu Skarbowego w Tucholi z informacją o wstępnej weryfikacji oświadczeń majątkowych i stwierdzonych w nich nieprawidłowościach. W związku z powyższym pracownicy złożyli korekty oświadczeń, które zostały przekazane do Urzędu Skarbowego w Tucholi.

Podpisała:
z upoważnienia Starosty
Zofia Reszka – Sekretarz Powiatu

WOJEWODA KUJAWSKO-POMORSKI

Bydgoszcz, 15 września 2013 r.

ZOIN.414.200.2013

**RADA POWIATU
TUCHOLSKIEGO**

INFORMACJA

Na podstawie art. 25c ust. 12 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz.1592 ze zm.) informuję, że zgodnie z art. 25c ust. 3 pkt. 2 cyt. ustawy oświadczenie majątkowe Wojewodzie Kujawsko-Pomorskiemu złożyła Pani Dorota Gromowska Starosta Powiatu Tucholskiego oraz Pan Michał Mróz Przewodniczący Rady Powiatu Tucholskiego. Przedmiotowe oświadczenia majątkowe zostały złożone zgodnie z terminem określonym w art. 25c ust. 4 i 5 ustawy o samorządzie powiatowym.

W trakcie przeprowadzonych, w trybie art. 25c ust. 8 cyt. ustawy, analiz danych zawartych w wyżej określonych oświadczeniach majątkowych nie stwierdzono nieprawidłowości.

Z poważaniem
WOJEWODA KUJAWSKO-POMORSKI
[Signature]
Ewa Mes

Wykonano w 2 egz.:

egz. nr 1 adresat

egz. nr 2 a/a

RAPORT OŚWIATOWY

ZA ROK SZKOLNY 2012/2013

POWIAT TUCHOLSKI

październik 2013r.

Spis treści

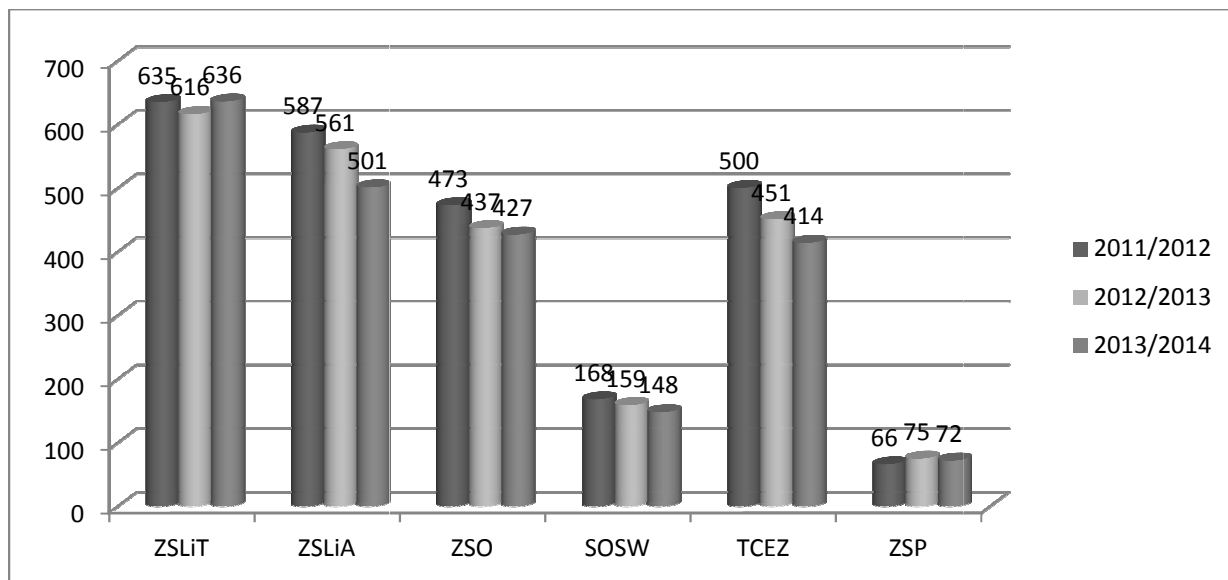
1. DYNAMIKA NABORU.....	4
1.1. LICZBA UCZNIÓW W POSZCZEGÓLNYCH SZKOŁACH.....	5
1.2. ZESTAWIENIE URODZEŃ, ABSOLWENTÓW SZKÓŁ GIMNAZJALNYCH, NABORU DO KLAS I SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH	5
1.3. ZESTAWIENIE LICZBY ODDZIAŁÓW.....	6
1.4 LICZBA PUNKTÓW UZYSKANYCH W PROCESIE REKRUTACJI DO SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH W LATACH 2012-2013 (technika, liceum).....	7
2. WYNIKI EGZAMINÓW W SZKOŁACH PUBLICZNYCH.	8
2.1. ZDAWALNOŚĆ EGZAMINU MATURALNEGO W SZKOŁACH PUBLICZNYCH.....	8
2.2. ŚREDNIE WYNIKI EGZAMINU MATURALNEGO W SZKOŁACH PUBLICZNYCH.....	8
2.3. ZDAWALNOŚĆ EGZAMINÓW ZAWODOWYCH.	9
2.4. WYNIKI EGZAMINU GIMNAZJALNEGO	10
3. OSIĄGNIĘCIA UCZNIÓW.....	11
4. EWALUACJA WEWNĘTRZNA SZKÓŁ, BADANIA EFEKTÓW KSZTAŁCENIA 12	
4.1. ZESPÓŁ SZKÓŁ OGÓLNOKSZTAŁCĄCYCH IM. BARTŁOMIEJA NOWODWORSKIEGO W TUCHOLI. 12	
4.2. ZESPÓŁ SZKÓŁ LICEALNYCH I AGROTECHNICZNYCH IM. LEONA JANTY – POŁCZYŃSKIEGO W TUCHOLI	13
4.3. ZESPÓŁ SZKÓŁ LICEALNYCH I TECHNICZNYCH IM. ZIEMI TUCHOLSKIEJ W TUCHOLI	14
4.4. SPECJALNY OŚRODEK SZKOLNO-WYCHOWAWCZY W TUCHOLI	14
4.5. TUCHOLSKIE CENTRUM EDUKACJI ZAWODOWEJ W TUCHOLI.....	15
4.6. ZESPÓŁ SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH W ŚLIWICACH	15
5. WYCHOWANIE I OPIEKA	16
5.1. ZESPÓŁ SZKÓŁ OGÓLNOKSZTAŁCĄCYCH IM. BARTŁOMIEJA NOWODWORSKIEGO W TUCHOLI 16	
5.2. ZESPÓŁ SZKÓŁ LICEALNYCH I AGROTECHNICZNYCH IM. LEONA JANTY – POŁCZYŃSKIEGO W TUCHOLI	17
5.3. ZESPÓŁ SZKÓŁ LICEALNYCH I TECHNICZNYCH IM. ZIEMI TUCHOLSKIEJ W TUCHOLI.....	19
5.4. SPECJALNY OŚRODEK SZKOLNO – WYCHOWAWCZY W TUCHOLI.....	21
5.5. ZESPÓŁ SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH W ŚLIWICACH	22

6. DOKSZTAŁCANIE NAUCZYCIELI.....	22
6.1. ZESPÓŁ SZKÓŁ OGÓLNOKSZTAŁCĄCYCH IM. BARTŁOMIEJA NOWODWORSKIEGO W TUCHOLI.	22
6.2. ZESPÓŁ SZKÓŁ LICEALNYCH I AGROTECHNICZNYCH IM. LEONA JANTY – POŁCZYŃSKIEGO W TUCHOLI	26
6.3. ZESPÓŁ SZKÓŁ LICEALNYCH I TECHNICZNYCH IM. ZIEMI TUCHOLSKIEJ W TUCHOLI	29
6.4. SPECJALNY OŚRODEK SZKOLNO – WYCHOWAWCZY W TUCHOLI.....	30
6.5. TUCHOLSKIE CENTRUM EDUKACJI ZAWODOWEJ W TUCHOLI.....	31
6.6. ZESPÓŁ SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH W ŚLIWICACH	31
6.7. PORADNIA PSYCHOLOGICZNO – PEDAGOGICZNA W TUCHOLI	32
7. REALIZOWANE PROJEKTY , WSPÓŁPRACA ZAGRANICZNA	33
7.1. ZESPÓŁ SZKÓŁ OGÓLNOKSZTAŁCĄCYCH IM. BARTŁOMIEJA NOWODWORSKIEGO W TUCHOLI	33
7.2. ZESPÓŁ SZKÓŁ LICEALNYCH I AGROTECHNICZNYCH IM. LEONA JANTY – POŁCZYŃSKIEGO W TUCHOLI	34
7.3. ZESPÓŁ SZKÓŁ LICEALNYCH I TECHNICZNYCH IM. ZIEMI TUCHOLSKIEJ W TUCHOLI	38
7.4. PROJEKTY REALIZOWANE PRZEZ WYDZIAŁ OŚWIATY	38
8. PORADNIA PSYCHOLOGICZNO – PEDAGOGICZNA W TUCHOLI	39
9. POWIATOWY OŚRODEK DOSKONALENIA NAUCZYCIELI W TUCHOLI.....	40
10. INFORMACJE DODATKOWE.....	43
10. 1. STYPENDIA.....	43
10.2. REMONTY W SZKOŁACH I PLACÓWKACH OŚWIATOWYCH W ROKU SZKOLNYM 2012/2013...	44
10.3. LICZBA NAUCZAŃ INDYWIDUALNYCH W SZKOLE	44
10.4. LICZBA PRACOWNIKÓW PRZEBYWAJĄCYCH NA URLOPIE DLA PORATOWANIA ZDROWIA	45

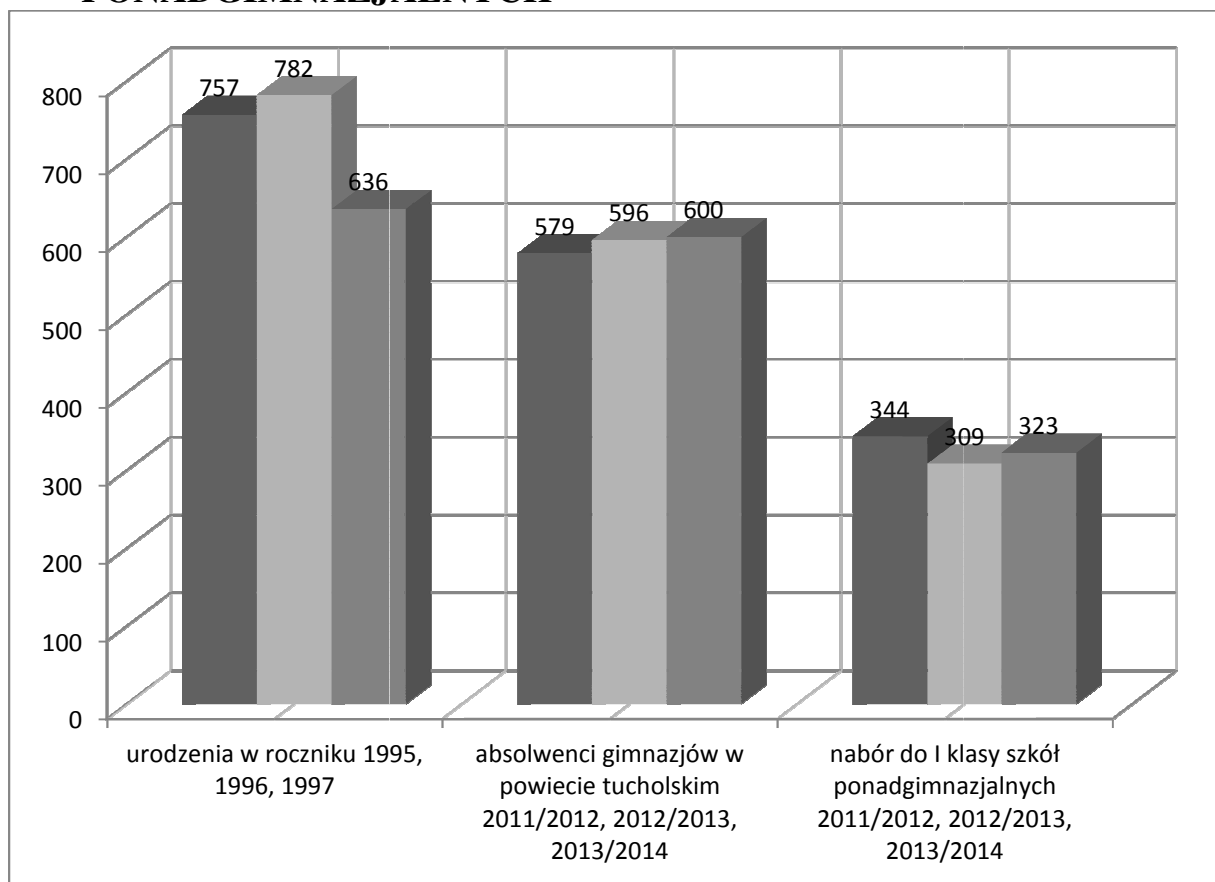
1. DYNAMIKA NABORU.

SZKOŁY WCHODZĄCE W SKŁAD ZESPOŁU		L. UCZNIÓW 2011/2012 (sprawozdanie SIO 30 września)	L. UCZNIÓW 2012/2013 (sprawozdanie SIO 30 września)	L. UCZNIÓW 2013/2014 (sprawozdanie SIO 30 września)
ZSLIT	Technikum Mechaniczne	89	88	82
	Technikum Handlowe	68	62	40
	Zasadnicza Szkoła Zawodowa	271	232	217
	Technikum Gastronomiczne	89	89	87
	Technikum Informatyczne	103	95	97
	Technikum Logistyczne	15	50	86
	Technikum nr 1 – technik hotelarstwa	-	-	27
	RAZEM	635	616	636
ZSLIA	Technikum Ekonomiczne	191	183	163
	Technikum Agrobiznesu	106	96	78
	Zasadnicza Szkoła Zawodowa	198	202	176
	Technikum Architektury Krajobrazu	92	80	71
	Technikum nr 2 - technik obsługi turystycznej	-	-	13
	RAZEM	587	561	501
ZSO	Liceum Ogólnokształcące	386	350	339
	Gimnazjum Powiatowe	87	87	88
	RAZEM	473	437	427
SOSW	Szkoła Podstawowa Specjalna	40	35	42
	Gimnazjum Specjalne	66	59	49
	Zasadnicza Szkoła Zawodowa Specjalna	44	33	34
	Szkoła Przystosowująca do Pracy	18	15	17
	Przedszkole Specjalne	-	-	6
	RAZEM	168	159	148
TCEZ	Technikum dla Dorosłych	11	10	9
	Szkoły Policealne	163	126	99
	Technikum Uzupełniające	6	61	17
	Uzupełniające Liceum	235	58	-
	Liceum Ogólnokształcące dla Dorosłych	85	196	289
	RAZEM	500	451	414
Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Śliwicach Zasadnicza Szkoła Zawodowa		66	75	72
RAZEM		2429	2299	2198

1.1. LICZBA UCZNIÓW W POSZCZEGÓLNYCH SZKOŁACH

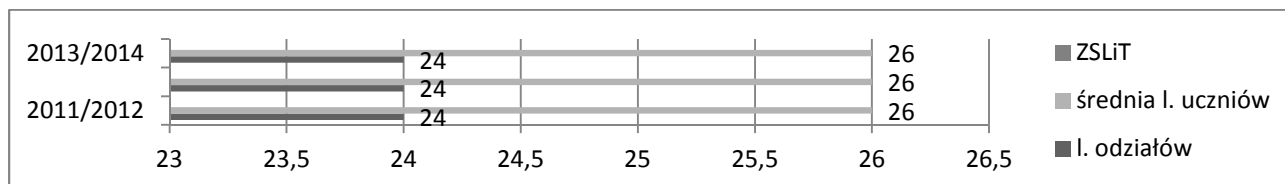
1.2. ZESTAWIENIE URODZEŃ, ABSOLWENTÓW SZKÓŁ GIMNAZJALNYCH, NABORU DO KLAS I SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH

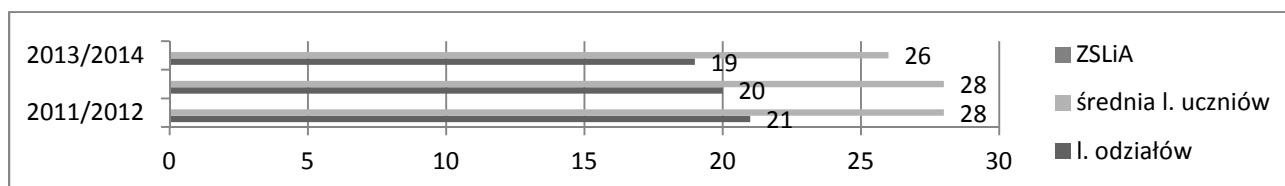
1.3. ZESTAWIENIE LICZBY ODDZIAŁÓW

	2011/2012		2012/2013		2013/2014	
	ODDZIAŁY	średnia liczba uczniów na oddział	ODDZIAŁY	średnia liczba uczniów na oddział	ODDZIAŁY	średnia liczba uczniów na oddział
ZSLiT	24	26	24	26	24	26
ZSLiA	21	28	20	28	19	26
ZSO	17	28	16	27	15	28
SOSW	15	11	14	10	14	10
TCEZ	14	36	12	38	11	36
ZSP	2	33	2	38	3	24

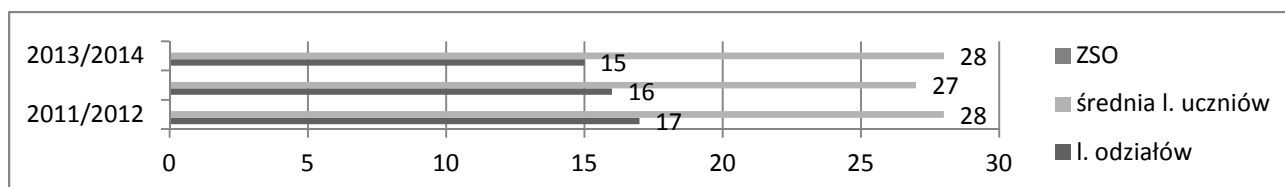
Zespół Szkół Licealnych i Technicznych w Tucholi

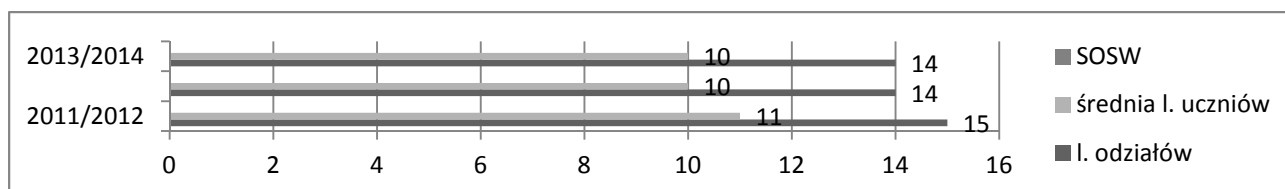
Zespół Szkół Licealnych i Agrotechnicznych w Tucholi

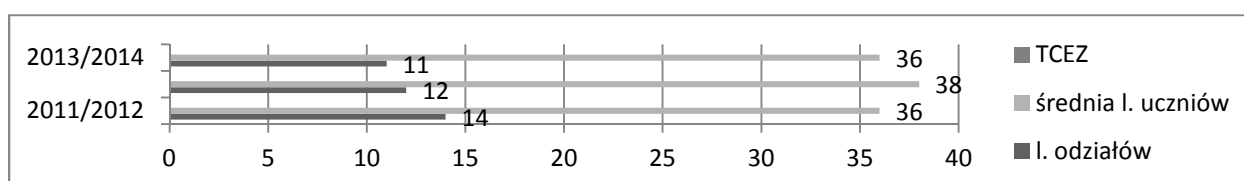
Zespół Szkół Ogólnokształcących w Tucholi

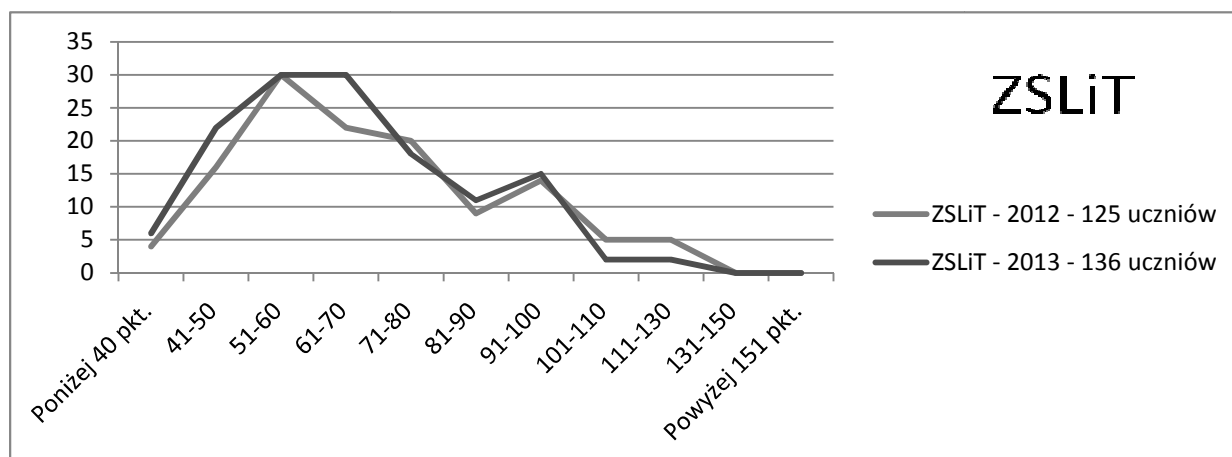
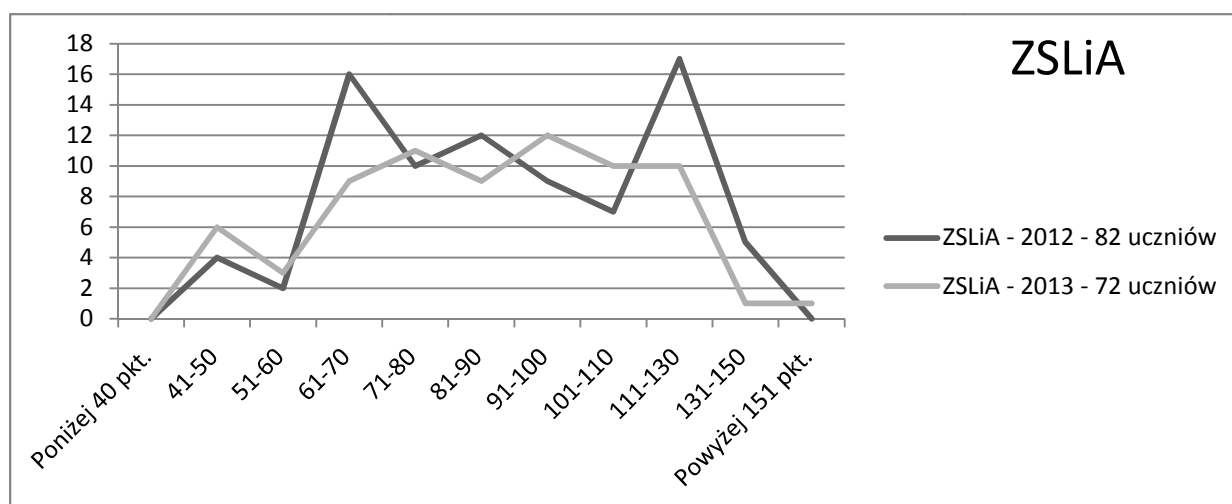
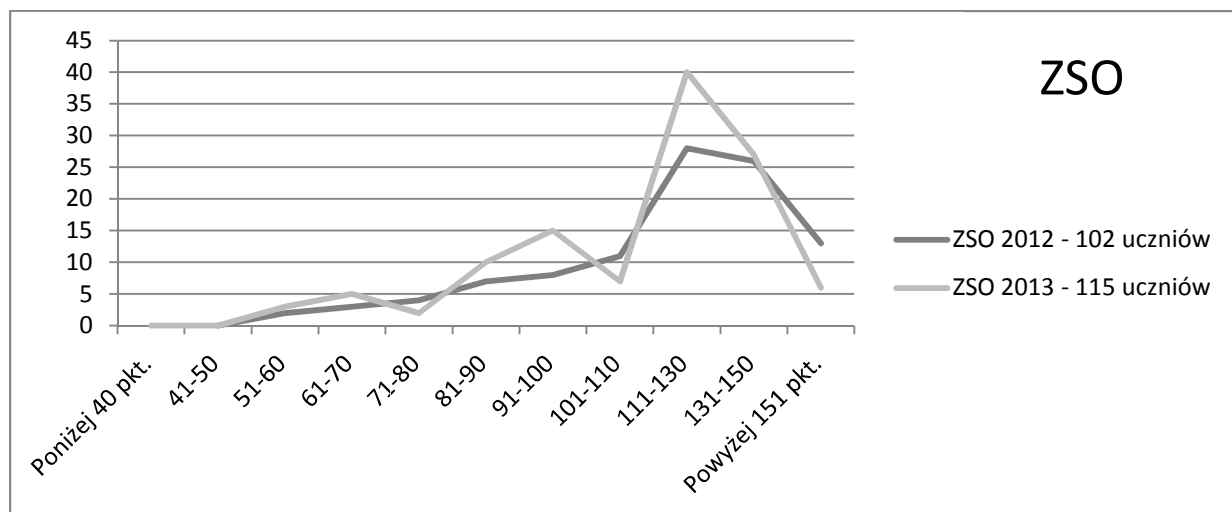
Specjalny Ośrodek Szkolno – Wychowawczy w Tucholi

Tucholskie Centrum Edukacji Zawodowej w Tucholi

1.4 LICZBA PUNKTÓW UZYSKANYCH W PROCESIE REKRUTACJI DO SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH W LATACH 2012-2013 (technika, liceum)

2. WYNIKI EGZAMINÓW W SZKOŁACH PUBLICZNYCH.

2.1. ZDAWALNOŚĆ EGZAMINU MATURALNEGO W SZKOŁACH PUBLICZNYCH.

Szkoła		Zdawalność wg przedmiotów (w %)					Zdawalność ogółem (w %)
		poziom podstawowy					
		jęz. polski		matematyka	jęz. obcy		
ustny	pis.	ustny	pis.				
ZSO Liceum Ogólnokształcące		100	100	94	95	99	93
Zespół Szkół Licealnych i Agrotechnicznych w Tucholi	Technikum Agrobiznesu	100	96,56	89,66	100	100	89,66
	Technikum Architektury Krajobrazu	100	100	100	100	100	100
	Technikum Ekonomiczne	97,62	95,24	80,96	95,22	90,91	79,86
	Ogółem ZSLiA						89,84
Zespół Szkół Licealnych i Technicznych w Tucholi	Technikum Mechaniczne	95	100	89	96,5	96,5	79
	Technikum Handlowe	100	100	55	81	85,5	59
	Technikum Informatyczne	96	96	96	95,5	100	88
	Technikum Gastronomiczne	100	100	67	97	94,5	65
Ogółem ZSLiT						72,75	
Tucholskie Centrum Edukacji	Liceum Ogólnokształcące	85	100	100	100	100	80
	Liceum Uzupełniające	93	87	47	53	80	40
	Ogółem TCEZ						60

2.2. ŚREDNIE WYNIKI EGZAMINU MATURALNEGO W SZKOŁACH PUBLICZNYCH.

Szkoła		Średni wynik wg przedmiotów (w %)				
		poziom podstawowy				
		jęz. polski		matematyka	jęz. obcy	
ustny	pisemny	ustny	pisemny			
ZSO Liceum Ogólnokształcące		75,85	59,54	65,50	67,29	75,13
Zespół Szkół Licealnych i Agrotechnicznych w Tucholi	Technikum Agrobiznesu	49,85	47,03	49,24	52,97	57,31
	Technikum Architektury Krajobrazu	63,30	53,17	52,17	57,73	69,76
	Technikum Ekonomiczne	66,90	44,33	47,90	50,08	55,98

Zespół Szkół Licealnych i Technicznych w Tucholi	Technikum Mechaniczne	57	45	54	42	47
	Technikum Handlowe	59	49	31	39,5	41
	Technikum Informatyczne	56	45	54	46,5	53,5
	Technikum Gastronomiczne	63	50	40	45	47
Tucholskie Centrum Edukacji Zawodowej	Liceum Ogólnokształcące	55	44	60	41	53
	Liceum Uzupełniające	48	39	31	37	45

2.3. ZDAWALNOŚĆ EGZAMINÓW ZAWODOWYCH.

Szkoła	Zawód	Liczba zdających	Zdawalność	Ogółem
			(w%)	(w%)
ZSLiT w Tucholi Technika	technik mechanik	21	100	84,25
	technik informatyk	26	73	
	technik handlowiec	21	90	
	technik organizacji usług gastronomicznych	23	74	
ZSLiA w Tucholi Technika	technik agrobiznesu	29	93,1	72,34
	technik architektury krajobrazu	26	61,54	
	technik ekonomista	39	64,1	
TCEZ Technika	technik bhp	12	100	74
	technik administracji	9	56	
	technik ochrony technik rolnik	9	67	
ZSLiA w Tucholi Zasadnicza Szkoła Zawodowa	mechanik operator pojazdów i maszyn rolniczych	28	82,14	78,57
	fryzjer	8	75	
	rzeźnik - wędliniarz			
ZSLiA w Tucholi Zasadnicza Szkoła Zawodowa (egzamin zorganizowany przez Cech Rzemiosł Różnych)	elektryk			100
	murarz	5		
	fryzjer	4		
	elektryk	2		
	cukiernik	3		
	monter. inst.	1		
blacharz	2			

ZSLiT w Tucholi Zasadnicza Szkoła Zawodowa	sprzedawca	25	88	91
	kucharz małej gastronomii	26	92	
	elektromechanik	8	100	
	mechanik pojazdów samochodowych	12	83	
ZSP w Śliwicach Zasadnicza Szkoła Zawodowa	elektryk	3	100	89
	mechanik pojazdów samochodowych	6	100	
	ślusarz	1	0	
	stolarz	2	100	
	tapicer	1	100	
	rzeźnik - wędliniarz	2	100	
	fryzjer	1	100	
	sprzedawca	1	100	
	kucharz małej gastronomii rolnik	2	100	

2.4. WYNIKI EGZAMINU GIMNAZJALNEGO

Gimnazjum Powiatowe					
Przedmiot	GIMNAZJUM POWIATOWE	MIASTO I GMINA TUCHOLA	POWIAT TUCHOLSKI	KUJ - POM	KRAJ
JĘZYK POLSKI	85,31	59,15	57,44	60,78	62
HISTORIA I WOS	73,93	54,34	53,42	56,27	58
MATEMATYKA	72,52	44,13	46	46,20	48
PRZEDMIOTY PRZYRODNICZE	77,62	55,78	55,59	57,28	59
JĘZYK ANGIELSKI PP	83,00	50,54	51,79	59,97	63
JĘZYK ANGIELSKI PR	79,63	52,50	40,38	42,80	45
JĘZYK NIEMIECKI PP	90,81	62,83	60,65	54,85	58
JĘZYK NIEMIECKI PR	74,44	39,52	36,84	37,02	40

	Część humanistyczna		Część matematyczno - przyrodnicza		j. niemiecki
	GH-P Polski	GH-H Historia i WOS	GM-M Matematyka	GM-P Przedmioty Przyrodnicze	
GIMNAZJUM SPECJALNE	78,4%	77,7%	56,4%	64,9%	63%
SZKOŁA PODSTAWOWA SPECJALNA	29,25				NIE DOTYCZY
ZASADNICZA SZKOŁA ZAWODOWA	Przystąpiło do egzaminu : 8 zdało cz. teoretyczną : 8 zdało cz. praktyczną : 4				

3. OSIĄGNIĘCIA UCZNIÓW

Nazwa szkoły	Liczba uczniów uczestniczących w konkursach i zawodach	Liczba laureatów konkursów i zawodów na szczeblu: POWIAT				Liczba konkursów i zawodów w których uczestniczyła szkoła
		I miejsce	II miejsce	III miejsce	Wyróż.	
ZSO	48	17	8	7	6	16
ZSLiA	128	4	6	6	3	22
ZSLiT	88	20	8	28	6	16
SOSW	25	1	1	5	10	7
ZSP Śliwice	15	2	-	-	-	6

Nazwa szkoły	Liczba uczniów uczestniczących w konkursach i zawodach	Liczba laureatów konkursów i zawodów na szczeblu: WOJEWÓDZTWO				Liczba konkursów i zawodów w których uczestniczyła szkoła
		I miejsce	II miejsce	III miejsce	Wyróż.	
ZSO	4	5	-	7	5	17
ZSLiA	1	2	2	1	2	7
ZSLiT	27	-	-	15	6	4
SOSW	53	10	6	10	10	15

Nazwa szkoły	Liczba uczniów uczestniczących w konkursach i zawodach	Liczba laureatów konkursów i zawodów na szczeblu: OGÓLNOPOLSKI				Liczba konkursów i zawodów w których uczestniczyła szkoła
		I miejsce	II miejsce	III miejsce	Wyróż.	
ZSO	12	1	1	1	-	5
ZSLiA	86	1	-	2	3	9
ZSLiT	6	-	-	-	6	1
SOSW	10	2	-	1	3	4

Nazwa szkoły	Liczba uczniów uczestniczących w konkursach i zawodach	Liczba laureatów konkursów i zawodów na szczeblu: inny				Liczba konkursów i zawodów w których uczestniczyła szkoła
		I miejsce	II miejsce	III miejsce	Wyróż.	
ZSO	32	1	-	1	5	3
ZSLiA	20	2	5	3	-	3
ZSLiT	18	-	-	3	4	7
SOSW	38	7	4	6	10	16

4. EWALUACJA WEWNĘTRZNA SZKÓŁ, BADANIA EFEKTÓW KSZTAŁCENIA

4.1. ZESPÓŁ SZKÓŁ OGÓLNOKSZTAŁCĄCYCH IM. BARTŁOMIEJA NOWODWORSKIEGO W TUCHOLI

W roku szkolnym 2012/13 zostały przeprowadzone dwie ewaluacje:

- a) w obszarze EFEKTY DZIAŁANOŚCI DYDAKTYCZNEJ, WYCHOWAWCZEJ I OPIEKUŃCZEJ – wymaganie „Uczniowie nabywają wiadomości i umiejętności”;
- b) w obszarze FUNKCJONOWANIE SZKOŁY LUB PLACÓWKI W ŚRODOWISKU LOKALNYM – wymaganie „Postrzeganie szkoły w środowisku lokalnym”.

1. „Uczniowie nabywają wiadomości i umiejętności”

Celem ewaluacji było zebranie informacji o tym czy uczniowie w wystarczający sposób nabywają wiadomości i umiejętności do zdania egzaminów zewnętrznych oraz czy w szkole diagnozuje i analizuje się osiągnięcia uczniów. Zespół ewaluacyjny powołany przez dyrektora szkoły opracował kluczowe pytania oraz metody badawcze pozwalające na przeprowadzenie analizy wyników. Dokonana ewaluacja pozwala stwierdzić, że należy kontynuować i rozwijać działania mające na celu utrzymanie dotychczasowego poziomu kształcenia poprzez: wykorzystanie wniosków z analiz egzaminów do zmiany metod i form pracy; doskonalenie wypracowania właściwej

formuły oceny postępów ucznia; podjęcie działań mających na celu ukierunkowanie uczniów pod kątem wyboru kierunku studiów; dostosowanie wymagań do indywidualnych potrzeb uczniów

2. „Postrzeganie szkoły w środowisku”

Celem ewaluacji było pozyskanie informacji na temat zainteresowania pracą szkoły i jej osiągnięciami, zebranie informacji na temat mocnych i słabych stron szkoły oraz poznanie przyczyn malejącej, nieadekwatnie do niżu demograficznego, liczby uczniów. Źródłami informacji do przeprowadzenia badań byli uczniowie gimnazjów i ich rodzice z powiatu tucholskiego. Dokonana ewaluacja pozwoliła sformułować wnioski i uznać, że przyczyną malejącej liczby uczniów jest m.in. niż demograficzny oraz wzrost zainteresowania absolwentów gimnazjów nauczaniem zawodowym. Generalnie szkoła jest dobrze postrzegana w środowisku przez uczniów gimnazjów jak i ich rodziców, (ponad 70% pozytywnych ocen). W interesie szkoły jest zatem, aby tę opinię zachować i wspólnym wysiłkiem podnosić.

4.2. ZESPÓŁ SZKÓŁ LICEALNYCH I AGROTECHNICZNYCH IM. LEONA JANTY – POŁCZYŃSKIEGO W TUCHOLI

W roku szkolnym 2012/2013 przeprowadzono dwie ewaluacje w obszarze: **Efekty działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej szkoły**

Ewaluacja wewnętrzna - respektowane są normy społeczne w zakresie bezpieczeństwa i frekwencji uczniów w szkołach. Celem Ewaluacji było zebranie informacji oraz sporządzenie raportu nt. **bezpieczeństwa uczniów w szkole oraz poprawy frekwencji na zajęciach lekcyjnych i zajęciach praktycznych**. Pozwoliła ona ocenić skuteczność podejmowanych w szkole działań oraz podjąć starania w celu uzyskania lepszych efektów pracy wychowawczej.

Ewaluacja wewnętrzna - prowadzone są działania służące wyrównaniu szans edukacyjnych w zakresie skuteczności pomocy- psychologiczno - pedagogicznej. Celem ewaluacji była **ocena pomocy psychologiczno - pedagogicznej na wyniki pracy uczniów oraz skuteczność podjętych metod**.

Wyniki ewaluacji pozwolą podjąć bardziej efektywne działania wspierające uczniów zdolnych oraz mających problemy szkolne.

W szkole była prowadzona również m. in. analiza wyników egzaminów maturalnych i zawodowych, egzaminów próbnych oraz badanie poziomu wiedzy uczniów „na wejściu” w klasach I i w połowie okresu nauki.

4.3. ZESPÓŁ SZKÓŁ LICEALNYCH I TECHNICZNYCH IM. ZIEMI TUCHOLSKIEJ W TUCHOLI

W roku szkolnym 2012/2013 została przeprowadzona ewaluacja wewnętrzna w obszarze - **efekty działalności dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej oraz innej działalności statutowej w aspekcie wymagania 1.3 – uczniowie są aktywni.**

Celem ewaluacji było określenie, w **jakim stopniu uczniowie są samodzielni i autonomiczni w podejmowaniu różnorodnych aktywności na rzecz własnego rozwoju i rozwoju szkoły.** Niezbędnym zadaniem do prawidłowego oszacowania realizacji przez szkołę tego wymagania było dokładne przeanalizowanie zajęć dodatkowych, zwłaszcza zajęć pozalekcyjnych.

W przeprowadzonej ewaluacji wewnętrznej zastosowano procedury i narzędzia badawcze opracowane przez zespół ds. ewaluacji. Obejmowały one ankiety skierowane do uczniów, rodziców i nauczycieli oraz analizę wybranej dokumentacji prowadzonej przez szkołę (dzienniki zajęć pozalekcyjnych; sprawozdania z prac zespołów przedmiotowych; samorządu uczniowskiego, szkolnego koła PCK i wolontariatu).

Dokonana ewaluacja pozwoliła stwierdzić, że:

- Działające w szkole koło PCK i wolontariat uczy pracy w zespole , rozwija u uczniów postawy społeczne, samokontrolę i odpowiedzialność za drugiego człowieka.
- Zajęcia pozalekcyjne realizowane w naszej szkole odpowiadają potrzebom uczniów i są dostosowane do ich możliwości.
- Oferta zajęć jest modyfikowana w oparciu o diagnozę potrzeb i wzbogacana, co umożliwi rozwój zainteresowań uczniów. Prowadzone są także działania wspomagające uczniów z trudnościami w nauce.

4.4. SPECJALNY OŚRODEK SZKOLNO-WYCHOWAWCZY W TUCHOLI

W ramach sprawowanego nadzoru pedagogicznego w roku szkolnym 2012/2013 zaplanowano szereg działań , które zostały w pełni zrealizowane.

Ewaluacja wewnętrzna obejmowała sferę dydaktyczną oraz opiekuńczo – wychowawczą.

W zakresie działań opiekuńczo – wychowawczych dotyczyła:

- profilaktyki uzależnień;
- przestrzegania praw dziecka;
- form realizacji godzin do dyspozycji wychowawcy klasy pod kontem planu wychowawczego poszczególnych klas i szkoły oraz realizacji dodatkowych godzin tzw. „ karcianych ”;

W zakresie działań dydaktycznych:

- analizy wyników sprawdzianów po klasie VI szkoły podstawowej;
- analizy wyników egzaminów gimnazjalnych;
- analizy wyników po Zasadniczej Szkole Zawodowej;
- analizy oceniania uczniów zgodnie z wewnątrzszkolnym systemem oceniania oraz przedmiotowym systemem oceniania;
- analiza dokumentów pod względem zgodności realizacji zajęć rewalidacyjno – wychowawczych z rozporządzeniem MEN;
- realizacja godzin nauczania indywidualnego.

Na podstawie analizy dokumentów szkolnych oraz ankiet przeprowadzonych wśród uczniów, rodziców i nauczycieli wypracowane zostały następujące wnioski do realizacji w następnym roku szkolnym:

- indywidualizacja pracy z uczniem;
- mobilizowanie uczniów do aktywnego udziału w zajęciach lekcyjnych;
- większa systematyczność oceniania uczniów;
- większe wykorzystanie technologii informacyjnej w procesie dydaktycznym;
- w dalszym ciągu podejmowanie działań wpływających na poprawę frekwencji w szkole;
- konsekwentne działania i współpraca nauczycieli z rodzicami.

4.5. TUCHOLSKIE CENTRUM EDUKACJI ZAWODOWEJ W TUCHOLI

W TCEZ działał powołany zespół ds. ewaluacji, który corocznie opracowuje plan działania w uwzględnieniu wytycznych MEN i Kujawsko-pomorskiego KO.

Efekty Kształcenia w TCEZ –CKP dla uczniów którzy realizują zajęcia praktyczne -100%.

4.6. ZESPÓŁ SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH W ŚLIWICACH

W roku szkolnym 2012/2013 celem ewaluacji było **wdrożenie i realizacja nowej podstawy programowej**. W wyniku ewaluacji stwierdzono, że programy nauczania zostały dostosowane do nowej podstawy programowej na wniosek nauczycieli. Wprowadzono również nowe podręczniki zgodne z nową podstawą programową. Wykaz podręczników podano do wiadomości uczniów i rodziców do 15 czerwca 2013r. Nauczyciele opracowali nowe rozkłady nauczania w klasie pierwszej. W następnym roku należy zbadać potrzeby nauczycieli w zakresie realizacji nowej podstawy programowej (po pierwszym roku funkcjonowania).

5. WYCHOWANIE I OPIEKA

5.1. ZESPÓŁ SZKÓŁ OGÓLNOKSZTAŁCĄCYCH IM. BARTŁOMIEJA NOWODWORSKIEGO W TUCHOLI

1. Ilość porad udzielonych przez pedagoga – około 120 porad - wg zapisów w dzienniku.

2. Profilaktyka zdrowotna:

- program „Różowa wstążeczka” dla dziewcząt z klas II liceum – profilaktyka nowotworowa;
- zajęcia dla wszystkich klas gimnazjum i liceum z wychowawcą na temat szkodliwości palenia papierosów;
- zajęcia dla wszystkich klas liceum i gimnazjum z wychowawcą, pedagogiem na temat profilaktyki zachorowań na grype;
- program „Mam haka na raka” – profilaktyka nowotworowa – prezentacje przygotowane przez uczniów;
- program „Transplantologia – dar życia” - prezentacje przygotowane przez uczniów;
- udział uczniów w konkursie fotograficznym pt. „Nie ulegaj nałogom”;
- spotkanie z terapeutą uzależnień dla klas I LO i GP.

3. Interwencje policji – brak.

4. Spotkania z rodzicami.

W roku szkolnym 2012/2013 odbyło się 6 spotkań z rodzicami – zebrania klasowe, wywiadówki oraz spotkania z rodzicami pod nazwą „rozmowy indywidualne z rodzicami”. Rozmowy indywidualne z rodzicami prowadzone są także po spotkaniach klasowych i na prośbę rodzica z wychowawcą lub nauczycielami przedmiotów. Rodzice kontaktują się na bieżąco z wychowawcami oraz nauczycielami przedmiotu telefonicznie i osobiście podczas przerw i okienek. Ponadto dwa razy w ciągu roku szkolnego w wyznaczonych terminach wszyscy nauczyciele dyżurują w swoich gabinetach i pozostają do dyspozycji rodziców. O terminach dyżuru – rozmów indywidualnych rodzice są informowani poprzez szkolną stronę internetową oraz wychowawców klas.

5. Realizacja dodatkowej godziny „karcianej”.

Godzina wynikająca z artykułu 42 Karty Nauczyciela zgodnie z zaleceniami dyrekcji została przez nauczycieli przeznaczona na rozwijanie zainteresowań uczniów, pracę z uczniem zdolnym oraz pracę z uczniem mającym trudności we nauce, tj. na zajęcia

dydaktyczno – wyrównawcze, zajęcia przygotowujące do konkursów, olimpiad oraz konsultacje. Realizacja „godziny karcianej” zgodnie z rozporządzeniem MEN w sprawie sposobu prowadzenia dokumentacji szkolnej została przez każdego nauczyciela odnotowana w dzienniku zajęć pozalekcyjnych. Dzienniki dwukrotnie zostały poddane kontroli – po klasyfikacji śródrocznej i po końcoworocznej. Wszyscy nauczyciele zrealizowali obowiązującą ilość godzin.

5.2. ZESPÓŁ SZKÓŁ LICEALNYCH I AGROTECHNICZNYCH IM. LEONA JANTY – POŁCZYŃSKIEGO W TUCHOLI

1. Ilość porad udzielonych przez pedagoga.

Przeprowadzono łącznie 161 porad dla uczniów, nauczycieli i rodziców.

2. Profilaktyka zdrowotna

L.p.	Tematyka
1.	Organizowanie konkursu fotograficznego „Nie ulegaj uzależnieniom”.
2.	„HIV/ AIDS i choroby przenoszone drogą płciową”.
3.	„Tatuaż – moda a zdrowie”.
4.	Zajęcia dla kl. I z terapeutą z zakresu profilaktyki uzależnień.
5.	Lekcje wychowawcze nt. szkodliwości środków psychoaktywnych dla organizmu człowieka.
6.	„Płodowy Zespół Alkoholowy –FAS”.
7.	Propagowanie krwiodawstwa – działalność koła PCK.
8.	Organizowanie akademii dla uczniów pełnoletnich „Transplantologia - Dar Życia”
9.	Planowanie działań po zgłoszeniu udziału szkoły w realizacji kampanii społecznej „Mam haka na raka 6”.
10.	„Sylwetka młodego człowieka zażywającego narkotyki”.
11.	„STOP-Cyberprzemocy – czym jest cyberprzemoc i gdzie szukać pomocy.”
12.	Edukacja uczniów chorujących na cukrzycę typu 1.
13.	„Wirtualne uzależnienia – jak nie uzależnić się od komputera i sieci”.
14.	„Jak radzić sobie ze stresem przedegzaminacyjnym”.
15.	Zdrowy styl życia .
16.	Profilaktyka wad postawy uczniów.

17.	Propagowanie akcji zostań dawcą szpiku kostnego.
18.	Przygotowanie uczniów do konkursu „Wiedzy o zdrowiu” na szczeblu szkolnym, powiatowym i wojewódzkim.

3. Interwencje policji.

W roku szkolnym 2012/2013 nie miały miejsca interwencje policji.

4. Spotkania z rodzicami.

W roku szkolnym 2012/2013 odbyły się 3 ogólne zebrania oraz dodatkowe organizowane przez wychowawców klas z rodzicami w formie wywiadówek. Indywidualne spotkania z rodzicami odbywały się w gabinecie pedagoga bądź z wychowawcami w pomieszczeniu do indywidualnych kontaktów.

Coraz częściej w kontaktach z rodzicami wykorzystywany jest dziennik elektroniczny.

5. Realizacja dodatkowej godziny „karcianej”.

W ramach dodatkowej godziny w roku szkolnym 2012/2013 odbyły się następujące zajęcia:

- fakultety z przedmiotów maturalnych i zawodowych,
- fakultety z programu INSERT GT,
- zajęcia wyrównawcze,
- zajęcia rekreacyjno - sportowe,
- zajęcia artystyczne,
- zajęcia korekcyjno-kompensacyjne,
- konsultacyjne z różnych przedmiotów,
- przygotowanie teoretyczne do egzaminu uczniów z przepisów o ruchu drogowym,
- praca z uczniem zdolnym - rozwijanie zainteresowań uczniów,
- przygotowanie uczniów do konkursów, olimpiad,
- przygotowanie teoretyczne uczniów do pracy piłarką spalinową,
- przygotowanie uczniów do egzaminu na uprawnienia do pracy kombajnem zbożowym,

- koło Inicjatyw Społecznych,
- szkolne koło LOP,
- rozwijanie zainteresowań z języka HTML,
- upowszechnianie świąt i rocznic państwowych oraz ważnych wydarzeń w środowisku i szkole,
- pogłębienie wiary w życiu człowieka oraz Katolickie Stowarzyszenie Młodych.

W/w zajęcia wpłynęły pozytywnie na poszerzenie wiedzy, rozwijanie umiejętności, zainteresowań i pasji uczniów oraz wpłynęły na poprawę wyników pracy szkoły.

5.3. ZESPÓŁ SZKÓŁ LICEALNYCH I TECHNICZNYCH IM. ZIEMI TUCHOLSKIEJ W TUCHOLI.

1. Ilość porad udzielonych przez pedagoga.

W roku szkolnym 2012/2013 udzielono około 130 porad uczniom, nauczycielom i rodzicom.

2. Profilaktyka zdrowotna.

Profilaktyka zdrowotna jest ważnym elementem pracy szkoły. Znajduje ona odzwierciedlenie w podstawowych dokumentach szkolnych: Programie Wychowawczym i Szkolnym Programie Profilaktycznym. W ramach profilaktyki zdrowotnej przeprowadzono w ZSLiT następujące działania:

- Olimpiada Promocji Zdrowego Stylu Życia PCK;
- Ogólnopolskie Mistrzostwa Pierwszej Pomocy PCK;
- warsztaty kulinarne Agencji Rynku Rolnego promujące zasady zdrowego żywienia ze wspieraniem żywienia regionalnego;
- akcja „Szkoła dla każdego bez dymu tytoniowego”;
- warsztaty onkologiczne w Centrum Onkologii w Bydgoszczy;
- akcja ulotkowa na temat samobadania piersi;
- udział uczniów w wykładzie „Środa medyczna” w Collegium Medicum;
- prowadzenie w gimnazjach wykładów „Jak zmniejszyć ryzyko chorób dieto zależnych?”;
- zajęcia prowadzone przez pedagoga „sztuka wyboru”.

3. Interwencje policji.

W roku szkolnym 2012/2013 miały miejsce dwie interwencje policji.

4. Spotkania z rodzicami.

W roku szkolnym 2012/ 2013 odbyły się cztery ogólnoszkolne zebrania rodziców:

- Do 20 września – spotkania organizacyjne (wybory Rad Rodziców, zapoznanie z kalendarzem roku szkolnego, prawa i obowiązki ucznia);
- 22 listopada – sprawy bieżące (omówienie bieżących spraw organizacyjnych oraz nurtujących wychowawcę i rodziców, postępowanie z uczniem opuszczającym zajęcia bez usprawiedliwienia);
- 31 stycznia – podsumowanie I semestru (szczegółowa analiza wyników nauczania i frekwencji w klasie za I semestr);
- 18 kwietnia – sprawy bieżące (analiza wyników nauczania w II semestrze, udział uczniów w zajęciach wyrównawczych, informacja na temat wprowadzenia dziennika elektronicznego w szkole);
- Odbywały się również indywidualne zebrania rodziców poszczególnych klas związane z bieżącymi sprawami np. zebranie rodziców klas maturalnych mające na celu zapoznanie ich z procedurami obowiązującymi na egzaminie maturalnym i zawodowym.

Spotkania indywidualne odbywały się na każde życzenie rodzica, opiekuna prawnego lub nauczyciela. W szczególnych przypadkach odbywały się one w obecności dyrektora lub pedagoga szkolnego. Najczęściej dotyczyły one uczniów, którzy wyróżniali się niską frekwencją i słabymi wynikami w nauce oraz zachowań niezgodnych z regulaminami szkolnymi.

5. Realizacja dodatkowej godziny „karcianej”.

W roku szkolnym 2012/2013 w Zespole Szkół Licealnych i Technicznych im. Ziemi tucholskiej dodatkowe zajęcia w ramach tak zwanej godziny „karcianej”) prowadziło 51 nauczycieli pełnozatrudnionych i 7 nauczycieli zatrudnionych na niepełnym etacie. Odbywały się one w dniach pracy szkoły w godzinach popołudniowych. Wszystkie zajęcia zostały udokumentowane i rozliczone przez zespół kierowniczy.

Główne formy pracy to:

- zajęcia przygotowujące do udziału w konkursach, turniejach i zawodach;
- zajęcia przygotowujące do matury i egzaminów zawodowych;
- zajęcia wyrównawcze dla uczniów mających problemy z nauką;
- zajęcia sportowe i rekreacyjne;

- zajęcia integracyjno-opiekuńcze;
- zajęcia informatyczne;
- zajęcia w ramach terapii psychologiczno-pedagogicznej;
- koła zainteresowań;
- konwersatoria z języków obcych;
- zajęcia plastyczno-korekcyjne;
- zajęcia liturgiczno-sportowe.

Tradycyjnie nauczyciele sygnalizowali pewne problemy z frekwencją na wyżej wymienionych zajęciach, ponieważ większość uczniów z naszej szkoły dojeżdża z ościennych miejscowości i ma problemy z powrotem do domu w późnych godzinach popołudniowych.

5.4. SPECJALNY OŚRODEK SZKOLNO – WYCHOWAWCZY W TUCHOLI

1. Ilość porad udzielonych przez pedagoga – 321.

2. Profilaktyka zdrowotna.

- Świadome macierzyństwo.
- Co wiemy o narkotykach ?
- Szkodliwość palenia papierosów.
- Antykoncepcja – nieświadomość młodzieży .
- Owoce i warzywa – nasi przyjaciele.
- Profilaktyka próchnicy zębów – fluoryzacja.
- Olimpiada promująca zdrowy styl życia.
- Szkolenie dla uczniów „ Pierwsza pomoc na drodze ”.
- Program profilaktyczny „ Trzymaj formę ”.

3. Interwencje policji – 3.

4. Spotkania z rodzicami.

W roku szkolnym 2012/2013 odbyły się **97** spotkań z rodzicami:

- spotkania ogólne z dyrektorem szkoły;
- wywiadówki organizowane przez wychowawców;
- rozmowy indywidualne z nauczycielami oraz pedagogiem szkolnym;
- rozmowy z rodzicami w domu rodzinnym;
- rozmowy telefoniczne.

6. Realizacja dodatkowej godziny „karcianej”:

- praca z uczniem zdolnym;
- praca z uczniem słabym;
- zajęcia korekcyjno – kompensacyjne;
- zajęcia opiekuńczo – wychowawcze.

5.5. ZESPÓŁ SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH W ŚLIWICACH

- 1. Ilość porad udzielonych przez pedagoga: 29.**
- 2. Profilaktyka zdrowotna:** warsztaty profilaktyczne „Młodzież a używki”, piknik profilaktyczny „Miej pasję, nie nałogi”, lekcje wychowawcze na temat właściwego odżywiania i chorób cywilizacyjnych.
- 3. Interwencje policji – 1** (palenie na terenie szkoły).
- 4. Spotkania z rodzicami:** zgodnie z harmonogramem odbyło się pięć spotkań z rodzicami, rozmowy indywidualne odbywają się w sali lekcyjnej bez osób postronnych.
- 5. Realizacja dodatkowej godziny „karcianej”.**

Dodatkową godzinę nauczyciele wykorzystują na zajęcia sportowe (piłka siatkowa, tenis, LA, piłka ręczna), zajęcia wyrównawcze z j. polskiego, przygotowanie do egzaminu zawodowego, konsultacje i działania pozoracyjne.

6. DOKSZTAŁCANIE NAUCZYCIELI

6.1. ZESPÓŁ SZKÓŁ OGÓLNOKSZTAŁCĄCYCH IM. BARTŁOMIEJA NOWODWORSKIEGO W TUCHOLI

Nauczyciele Zespołu Szkół Ogólnokształcących bardzo chętnie uczestniczą w różnych formach doskonalenia. W roku szkolnym 2012/2013 brali udział w 52 formach doskonalenia zawodowego - warsztatach, szkoleniach, kursach, konferencjach i seminariach problemowych. Łącznie w wyżej wymienionych formach wzięło udział 62 nauczycieli.

W roku szkolnym 2012/2013 odbyły się 4 szkoleniowe zebrania rady pedagogicznej.

Lp.	Nazwa szkolenia	Liczba osób
SZKOLENIA		
1	Doszkalanie kandydatów na przewodniczących zespołów przedmiotowych do ustnego egzaminu maturalnego z języka angielskiego.	2
2	„Polskie Andy – 4 lata eksploracji”	1
3	„Wyspy – nieznane konflikty geograficzno – polityczne”	1
4	„Profilaktyka a Ty”	1
5	„Jak to działa? Czy fizyka potrafi zdziałać cuda?”	1
6	„Metody ograniczające agresję i zaburzenia emocjonalne u dorosłych osób z niepełnosprawnością intelektualną.”	1
7	„Najnowsze zjawiska w języku polskim”	1
8	„Pisemne formy w pracy nauczyciela polonisty przygotowujące ucznia do matury 2015.”	1
9	„Pozyskiwanie środków finansowych przez organizacje pozarządowe zrzeszające osoby niepełnosprawne.”	1
10	Szkolenie wprowadzające do programu „Włącz się. Młodzi i media.”	1
11	Szkolenie przygotowujące do prowadzenia zajęć edukacyjnych z zakresu transplantologii.	1
12	Szkolenie dla dyrektorów szkół z zakresu zasad zmodernizowanego systemu doskonalenia nauczycieli.	1
13	„Sprawozdanie z nadzoru pedagogicznego za rok szkolny 2012/2013, narzędzia badawcze, raporty i wnioski z ewaluacji wybranych obszarów pracy szkoły.”	1
14	„O leku od kuchni, czyli jak projektuje się nowoczesne leki od pomysłu do komercjalizacji oraz czy leki odtwórcze to gorsze podróbki.”	1
15	„Myślę, więc gram. Gram, więc myślę.”	2
16	„Poznać przeszłość. Ojczysty Panteon i ojczyste spory – propozycja realizacji przedmiotu historii i społeczeństwo.”	1

17	„Metody nauczania przy użyciu Internetu.”	1
18	Szkolenie dla kandydatów na egzaminatorów egzaminu maturalnego z zakresu języka angielskiego i wpis do ewidencji egzaminatorów.	1
19	„Od umiejętnej diagnozy, przez indywidualną pracę z nastolatkiem, do ucznia, który dużo umie i chce umieć jeszcze więcej.”	1
20	„Czytanie w oryginale, informacje na temat zmian w maturze w roku 2015.”	1
21	XII/XIII Ogólnopolski Zjazd Opiekunów Szkolnych Pracowni Internetowych w Mrozach „Przyspieszamy cyfrową szkołę.”	1
22	Szkolenie dla egzaminatorów z zakresu oceniania prac egzaminu maturalnego z wykorzystaniem oprogramowania scoris Assessor.	4
23	„Dobór zadań dla określonych celów w uczeniu matematyki i na maturze.”	1
KONFERENCJE		
24	„Region Kujawsko – Pomorski w przeszłości – zamki, pałace, dwory i ich mieszkańcy.”	1
25	„Przyroda – nowy przedmiot w polskich szkołach ponadgimnazjalnych.”	1
26	„Linowy układ treści nowej podstawy programowej z fizyki – zagrożenia i szanse.”	1
27	„Jak małymi krokami zbudować wielki autorytet.”	1
28	„Wykorzystanie nowoczesnych technologii podczas prowadzenia zajęć dydaktycznych w szkołach – podstawy e-learningu.”	1
29	„Diagnoza szkolna – klucz do sukcesu.”	1
30	„Plusy i minusy – Matura 2015.”	1
31	„Biegłość w nowej maturze 2015.”	1
32	„Kompetencje językowe uczniów, budowanie spójnego programu nauczania sprawności mówienia, budowanie potrzeby komunikowania się w języku obcym.”	1
33	„Przemiana szkoły w kulturę uczenia.”	1
34	„Matematyka jest wszędzie	1

KURS		
35	„Ruch kadrowy w oświacie.”	1
KURS KWALIFIKACYJNY		
36	Kurs kwalifikacyjny z zakresu oligofrenopedagogiki dla nauczycieli i wychowawców placówek dla dzieci upośledzonych umysłowo.	1
SEMINARIUM		
37	„Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie. Uruchomienie działań w oparciu o znowelizowane zapisy ustawy i rozporządzenia RM „Niebieska Karta” i zadania Zespołu Interdyscyplinarnego.”	1
38	„Dydaktyka przedsiębiorczości w szkole ponadgimnazjalnej.”	1
39	„Organizacja pracy szkoły w roku szkolnym 2013/2014 z uwzględnieniem zmian w nadzorze pedagogicznym i nowych wymagań państwa.”	1
STUDIA		
40	Studia na kierunku filozofia angielska – tytuł zawodowy licencjata.	1
41	Studia podyplomowe w zakresie matematyki.	1
42	Studia podyplomowe w zakresie geografii i ochrony środowiska.	1
WARSZTATY		
43	„Coś ty szkołom uczynił filozofie, czyli o rzekomych(?) korzyściach kształcenia filozoficznego.”	2
44	„Nowa podstawa programowa w szkole ponadgimnazjalnej – przyroda.”	2
45	„Jak pracować z uczniem dysfunkcyjnym.”	1
46	„Zakresy rozszerzone i przedmioty uzupełniające – podręczniki dostosowane do zróżnicowanych potrzeb uczniów oraz jak skutecznie przygotować ucznia do matury podstawowej.”	2
47	„Leśnik – nauczycielowi, nauczyciel – leśnikowi.”	1
48	„Wykorzystanie techniki filcowania na zajęciach pozalekcyjnych.”	1

49	„Popchnąć do myślenia. Jak pracować z uczniami o różnych uzdolnieniach matematycznych.”	2
50	„Podręcznik sprzyjający nauczycielowi.”	1
KURS WDN		
51	„Edycja tekstu. ENTER – przyjaciel czy wróg.”	2
52	„Grafika komputerowa.”	1
SZKOLENIOWE RADY PEDAGOGICZNE		
53	„Jak pracować z uczniem dysfunkcyjnym.”	34
54	„Ocenianie kształtujące jak sposób podnoszenia efektywności kształcenia.”	40
55	„Zawód uczeń, zawód nauczyciel – jak uczyć lepiej?”	40
56	„Kontrola zarządcza w szkole.”	40

6.2. ZESPÓŁ SZKÓŁ LICEALNYCH I AGROTECHNICZNYCH IM. LEONA JANTY – POŁCZYŃSKIEGO W TUCHOLI

	Nazwa szkolenia	Liczba osób
SZKOLENIA INDYWIDUALNE		
Studia podyplomowe	Bezpieczeństwo Higiena i Ochrona Środowiska Pracy.	1
	Zarządzanie Turystyką i Hotelarstwem.	2
Kursy	Kurs internatowy OPERON w zakresie mod. organ. pomocy uczniom ze SPE oraz vademecum doradztwo. eduk. - zaw. wrzesień-styczeń 2013.	5
	Kurs kwalifikacyjny dla nauczycieli czynnych zawodowo.	1
	Kurs kwalifikacyjny „Terapia pedagogiczna”.	1
	Kurs internetowy doradztwa edukacyjno – zawodowego.	1
	Kurso - konferencja z zakresu urazów sportowych wśród dziewcząt w kobiecej piłce nożnej.	1
	Kurs doskonalący dla egzaminatorów.	6

Warsztaty	Udział warsztatach przygotowanych przez wyd. Nowa Era.	1
	„Ewaluacja programów nauczania wynikających z wdrażania nowych podstaw programowych”.	2
	„Zielone światło dla szkolnictwa zawodowego - program doskonalenia praktycznego dla nauczycieli kształcenia zawodowego”.	1
	Warsztaty metodyczne PWN - Człuchów kwiecień 2013	1
	„Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.”	1
	„Niebieska karta.”	1
	Wykorzystywanie multimediów w edukacji w nauczaniu przedmiotów przyrodniczych.	1
	Warsztaty dydaktyczne z wykorzystaniem mediów.	1
	„Młodzieżowa Akademia Agrobiznesu.”	1
Szkolenia	Szkolenie „Metody ograniczające agresję i zaburzenia emocjonalne u dorosłych osób z niepełnosprawnością intelektualną”.	1
	Szkolenie dla dyrektorów szkół i przedszkoli z zakresu zasad zmodernizowanego systemu doskonalenia nauczycieli, stanowiącego nowy element wspomagania szkół i placówek.	1
	Vademecum doradztwa edukacyjno -zawodowego „Podatki i ubezpieczenia w rolnictwie Rozliczenie podatku VAT.	2
	Zarządzanie współczesnym przedsiębiorstwem.	1
	Zjazd informatyków szkolnych pracowni komputerowych (Kołobrzeg, Radom, Mrozy).	1
	Doskonalenie zawodowe CEN - z metodykiem.	1
	„Techniczne sposoby poprawy efektywności energetycznej w przedsiębiorstwie.”	1
	„Metody oszczędzania w urządzeniach i instalacjach produkcyjnych.”	1
	„Efektywność energetyczna praktyczne sposoby zmniejszenia zużycia energii w przedsiębiorstwie.”	1
	Nadzór pedagogiczny 2012/13.	1
	Ruch kadrowy w oświacie organizacja roku szkolnego 2013/2014 debata oświatowa.	1
	Spotkanie w sprawie wdrożenia zmodernizowanej wersji systemu SIO.	1

	Szkolenie „zapobieganie nie pożądanym zachowaniom w szkole”.	1
Konferencje	Konferencja metodyczna w Bydgoszczy „Matura 2015”.	2
	Konferencja katechetyczna dekanatu Tucholskiego -marzec 2013.	1
	„Konferencja metodyczna - doskonalenie postaw programowych.”	1
	Program edukacyjny PIP „Kultura bezpieczeństwa”.	1
	Ewaluacja programów nauczania.	1
	Zakładanie i prowadzenie działalności gosp.	1
	„Rok szkolny w perspektywie MEN.”	1
	„Bezpieczeństwo w pracy i szkole w pracy pedagoga.”	1
	„Praca z uczniem zdolnym.”	1
	„Rozwój osobisty pedagoga szkolnego.”	1
	„Demokracja w szkole.”	1
	konferencja w ramach europ. programu mod. kszt. zaw. w „zielonym sektorze.”	1
	konferencja „Nowy Egzamin Zawodowy.”	2
	Pozyskiwanie środków z UM działanie 3.1.	1
	Konferencja metodyczna dot. matury 2015 (matematyka, j. angielski).	3
	„Bezpieczne warunki pracy i nauki w szkole i placówkach – konferencja.”	1
	Konferencja Branżowa promująca rezultaty projektu „Doskonalenie Podstaw Programowych Kluczem Modernizacji Kształcenia Zawodowego”.	4
	„Edukacja a rozwój obszarów wiejskich - przykłady dobrej praktyki w ramach sieci europejskiej.”	1
	„Uczniowie Optivum Net zmiany zakresie importu danych z arkusza OptiVum i planu lekcji Optivum.”	2
	„Organizacja pracy szkoły w roku szkolnym 2013/2014 z uwzględnieniem zmian w nadzorze pedagogicznym i nowych wymagań państwa.”	1
„Sprawozdanie z nadzoru pedagogicznego w roku szkolnym 2012/2013, Narzędzia badawcze, raporty i wnioski z ewaluacji z wybranych obszarów pracy szkoły.”	1	
Seminarium	Udział w międzynarodowym seminarium w Belgii projekt Leonardo da Vinci.	2

Szkolenia RP		
Szkolenia RP	Wypalenie zawodowe.	38
	Szkolenie z zakresu BHP i OC.	35-37
	Doskonalenie umiejętności prowadzenia dziennika elektronicznego.	37
	„Współczesna szkoła w zmieniającym się środowisku.”	35
	Jak motywować uczniów o nauki.	35
	Szkolenie dotyczące matur i egzaminu zawodowego.	39
	„Planowanie pracy n-la nowa jakość nowe standardy.”	33
Praktyki nauczycielskie		
Praktyki nauczycielskie	Warsztaty przygotowujące do praktyk nauczycielskich: - odnawialne źródła energii, praktyczne aspekty nowoczesnej produkcji ekologicznej, - praktyczne aspekty prowadzenia nowoczesnych przedsiębiorstw rolnych w ramach - „Agro na 6 - Program doskonalenia nauczycieli i instruktorów szkół rolniczych w Polsce”.	5
	Udział w praktykach w Zakładzie Piekarnictwa w Bydgoszczy w ramach - „Agro na 6 - Program doskonalenia nauczycieli i instruktorów szkół rolniczych w Polsce.	2
	Udział w praktykach w firmie AUTOMA EKO - odnawialne źródła energii w ramach - „Agro na 6 - Program doskonalenia nauczycieli i instruktorów szkół rolniczych w Polsce”.	2
	Udział w praktykach w firmie „Twój Ogród” w ramach - „Agro na 6 - Program doskonalenia nauczycieli i instruktorów szkół rolniczych w Polsce.	1

6.3. ZESPÓŁ SZKÓŁ LICEALNYCH I TECHNICZNYCH IM. ZIEMI TUCHOLSKIEJ W TUCHOLI

Nazwa szkolenia	Liczba osób
SZKOLENIA INDYWIDUALNE	
Studia podyplomowe.	5
Wspieranie nauczycieli w podnoszeniu kompetencji matematycznych uczniów na wszystkich etapach edukacji.	2
Analiza wyników maturalnych z matematyki.	2

Terapia pedagogiczna.	3
Szkolenie z zakresu egzaminów maturalnych .	2
Szkolenie z zakresu egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe.	2
Szkolenie z zakresu przedmiotów historia i społeczeństwo.	2
Szkolenie – nauczanie o Holocauście w teorii i praktyce szkolnej.	2
Szkolenie – systemy wtryskowe silników benzynowych.	1
Szkolenie – „Kucharz Doskonały”. Dziedzictwo kulinarne w pracy nauczycieli szkół gastronomicznych.	2
Szkolenie – „NEW-TECH” program rozwoju praktycznych kompetencji nauczycieli zawodów branż nowych technologii.	1
Warsztaty pod hasłem „Leśnik nauczycielowi a nauczyciel Leśniowy”.	1
Szkolenie – „Metody ograniczające agresję i zaburzenia emocjonalne u dorosłych osób z niesprawnością intelektualną”	2
SZKOLENIA RAD PEDAGOGICZNYCH	
Szkolenie z zakresu zmian w procedurach egzaminów maturalnych.	48
Szkolenie z zakresu zmian procedur egzaminów potwierdzających kwalifikacje zawodowe.	38
Zmiany w egzaminie zawodowym.	46
Dziennik elektroniczny- Vulcan.	51
Wywiadówka inaczej w szkole ponadgimnazjalnej.	48

6.4. SPECJALNY OŚRODEK SZKOLNO – WYCHOWAWCZY W TUCHOLI.

Nazwa szkolenia	Liczba nauczycieli (szkolenia indywidualne)	Liczba nauczycieli (szkolenia rad pedagogicznych)
Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka.	3	-
Pomoc psychologiczno – pedagogiczna.	-	45
Awans zawodowy nauczycieli.	-	10
Gimnastyka mózgu wg. P.Denisona.	-	15
Pierwsza pomoc przedmedyczna.	-	45

6.5. TUCHOLSKIE CENTRUM EDUKACJI ZAWODOWEJ W TUCHOLI

Nazwa szkolenia	Liczba nauczycieli (szkolenia indywidualne)	Liczba nauczycieli (szkolenia rad pedagogicznych)
Zmiany w prawie oświatowym	-	44
Kursy Kwalifikacyjne a realizacja podstawy programowej	-	38
Kurs kwalifikacyjny uprawnienia energetyczne SEP	2	-
Szkolenie Zespołów Nadzorujących i Egzaminacyjnych	14	-

6.6. ZESPÓŁ SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH W ŚLIWICACH

Nazwa szkolenia	Liczba osób
SZKOLENIA RAD PEDAGOGICZNYCH	
Jak napisać własny program?	13
Praca z uczniem zagrożonym niedostosowaniem społecznym	12
Odpowiedzialność zawodowa nauczycieli	13
SZKOLENIA INDYWIDUALNE	
Wykorzystanie wyników egzaminów do dalszej pracy szkoły.	1
Obsługa zmodernizowanego SIO	1
Zmodernizowany system doskonalenia nauczycieli.	1
Efekty nauczania i uczenia się.	1
Funkcja Administratora Danych Osobowych po zmianach w 2013.	1
Przemiana szkoły w kulturę uczenia się.	3

6.7. PORADNIA PSYCHOLOGICZNO – PEDAGOGICZNA W TUCHOLI

Lp.	Nazwa szkolenia	Liczba osób
1.	„Dzieci wielojęzyczne i wielokulturowe w polskiej szkole”. – 14.12.2012 r.,konferencja, org. ORE Warszawa.	1
2.	„Efektywne nauczanie i uczenie się. Od teorii do praktyki: wyboista droga?” – konferencja metodyczna, 22.03.2013 r., org. PODN w Tucholi.	2
3.	Konferencja Psychologów i Pedagogów: „Nasza wspólna sprawa – samodzielność uczniów z dysfunkcją wzroku” – 25.03.2013 r., org. SOSW Nr 1 w Bydgoszczy.	1
4.	„Sześciolatek w szkole” – konferencja metodyczna, 16.04.2013 r., org. PODN w Tucholi.	3
5.	Kurs języka migowego organizowany przez PCPR w Tucholi – 01.07.2013 r. do nadal.	3
6.	Rewalidacja osób niepełnosprawnych na bazie metod: Marianne Knill i Christopher Knill”- szkolenie.	4
7.	Konferencja: „Promowanie systemowego wsparcia pracy szkoły z uczniem zdolnym – rola poradni psychologiczno-pedagogicznej, placówki doskonalenia nauczycieli oraz placówki wychowania pozaszkolnego” – 05.09.2013 r. org. ORE Warszawa.	3
8.	Kurs internetowy: „Profesjonalny warsztat specjalisty terapii psychologicznej” – od X.2012 r. do V.2013 r., org. OPERON Gdynia.	1
9.	Szkolenie: „Metody ograniczające agresję i zaburzenia emocjonalne u dorosłych osób z niepełnosprawnością intelektualną” – 23.05.2013 r., org. Centrum Psychoterapii i Szkoleń Psychologicznych w Poznaniu.	1
10.	„Motywowanie do leczenia w oparciu o najnowsze badania psychologiczne” – konferencja w Bydgoszczy.	1
11.	„Wymagania standardów kontroli zarządczej w systemie zarządzania organizacjami” – szkolenie.	1

7. REALIZOWANE PROJEKTY , WSPÓLPRACA ZAGRANICZNA

7.1. ZESPÓŁ SZKÓŁ OGÓLNOKSZTAŁCĄCYCH IM. BARTŁOMIEJA NOWODWORSKIEGO W TUCHOLI

Lp	Nazwa projektu	Kto finansuje	Termin realizacji/ uczestnicy
1.	WYMIANA MŁODZIEŻY Z GIMNAZJUM W HAGENOW	Polsko – Niemiecka Współpraca Młodzieży Rada Rodziców	styczeń – czerwiec każdego roku 8 uczniów + 1 opiekun
		Kwota dofinansowania zależy od liczby uczestników wymiany i przedłożonych rachunków ok. 3000 zł	
2.	SOCRATES - COMENIUS	EFS/Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji	01.09.2011r. – 31.07.2013r. 12 uczniów + 2 opiekunów
		Projekt został zrealizowany we współpracy ze szkołą w Portugalii. Trwał nieprzerwanie 2 lata. Celem projektu było rozwinięcie zainteresowania językiem angielskim oraz motywowanie uczniów do nauki, użycie tego języka w życiu codziennym, poznanie kultury, zwyczajów, geografii, historii oraz języka kraju portugalskiego. Grupa polska dwukrotnie przebywała w Portugalii, natomiast grupa portugalska była gościem ZSO w kwietniu 2013r. Kwota dofinansowania – 15 000 Euro	
3.	SZKOŁA SUKCESU	EFS / Sopocka Szkoła Języków Obcych	01.09.2010 – 31.08.2013 15 uczniów + 2 opiekunów
		Projekt „Szkoła sukcesu – 01.12.2010 do 31.07.2013 w ramach poddziałania 3.3.4. „Modernizacja treści i metod kształcenia” – projekty konkursowe priorytetu III. „Wysoka jakość systemu oświaty”. Celem zakończonego projektu było opracowanie i wdrożenie zintegrowanego, ponadregionalnego programu nauczania w zakresie rozwijania umiejętności uczniów w zakresie kompetencji kluczowych, ze szczególnym uwzględnieniem przedsiębiorczości, języków obcych i ICT” . W ramach projektu w szkole powstało Szkolne Koło Naukowe, w trakcie którego odbywały się zajęcia z przedsiębiorczości i języka angielskiego przy wykorzystaniu platformy internetowej. Połączenie tradycyjnych metod nauki z nowoczesnym kształceniem na odległość jest efektywnym atrakcyjnym sposobem uczenia się. W ciągu 3 lat każdy uczeń wziął	

	udział łącznie w: - 300 godzinach lekcyjnych z języka angielskiego, - 28 miesięcznych modułach indywidualnych zajęć z przedsiębiorczości prowadzonych e-learningowo i podczas spotkań z nauczycielem, oraz w kilkudziesięciu regularnych spotkaniach za pośrednictwem platformy e-learningowej z pracownikiem naukowym UG.
--	---

7.2. ZESPÓŁ SZKÓŁ LICEALNYCH I AGROTECHNICZNYCH IM. LEONA JANTY – POŁCZYŃSKIEGO W TUCHOLI

1. „Młodzieżowa Akademia Agrobiznesu” - w ramach projektu zajęcia były realizowane z zakresu języka angielskiego, przedsiębiorczości oraz informatyki. Młodzież pracowała w trybie zajęć pozalekcyjnych w oparciu o specjalnie przygotowaną platformę edukacyjną oraz podręczniki cyfrowe na płytach CD. Projekt realizowany był w latach: 2010/2011 - 2012/2013. Młodzież zdała egzamin i uzyskała Europejski Certyfikat Umiejętności Komputerowych oraz świadectwo ukończenia z w/w zajęć. - Liderem projektu była Ogólnopolska Fundacja Edukacji Komputerowej.

2. Wymiana zagraniczna

Lp.	Wyjazd w ramach	termin realizacji/ Miejscowość	I. osób	Organizator
Wymiana zagraniczna				
1.	Zaproszenie w ramach współpracy Międzynarodowej EUROPEA-AUSTRIA	Termin wyjazdu: 16-19 października 2012 r LFS Kirchberg am Walde 1 nauczyciel		Stowarzyszenie Edukacji Rolniczej i Leśnej EUROPEA-POLSKA
		Celem wyjazdu był udział w konferencji w ramach europejskiego programu modyfikującego kształcenie zawodowe „zielonym sektorze”. Program nosił nazwę COPHAVET był współfinansowany przez program Leonardo da Vinci. W trakcie konferencji uczestnicy będą dyskutować na temat różnego podejścia do nauczania przedmiotów zawodowych. Uczestnicy konferencji odwiedzili również farmy mające doświadczenia w budowie trwałych budynków gospodarczych, opierających się anomaliami klimatycznym w Europie.		
2.	Zaproszenie w ramach współpracy Międzynarodowej	Termin wyjazdu: 4-7 grudnia 2012 r.		Stowarzyszenie Edukacji Rolniczej i Leśnej

	EUROPEA - BELGIUM	2 nauczycieli	EUROPEA-POLSKA
		Celem wyjazdu był udział w międzynarodowej konferencji dotyczącej projektu Europejskiego Systemu Kształcenia Zawodowego w sektorze rolniczym. Wyjazd współfinansowany był przez program Leonardo da Vinci „AGROCUA”. W trakcie konferencji uczestnicy dyskutowali na temat różnego podejścia do kształcenia zawodowego oraz wzięli udział w zajęciach warsztatowych. Uczestnicy konferencji odwiedzili również przedsiębiorstwa rolne	
3.	Zaproszenie w ramach współpracy Międzynarodowej Europea - Slovakia	Słowacja -Stredná odborná škola Rakovice. Termin wyjazdu: 5.02.2013 r. - 9.02.2013 r. - 2 uczniów + opiekun	Stowarzyszenie Edukacji Rolniczej i Leśnej EUROPEA-POLSKA
		Celem spotkania (seminarium) w Słowacji było: <ul style="list-style-type: none"> • zapoznanie uczestników ze zmianami klimatu i wpływ na produkcję rolną. W szczególności analizując ilość i jakość produkcji w rolnictwie i produkcji ogrodniczej, • poznanie nowych technologii produkcji i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii, • zwiedzanie gospodarstw rolnych i przedsiębiorstw, gdzie uczniowie zdobywają wiedzę i umiejętności praktyczne, • zwiedzanie regionu Trnava, (uczestnictwo w seminarium oraz zapoznanie z historią, kulturą, tradycjami). 	
STAŻE			
1.	W ramach programu „Leonardo da Vinci” pt. „Podnoszenie umiejętności uczniów szkół rolniczych i w zakresie agroturystyki i architektury krajobrazu szansą na tworzenie	Staż odbył się w dwóch etapach: <ul style="list-style-type: none"> • Termin wyjazdu: 02.09.2012 r. do 16.09.2012 r. 9 uczniów + opiekun ILLUT Berlin, Brandenburg, Paulinenaue/ Niemcy • Termin wyjazdu 20.01.2013 r. do 31.01.2013 r. 11 uczniów + opiekun ILLUT Berlin, Brandenburg, Paulinenaue/ Niemcy 	Stowarzyszenie Edukacji Rolniczej i Leśnej EUROPEA-POLSKA

	<p>dodatkowych źródeł dochodów na terenach wiejskich”.</p>	<p>Celem stażu było:</p> <ul style="list-style-type: none"> • poszerzenie wiedzy rolniczej - zapoznanie z nowymi technologiami, • upowszechnienie umiejętności korzystania z zasobów przyrody w celu uzyskania energii odnawialnej i agroturystyki, • podnoszenie umiejętności pracy w zespole - integracja dwóch szkół (co wpłynie na rozwój ich umiejętności władania językiem niemieckim), • upowszechnianie form aktywnego wypoczynku - wykonywanie prac na terenie ośrodka, • wykorzystanie zdobytych umiejętności praktycznych podczas stażu „Podnoszenie umiejętności uczniów szkół rolniczych w zakresie agroturystyki i architektury krajobrazu szansą na tworzenie dodatkowych źródeł dochodów na terenach wiejskich” w ramach projektu Leonardo da Vinci, • przyswojenie zasad BHP przy obsłudze różnych narzędzi wykorzystywanych podczas pracy, • zwiedzanie Targów Grune Woche, gdzie uczniowie zapoznali się z międzynarodową ofertą artykułów spożywczych. Zdobyli informacje na temat lepszego wykorzystania zasobów przyrody w celu uzyskania energii odnawialnej. 	
<p>2.</p>	<p>W ramach programu „Leonardo da Vinci” pt. „Wykorzystanie alternatywnych źródeł energii w gospodarstwach rolnych drogą do różnicowania dochodów w rolnictwie, zwiększenia zatrudnienia i ochrony środowiska”</p>	<p>od 07.04.2013 r. do 20.04.2013 r. 9 uczniów + opiekun ILLUT Berlin, Brandenburg, Paulinenaue/ Niemcy</p>	<p>Stowarzyszenie Edukacji Rolniczej i Leśnej EUROPEA-POLSKA</p> <p>Celem wyjazdu było odbycie dwutygodniowego stażu poprzez nabycie wiedzy, umiejętności i kompetencji w zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • podwyższania umiejętności językowych, przyswojenia słownictwa specjalistycznego z zakresu aeroenergetyki, podniesienia sprawności w komunikowaniu się w języku obcym, • przyswojenia zasad BHP przy obsłudze różnych narzędzi wykorzystywanych podczas prac w biogazowni, zgodnych z wymogami europejskimi, • nabycia umiejętności w planowaniu produkcji rolniczej na cele energetyczne, • nabycia umiejętności wykorzystania biogazu w gospodarstwie rolnym, • nabycia praktycznych umiejętności pozyskiwania i możliwości wykorzystania odnawialnych źródeł energii, • zdobycia umiejętności różnicowania dochodów w swoich gospodarstwach, dobrać właściwy dla ich gospodarstwa i warunków naturalnych rodzaj działalności, zaplanować produkcję na cele agroenergetyki. • poznania kultury sąsiedniego kraju - partnera gospodarczego

		Polski - Niemiec, • podwyższenia poziomu umiejętności zawodowych uczniów do standardów europejskich poznanie historii, kultury i tradycji Niemiec, a zwłaszcza regionu Berlin- Brandenburg.	
3.	W ramach projektu pt. „Przygotowanie absolwentów szkół rolniczych do przekształcenia lub zakładania gospodarstw o zróżnicowanych źródłach dochodów drogą do zmniejszenia bezrobocia na terenach wiejskich”.	Termin wyjazdu: od 16.06.2013r. do 29.06.2013 r./ Niemcy - 9 uczniów + opiekun	Stowarzyszenie Edukacji Rolniczej i Leśnej EUROPEA-POLSKA
		Celem stażu było: przygotowanie absolwentów szkół rolniczych do przekształcenia lub zakładania gospodarstw o zróżnicowanych źródłach dochodów drogą do zmniejszenia bezrobocia na terenach wiejskich	

Łącznie w wyjazdach i wymianie zagranicznej uczestniczyło w roku szkolnym 2012/2013:

- 5 nauczycieli (opiekunowie uczniów),
- 40 uczniów.

Projekty i wyjazdy finansowane były w całości ze środków UE. Szkoła nie ponosiła żadnych kosztów realizacji tych programów.

3. Szkoła pozyskała środki w kwocie 22.800,00 zł z dotacji celowej Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi na zakup pomocy dydaktycznych do realizacji praktycznej nauki zawodu.

4. Zespół Szkół Licealnych i Agrotechniczna im. Leona Janty - Połczyńskiego w Tucholi wspólnie z Tucholskim Centrum Edukacji Zawodowej w Tucholi opracował wniosek o dofinansowanie ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Działania 3.1 Rozwój infrastruktury edukacyjnej, Oś priorytetowa 3. Rozwój infrastruktury społecznej Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko - Pomorskiego na lata 2007-2013 Nr RPOWKP 102/III/3.1.2013” - doposażenie bazy do kształcenia praktycznego w zawodach rolniczych - na kwotę **693.777,00 zł**

7.3. ZESPÓŁ SZKÓŁ LICEALNYCH I TECHNICZNYCH IM. ZIEMI TUCHOLSKIEJ W TUCHOLI

W Zespole szkół Licealnych i Technicznych w roku szkolnym 2012/2013 realizowano projekt: „**Nowa jakość kształcenia zawodowego w województwie kujawsko-pomorskim**”.

W ramach powyższego projektu:

1. Dwunastu uczniów technikum mechanicznego i handlowego uzyskało prawo jazdy kat B.
2. Grupa 12 uczniów z technikum handlowego odbyła specjalistyczne szkolenie z zakresu obsługi kas fiskalnych i fakturowania w wyniku którego uzyskała certyfikaty.
3. Uczniowie klasy III technikum mechanicznego i technikum handlowego odbyli specjalistyczną miesięczną, praktykę zawodową w zakładach pracy.

7.4. PROJEKTY REALIZOWANE PRZEZ WYDZIAŁ OŚWIATY

1. Działanie 9.2. „Uczeń zawodowiec – gwarancją sukcesu”.

Projekt realizowany w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet IX. Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach, Działanie 9.2 Podniesienie atrakcyjności i jakości szkolnictwa zawodowego współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Łączna kwota projektu: to 548.000,00

Okres realizacji projektu: 01.09.2011 r. – 19.08.2013 r.

Opis projektu: Grupę docelową stanowiło 454 uczniów z Zespołu Szkół Licealnych i Agrotechnicznych oraz z Zespołu Szkół Licealnych i Technicznych. Działania projektu zostały przygotowane na prowadzenie zajęć pozalekcyjnych ukierunkowanych na rozwój kompetencji kluczowych z uwzględnieniem języków obcych, przedsiębiorczości oraz nauk przyrodniczo-matematycznych. W ramach 18 kół prowadzono w ZSLiA m.in.: „Klub Młodych Architektów Krajobrazu”, „Komputerowe liczydło”, „Edukacja przyrodnicza”, „Rekin Agrobiznesu” oraz „Ja na rynku pracy” natomiast w ZSLiT: „Z językiem niemieckim w Europie”, „Z matematyką na plus”, „Być świadomym odbiorcą kultury” oraz „Spotkanie z robotem”. Uczniowie mogli realizować swoje zamiłowania i zainteresowania, a także uzupełnić swoją wiedzę z zakresu przedmiotów ścisłych na zajęciach wyrównawczych. Dodatkowo mieli możliwość w ramach projektu podnosić praktyczne umiejętności związane ze zdobywanym zawodem za pomocą nowych i innowacyjnych formy nauczania.

8. PORADNIA PSYCHOLOGICZNO – PEDAGOGICZNA W TUCHOLI

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Tucholi działa na podstawie Statutu Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej, przepisów Ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (t. j. Dz. U. z 2004 r. Nr 256, poz. 2572 z późn. zm.) i Rozporządzenia MEN z dnia 1 lutego 2013 r. w sprawie szczegółowych zasad działania publicznych poradni psychologiczno-pedagogicznych, w tym publicznych poradni specjalistycznych (Dz. U Nr 0, poz. 199 z 2013 r.).

Celem Poradni jest:

1. Udzielanie pomocy psychologiczno-pedagogicznej dzieciom i młodzieży.
2. Udzielanie pomocy w wyborze kierunku kształcenia i zawodu.
3. Udzielenie pomocy psychologiczno-pedagogicznej związanej z wychowywaniem i kształceniem dzieci i młodzieży ich rodzicom i nauczycielom.
4. Wspomaganie przedszkoli, szkół i placówek w zakresie zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych.

Zadaniem Poradni jest:

1. Diagnozowanie dzieci i młodzieży.
2. Udzielanie dzieciom i młodzieży oraz rodzicom bezpośredniej pomocy psychologiczno-pedagogicznej.
3. Realizowanie zadań profilaktycznych oraz wspierających wychowawczą i edukacyjną funkcję przedszkola, szkoły i placówki, w tym wspieranie nauczycieli w rozwiązywaniu problemów dydaktycznych i wychowawczych.
4. Organizowanie i prowadzenie wspomagania przedszkoli, szkół i placówek w zakresie realizacji zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych poprzez zaplanowanie i przeprowadzenie działań mających na celu poprawę jakości ich pracy.
5. Podejmowanie innych zadań wynikających z potrzeb lokalnego środowiska.

W Poradni Psychologiczno-Pedagogicznej w Tucholi zatrudnionych jest 11 pracowników merytorycznych: 6 psychologów, 3 pedagogów oraz 2 logopedów. Pracownicy w minionym roku szkolny wykonali 1614 badań. Pomocą logopedyczną objęto 190 dzieci. Indywidualną pomocą psychologiczną objęto 117 uczniów. Ponadto 5 uczniów gimnazjum terenu powiatu tucholskiego uczestniczyło w czasie ferii zimowych w warsztatach komunikacji interpersonalnej w dniach 14.01. – 18.01.2013 r., które odbywały się na terenie poradni; 8 uczniów uczestniczyło w zajęciach psychoedukacyjnych z elementami socjoterapii; 34 dzieci objętych było wczesnym wspomaganem rozwoju [indywidualnie i grupowo]; 14 dzieci objętych było stałą pomocą korekcyjno-kompensacyjną, 280 uczniów uczestniczyło w zajęciach aktywizujących wybór zawodu; 908 uczniów uczestniczyło w różnych zajęciach grupowych. Pracownicy poradni przeprowadzili przeszło 60 spotkań dla nauczycieli i rodziców [np. motywowanie dzieci do nauki, trudności okresu dorastania, jak mądrze pomagać dziecku w nauce, gotowość szkolna i jej uwarunkowania itp.].

W roku szkolnym 2012/2013 pomocą objęto 1098 uczniów z terenu Powiatu Tucholskiego. Wydano 700 opinii dotyczących szerokiego spektrum pomocy uczniom w przedszkolu lub szkole.

Zespół Orzekający odbył 18 posiedzeń podczas, których rozpatrzył 342 wnioski dotyczące 308 orzeczeń o kształceniu specjalnym i nauczaniu indywidualnym oraz 34 opinii o wczesnym wspomaganie rozwoju dziecka.

9. POWIATOWY OŚRODEK DOSKONALENIA NAUCZYCIELI W TUCHOLI

SPRAWOZDANIE Z REALIZACJI ZADAŃ 01. 01.2013 r. – 31. 08. 2013 r.			
Lp.	JST	Liczba osób, które skorzystały z oferty doskonalenia zawodowego/ ilość godzin	Wybierane najczęściej formy i tematyka
1.	Gmina Tuchola	119 nauczycieli 62 rodziców 32 h	<ol style="list-style-type: none"> 1. Szkolenie w zakresie pierwszej pomocy. 2. Konferencja „Przemiana szkoły w kulturę uczenia się”. 3. Warsztaty dla nauczycieli matematyki: „wizualizacja poprawnego rozumowania w rozwiązywaniu zadań z geometrii”. 4. Konferencja metodyczna: „sześciolatek w szkole” 5. Konferencja metodyczna: „Efektywne nauczanie i uczenie się; od teorii do praktyki – wyboista droga?” 6. Warsztaty metodyczne dla nauczycieli informatyki i matematyki w zakresie wykorzystywania e-podręcznika w realizacji podstawy programowej kształcenia ogólnego z matematyki i informatyki, przy udziale przedstawiciela wydawnictwa HELIOS 7. Seminarium dla nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej: „jak motywować dziecko do nauki”, z udziałem przedstawiciela Wydawnictwa OPERON 8. „Jak mądrze motywować dziecko do nauki?” 9. Warsztaty metodyczne: „Ewaluacja statutu szkoły”
2.	Gmina Śliwice	155 nauczycieli 47,5 h	<ol style="list-style-type: none"> 1. Konferencja „Przemiana szkoły w kulturę uczenia się” 2. Warsztaty dla nauczycieli matematyki: „wizualizacja poprawnego rozumowania w rozwiązywaniu zadań z geometrii” 3. Seminarium: „odpowiedzialność (dyscyplinarna, karna, moralna...) w pracy zawodowej nauczyciela” 4. Warsztaty metodyczne: „rozwijanie umiejętności matematycznych uczniów w edukacji

			<p>wczesnoszkolnej”</p> <p>5. Konferencja metodyczna: „sześciolatek w szkole”</p> <p>6. Konferencja metodyczna: efektywne nauczanie i uczenie się; od teorii do praktyki – wyboista droga?”</p> <p>7. Warsztaty metodyczne dla nauczycieli informatyki i matematyki w zakresie wykorzystywania e-podręcznika w realizacji podstawy programowej kształcenia w ogólnego z matematyki i informatyki, przy udziale przedstawiciela wydawnictwa HELIOS</p> <p>8. Seminarium dla nauczycieli SP: „jak pracować z dzieckiem dotkniętym ADHD?”</p> <p>9. Warsztaty metodyczne dla nauczycieli gimnazjum: „Jak zbudować własny program nauczania w obrębie przedmiotu?”</p> <p>10. Warsztaty metodyczne dla nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej: „edukacja matematyczna w edukacji wczesnoszkolnej w świetle obowiązującej podstawy programowej kształcenia ogólnego”</p>
3.	Gmina Kęsowo	66 nauczycieli 30 h	<p>1. Konferencja „Przemiana szkoły w kulturę uczenia się”</p> <p>2. Warsztaty dla nauczycieli matematyki: „wizualizacja poprawnego rozumowania w rozwiązywaniu zadań z geometrii”</p> <p>3. Warsztaty metodyczne: „rozwijanie umiejętności matematycznych uczniów w edukacji czesnoszkolnej”</p> <p>4. Konferencja metodyczna: efektywne nauczanie i uczenie się; od teorii do praktyki – wyboista droga?”</p> <p>5. Warsztaty metodyczne dla nauczycieli informatyki i matematyki w zakresie wykorzystywania e- podręcznika w realizacji podstawy programowej kształcenia w ogólnego w z matematyki i informatyki, przy udziale przedstawiciela wydawnictwa HELIOS</p> <p>6. Warsztaty metodyczne dla nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej: „edukacja matematyczna w edukacji wczesnoszkolnej w świetle obowiązującej podstawy programowej kształcenia ogólnego”</p>
4.	Gmina Gostycyn	8 nauczycieli 10 h	<p>1. Konferencja „Przemiana szkoły w kulturę uczenia się”</p> <p>2. Konferencja metodyczna: efektywne nauczanie i uczenie się; od teorii do praktyki – wyboista droga?”</p> <p>3. Seminarium dla nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej: „jak motywować dziecko do nauki” z udziałem przedstawiciela wydawnictwa OPERON</p> <p>Niektórzy nauczyciele korzystają z oferty PODN, mimo odstąpienia Gminy od porozumienia</p>
5.	Gmina Lubiewo	41 nauczycieli 40 h	<p>1. Konferencja „Przemiana szkoły w kulturę uczenia się”</p> <p>2. Konferencja metodyczna: „sześciolatek w szkole”</p> <p>3. Konferencja metodyczna: efektywne nauczanie</p>

			<p>i uczenie się; od teorii do praktyki – wyboista droga?”</p> <p>4. Warsztaty metodyczne dla nauczycieli informatyki i matematyki w zakresie wykorzystywania e-podręcznika w realizacji podstawy programowej kształcenia w ogólnego z matematyki i informatyki, przy udziale przedstawiciela wydawnictwa HELIOS</p> <p>5. Warsztaty metodyczne dla nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej: „edukacja matematyczna w edukacji wczesnoszkolnej w świetle obowiązującej podstawy programowej kształcenia ogólnego”</p>
6.	Gmina Cekcyn	<p>11 nauczycieli</p> <p>17 h</p>	<p>1. Konferencja „Przemiana szkoły w kulturę uczenia się”</p> <p>2. Warsztaty dla nauczycieli matematyki: „wizualizacja poprawnego rozumowania w rozwiązywaniu zadań z geometrii”</p> <p>3. Konferencja metodyczna: „efektywne nauczanie i uczenie się; od teorii do praktyki – wyboista droga?”</p> <p>4. Warsztaty metodyczne dla nauczycieli informatyki i matematyki w zakresie wykorzystywania e-podręcznika w realizacji podstawy programowej kształcenia w ogólnego w z matematyki i informatyki, przy udziale przedstawiciela wydawnictwa HELIOS</p> <p>5. Seminarium dla nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej: „jak motywować dziecko do nauki”</p>
7.	Powiat Tucholski	<p>347 nauczycieli</p> <p>35 h</p>	<p>1. Konferencja „Przemiana szkoły w kulturę uczenia się”</p> <p>2. Warsztaty dla nauczycieli matematyki: „wizualizacja poprawnego rozumowania w rozwiązywaniu zadań z geometrii”</p> <p>3. Konferencja metodyczna: „sześciolatek w szkole”</p> <p>4. Konferencja metodyczna: efektywne nauczanie i uczenie się; od teorii do praktyki – wyboista droga?”</p> <p>5. Szkolenie rad pedagogicznych ZSO,ZSLiA, ZSLiT m.in. w zakresie racjonalności i skuteczności działań promocyjnych i kreowania wizerunku, współpracy z rodzicami (podstawy prawne, obszary obowiązkowe i wskazane, formy, organizacja, harmonogram, role, zebrania i wywiadówki inaczej oraz promocja dobrych praktyk)</p> <p>6. Warsztaty metodyczne dla nauczycieli informatyki i matematyki w zakresie wykorzystywania e-podręcznika w realizacji podstawy programowej kształcenia w ogólnego w z matematyki i informatyki, przy udziale przedstawiciela wydawnictwa HELIOS</p>
	Konsultacje indywidualne z dyrektorami szkół	<p>14 dyrektorów</p> <p>8 h</p>	<p>1. Organizacja procesu lekcyjnego.</p> <p>2. Innowacje pedagogiczne.</p> <p>3. Współpraca z rodzicami.</p> <p>4. Funkcjonowanie dzieci z deficytami rozwojowymi w szkole masowej.</p> <p>5. Inne wg potrzeb.</p>

Szkolenie rady pedagogicznej ZSL	50 4 h	„Jak motywować uczniów do nauki?”
Kursy „wakacyjne” dla kierowników oraz dla wychowawców wypoczynku dzieci i młodzieży szkolnej	21 10/40 h	Zgodnie z ramowym planem i programem, opracowanym przez MEN, na podstawie zgody Kujawsko – Pomorskiego Kuratora Oświaty
Kurs w zakresie kwalifikowanej pierwszej pomocy	8 72 h	Zgodnie z ramowym planem i programem, opracowanym przez MZ, na podstawie decyzji Wojewody Kujawsko -Pomorskiego
W sumie, za rok 2013 (I – VIII) (w różnych formach doskonalenia):		815 nauczycieli 62 rodziców 25 osób spoza systemu oświaty (gł. absolwenci szkół ponadgimnazjalnych) 902 osoby 345,5 h

10. INFORMACJE DODATKOWE

10. 1. STYPENDIA

	STYPENDIA NAUKOWE STAROSTY TUCHOLSKIEGO (SEMESTRALNE)		JEDNORAZOWE STYPENDIUM STAROSTY TUCHOLSKIEGO
	I semestr	II semestr	
2011/2012	19 uczniów 9 300,00	13 uczniów 6 950,00	9 uczniów 4 500,00
2012/2013	31 uczniów 16 800,00	13 uczniów 4 400,00	9 uczniów 2 700,00
2013/2014	19 uczniów 6 900,00	-	7 uczniów 1 855,00

10.2. REMONTY W SZKOŁACH I PLACÓWKACH OŚWIATOWYCH W ROKU SZKOLNYM 2012/2013

Remonty, naprawy, konserwacje(rok szkolny 2012/2013)		
Szkoła	Zadanie	Kwota ogółem
ZSLiA	naprawa monitora i radia CD	570,00 zł
	naprawa pojazdów	762,80 zł
	konserwacja gaśnic przeciwpożarowych	474,78 zł
	konserwacja kserokopiarek	325,95 zł
ZSO	Konserwacja boiska ORLIK	2.743,20
SOSW	Malowanie sal lekcyjnych (4 sale), Remont gabinetu logopedii, Naprawa dachu nad wejściem do budynku szkoły Malowanie korytarza (klatka schodowa)	7.500 zł
ZSLiT	Naprawa instalacji elektrycznej w budynku internatu i szkoły	1 796,00zł
	Adaptacja pomieszczeń w budynku szkoły z przeznaczeniem na bibliotekę szkolną	19 300,00zł
	Naprawa sprzętu komputerowego	2 100,00zł
	Remont pomieszczeń sanitarnych w internacie	1 200,00zł
TCEZ	Remont okratowania wyznaczonych pomieszczeń	2 750,-

10.3. LICZBA NAUCZAŃ INDYWIDUALNYCH W SZKOLE

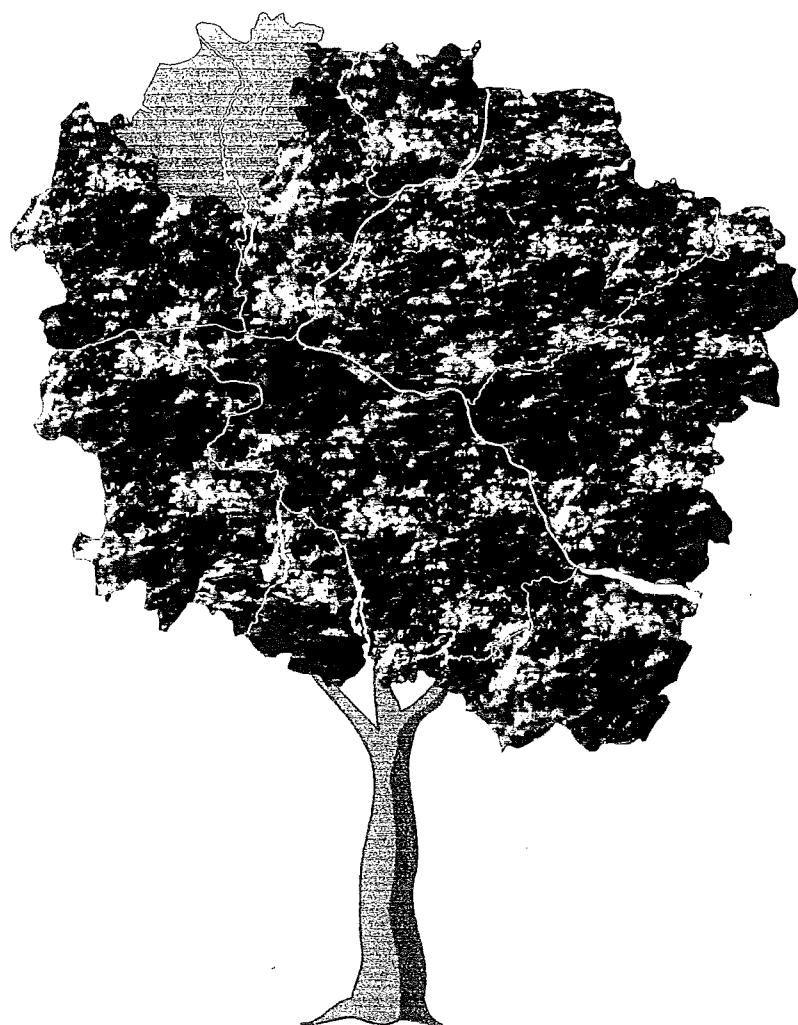
Szkoła	Rok szkolny 2011/2012	Rok szkolny 2012/2013	Rok szkolny 2013/2014
ZSLiT	8	3	2
SOSW	59	57	51
ZSO	13	11	8
ZSLiA	4	4	3

10.4. LICZBA PRACOWNIKÓW PRZEBYWAJĄCYCH NA URLOPIE DLA PORATOWANIA ZDROWIA

Szkoła	Rok szkolny 2011/2012	Rok szkolny 2012/2013	Rok szkolny 2013/2014
ZSLiT	4	3	0
ZSO	1	3	1
ZSLiA	0	1	2 (cały rok) 1 (I semestr)

Podpisała: Naczelnik Wydziału Oświaty, Kultury i Zdrowia – Lucyna Karnowska

INSPEKCJA OCHRONY ŚRODOWISKA
WOJEWÓDZKI INSPEKTORAT OCHRONY ŚRODOWISKA
W BYDGOSZCZY

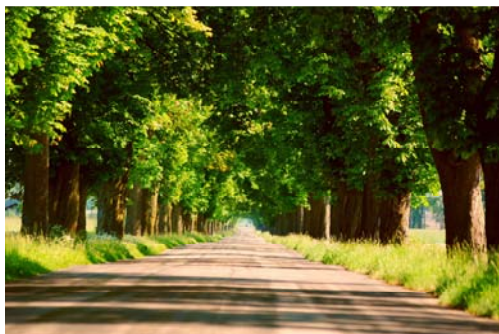

**INFORMACJA
O STANIE ŚRODOWISKA
WOJEWÓDZTWA
KUJAWSKO-POMORSKIEGO
ZE SZCZEGÓLNYM
UWZGLĘDNIENIEM
POWIATU TUCHOLSKIEGO
NA PODSTAWIE BADAŃ
WYDZIAŁU MONITORINGU
ŚRODOWISKA
W 2012 ROKU**

KUJAWSKO-POMORSKI
WOJEWÓDZKI INSPEKTOR
OCHRONY ŚRODOWISKA

dr Elwira Jutrzejewska

BYDGOSZCZ - 2013

WSTĘP

Inspekcja Ochrony Środowiska zajmuje się kontrolą przestrzegania przepisów o ochronie środowiska, jak również jednym z jej statutowych zadań jest zwiększenie skuteczności działań na rzecz ochrony środowiska poprzez zbieranie, analizowanie i udostępnianie danych dotyczących stanu środowiska i zmian w nim zachodzących. Zadanie to realizowane jest w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska. Celem PMŚ jest systematyczne informowanie administracji rządowej i samorządowej oraz całego społeczeństwa o:

- stanie środowiska,
- przyczynach zmian jakościowych zachodzących w środowisku
- występujących trendach jakości wszystkich komponentów środowiska
- dotrzymywaniu norm jakości środowiska oraz identyfikacji obszarów występowania przekroczeń
- powiązaniach przyczynowo-skutkowych występujących pomiędzy emisją i imisją w celu określania trendów zmian środowiska oraz przewidywanych prognoz przy uwzględnianiu wskaźników rozwoju społeczno-gospodarczego.

Zakres badań stanu środowiska województwa kujawsko-pomorskiego w 2012 roku został przygotowany w oparciu o „Program Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2010-2012”. Realizacja PMŚ była możliwa dzięki dotacji otrzymanej z Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Toruniu. PMŚ oprócz ww. zadań ma na celu dostarczanie informacji dla potrzeb opracowywania planów zagospodarowania przestrzennego, wykonywania ocen oddziaływania na środowisko oraz prac studialnych i progностycznych. Z uwagi na przebiegający proces integracji Polski z krajami UE, w którym znaczącą rolę stanowią badania i oceny stanu środowiska, system PMŚ ma zapewnić porównywalność informacji o stanie środowiska w Polsce z danymi europejskimi, co jest niezbędnym warunkiem do właściwego przebiegu procesu integracji.

Podstawową formą przekazywania informacji o stanie środowiska są coroczne edycje „Raportów o stanie środowiska województwa kujawsko-pomorskiego” sporządzane na bazie danych pomiarowych, prowadzonych kontroli przestrzegania prawa ochrony środowiska oraz obowiązkowej sprawozdawczości. Wykorzystane są również wyniki analiz środowiska prowadzonych przez inne jednostki wykonujące badania monitoringowe.

Staramy się także w szerokim zakresie udostępniać bieżące wyniki pomiarowe, generowane przede wszystkim w sieci monitoringu powietrza oraz najistotniejsze opracowania nt. stanu poszczególnych komponentów środowiska, poprzez stronę internetową: www.wios.bydgoszcz.pl.

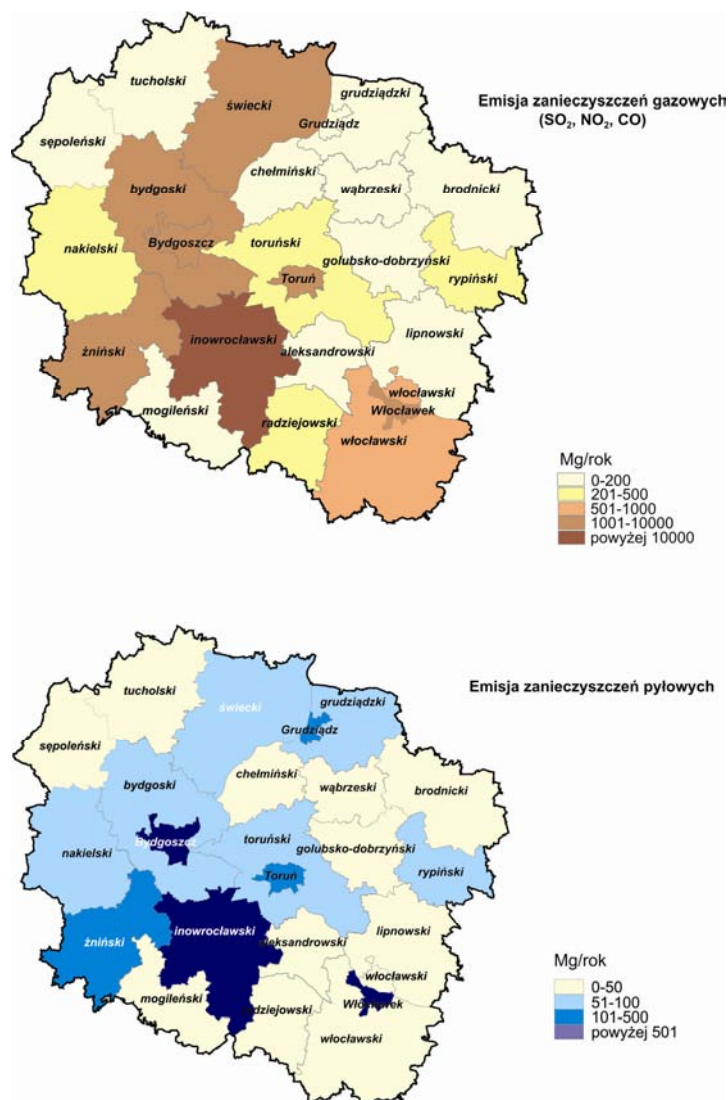
Przedstawiona poniżej informacja zawiera skrót wybranych, najważniejszych rozdziałów „Raportu...”, którego pełna wersja jest w toku prac wydawniczych.

1. MONITORING POWIETRZA

EMISJE

Źródłem danych emisji zanieczyszczeń w województwie kujawsko-pomorskim

jest baza Ekoinfonet. Do bazy wprowadzono dane z półrocznych sprawozdań dotyczących opłat za korzystanie ze środowiska, w których podmioty mają możliwość podawania ilości zużytego paliwa albo wielkość emisji poszczególnych zanieczyszczeń. W 2012 roku z zakładów przemysłowych znajdujących się na terenie województwa wyemitowano ogółem 1189,6 tys. Mg zanieczyszczeń gazowych (w tym 1174,5 tys. Mg dwutlenku węgla) i 1882,5 kg zanieczyszczeń pyłowych w ramach emisji energetycznej. Ponadto w sprawozdaniach od podmiotów, które podały zużycie paliwa, a nie wielkość emisji, zużycie węgla kamiennego w województwie wyniosło 44176,0 Mg, oleju opałowego 24169,7 Mg, a gazu ziemnego 35,2 mln m³.

Ryc. 1. Emisja zanieczyszczeń pyłowych i gazowych z poszczególnych powiatów województwa kujawsko-pomorskiego w 2012 roku.

Największa emisja zanieczyszczeń gazowych i pyłowych z procesów technologicznych występuje w powiecie inowrocławskim, świeckim, znińskim i we

Włocławku. Najmniejsza zaś w powiatach: sępoleńskim, radziejowskim i lipnowskim. Łączna emisja technologiczna z 4 powiatów grodzkich wyniosła 3784,7 ton podstawowych zanieczyszczeń gazowych (SO₂, NO₂ i CO) i 764,1 ton zanieczyszczeń pyłowych, co stanowiło odpowiednio 8,4% i 29,4% emisji w województwie.

IMISJA

Roczna ocena jakości powietrza za rok 2012

Roczna ocena jakości powietrza atmosferycznego za rok 2012 wykonana została w oparciu o ustawę - Prawo ochrony środowiska, wprowadzoną w życie w 2001 r. (Dz. U. z 2008 r., Nr 25, poz.150) oraz rozporządzenia Ministra Środowiska do tej ustawy.

W ocenie rocznej za rok 2012 uwzględniono podział kraju na strefy, w których dokonuje się oceny jakości powietrza. W województwie kujawsko-pomorskim wydzielono 4 strefy; aglomerację bydgoską, miasto Toruń, miasto Włocławek i strefę kujawsko-pomorską.

Klasyfikację wykonano odrębnie ze względu na ochronę zdrowia ludzi i odrębnie ze względu na ochronę roślin. Wynikiem oceny dla wszystkich substancji podlegających ocenie na terenie strefy (dla kryteriów: poziom dopuszczalny i poziom docelowy) jest zaliczenie strefy do jednej z poniżej wymienionych klas:

- klasa A - jeżeli stężenia zanieczyszczeń nie przekraczają odpowiednio poziomów dopuszczalnych albo poziomów docelowych,
- klasa B - jeżeli stężenia zanieczyszczeń przekraczają poziomy dopuszczalne lecz nie przekraczają poziomów dopuszczalnych powiększonych o margines tolerancji,
- klasa C - jeżeli stężenia zanieczyszczeń przekraczają poziomy dopuszczalne powiększone o margines tolerancji, a w przypadku gdy margines tolerancji nie jest określony – poziomy dopuszczalne albo przekraczają poziomy docelowe (z wyjątkiem pyłu zawieszonego PM_{2,5}),
- klasa E - jeżeli stężenie średnie roczne pyłu zawieszonego PM_{2,5} przekracza poziom docelowy.

W przypadku poziomów celów długoterminowych dla ozonu przyjęto następujące oznaczenie klas:

- klasa D1 - jeżeli stężenia ozonu nie przekraczają poziomu celu długoterminowego,
- klasa D2 - jeżeli stężenia ozonu przekraczają poziom celu długoterminowego.

Dla stref, w których został przekroczony poziom dopuszczalny powiększony o margines tolerancji albo poziom docelowy, zarząd województwa opracowuje projekt uchwały w sprawie programu ochrony powietrza, a sejmik województwa określa w drodze uchwały ten program. Natomiast dla stref, w których poziom substancji w powietrzu mieści się pomiędzy poziomem dopuszczalnym a poziomem dopuszczalnym powiększonym o margines tolerancji, zarząd województwa określa przyczyny przekroczenia poziomów dopuszczalnych i informuje ministra właściwego do spraw środowiska o działaniach podejmowanych w celu zmniejszenia emisji substancji powodujących przekroczenia. W przypadku wystąpienia na obszarze województwa stref, w których odnotowano przekroczenie poziomu celu

długoterminowego, osiągnięcie tego poziomu jest jednym z celów wojewódzkiego programu ochrony środowiska.

W ocenie rocznej za 2012 rok pod kątem spełnienia kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia uwzględniono: dwutlenek siarki, dwutlenek azotu, tlenek węgla, benzen, ozon, pył PM10, ołów w PM10, arsen w PM10, kadm w PM10, nikiel w PM10, benzo(a)piren w pyle PM10, pył PM2,5. Ocena dokonywana pod kątem spełnienia kryteriów odniesionych do ochrony roślin objęła: dwutlenek siarki, tlenki azotu i ozon.

Klasyfikacja według poziomów dopuszczalnych i poziomów docelowych

Według klasyfikacji dokonanej ze względu na ochronę zdrowia ludzi wszystkie 4 strefy w województwie znalazły się w klasie C. Skutkuje to koniecznością sporządzenia programów ochrony powietrza albo w przypadku, gdy takie programy już wcześniej uchwalono, a standardy jakości powietrza nadal są przekraczane - aktualizacji programów ochrony powietrza. O zaliczeniu stref do niekorzystnej klasy C w 2012 roku zdecydowały:

- w aglomeracji bydgoskiej: pył zawieszony PM10 (ul. Warszawska, Plac Poznański), benzo(α)piren (Plac Poznański),
- w mieście Toruniu: pył zawieszony PM10 (ul. Wały Gen. Sikorskiego), benzo(α)piren (ul. Dziewulskiego),
- w mieście Włocławku: pył zawieszony PM10 (ul. Okrzei), dwutlenek azotu (ul. Okrzei),
- w strefie kujawsko - pomorskiej: pył zawieszony PM10 (Nakło nad Notecią - ul. P. Skargi, Grudziądz – ul. Sienkiewicza, Grudziądz – ul. Piłsudskiego), benzo(α)piren (Grudziądz – ul. Sienkiewicza, Nakło nad Notecią - ul. P. Skargi, Koniczynka), ozon (stacja Krzyżówka z woj. wielkopolskiego).

Klasyfikacja stref ze względu na ochroną roślin okazała się bardzo korzystna dla strefy kujawsko - pomorskiej (jedynej w województwie podlegającej tej klasyfikacji) ze względu na SO₂ i NO_x, ponieważ uzyskała klasę A. Natomiast w przypadku ozonu strefa ta otrzymała klasę C na podstawie wyników pomiarów ze stacji spoza województwa kujawsko-pomorskiego - Krzyżówka w województwie wielkopolskim (wskaźnik AOT40 określony dla 5 lat 2008-2012 wyniósł 18652,02 μg/m³*h, czyli przewyższał poziom docelowy).

Klasyfikacja według poziomów celów długoterminowych

W województwie poziomy celu długoterminowego dla ozonu zostały przekroczone dla wszystkich czterech stref w przypadku ochrony zdrowia, jak również dla strefy kujawsko-pomorskiej w przypadku ochrony roślin (klasa D2).

O zaliczeniu stref do niekorzystnej klasy D2 zdecydowały w przypadku klasyfikacji ze względu na ochronę zdrowia:

- w aglomeracji bydgoskiej - maksymalne stężenia 8-godzinne ozonu na stacji przy ul. Warsza-wskiej,
- w mieście Toruniu - maksymalne stężenia 8-godzinne ozonu na stacji przy ul. Dziewulskiego,
- w mieście Włocławku - wyniki modelowania rozprzestrzeniania się ozonu, wykonanego dla całego kraju na zlecenie GIOŚ,

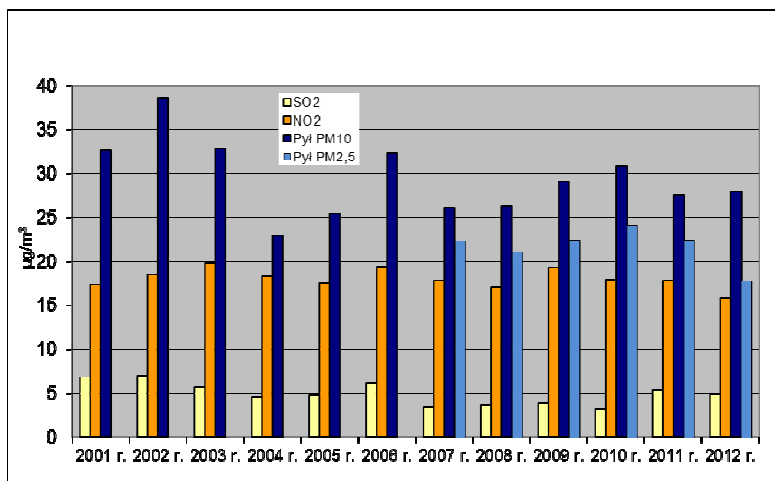
- w strefie kujawsko – pomorskiej - maksymalne stężenia 8-godzinne ozonu na trzech stacjach z województwa kujawsko – pomorskiego (Koniczynka, Zielonka, Ciechocinek) oraz na stacji Krzyżówka z województwa wielkopolskiego.

O zaliczeniu strefy kujawsko–pomorskiej do klasy D2 zdecydowała, w przypadku klasyfikacji ze względu na ochronę roślin, średnia koncentracja ozonu z 5 lat (2008-2012) ze stacji Krzyżówka.

Monitoring powietrza atmosferycznego w 2012 roku

Jakość powietrza atmosferycznego w województwie została określona na podstawie wyników badań monitoringowych prowadzonych w stałych stacjach pomiarowych (28 stacji, z których 20 należało do Inspekcji Ochrony Środowiska i 8 do zakładów prowadzących monitoring emisji zanieczyszczeń), za

pomocą metod pasywnych (96 punktów pomiarowych SO₂ i NO₂ i 16 EBTX), w stałych punktach pomiaru opadu pyłu (54 punkty zakładowe) oraz opadu kadmu i ołowiu (po 5 punktów zakładowych).

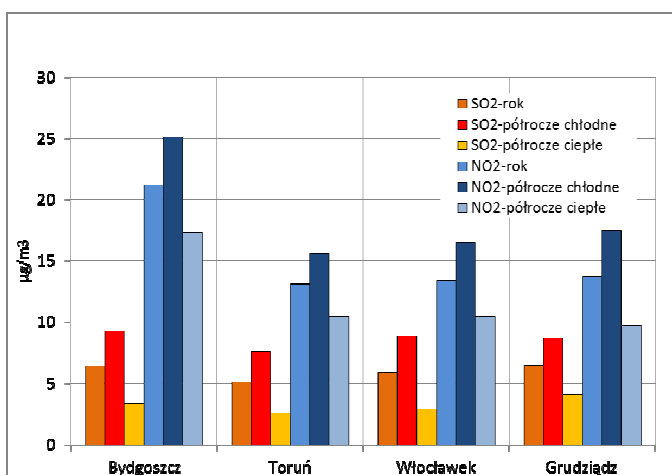

Ryc. 2. Stężenia średnie roczne z lat 2001-2012 obliczone ze wszystkich stałych stacji pomiarowych w województwie kujawsko-pomorskim

Dwutlenek siarki

Na terenie województwa utrzymuje się osiągnięty w ostatnich latach niski poziom stężeń SO₂. Stężenie średnie roczne ze wszystkich stałych stacji pomiarowych osiągnęło wartość 4,8 µg/m³ - niższą o 0,5 µg/m³ niż w roku 2011. Nigdzie nie został przekroczony żaden z poziomów dopuszczalnych.

Natomiast stężenie średnie z pomiarów pasywnych wyniosło 7,4 µg/m³, i zawierało się w przedziale od 3,0 µg/m³ (Brzoza – punkt w gminie Wielka Nieszawka) do 26,3 µg/m³ (Lipno - Plac Dekerta). Wśród czterech największych miast województwa, najwyższe stężenie SO₂ z pomiarów pasywnych uzyskano dla Grudziądz – 6,5 µg/m³. W mieście tym najwyższe stężenia zarejestrowano na terenie osiedli domów jednorodzinnych (np. Mały Kuntersztyn) oraz wśród zwartej zabudowy wielorodzinnej (Śródmieście). W Bydgoszczy badania prowadzono w Śródmieściu, a maksymalną wartość średnią roczną osiągnięto przy ul. Pomorskiej. W Toruniu najbardziej zanieczyszczonym rejonem okazało się, podobnie jak w latach ubiegłych Osiedle Wrzosa. We Włocławku maksimum wystąpiło w centrum miasta. Wśród pozostałych miast objętych monitoringiem, największe zanieczyszczenie powietrza dwutlenkiem siarki wystąpiło w Lipnie, Piotrkowie Kujawskim, Chodczu, Chełmży i Lubrańcu.

W najbardziej zanieczyszczonych rejonach województwa najwyraźniej widać wpływ niskiej emisji na jakość powietrza atmosferycznego - stężenie SO_2 w zimie jest nawet 7 razy wyższe niż w lecie.

Dwutlenek azotu

Obserwuje się w wieloletnim utrzymującym się stałym poziomie stężenia dwutlenku azotu. W 2012 r. stężenie średnie

roczne ze wszystkich stałych stacji pomiarowych osiągnęło poziom $15,8 \mu\text{g}/\text{m}^3$ (w roku 2011 – $17,8 \mu\text{g}/\text{m}^3$). Duży wpływ na poziom emisji tego związku ma emisja pochodzenia komunikacyjnego.

Ryc. 3. Stężenia średnie SO_2 i NO_2 w 2012 roku w największych miastach województwa kujawsko-pomorskiego (metoda pasywna).

Poziom dopuszczalny (wartość średnia roczna) został przekroczony na stacji komunikacyjnej przy ul. Okrzei we Włocławku. Najwyższe stężenie 1-godzinne $177 \mu\text{g}/\text{m}^3$ wystąpiło również przy ul. Okrzei, jednak nie przewyższało wartości normowanej.

Wśród wszystkich punktów pasywnych w województwie najwyższe stężenie średnie roczne wyniosło $31,4 \mu\text{g}/\text{m}^3$ (Bydgoszcz, ul. Bernardyńska), a najniższe $7,6 \mu\text{g}/\text{m}^3$ (Toruń, w pobliżu Portu Drzewnego). Średnie stężenie NO_2 ze wszystkich 96 punktów w województwie osiągnęło wartość $14,3 \mu\text{g}/\text{m}^3$.

Wśród czterech miast najwyższe stężenie średnie uzyskano dla Bydgoszczy ($21,2 \mu\text{g}/\text{m}^3$), a najniższe dla Torunia ($13,1 \mu\text{g}/\text{m}^3$). Najwyższe stężenia w Toruniu zarówno średnie dla roku, dla okresu letniego oraz dla okresu zimowego wystąpiły w rejonie ruchliwych ulic (punkty pomiarowe: Szosa Lubicka/Olsztyńska, ul. Bulwar Filadelfijski) oraz w gęsto zabudowanym centrum miasta, gdzie wśród zwartej zabudowy poruszają się i parkują pojazdy oraz gdzie niska emisja z palenisk domowych jest jednym ze źródeł mierzonego zanieczyszczenia. We Włocławku stężenie średnie z ośmiu punktów wyniosło $13,4 \mu\text{g}/\text{m}^3$, a najwyższe wystąpiło w rejonie ul. Toruńskiej ($22,2 \mu\text{g}/\text{m}^3$). W Grudziądzu natomiast stężenie średnie osiągnęło wartość $13,7 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Wśród pozostałych miast największe zanieczyszczenie powietrza dwutlenkiem azotu wystąpiło w Nakle nad Notecią (Rynek) oraz w Inowrocławiu (skrzyżowanie ul. Najświętszej Marii Panny i Szkolnej).

Pył zawieszony PM_{10}

Stężenie średnie ze wszystkich stacji wyniosło $27,9 \mu\text{g}/\text{m}^3$ i było wyższe od analogicznego z roku 2011 o 1,5%. Wielkość zarejestrowanych stężeń pyłu zawieszonego wykazuje związek z warunkami atmosferycznymi. Na wielkość zapotrzebowania na energię cieplną, a tym samym na wielkość zużycia opału i wielkość emisji zanieczyszczeń energetycznych mają wpływ temperatury w miesiącach zimowych.

W lutym 2012 roku na terenie województwa stwierdzono 4 przypadki przekroczenia poziomu informowania na 3 stacjach - w Bydgoszczy przy ul. Warszawskiej, w Grudziądzu przy ul. Sienkiewicza oraz dwukrotnie we Włocławku przy ul. Okrzei.

Przekroczenia poziomu dopuszczalnego 24-godzinnego pyłu PM10 wystąpiły w 2012 roku w Bydgoszczy, Toruniu, we Włocławku, w Grudziądzu oraz w Nakle n. Notecią.

Pył zawieszony PM2,5

Stężenia średnie roczne nie przekroczyły wartości $25 \mu\text{g}/\text{m}^3$ (docelowa i równocześnie dopuszczalna dla roku kalendarzowego), a najwyższe stężenie odnotowano w Bydgoszczy przy ul. Warszawskiej ($22,1 \mu\text{g}/\text{m}^3$). Stężenia średnie z sezonu zimowego są dwu, a nawet trzykrotnie wyższe niż średnie z sezonu letniego.

Ozon

Nie zanotowano przekroczeń poziomu docelowego określonego ze względu na zdrowie ludzi. Najwięcej wartości stężeń 8-godzinnych ozonu wyższych od granic normy odnotowano średnio w ciągu trzech lat 2010-2012, na stacji Zielonka w Borach Tucholskich. Poziom celu długoterminowego ustalony ze względu na ochronę zdrowia ludzi był przekraczany w 2012 roku na wszystkich stacjach mierzących to zanieczyszczenie.

Tlenek węgla

Nie odnotowano przekroczenia normy tego zanieczyszczenia na żadnej stacji. Maksymalna wartość stężenia wyniosła $4537 \mu\text{g}/\text{m}^3$ (45% poziomu dopuszczalnego) we Włocławku przy ul. Okrzei.

Benzen

Wśród wszystkich stężeń średnich rocznych benzenu nie wystąpiły wartości wyższe od poziomu dopuszczalnego $5 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Najwyższe stężenie ($3,7 \mu\text{g}/\text{m}^3$), stanowiące 74 % poziomu dopuszczalnego uzyskano w Brodnicy, a najniższe na stacji zakładowej w Nowej Wsi Wielkiej ($1,2 \mu\text{g}/\text{m}^3$). Stężenie średnie roczne ze wszystkich stacji wyniosło $2,0 \mu\text{g}/\text{m}^3$ i było identyczne jak w roku 2011. W przebiegu rocznym stężeń zarysowało się, podobnie jak w latach poprzednich, wyraźne maksimum w miesiącach zimowych.

Metale w pyle zawieszonym

W 2012 roku wykonywano na 10 stacjach pomiarowych pomiary stężeń ołowiu, kadmu, niklu i arsenu w pyle zawieszonym PM10.

Dla ołowiu najwyższe stężenie średnie roczne odnotowane w Grudziądzu przy ul. Sienkiewicza stanowiło 8 % poziomu dopuszczalnego.

Średnie stężenie kadmu osiągnęło wartość $0,5 \text{ ng}/\text{m}^3$, a maksymalne $0,94 \text{ ng}/\text{m}^3$ (w Grudziądzu), przy wartości docelowej $5 \text{ ng}/\text{m}^3$, natomiast analogiczne stężenia dla

niklu wyniosły: 1,5 ng/m³ i 3,7 ng/m³ (przy Placu Poznańskim w Bydgoszczy) przy wartości docelowej 20 ng/m³.

Wyniki badań arsenu w pyłe zawieszonym PM10 również okazały się korzystne – poziom docelowy 6 ng/m³ nie został nigdzie przekroczony, a najwyższa wartość 1,5 ng/m³ uzyskana na stacji przy ul. Sienkiewicza w Grudziądzu stanowi 25 % poziomu docelowego.

Benzo(a)piren w pyłe zawieszonym

Stężenia średnie z roku 2012 były niższe od poziomu docelowego jedynie na 3 (Inowrocław, Włocławek – Okrzei i Zielonka) z 10 stacji, na których wykonywano takie badania. Najwyższe stężenia średnie roczne odnotowano w centrum Grudziądza (5,0 ng/m³) oraz w Nakle nad Notecią (4,5 ng/m³).

Pozostałe pomiary zanieczyszczeń powietrza

Opad pyłu badany był w 2012 roku na stacjach zakładowych w czterech punktach województwa: Soda Polska Ciech Zakłady Produkcyjne w Inowrocławiu i w Janikowie, MONDI Świecie S.A. oraz Lafarge Cement Polska w Piechcinie. Średni opad pyłu ze wszystkich 54 stacji wyniósł 65,5 g/m²/rok, natomiast w 2011 r. – 72,2 g/m²/rok. Najwyższy opad pyłu zanotowano w Piechcinie – 170,5 g/m²/rok.

Stacja pomiarowa Zielonka w Borach Tucholskich

Automatyczna stacja pomiarowa w Borach Tucholskich kontynuowała pomiary zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego w zakresie takim samym jak w roku ubiegłym. Uzyskane wyniki zostały szczegółowo przeanalizowane przez Instytut Podstaw Inżynierii Środowiska Polskiej Akademii Nauk w Zabrze. Szersze omówienie znajduje się w opracowaniu „Monitoring prekursorów ozonu w stacji tła krajowego Bory Tucholskie w Zielonce – raport za 2012 rok”. Jednym z prekursorów ozonu jest formaldehyd, dla którego średnia roczna wyniosła 4,86 µg/m³. Analiza stężenia pyłów wykazała dużą zawartość cząstek pyłu drobnego w ogólnej sumie pyłu. Średnia roczna dla pyłu PM10 wyniosła 19,1 µg/m³. Zanotowanych zostało 15 przekroczeń wartości średniodobowej 50 µg/m³. Średnia roczna dla pyłu PM2,5 wyniosła 15,5 µg/m³. W pyłe PM10 wykonywano analizy stężeń metali i WWA - podwyższone stężenia zanotowano w okresie zimowym, przy niższych temperaturach powietrza. Stężenie średnioroczne ołowiu w porównaniu do roku ubiegłego utrzymało się na podobnym poziomie i jego wartość wyniosła 0,0062 µg/m³. Stężenie średnioroczne benzo(α)pirenu było niższe w porównaniu z rokiem 2011 i wyniosło 0,66 ng/m³. Analizy składu chemicznego pyłu zawieszonego PM2,5 wykazały dużą zawartość w próbkach związków węgla oraz jonów: amonowego, siarczanowego i azotanowego. Na stacji wykonywane są także pomiary depozycji całkowitej. Otrzymane wyniki wykazały wzrost stężeń WWA w okresie zimowym, natomiast metali w okresie letnim. Na stacji wykonywane są pomiary całkowitej rtęci w stanie gazowym - średnia roczna wyniosła 1,37 ng/m³. Na obszarze zwartego kompleksu leśnego na wyniki stężeń ma wpływ emisja ze źródeł naturalnych w okresie letnim i antropogenicznych w okresie zimowym.

Powiat tucholski

Atmosfera stanowi jeden z trzech podstawowych elementów środowiska. Stan powietrza atmosferycznego jest uwarunkowany przez emisje zanieczyszczeń do atmosfery oraz warunki meteorologiczne. Dane o wielkości emisji w 2011 roku uzyskano z Sytemu Informatycznego Inspekcji Ochrony Środowiska Ekoinfonet. W skali województwa powiat jest jednym z obszarów najmniej skażonych.

W powiecie tucholskim znajdują się dwie stacje monitoringu powietrza atmosferycznego. W Tucholi przy ul. Piastowskiej 30, zlokalizowana jest stacja mierząca zanieczyszczenia pod kątem ochrony zdrowia ludzi. Pomiary manualne wykonywane na stacji to pył zawieszony PM10 oraz metale w pyłe takie jak ołów, kadm, arsen i nikiel oraz benzo(a)piren. Uzyskane wyniki za 2012 rok wykazały przekroczenie beno(a)pirenu w pyłe zawieszonym PM10. Wartość poziomu docelowego wynosi 1 ng/m^3 , natomiast na stacji zarejestrowano średnią roczną wynoszącą $3,5 \text{ ng/m}^3$. Dla pozostałych substancji średnie roczne nie przekroczyły dopuszczalnych norm.

Druga ze stacji w powiecie tucholskim zlokalizowana w Borach Tucholskich, kontynuowała pomiary zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego. Zakres pomiarowy dla stacji był taki sam jak w roku ubiegłym W 2012 roku na stacji kontynuowane były pomiary stężeń ozonu i jego prekursorów. Zakres pomiarowy dla stacji był taki sam jak w roku ubiegłym W 2012 roku na stacji kontynuowane były pomiary stężeń ozonu i jego prekursorów. Uzyskane wyniki zostały szczegółowo przeanalizowane przez Instytut Podstaw Inżynierii Środowiska Polskiej Akademii Nauk w Zabrze. Szersze omówienie znajduje się w opracowaniu „Monitoring prekursorów ozonu w stacji tła krajowego Bory Tucholskie w Zielonce– raport za 2012 rok”. Jednym z prekursorów ozonu jest również formaldehyd, dla którego średnia roczna, była o ok. $0,5 \text{ }\mu\text{g/m}^3$ wyższa w porównaniu do roku ubiegłego i wyniosła $4,86 \text{ }\mu\text{g/m}^3$. Analizując stężenia pyłów w powietrzu, można zauważyć, że frakcja PM10 oraz frakcja PM2,5, są na podobnym poziomie, co sugerowałoby dużą zawartość cząstek pyłu drobnego, w ogólnej sumie pyłu. Dla stężeń średnich rocznych, zawartość pyłu PM2,5 w pyłe PM10 wyniosła 81,2% i była wyższa w porównaniu z rokiem ubiegłym. Średnia roczna dla pyłu PM10, była podobna niższa w stosunku do roku ubiegłego i wyniosła $19,1 \text{ }\mu\text{g/m}^3$, co stanowiło 47,7% poziomu dopuszczalnego Zanotowanych zostało 15 przekroczeń wartości średniodobowej $50,0 \text{ }\mu\text{g/m}^3$. Średnia roczna dla pyłu PM2,5 wyniosła $15,5 \text{ }\mu\text{g/m}^3$, co stanowiło 62,0% normy. W pyłe PM10 dodatkowo wykonywano analizy stężeń metali i WWA. Analiza wykresów pokazuje wyraźnie, że podwyższone stężenia metali oraz WWA, notowane są w okresie zimowym, przy niższych temperaturach powietrza. Stężenie średnioroczne ołowiu, w porównaniu do roku ubiegłego utrzymało się na podobnym poziomie i jego wartość wyniosła $0,0062 \text{ }\mu\text{g/m}^3$, co stanowiło ok. 1% normy. Stężenie średnioroczne benzo(α)pirenu, było niższe w porównaniu z rokiem 2011 i wyniosło $0,7 \text{ ng/m}^3$, co stanowiło 70% poziomu docelowego. W pyłe PM2,5 natomiast dodatkowo wykonywane były analizy jego składu chemicznego. Szczegółowa analiza wyraźnie pokazuje dużą zawartość w próbkach związków węgla oraz jonów: amonowego, siarczanowego i azotanowego. Znaczący udział wtórnego aerozolu nieorganicznego siarczanów i azotanów oraz związków amonowych może być związany z emisją pierwotną, z energetyki węglowej oraz transportu. Na stacji

wykonywane są także pomiary depozycji całkowitej. Analiza otrzymanych wyników pokazuje wzrost stężeń WWA w okresie zimowym, natomiast metali w okresie letnim. Podwyższone stężenia metali w okresie letnim, mogą być powiązane ze zwiększoną ilością opadów. W okresie zimowym natomiast obserwowane jest zjawisko zwiększonej emisji, która skutkuje zwiększoną ilością zanieczyszczeń w powietrzu. Zanieczyszczenia uniesione wraz z pyłem są absorbowane przez cząsteczki wody deszczowej i tym samym wmywane z atmosfery. Ponadto na stacji, wykonywane są również pomiary całkowitej rtęci w stanie gazowym. Średnia roczna w 2012 roku wyniosła $1,37 \text{ ng/m}^3$. Na obszarze zwartego kompleksu leśnego na wyniki stężeń, będzie miała wpływ emisja ze źródeł naturalnych w okresie letnim i antropogenicznych w okresie zimowym.

Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego dokonano oceny rocznej jakości powietrza atmosferycznego w strefach z uwzględnieniem dwóch grup kryteriów: ze względu na ochronę zdrowia ludzi oraz ze względu na ochronę roślin. Powiat tucholski został zaliczony do strefy kujawsko-pomorskiej dla wszystkich substancji.

Według klasyfikacji dokonanej ze względu na ochronę zdrowia wszystkie 4 strefy w województwie znalazły się w klasie C oraz z uwagi na ozon również D2. Skutkuje to koniecznością sporządzenia programów ochrony powietrza. O zaliczeniu tych stref do niekorzystnej klasy C zdecydowały wyniki pomiarów pyłu zawieszonego PM10 i benzo(a)pirenu w pyle.

Klasyfikacja stref ze względu na ochronę roślin okazała się bardzo korzystna dla strefy kujawsko-pomorskiej (jedynej w województwie podlegającej klasyfikacji) ze względu na SO_2 i NO_x , ponieważ uzyskała klasę A. Natomiast w przypadku ozonu strefa ta otrzymała klasę C i D2.

2. MONITORING WÓD

A. MONITORING RZEK

W 2012 roku badania jakości wód rzek prowadzono w oparciu o Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 15.11.2011 r. w sprawie form i sposobu prowadzenia monitoringu jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych (Dz. U. nr 258 z 2011 r., poz. 1550) w 68 punktach pomiarowo-kontrolnych, zlokalizowanych na 42 ciekach. Wykonane analizy obejmowały zakres:

- biologiczny 48 ppk,
- fizyko-chemiczny 68 ppk, w tym
  - 19 ppk w zakresie monitoringu diagnostycznego,
  - 47 ppk w zakresie monitoringu operacyjnego,
  - 2 w zakresie ZŚMP (Struga Toruńska – środkowy odcinek),
- chemiczny 6 ppk.
- bakteriologiczny 66 ppk.

Ocenę stanu wód płynących przeprowadzono w oparciu o rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9.11.2011 r. w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych oraz środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych (Dz.U. Nr 257 z 2011 r., poz. 1545). Należy zwrócić uwagę, że w naturalnych JCW określany jest stan ekologiczny, natomiast w sztucznych i silnie zmienionych – potencjał ekologiczny.

Klasyfikacja **stanu (potencjału) ekologicznego** wód płynących, wykazała, że:

- 9 punktów spełniało wymogi dobrego stanu/potencjału ekologicznego - II klasa (Chodeczka, Lubieńka, Rakutówka, Kamionka, Osa, Lutryna – w górnych odcinkach, Orla w dolnym odcinku oraz Kręgiel i Struga Radzyńska),
- 29 punktów spełniało wymogi umiarkowanego/potencjału stanu ekologicznego - III klasa
- 10 punktów spełniało wymogi słabego stanu/potencjału ekologicznego - IV klasa (Świnka, Wyrwa, Fryba, Pręczawa, Trynka, Górny Kanał Notecki, Kcynka, Maława w dolnym odcinku oraz Gąsawka i Orla w środkowym odcinkach).

Należy zwrócić uwagę, że stan/potencjał ekologiczny, w dużej przewadze monitorowanych punktów, wyznaczają wyniki badań biologicznych.

Ocena **stanu chemicznego** wód, obejmowała 6 ujściowych przekrojów pomiarowo-kontrolnych rzek: Zgłowiączka, Lubieńka, Fryba, Osa, Kanał Bachorze i Gąsawka. Badania laboratoryjne obejmowały 43 wskaźniki z listy substancji priorytetowych oraz innych substancji zanieczyszczających pochodzenia przemysłowego. W odniesieniu do obowiązujących norm stwierdzono dobry stan chemiczny wód we wszystkich punktach pomiarowych.

Stan/potencjał ekologiczny określany jest na podstawie oceny biologicznej i fizykochemicznej.

W zakresie biologicznym analizowano wskaźniki indeksu fitoplanktonu (IFPL), indeksu okrzemkowego (IO), makrofitowego indeksu rzeczno (MIR) i multimetrycznego indeksu makrobezkręgowców (MMI). Sklasyfikowano 48 punktów pomiarowych, w tym:

- 13 punktów - dobry stan biologiczny (II klasa), (zlokalizowanych m.in. na rzekach: Osa, Orla)
- 25 punktów - umiarkowany stan biologiczny (III klasa), (zlokalizowanych m.in. na rzekach: Kamionka, Wda)
- 10 punktów - słaby stan biologiczny (IV klasa) (zlokalizowanych m.in. na rzekach: Pręczawa, Mątawa).

O słabym stanie biologicznym decydował przede wszystkim skład makrobezkręgowców a w drugiej kolejności indeks okrzemkowy.

W zakresie fizykochemicznym sklasyfikowano 68 punktów pomiarowych, w tym:

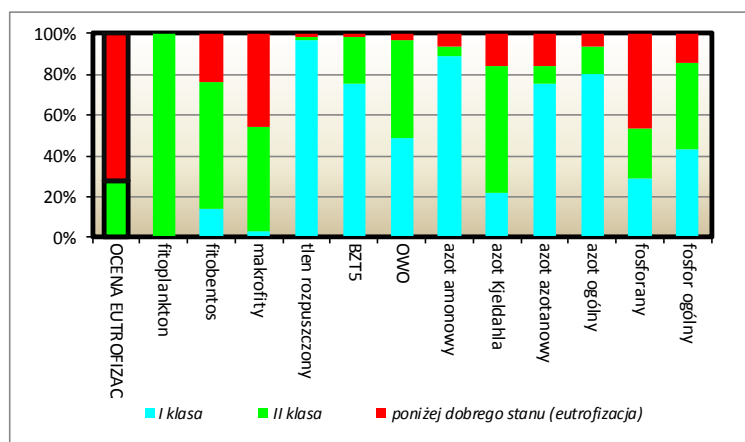
- 3 punkty - ocena bardzo dobra (I klasa), (Brda – Smukała, Kamionka – ujście, Lutryna – Lembark)
- 25 punktów – ocena dobra (II klasa), (zlokalizowanych m.in. na rzekach: Kręgiel, Osa)
- 40 punktów – ocena poniżej dobrej (zlokalizowanych m.in. na rzekach: Gąsawka, Noteć).

Wskaźnikami najczęściej przekraczającymi granicę dobrej oceny fizyko-chemicznej były podobnie, jak w roku ubiegłym, fosforany i fosfor ogólny oraz azot Kjeldahla.

Badania bakteriologiczne objęły 66 punktów pomiarowo-kontrolnych i wykazały, że:

- 2 punkty spełniały warunki dobrego stanu sanitarnego (Brda – Smukała, Kręgiel),
- 16 punktów spełniało warunki zadowalającego stanu sanitarnego, (Sępólna, Wda, Noteć)
- 31 punktów spełniało warunki niezadowalającego stanu sanitarnego, (Wisła, Mątawa),
- 17 punktów zakwalifikowano do złego stanu sanitarnego (Prusina, Orla).

Zgodnie ze stanowiskiem Polski, przyjętym w Traktacie Akcesyjnym, obszar całego kraju został uznany za zagrożony **eutrofizacją** ze źródeł komunalnych. Ocena stopnia eutrofizacji wód płynących, wykonano uwzględniając następujące parametry biologiczne: wskaźnik fitoplanktonowy (IFPL), wskaźnik fitobentosowy (IO), wskaźnik makrofitowy (MIR),

fizykochemiczne: BZT5, ogólny węgiel organiczny (OWO), azot amonowy, azot Kjeldahla, azot azotanowy, azot ogólny, fosforany i fosfor ogólny (ryc. 4). Spośród 62 stanowisk monitorowanych pod kątem eutrofizacji komunalnej w 2012 roku, 45 (tj. 72,5%) - wykazywało cechy wód eutroficznych.

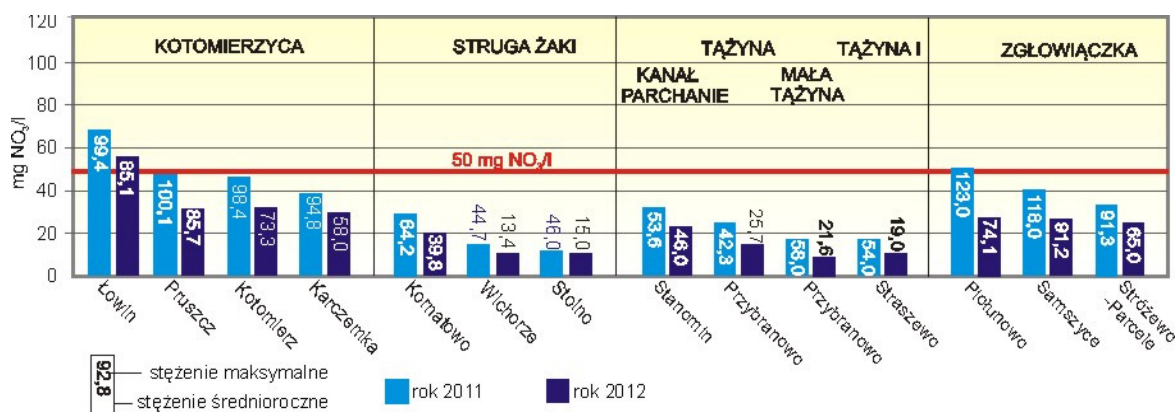
Proces eutrofizacji notowano przede wszystkim w wodach cieków zaliczanych do potoków nizinnych piaszczystych i żwirowych o typie 17 i 19. Wskaźnikami decydującymi o eutrofizacji były nadmiernie wysokie stężenia fosforanów oraz niskie indeksy wskaźników biologicznych: makrofitowego i fitobentosowego.

Rys. 4 Procentowy udział wskaźników określających eutrofizację wód

Tereny rolnicze w województwie kujawsko-pomorskim stanowią ponad 61,3% ogólnej powierzchni województwa. Największym zagrożeniem z punktu widzenia ochrony środowiska w produkcji rolniczej jest spływ powierzchniowy azotanów i fosforanów, powodujący eutrofizację rzek i zbiorników wodnych. W roku 2012 kontynuowano monitoring jakości wód na czterech wytypowanych przez RZGW w Gdańsku i Warszawie **obszarach wrażliwych na zanieczyszczenia związkami azotu pochodzenia rolniczego**. Podstawą prawną do wyznaczenia tych obszarów była ustawa Prawo Wodne z 18.07.2002 r. (Dz.U. nr 115, poz. 1229 ze zmianami) oraz rozporządzenie wykonawcze – Ministra Środowiska z 23.12.2002 r. w sprawie kryteriów wyznaczania wód wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych (Dz.U. nr 241, poz. 2093). Obszarami zanieczyszczonymi azotem uznano zlewnie: Kotomierzycy na której zlokalizowano 4 punkty pomiarowo-kontrolne, Tążyny – 4 ppk, Strugi Żaki – 3 ppk oraz Zgłowiączki do Jeziora Głuszyńskiego – 3 ppk. Obszary OSN obejmowały do 2012 roku łącznie 745,6 km², co stanowiło 4,1% powierzchni województwa kujawsko-pomorskiego.

Według najnowszych wyników badań, wody zanieczyszczone azotem, w których średnioroczna zawartość azotanów przekraczała wartość 50 mg NO₃/l, notowano tylko w zlewni Kotomierzycy w punkcie pomiarowym Łowin – 56,3 mg NO₃/l (ryc. 5). Nie stwierdzono średniorocznych stężeń azotanów w przedziale 40-50 mg NO₃/l, wskazujących na zagrożenie zanieczyszczeniem azotem. Jednak stężenia maksymalne ponad 50 mg NO₃/l, występujące na ogół wczesną wiosną, obserwowano w wodach Kotomierzycy oraz Zgłowiączki.

Rok 2012 jest drugim rokiem, w którym zaobserwowano spadek koncentracji azotanów w badanych rzekach. Przyczyną tego mogły być niewielkie ilości opadów atmosferycznych, zwłaszcza w okresie wczesnej wiosny (przed okresem wegetacyjnym). Zmniejszenie wielkości opadu wpłynęło najprawdopodobniej na obniżenie intensywności wymywania składników pokarmowych z gleby i tym samym spowodowało redukcję wiosennego maksimum koncentracji azotanów w kontrolowanych ciekach.

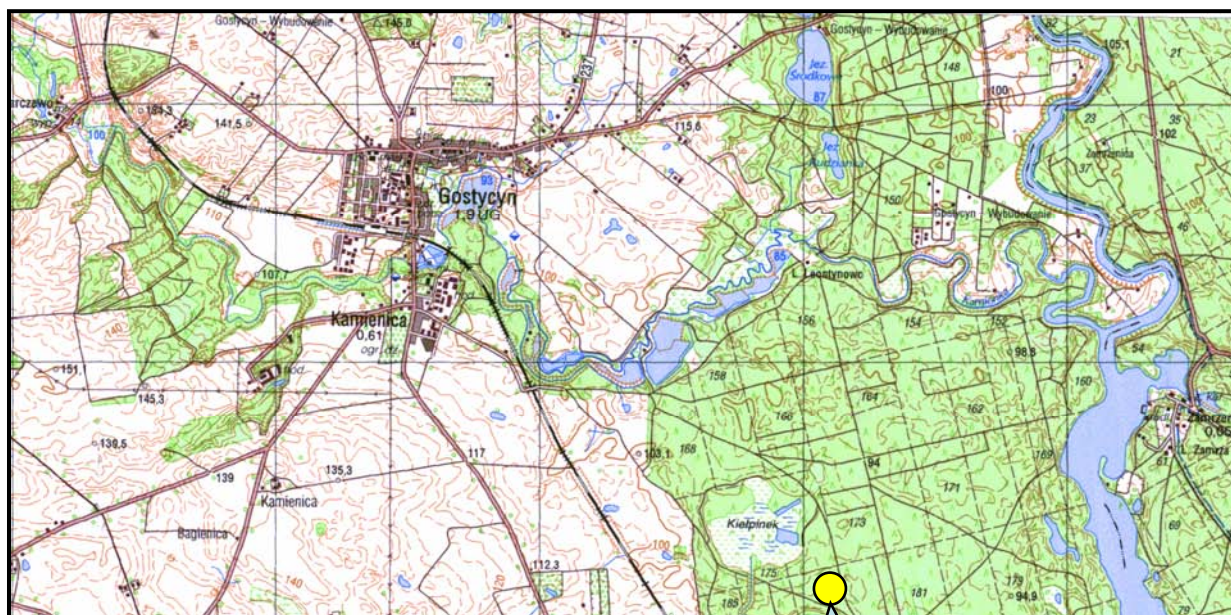
Ryc. 5. Stężenia azotanów na obszarach wrażliwych na zanieczyszczenia azotem pochodzenia rolniczego w latach 2011 i 2012.

Wody Brdy i Drwęcy monitorowano również pod kątem *oceny przydatności wód dla celów pitnych* (wg rozporządzenia Ministra Środowiska z dn. 27.11.2002 r. Dz.U. nr 204, poz. 1728). Jakość wód Brdy na ujęciu wody „Czyżkówko” odpowiadała kategorii **A2**. Należy zauważyć, że spośród 40 analizowanych parametrów, 34 spełniały wymogi najwyższej kategorii A1. Wody Drwęcy, kontrolowane na stanowisku w Młyńcu, podobnie, jak w latach ubiegłych odpowiadały kategorii **A3**. Zdecydowały o tym wskaźniki ChZT-Cr i zanieczyszczenia bakteriologicznego.

Powiat tucholski

KAMIONKA

Obszar źródłowy Kamionki znajduje się na południe od Chojnic. Rzeka jest prawobrzeżnym dopływem Brdy o długości 69,5 km. Ciek poprzez swoje dopływy odwadnia około 500 km² w tym północną część Krajeńskiego Parku Krajobrazowego. Podobnie jak Sępólna, Kamionka wykorzystuje dolinę rynnową o przebiegu równoleżnikowym. Na rzece ustanowiono 2 jednolite części wód. Pierwszą od źródła do wypływu z Jeziora Mochel. Drugą położoną częściowo na terenie powiatu tucholskiego stanowi odcinek ciek od wypływu z jez. Mochel do ujścia do Zbiornika Koronowskiego. Ze względu na liczne zastawki, małe elektrownie wodne oraz Zakład Hodowli Pstrąga w Kamienicy ww. jcw zaliczamy do II klasy czyli wód silnie zmienionych.

Stan/potencjał ekologiczny	
●	bardzo dobry (I klasa)
●	dobry (II klasa)
●	umiarkowany (III klasa)
●	słaby (IV klasa)
●	zły (V klasa)

Leontynowo 5,1 km

Ryc. 6. Lokalizacja punktu monitoringu wód na rzece Kamionce

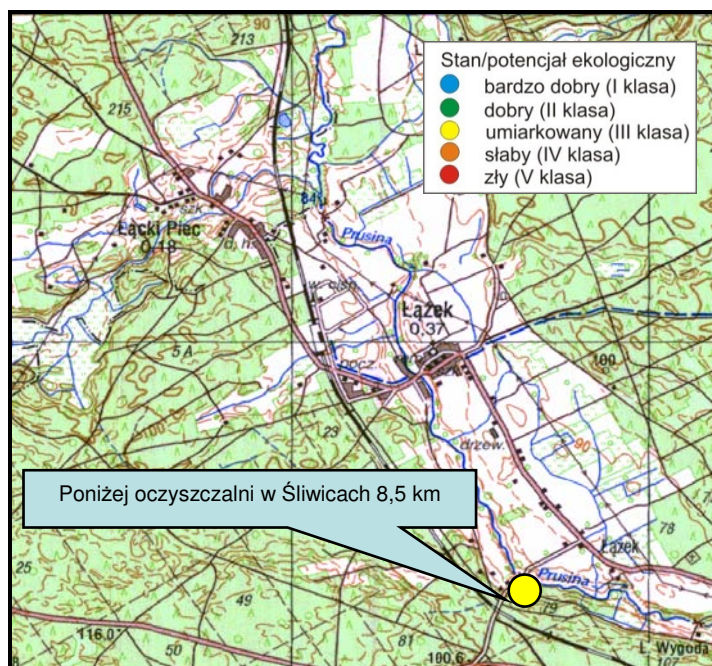
Głównymi bezpośrednimi źródłami zanieczyszczeń wód Kamionki są:

- mechaniczno – biologiczna oczyszczalnia ścieków w Kamieniu Krajeńskim. Ilość odprowadzanych ścieków – 432,9 m³/d.
- mechaniczno – biologiczna oczyszczalnia ścieków w Gostycynie. Ilość odprowadzanych ścieków – 457,5 m³/d.

Stan ekologiczny w profilu ujściowym, mierzony za pomocą makrofitowego indeksu rzeczno określono jako umiarkowany. Badania jakości wód wykazały, że wody Kamionki pod względem wskaźników fizykochemicznych odpowiadały I klasie. W odniesieniu do badań z 2005 roku stwierdzono poprawę jakości wód w zakresie związków organicznych i biogennych. Stwierdzono nieznaczną poprawę stanu sanitarnego.

PRUSINA

Prusina jest prawobocznym dopływem Wdy o długości 28,9 km, średnim spadku 0,5%. Odwadnia obszar o powierzchni 191,2 km². Rzeka bierze początek na północ od Osieczna i uchodzi do Wdy w miejscowości Tleń. Bezpośrednim źródłem zanieczyszczeń wód Prusiny jest mechaniczno – biologiczna oczyszczalnia ścieków w Śliwicach. Ilość odprowadzanych ścieków – 263 m³/d.

Ryc. 7. Lokalizacja punktu monitoringu wód na rzece Prusina

Badania jakości wód określiły potencjał ekologiczny mierzony za pomocą makrozoobentosu (MMI) rzeczny jako umiarkowany. Pod względem wskaźników fizykochemicznych wody Prusiny oceniono poniżej potencjału dobrego ze względu na podwyższone stężenia fosforanów. Stan sanitarny poniżej oczyszczalni odpowiadał V najgorszej klasie. Analizując wartości średnioroczne z badaniami z 2005 roku stwierdzić należy poprawę w zakresie tlenowych parametrów fizykochemicznych. Stan sanitarny nie uległ zmianie.

Tabela 1. Ocena stanu czystości rzek województwa kujawsko-pomorskiego w 2012 roku

Nazwa ciek	Typ ciek	Rodzaj monitoringu	Lokalizacja stanowiska	km rzeki	gmina/powiat	RZGW	Ocena biologiczna	Ocena fizykochemiczna	STAN/POTENCJAŁ EKOLOGICZNY	STAN CHEMICZNY	Ocena bakteriologiczna
DORZECZE WISŁY											
Wisła	21	MOin	Sartowice	822,0	Świecie nad Wisłą/świecki	Gdańsk	-		-	-	niezadawalająca
Struga Kamieniecka	17	MO	ujście do Wisły, Kamienica	2,8	Dobrzyń n/Wisłą/lipnowski	Warszawa	IO		umiark	-	niezadawalająca
Świnka	17	MO	ujście do Wisły, Wierznica	4,4	Dobrzyń n/Wisłą/lipnowski	Warszawa	IO	NNO ₃	slaby	-	niezadawalająca
Zgłowiączka	17	MO	powyżej Osięcin, Piotunowo	75,2	Radziejów/radziejowski	Warszawa	-	T _{og} , N _{NH4} , N _K , NNO ₃ , P, PO ₄	-	-	zła
	17	MO	poniżej Osięcin, Samszyce	67,8	Osięciny/radziejowski	Warszawa	-	BZT ₅ , OWO, N _{NH4} , N _K , NNO ₃ , N _{og} , PO ₄ , P	-	-	zła
	17	MO	powyżej jez. Głuszyńskiego, Stróżewo-Parcele	60,0	Bytoń/radziejowski	Warszawa	-	N _{NH4} , N _K , NNO ₃ , N _{og} , PO ₄ , P	-	-	zła
	17	MD	poniżej jez. Głuszyńskiego, Rybiny	50,5	Topólka/radziejowski	Warszawa	IO, MIR, MMI		umiark	-	niezadawalająca
	20	MO	poniżej Lubrańca, Lubraniec	32,8	Lubraniec/włocławski	Warszawa	MIR, MMI	PO ₄	umiark	-	zła
	20	MO	Falborz	19,0	Brześć Kujawski/włocławski	Warszawa	MIR, MMI	PO ₄	umiark	-	zła
	20	MD	ujście do Wisły, Włocławek	0,4	Włocławek/Włocławek	Warszawa	IO, MIR, MMI	zas	umiark	dobry	zła
Chodeczka	25	MO	Ruda Lubieniecka	25,0	Chodecz/włocławski	Warszawa	MIR, MMI		dobry	-	zadawalająca
	25	MO	poniżej jez. Borzymowskiego, Siewiersk	12,4	Choceń/włocławski	Warszawa	MIR, MMI		umiark	-	niezadawalająca
	20	MD	ujście do Zgłowiączki, Osowo	0,7	Lubraniec/włocławski	Warszawa	IO, MIR, MMI		umiark	-	zadawalająca
Lubieńka	17	MO	poniżej Lubienia Kujawskiego, Lubień Kujawski	36,7	Lubień Kujawski/włocławski	Warszawa	IO, MIR		dobry	-	zadawalająca
	20	MD	ujście do Zgłowiączki, Józefowo	0,5	Włocławek/włocławski	Warszawa	IO, MIR, MMI		umiark	dobry	zła
Rakutówka	23	MO	poniżej jez. Rakutowskiego, Dębniaki	15,0	Kowal/włocławski	Warszawa	IO		dobry	-	niezadawalająca
	24	MD	ujście do Lubieńki, Dębice	1,2	Włocławek/włocławski	Warszawa	MIR, MMI		umiark	-	niezadawalająca
Kanał Parchański	0(17)	MO	Stanomin	29,0	Dąbrowa Biskupia/inowrocławski	Gdańsk	MIR	O ₂ , T _{og} , NNO ₃ , PO ₄ , P	umiark	-	zadawalająca

Nazwa ciek	Typ ciek	Rodzaj monitoringu	Lokalizacja stanowiska	km rzeki	gmina/powiat	RZGW	Ocena biologiczna	Ocena fizykochemiczna	STAN/POTENCJAŁ EKOLOGICZNY	STAN CHEMICZNY	Ocena bakteriologiczna
Tążyna	19	MO	powyżej Służewa, Przybranowo	19,7	Aleksandrów Kujawski/aleksandrowski	Gdańsk	-	PO ₄	-	-	niezadowolająca
Tążyna I	17	MO	ujście do Tążyny, Straszewo	3,1	Koneck/aleksandrowski	Gdańsk	MIR	PO ₄ ,P	umiark	-	niezadowolająca
Dopływ z Żołnowa (Mała Tążyna)	17	MO	ujście do Tążyny, Przybranowo	0,2	Aleksandrów Kujawski/aleksandrowski	Gdańsk	MIR	N _k	umiark	-	zła
Drwęca	20	MO	powyżej ujęcia wody w Lubiczu	15,8	Lubicz/toruński	Gdańsk			-	-	zadowolająca
Struga Toruńska	19	ZMŚP	powyżej zlewni eksp., Lipowiec	28,9	Łysomice-Chelmża/toruński	Gdańsk	-	zas, RWO	-	-	-
	19	ZMŚP	poniżej zlewni eksp, Koniczynka	18,9	Łysomice/toruński		-	zas	-	-	-
Brda	0	MOPI	wod. Smukała, Bydgoszcz	20,1	Bydgoszcz/bydgoski	Gdańsk	-		-	-	dobra
Kamionka	17	MO	powyżej Jeziora Mochel	34,8	Kamień Krajeński /sępoleński	Gdańsk	MIR		dobry	-	niezadowolająca
	24	MO	ujście do Zb. Koronowskiego, Leontynowo	5,1	Gostyczyn/tucholski	Gdańsk	MIR		umiark	-	zadowolająca
Sępólna	17	MO	ujście do Zb. Koronowskiego, Motyl	8,5	Koronowo/bydgoski	Gdańsk	MIR	PO ₄	umiark	-	zadowolająca
Krówka	19	MO	Buszkowo	4,0	Koronowo/bydgoski	Gdańsk	MIR		umiark	-	zadowolająca
Kręgiel	25	MO	ujście do Zb. Koronowskiego, Nowy Jasiniec	1,0	Koronowo/bydgoski	Gdańsk	MIR		dobry	-	dobra
Kotomierzycza	17	MO	Łowin	25,2	Pruszcz/świecki	Gdańsk	-	szeroki zakres	-	-	zła
	17	MO	Pruszcz	23,5	Pruszcz/świecki		-	szeroki zakres	-	-	zadowolająca
	17	MO	Kotomierz	16,4	Dobrcz/bydgoski		-	PO ₄ ,N _{NO3}	-	-	niezadowolająca
	17	MO	Karczemka	12,5	Dobrcz/bydgoski		-	N _{NO3}	-	-	niezadowolająca
	17	MO	ujście do Brdy - Bożenkowo	1,0	Osielsko/bydgoski		-	PO ₄	-	-	zadowolająca
Wda	0	MD	Gródek	21,3	Drzycim/świecki	Gdańsk	IO, MIR, MMI		umiark	-	zadowolająca
	19	MD	ujście do Wisły, Świecie nad Wisłą	0,5	Świecie/świecki	Gdańsk	IO, MIR, MMI	PO ₄	umiark	-	zła
Prusina	18	MO	poniżej oczyszczalni w Śliwicach	8,5	Śliwice/tucholski	Gdańsk	MMI	PO ₄	umiark	-	zła
	20	MO	ujście do Wdy, Tleń	2,4	Osie/świecki	Gdańsk	MMI	PO ₄	umiark	-	niezadowolająca
Ryszka	17	MO	ujście do Wdy, Jakubowo	0,5	Osie/świecki	Gdańsk	MMI	PO ₄	umiark	-	zadowolająca
Sobina	18	MO	ujście do Wdy, Gródek	0,1	Osie/świecki	Gdańsk	MMI	PO ₄	umiark	-	niezadowolająca

Nazwa ciek	Typ ciek	Rodzaj monitoringu	Lokalizacja stanowiska	km rzeki	gmina/powiat	RZGW	Ocena biologiczna	Ocena fizykochemiczna	STAN/POTENCJAŁ EKOLOGICZNY	STAN CHEMICZNY	Ocena bakteriologiczna
Wyrwa	17	MO	ujście do Wdy, Wyrwa	0,5	Świecie/świecki	Gdańsk	MMI		slaby	-	niezadowolająca
Mąta	17	MD	poniżej Jeziora Święte	13,1	Wartubie/świecki	Gdańsk	IO, MIR, MMI		umiark	-	niezadowolająca
	19	MD	ujście do Wisły, Nowe nad Wisłą	0,2	Nowe/świecki	Gdańsk	IO, MIR, MMI		slaby	-	niezadowolająca
Fryba	17	MD	ujście do Wisły, Chełmno	0,1	Chełmno/chełmiński	Gdańsk	IO, MIR, MMI	zas, PO ₄	slaby	dobry	zła
Osa	19	MD	pow. jez. Płowęż, Partęciny	49,6	Świecie n/Osą/grudziądzki	Gdańsk	IO, MIR, MMI		dobry	-	niezadowolająca
	19	MD	ujście do Wisły, Zakurzewo	0,7	Gm Grudziądz/grudziądzki	Gdańsk	IO, MIR, MMI	zas	umiark	dobry	niezadowolająca
Lutryna	25	MO	poniżej ZR Mileszewy, Lembark		Jabłonowo Pom./brodnicki	Gdańsk	MIR		dobry	-	niezadowolająca
	23	MO	pon. Kanału Sicińskiego, Jabłonowo		Jabłonowo Pom./brodnicki		MIR		umiark	-	niezadowolająca
	19	MD	ujście do Osy, Świecie n/Osą	1,1	Świecie n/Osą/grudziądzki		IO, MIR, MMI	zas	umiark	-	zła
Struga Radzyńska	17	MO	ujście do Osy, Kłódka Szl.	0,7	Świecie n/Osą/grudziądzki	Gdańsk	MMI		dobry	-	niezadowolająca
Gardęga	19	MD	ujście do Osy, Rogóžno	0,2	Rogóžno/grudziądzki	Gdańsk	IO, MIR, MMI		umiark	-	zadowolająca
Pręczawa	17	MO	ujście do Osy, Kłódka Szl.	0,7	gm Grudziądz/grudziądzki	Gdańsk	MMI	PO ₄ , P	slaby	-	niezadowolająca
Rów Hermana	17		ujście do Wisły, Grudziądz	0,1	Grudziądz/m.Grudziądz	Gdańsk	-		-	-	zła
Trynka	17		ujście do Wisły, Grudziądz	0,1	Grudziądz/m.Grudziądz	Gdańsk	MMI		slaby	-	zła
Struga Żaki	17	MO	powyżej jez. Kornatowskiego	23,2	Lisewo/chełmiński	Gdańsk	-	N _k , P, PO ₄	-	-	zła
	17	MO	Wichorze	14,0	Stolno/chełmiński		-	PO ₄	-	-	zadowolająca
	17	MO	Pon. Oczyszczalni, Stolno	9,5	Stolno/chełmiński		-	PO ₄ , P	-	-	niezadowolająca
	17	MO	ujście do K.Głównego, Chełmno	0,1	Chełmno/chełmiński		-	PO ₄	-	-	niezadowolająca
DORZECZE ODRY											
Noteć	24	MOin	powyżej Łabiszyna, Lubostron	245,2	Łabiszyn/żniński	Poznań	-	PE, NK, PO ₄	-	-	zadowolająca
Górny Kanał Notecki	0	MD	połączenie z Kanałem Bydgoskim, Łochowo	1,7	Białe Błota/bydgoski	Poznań	IO, MIR, MMI	PE, Cl, PO ₄	slaby	dobry	niezadowolająca
Kanał Bachorze	0	MD	Kruszwica	0,1	Kruszwica/inowrocławski	Poznań	IO, MIR	zas, PO ₄	umiark	-	zadowolająca

Nazwa ciek	Typ ciek	Rodzaj monitoringu	Lokalizacja stanowiska	km rzeki	gmina/powiat	RZGW	Ocena biologiczna	Ocena fizykochemiczna	STAN/POTENCJAŁ EKOLOGICZNY	STAN CHEMICZNY	Ocena bakteriologiczna
Gąsawka	25	MD	poniżej Jeziora Sobiejuskiego	13,4	Szubin/nakielski	Poznań	MIR,MMI	N _K , PO ₄	slaby	-	niezadowolająca
	24	MD	ujście do Noteci, Rynarzewo	1,4	Szubin/nakielski		IFPL,MIR MMI	,PO ₄	umiark	dobry	niezadowolająca
Rokitka	18	MD	Gromadno	2,7	Sadki/nakielski	Poznań	IO, MIR, MMI	N _K	umiark	-	niezadowolająca
Orla	25	MO	poniżej oczyszczalni ścieków, Więcbork	39,7	Więcbork/sępoleński	Poznań	MIR,MMI	OWO	slaby	-	niezadowolająca
	20	MO	od jez. Witosławskiego do ujścia, Ruda	1,5	Wyrzysk/pilski		MIR		dobry	-	zła
Kcynka	17	MO	ujście do Noteci, Smogólec	7,0	Gołańcz/wągrowiecki	Poznań	MMI	N _K , P, PO ₄ , NO ₃	slaby	-	niezadowolająca

Wyjaśnienie skrótów:

O₂ - tlen rozpuszczony, **BZT₅** - pięciodobowe biochemiczne zapotrzebowanie tlenu, **ChZT-Mn** – chemiczne zapotrzebowanie tlenu metodą nadmanganianową, **OWO** – ogólny węgiel organiczny, **RWO** – rozpuszczony węgiel organiczny, **T_{og}** – twardość ogólna, **pH** – odczyn pH, **PE** – przewodność elektrolityczna, **Z_{og}** - zawiesina ogólna, **SR** – substancje rozpuszczone, **Cl** – chlorki, **Zas** – zasadowość, **N** - azot ogólny, **N_{NH4}** - azot amonowy, **N_{NO2}** – azot azotynowy, **N_{NO3}** - azot azotanowy, **N_K** –azot Kjeldahla, **N_{og}** –azot ogólny, **PO₄** – fosforany, **P** - fosfor ogólny, **FL** – fenole lotne, **IFPL** – fitoplanktonowy indeks rzeczny, **MIR** – makrofitowy indeks rzeczny, **IO** – indeks okrzemkowy, **MMI** – makrobentosowy indeks

B. MONITORING JEZIOR

W 2012 roku badaniami objętych było 19 jednolitych jeziornych części wód. Na wszystkich jeziorach realizowany był monitoring diagnostyczny, z czego trzy: Borzymowskie, Chełmżyńskie oraz Stelchno, objęte były intensywnym monitoringiem reperowym.

Ocena stanu ekologicznego wód, została przeprowadzona według projektu rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych oraz środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych, który jest rozszerzony m.in. o nowe parametry biologiczne w stosunku obowiązującego rozporządzenia z 2011 roku (Dz. U. Nr 257, poz.154) (tabela 2).

Klasyfikacja oparta jest przede wszystkim o elementy biologiczne: Indeks fitoplanktonowy dla polskich jezior - PMPL, makrofitowy wskaźnik stanu ekologicznego – ESMI oraz multimetryczny indeks okrzemkowy - IOJ, którym nadaje się jedną z pięciu klas. W przypadku osiągnięcia klasy powyżej stanu dobrego, ocena weryfikowana jest przez wspomagające elementy fizykochemiczne. Wszystkie wartości graniczne klas w projekcie rozporządzenia zostały zróżnicowane w zależności od typu abiotycznego zbiornika, przypisanego na podstawie typu miktycznego oraz współczynnika Schindlera. Jeziora badane w 2012 roku reprezentowały cztery typy abiotyczne (Tabela 2). Według obowiązujących przepisów, wymagane jest osiągnięcie przez badane jeziorne jednolite części wód przynajmniej dobrego stanu ekologicznego.

Klasyfikacja najistotniejszego dla oceny jezior elementu biologicznego – indeksu fitoplanktonowego PMPL, wskazywała, że w jedynie w trzy zbiorniki spełniają w/w wymagania: Stelchno i Szpitalne, gdzie jego wartość odpowiadała I klasie czystości oraz Wieczno Pd, gdzie stwierdzono II klasę. W dziewięciu jeziorach indeks fitoplanktonowy był na poziomie III klasy. W przypadku trzech jezior (Modzerowskiego, Ostrowitego i Skępskiego Wielkie) element ten klasyfikował wody o stanu słabego. Dla czterech zbiorników: Kierzkowskiego, Ostrowieckiego, Mlewickiego i Szarleja wskaźnik ten odpowiadał najniższej klasie.

Makrofitowy wskaźnik stanu ekologicznego, w przypadku dziesięciu jezior przyjął wartości charakterystyczne dla II klasy. Dla pięciu: Kierzkowskiego, Ostrowieckiego, Kikolskiego, Modzerowskiego i Wieczna Pd. wskazywał na III klasę. Dla jeziora Ostrowitego wskaźnik ten odpowiadał słabemu stanowi ekologicznemu. W przypadku jezior reperowych do oceny uwzględniono wyniki badań z lat ubiegłych. Dla jeziora Stelchno była to I, a dla Chełmżyńskiego i Borzymowskiego II klasa.

Multimetryczny indeks okrzemkowy w przypadku dziesięciu jezior przyjął wartości powyżej stanu dobrego. Siedem jezior (Chełmżyńskie, Faluskie, Kierzkowskie, Chełmica, Kikolskie, Mlewickie i Ostrowite) odnotowało wartości odpowiadające III klasie. Dla dwóch jezior reperowych Stelchno i Borzymowskie zastosowano metodę dziedziczenia wyników badań z lat ubiegłych.

Wartości wskaźników fizykochemicznych nie powodowały obniżenia stanu ekologicznego wód. Średnioroczna koncentracja fosforu całkowitego powyżej stanu

dobrego odnotowana została w 14 jeziorach. Niekorzystny poziom tej substancji biogennej odnotowany został w jeziorze: Kierzkowskim, Kikolskim, Mlewickim, Skępskim Wielkim i Szarleju. Średnioroczna wartość azotu całkowitego nie spełniała wymagania norm w 5 jeziorach (Chełmca, Kikolskie, Mlewickie, Ostrowite I Szarlej). Wartość średnioroczna przewodnictwa elektrolitycznego jedynie w przypadku trzech zbiorników Kierzkowskiego, Mlewickiego i Szarlej przekroczyła wartość graniczną dobrego stanu wód. Średnioroczna wartość przezroczystości wód spełniała normy powyżej dobrego stanu jedynie u pięciu jeziorach: Chełmżyńskim, Folskim, Szpitalnym, Stelchno i Wieczno Pd. Brak pokrywy śnieżnej, wczesna wiosna, spowodowały dużą produktywnością fitoplanktonu już w okresie wiosennym i w przypadku wielu jezior stan ten utrzymywał się do jesieni, powodując obniżenie przezroczystości wody (ryc.8).

Podsumowując, z 19 jednolitych części wód monitorowanych w 2012 roku, jedynie jeziora Stelchno i Szpitalne odpowiadały bardzo dobremu stanowi ekologicznemu. Dobry stan ekologiczny odnotowano w przypadku wód jeziora Wieczno Pd. Stan ekologiczny pozostałych jezior nie spełnia wymogów Ramowej Dyrektywy Wodnej. W dwunastu jeziorach: Chojeńskim, Chełmżyńskim, Folskim, Ostrowieckim, Wieczno Pn, Borzymowskim, Chełmca, Długim, Kikolskim, Modzerowskim, Skępskim Wielkim i Zakrzewskim stan ekologiczny wód odpowiadał stanowi umiarkowanemu. W wodach jeziora Ostrowite odnotowano słaby stan ekologiczny, a w jeziorach Kierzkowskim, Mlewickim i Szarleju określono najgorszy – zły stan ekologiczny wód.

Tabela 2. Klasyfikacja stanu ekologicznego jezior województwa kujawsko-pomorskiego badanych w 2012 roku (wg WIOŚ)

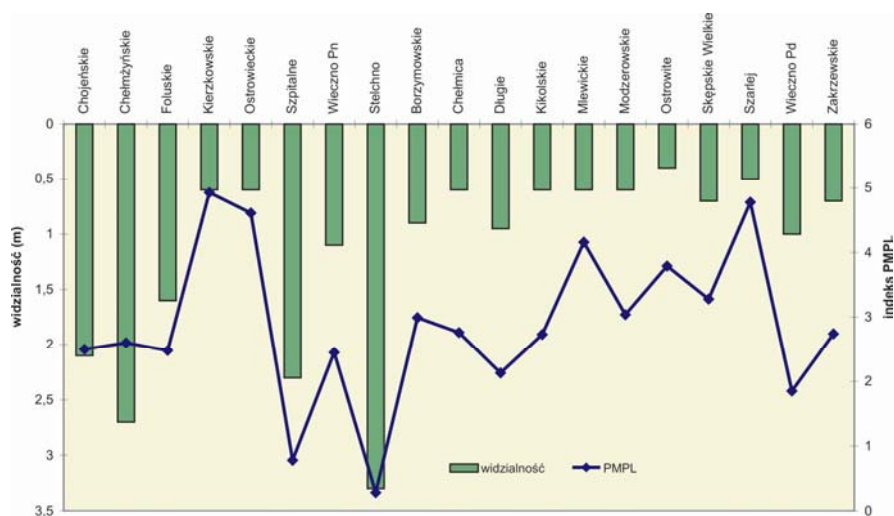
Lp	Typ abiotyczny	Jezioro	Elementy biologiczne			Podstawowe elementy fizykochemiczne						Substancje szczególnie szkodliwe (za.6 RMS)	Stan ekologiczny	Stan chemiczny	Klasyfikacji stanu wód JCW
			Indeks Fitoplanktonowy - PMPL	Makrofitowy Indeks Stanu Ekologicznego - ESMI	Multimetryczny Indeks Okrzeskowy - OIJ –	% O ₂ w hypolimnionie	O ₂ nad dnem (mgO ₂ /l)	Widzialność (m)	Przewodność (µS/cm)	Azot ogólny (mgN/l)	Fosfor ogólny (mgP/l)				
1.	2a	Chojeńskie	2,50	0,476	0,837	0,0		2,1	328	1,41	0,035		umiarkowany	nb	zły
2.	3a	Chełmżyńskie	2,60	0,409 ⁽²⁰¹¹⁾	0,493	0,0		2,7	445	1,47	0,083		umiarkowany	nb	zły
3.		Foluskie	2,13	0,34	0,563	23,0	-	1,55	552	1,61	0,04		umiarkowany	nb	zły
4.		Kierzkowskie	4,61	0,24	0,573	9,5	-	0,61	723	1,87	0,11		zły	nb	zły
5.		Ostrowieckie	4,54	0,36	0,789	7,7	-	0,64	479	1,68	0,07		umiarkowany	nb	zły
6.		Szpitalne	0,78	0,60	0,891	2,3	-	2,26	347	0,55	0,02		bardzo dobry	nb	dobry
7.		Wieżno Pn	2,45	0,521	0,603	0,0	-	1,1	460	1,69	0,056		umiarkowany	nb	zły
8.		2b	Stelchno	0,28	0,824 ⁽²⁰¹¹⁾	0,806 ⁽²⁰¹¹⁾	-	5,6	3,29	292	1,00	0,02		bardzo dobry	nb
9.	3b	Borzymowskie	2,99	0,274 ⁽²⁰¹⁰⁾	0,59 ⁽²⁰¹⁰⁾	-	0,0	0,93	572	1,76	0,11		umiarkowany	nb	zły
10.		Chełmca	2,76	0,360	0,470	-	5,4	0,64	593	2,54	0,09	fenole	umiarkowany	nb	zły
11.		Długie	2,13	0,42	0,667		5,6	0,95	262	1,69	0,09		umiarkowany	nb	zły
12.		Kikolskie	2,73	0,189	0,532	-	0,0	0,61	545	2,69	0,16		umiarkowany	nb	zły
13.		Mlewickie	4,16	0,622	0,534		0,1	0,6	603	3,06	0,150		zły	nb	zły
14.		Modzerowskie	3,04	0,201	0,675	-	0,0	0,58	525	2,28	0,08		umiarkowany	nb	zły
15.		Ostrowite	3,79	0,108	0,516	-	8,4	0,40	591	2,68	0,10	fenole	slaby	nb	zły
16.		Skępskie Wielkie	3,28	0,318	0,639	-	9,3	0,68	358	1,91	0,14		umiarkowany	nb	zły
17.		Szarlej	4,78	0,271	0,715	-	0,1	0,45	797	3,40	0,26		zły	nb	zły
18.		Wieżno Pd	1,85	0,162	0,721	-	1,2	1,0	478	2,01	0,096		dobry	nb	dobry
19.		Zakrzewskie	2,74	0,28	0,685	-	8,5	0,7	461	2,12	0,07		umiarkowany	nb	zły

*-w nawiasie rok badań; **nb – nie badano

Stan ekologiczny bardzo dobry	Stan ekologiczny dobry	Stan ekologiczny umiarkowany	Stan ekologiczny słaby	Stan ekologiczny zły	Powyżej dobrego stanu ekologicznego	Poniżej dobrego stanu ekologicznego	Wskaźniki nie brane pod uwagę w klasyfikacji
-------------------------------	------------------------	------------------------------	------------------------	----------------------	-------------------------------------	-------------------------------------	--

Dobry stan wód JCW	Zły stan wód JCW
--------------------	------------------

Jeziora: **typ 2a** – jezioro stratyfikowane (głębokie) o małym wpływie zlewni, **typ 3a** – jezioro stratyfikowane o dużej zlewni, **typ 2b** – jezioro niestratyfikowane (płytkie) o małym wpływie zlewni; **typ 3b** – jezioro niestratyfikowane o dużej zlewni.

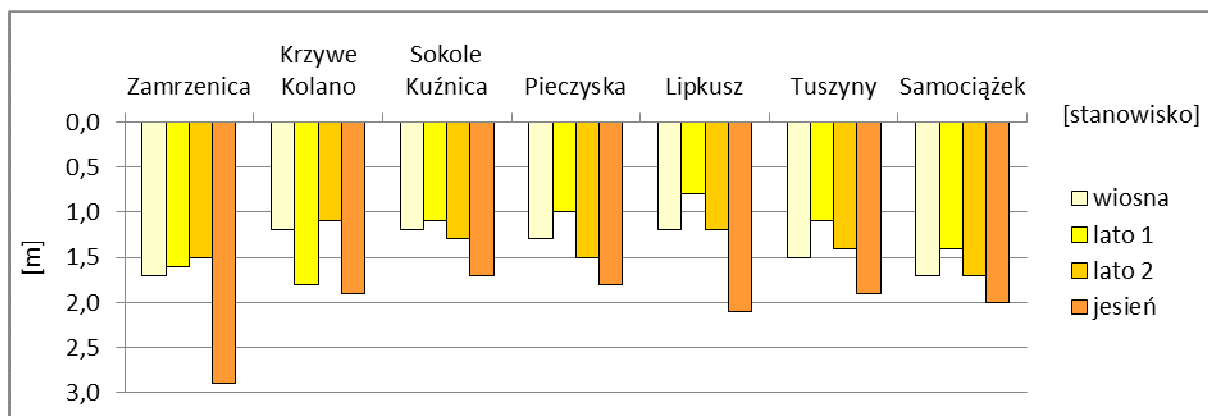

Ryc. 8. Zmiany wartości indeksu fitoplanktonowego PML oraz widzialności

C. MONITORING ZBIORNIKÓW ZAPOROWYCH

W roku 2012 na obszarze działania WIOŚ Bydgoszcz monitoringiem według Ramowej Dyrektywy Wodnej objęto trzy zbiorniki zaporowe: Koronowski, Włocławek oraz Żur. Potencjał ekologiczny został określony na podstawie „Wytycznych dla wojewódzkich inspektoratów ochrony Środowiska w sprawie sporządzenia oceny dla jcw ww. kategorii za rok 2012” GIOŚ Warszawa 2013r., które uzupełniają i częściowo zmieniają obowiązujące Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 listopada 2011 r. „w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych oraz środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych”. Oceny dokonuje się poprzez zestawienie średnich wartości elementów biologicznych, fizyko-chemicznych oraz hydromorfologicznych. Wskaźniki biologiczne ocenia się w skali 5 stopniowej (I klasa – bardzo dobry, II klasa – dobry, III klasa – umiarkowany, IV klasa – słaby, V klasa – zły). Potencjał ekologiczny oraz stan dla danej grupy wskaźników określa zawsze najgorszy z wyników. Ostatecznej klasyfikacji wód dokonuje się w oparciu o wynik potencjału ekologicznego oraz stanu chemicznego wód. Stanem dobrym określa się wody, które otrzymały wyniki bardzo dobre lub dobre, natomiast stanem złym – wyniki umiarkowane, słabe oraz złe.

Na podstawie elementów biologicznych stan wód Zbiornika Koronowskiego określono jako dobry. Jedynie latem odnotowano podwyższony poziom chlorofilu „a” (do 45 µg/l), co jest efektem zakwitnięcia wody w tym okresie (nie wpłynęło to na wartość indeksu fitoplanktonowego IFPL) Skutkiem zakwitnięcia fitoplanktonu jest ograniczona przezroczystość wody do ok. 1m. Średnie wartości elementów fizyko-chemicznych wskazują na bardzo dobry stan - poza odczynem, który obniża ocenę fizyko-chemii do stanu dobrego. W porównaniu z poprzednimi wynikami wybrane wskaźniki fizyko – chemiczne przyjmują zbliżone wartości, nastąpiła poprawa stanu biologicznego.

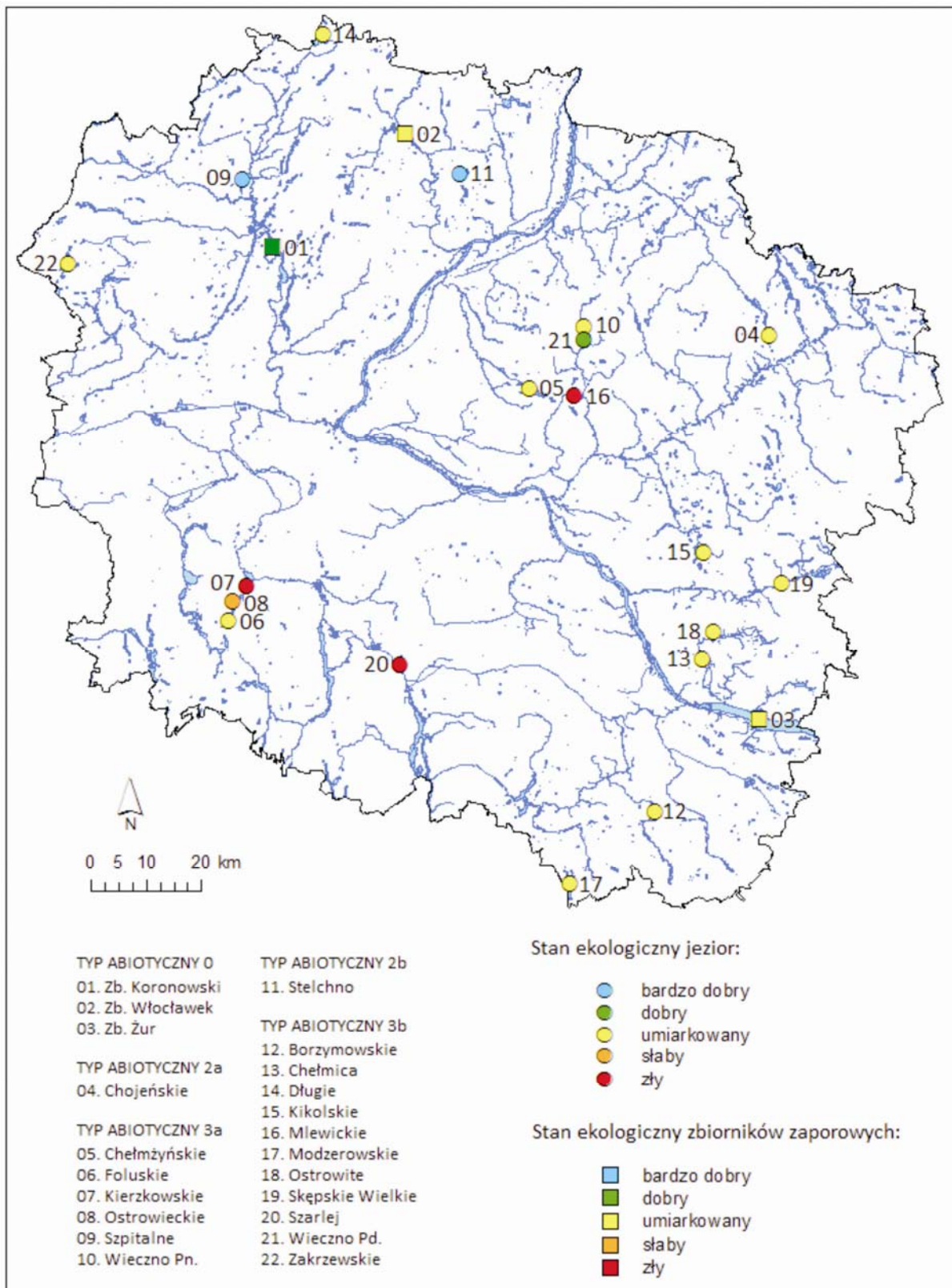

Ryc. 9. Przezroczystość wód Zbiornika Koronowskiego w 2012 roku

Ocena elementów biologicznych Zbiornika Włocławskiego wskazuje na III klasę wód. W dolnej części zbiornika odnotowano, analogicznie jak w poprzednich badaniach, korzystniejsze warunki ekologiczne w porównaniu z częścią górną (poniżej Płocka). Średnie wartości wszystkich badanych wskaźników fizyczno-chemicznych odpowiadają I klasie z wyjątkiem parametrów określających obciążenie materiałą organiczną - BZT₅ i ChZT-Cr, których wartości odpowiadają II klasie. W porównaniu z poprzednim cyklem badań średnie wartości wybranych wskaźników biologicznych oraz fizyko-chemicznych przyjmują zbliżone wartości.

W Zbiorniku Żur spośród ocenianych elementów biologicznych tylko wskaźnik makrozoobentosu wskazał dobry stan wód zbiornika, pozostałe wskaźniki osiągnęły III klasę, co spowodowało zaklasyfikowanie wód zbiornika również do tej klasy. W odniesieniu do poprzedniego cyklu badawczego odnotowano poprawę (wzrost o 1 klasę) stanu fitobentosu. Średnie wartości wszystkich badanych wskaźników fizykochemicznych odpowiadają I klasie z wyjątkiem odczynu pH i BZT₅, których wartości odpowiadają II klasie. W porównaniu z poprzednimi wynikami wybrane wskaźniki fizyko – chemiczne przyjmują zbliżone wartości.

Na podstawie przeprowadzonych w 2012 roku badań monitoringowych potencjał ekologiczny wszystkich trzech zbiorników zaporowych oceniono jako umiarkowany, natomiast stan wód sklasyfikowano jako zły.

Ryc. 10 Ocena stanu ekologicznego jezior i potencjału ekologicznego zbiorników zaporowych badanych w 2012 roku

Tabela 3. Klasyfikacja stanu ekologicznego zbiorników zaporowych województwa kujawsko-pomorskiego badanych w 2012 roku (wg WIOŚ)

Lp	Typ abiotyczny	Zbiornik zaporowy	Elementy biologiczne				Podstawowe elementy fizykochemiczne									Substancje szczególnie szkodliwe (za.6 RMS)	Klasa elementów hydromorfologicznych	Stan ekologiczny	Stan chemiczny	Klasyfikacji stanu wód JCW
			Fitoplankton (wskaźnik fitoplanktonowy IFPL)	Fitobentos (wskaźnik okrzemkowy IO)	Klasa wskaźnika FLORA	Wskaźnik MZB	Temperatura (°C)	Tlen rozpuszczony (mg O ₂ /l)	BZT ₅ (mg O ₂ /l)	OWO (mgC/l)	Przewodność w 20 °C (μS/cm)	Odczyn pH	Azot azotanowy (mgN/l)	Azot ogólny (mgN/l)	Fosfor ogólny (mgP/l)					
20.	0	Koronowo	0,61	0,67	III	0,63	15,6	9,9	2,71	5,65	311	8,8	0,13	1,00	0,095		II	umiarkowany	nb	zły
21.		Włocławek	0,565	0,548	III	0,487	17,3	7,2	3,27	9,3	732	8,2	0,64	1,68	0,176		II	umiarkowany	nb	zły
22.		Żur	0,56	0,46	III	0,60	15,6	9,8	4,43	6,18	306	8,4	0,08	1,01	0,140		II	umiarkowany	nb	zły

*nb – nie badano

Maksymalny potencjał ekologiczny	Potencjał ekologiczny dobry	Potencjał ekologiczny umiarkowany	Potencjał ekologiczny słaby	Potencjał ekologiczny zły	Powyżej dobrego potencjału ekologicznego	Poniżej dobrego potencjału ekologicznego	Wskaźniki nie brane pod uwagę w klasyfikacji
----------------------------------	-----------------------------	-----------------------------------	-----------------------------	---------------------------	--	--	--

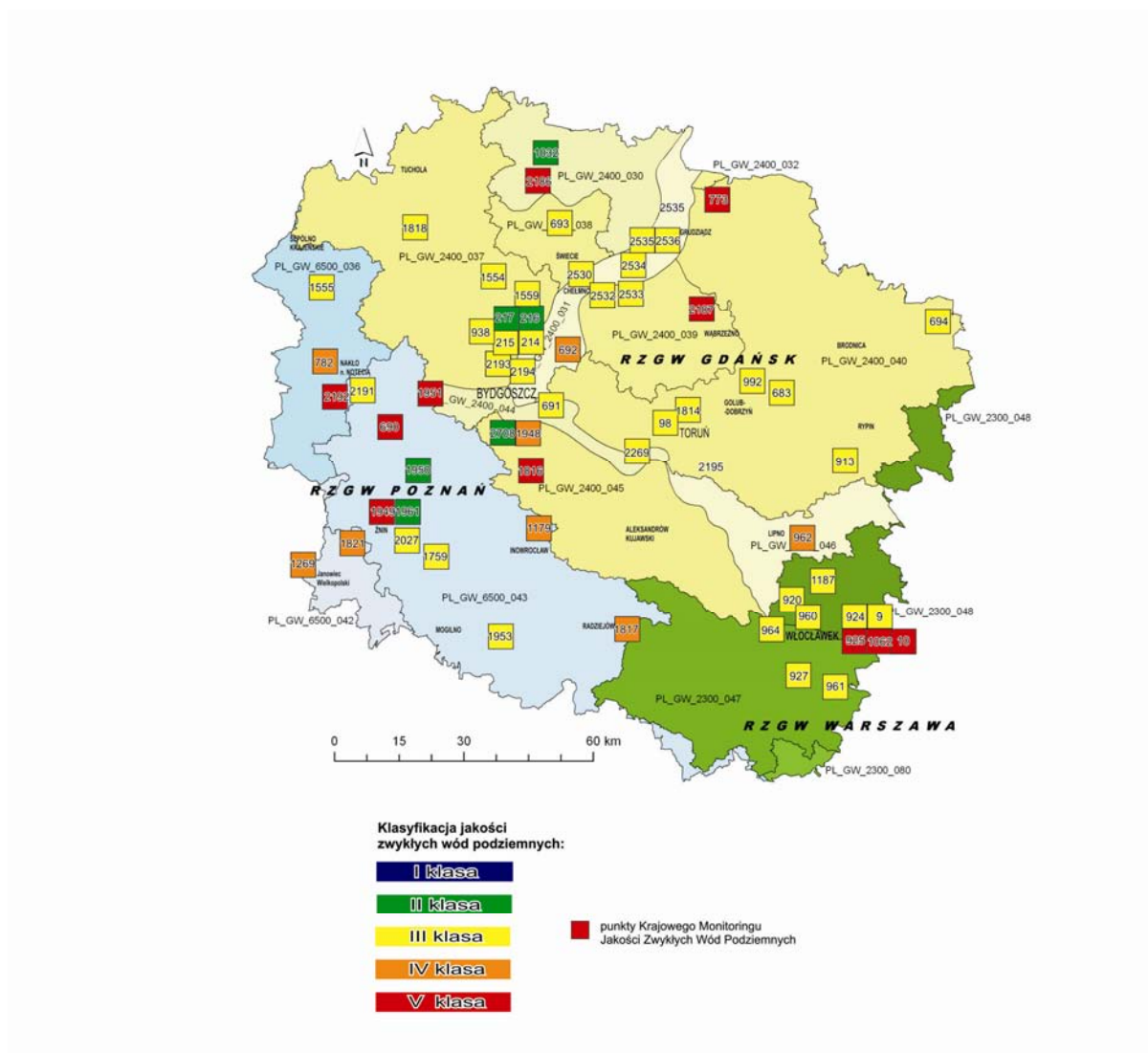
Dobry potencjał wód JCW	Zły potencjał wód JCW
-------------------------	-----------------------

D. MONITORING WÓD PODZIEMNYCH

Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego w 2012 roku kontynuowano badania jakości wód podziemnych w ramach monitoringu krajowego realizowanego przez Państwowy Instytut Geologiczny (PIG) i lokalnego, prowadzonego przez WIOŚ. Badania w sieci krajowej miały na celu zebranie informacji o stanie chemicznym wód, określenie trendów zmian i sygnalizację powstających zagrożeń. Badania WIOŚ dotyczyły wód podziemnych na obszarach szczególnie narażonych na zanieczyszczenie azotem pochodzenia rolniczego, które są ukierunkowane na ocenę stopnia skażenia środowiska azotanami.

Obowiązującym w monitoringu wód podziemnych aktem prawnym jest rozporządzenie Ministra Środowiska z lipca 2008 roku w sprawie kryteriów i sposobu oceny stanu wód podziemnych (Dz.U.Nr 143, poz.896). Rozporządzenie określa: klasyfikację elementów fizykochemicznych, definicję klasyfikacji stanu chemicznego i ilościowego, sposób interpretacji wyników, sposób prezentacji oraz częstotliwość dokonywania ocen.

Sieć krajowa objęła badaniami 61 otworów (piezometrów, studni wierconych i kopanych) znajdujących się na wszystkich 14 jednolitych części wód podziemnych (JCWPd) wyodrębnionych w województwie. Najwięcej punktów pomiarowych – 12, zlokalizowano na obszarze JCWPd nr 43, obejmującym południową część województwa. 70% badanych wód reprezentowało czwartorzędowe piętro wodonośne. Najgłębsze poziomy: jurajski i kredowy oceniane były łącznie w 6 punktach.

Ryc. 11. Sieć monitoringu krajowego jakości zwykłych wód podziemnych w województwie kujawsko-pomorskim w 2012 roku (źródło: PIG-PIB).

Na podstawie przeprowadzonego monitoringu nie stwierdzono wód w I klasie czystości, natomiast w pozostałych punktach woda charakteryzowała się następującymi klasami:

- II klasę czystości 6 punktów - 9,8 %
  - III klasę czystości 36 punktów - 59,0 %
  - IV klasę czystości 8 punktów - 13,2 %
  - V klasę czystości 11 punktów - 18,0 %
- Dobry stan chemiczny (II i III klasa czystości) stwierdzono w 42 otworach tj. 68,9 %
  - Zły stan chemiczny (IV i V klasa czystości) wykazywało 19 otworów co stanowiło 31,1 %

Najślabszą jakością wód charakteryzowały się wody w piezometrze zlokalizowanym w miejscowości Kłobukowo gmina Tłuchowo. W otworze tym nawiercono na głębokości 196 m strop kredowej warstwy wodonośnej w ośrodku porowoszczelinowym, gdzie stężenie chlorków wyniosło 1700 mg/l. Ponadto wysokie - odpowiadające V klasie czystości były ilości potasu, sodu i syntetyczna miara składu chemicznego jaką jest przewodnictwo elektrolityczne. Dane te świadczą o kontakcie analizowanych wód z głębiej zalegającymi utworami solnymi. Napływ zasolonych wód głębinowych związany z kolei z eksploatacją ujęcia zaznaczał się w studni położonej w Szubinie, gdzie ilość chlorków osiągnęła poziom 650 mg/l. Pod względem zawartości tego pierwiastka niekorzystnie wyróżniła się także otwór w Sikorowie w gminie Inowrocław. Z kolei zawartość siarczanów, których potencjalnym źródłem są wpływy antropogeniczne, w podwyższonych ilościach (239 mg/l) odnotowano w płytkim (strop warstwy wodonośnej znajduje się na 3 m ppt) otworze w miejscowości Kruszyn Krajeński w gminie Białe Błota.

Wskaźnikiem najczęściej (13 przypadków) obniżającymi jakość badanych wód była zawartość żelaza odpowiadająca klasie IV lub V. Kolejnym pierwiastkiem często występującym (5 przypadków) w stężeniach odpowiadających niskiej jakości wód (IV klasa) był mangan. Obu tym metalom podwyższone zawartości w wodach podziemnych przypisuje się pochodzeniu geogenicznemu (naturalnemu).

Analogicznie jak w poprzednich latach, wysoka zawartość azotanów (powyżej 100 mg/l) występowała w otworach położonych w miejscowościach: Dochanowo gm. Żnin (otwór nr 1949), Sierosław gm. Drzycim, Kornatowo gm. Lisewo, Rozwarzyn gm. Nakło i Kłobukowo gm. Tłuchowo. Największe ilości – 165 mg NO₃/l stwierdzono w płytkim (3 m głębokości) piezometrze w Dochanowie, położonym na terenach o wybitnie rolniczym charakterze użytkowania.

W 2 punktach (Kłobukowo i Włocławek) przeprowadzono analizę składu hydrochemicznego poszerzoną o szerokie spektrum substancji organicznych – wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych i pestycydów. Z uwagi na obecność śladowych ilości dwóch analizowanych związków otwór w Kłobukowie uzyskał jedynie IV klasę czystości. Natomiast w drugim z monitorowanych punktów substancji tych nie wykryto.

Najlepszą jakość wód odpowiadającą II klasie czystości stwierdzono w punktach:

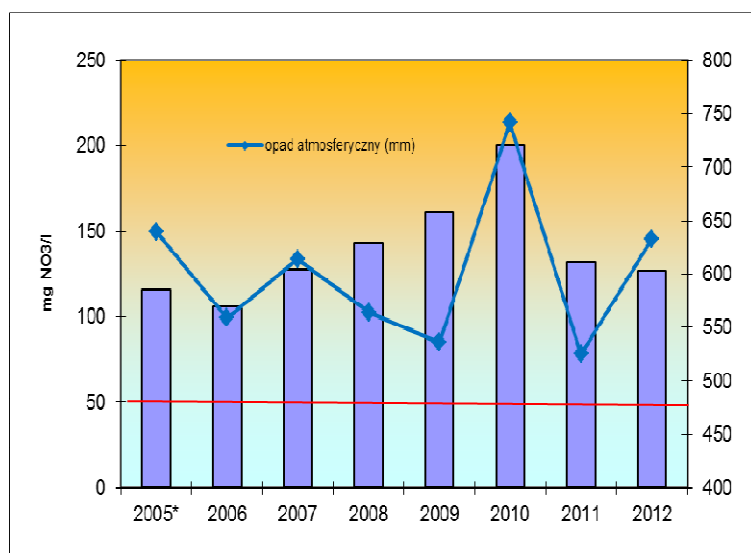
- Jagodowo gm. Osielsko (w 2 otworach),
- Wierzchy gm. Osie,
- Kąpie gm. Łabiszyn,
- Brzoza gm. Nowa Wieś Wielka,
- Dochanowie gm. Żnin (otwór nr 1961, głębokość stropu warstwy wodonośnej 20 m ppt).

W piezometrze nr 1961 w Dochanowie wysoka jakość wód wynika ze skutecznej izolacji od wpływów antropogenicznych czwartorzędowej warstwy wodonośnej przez utwory nieprzepuszczalne.

Sieć lokalną monitoringu wód podziemnych na terenie województwa w 2012 roku stanowiły piezometry zlokalizowane na obszarze szczególnie narażonym na zanieczyszczenia azotem ze źródeł rolniczych (OSN) w zlewni rzeki Kotomierzycy

W skład sieci obserwacyjnej na OSN od 2005 roku wchodzi 5 piezometrów. Zostały one zafiltrowane w pierwszym poziomie wodonośnym. Dwa z nich G-1 i P-1, (Gołuszyce i Pruszcz) obejmują warstwę piasków zalegającą poniżej warstwy glin zwałowych, na głębokości 7-9 mp.p.t. Kolejne dwa K-1 i K-2, (Kotomierz-1 i Kotomierz-2) zlokalizowane są w utworach piaszczystych, które charakteryzują się swobodnym zwierciadłem wód podziemnych i nie posiadają warstwy izolującej. Powyższe piezometry położone są w obrębie pól uprawnych. Piezometr N-1 (Nowy Mostek) został zlokalizowany na terenach leśnych, poza OSN i służy do określenia warunków tłowych.

Analiza wyników zawartości azotanów w piezometrach w latach 2005-2012 wykazuje ich najwyższą koncentrację w wodach pobranych w punktach Kotomierz-1 i Kotomierz-2. Tendencja ta jest stała. W 2012 roku wartości średnioroczne osiągnęły w tych dwóch otworach poziom 367,00 i 127,00 mg NO₃/l, co jest wartością nieco niższą niż w poprzednim roku. Spadek koncentracji azotanów w stosunku do bezwzględnego szczytu z lat 2010-2011 widoczny jest zwłaszcza w przypadku punktu K-1. Ekstremalnie wysokie stężenia azotanów w tym otworze związane są najprawdopodobniej z charakterem użytkowania działki w jego otoczeniu. W miejscu tradycyjnych upraw rolniczych prowadzona jest tu od kilku lat szkółka roślin ozdobnych wymagających specyficznej agrokultury. Ten sposób użytkowania ziemi jest wyjątkowy w skali całego OSN.

Analogicznie, jak w poprzednich latach najniższą koncentracją azotanów charakteryzowały się wody w piezometrach Gołuszyce i Pruszcz. W 2012 roku wartości średnioroczne w tych piezometrach osiągnęły odpowiednio poziom 0,52 i 0,73 mg NO₃/l. W piezometrze Nowy Mostek zawartość azotanów wahała się od 3,72 mg NO₃/l w kwietniu do 0,83 mg NO₃/l w grudniu,

a średnioroczna wartość wynosiła 1,92 mg NO₃/l, co jest wartością znacząco niższą od dotychczasowych wyników.

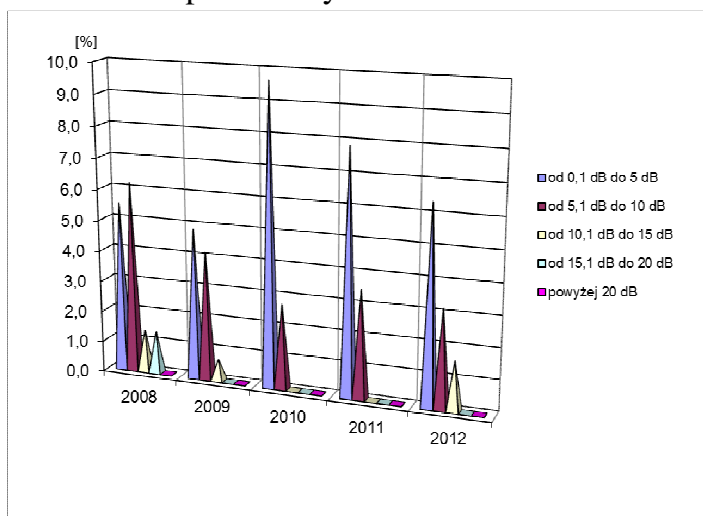
W 2012 r. oprócz otworu w Nowym Mostku w pozostałych otworach nie zaobserwowano charakterystycznego wiosennego szczytu stężeń azotanów.

Ryc. 12. Zmiany stężeń średniorocznych azotanów w piezometrze Kotomierz-2 w latach 2005-2012 na tle opadu atmosferycznego

3. MONITORING HAŁASU

W województwie kujawsko-pomorskim w 2012 roku w zakresie hałasu przemysłowego kontroli poddano 118 zakładów, stwierdzając 17 przypadków naruszeń dopuszczalnych norm. W latach 2008-2012, na 672 kontrole w zakresie

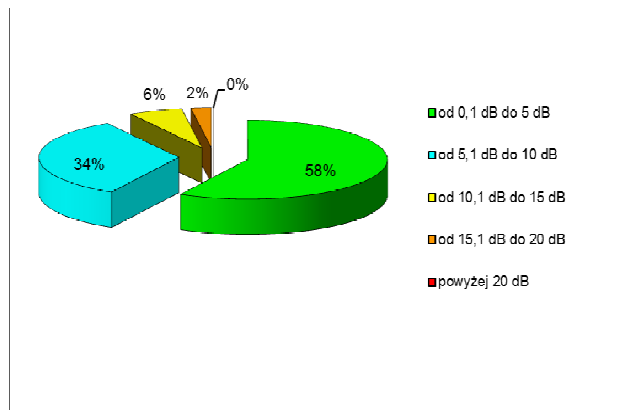

ochrony przed hałasem przemysłowym, zarejestrowano na terenie województwa ponad 20% przypadków przekroczeń dopuszczalnych norm. W tym czasie do obowiązujących norm dostosowało się prawie 10% jednostek i podmiotów gospodarczych, u których stwierdzono przekroczenia. W dalszym ciągu obserwuje się powstawanie nowych, uciążliwych źródeł hałasu, pochodzących

z niewielkich zakładów wytwórczych i rzemieślniczych zlokalizowanych wewnątrz osiedli mieszkaniowych. Istotny problem stanowią duże centra handlowe lokalizowane w pobliżu zabudowy mieszkaniowej oraz lokale rozrywkowe. W takim przypadku nawet stosunkowo niewielkie poziomy hałasu potrafią powodować wysoką niedogodność dla mieszkańców.

Ryc. 13. Procent obiektów województwa kujawsko-pomorskiego przekraczających poziom dopuszczalny dźwięku w porze nocnej w latach 2008-2012.

Najczęściej rejestrowane przekroczenia dopuszczalnego poziomu hałasu w porze nocnej w latach 2008-2012, to przekroczenia z przedziału 0,1–5 dB, stanowiące 58% ogólnie rejestrowanych przekroczeń w porze nocnej. Przekroczenia rzędu 5,1–10 dB stanowią – 34%, 10,1-15 dB – 6%, 15,1-20 dB – 2% (ryc. 13 i 14). W latach 2008-2012, w skontrolowanych zakładach na terenie naszego województwa, nie zarejestrowano przekroczeń powyżej 20 dB.

Ryc. 14. Udział procentowy obiektów przemysłowych przekraczających poziomy dopuszczalny dźwięku w porze nocnej w latach 2008 - 2012

W 2012 roku w ramach **monitoringu hałasu komunikacyjnego drogowego** WIOŚ w Bydgoszczy wykonał pomiary poziomu hałasu w Grudziądzu, Koronowie, Kcyni, Chełmnie, Górznie, Lipnie i Radziejowie, tj. według zapisów ustawy Prawo ochrony środowiska, na obszarach nie objętych obowiązkiem wykonywania map akustycznych. W ramach prowadzonych badań do ciągłych, wielodobowych długookresowych pomiarów poziomu dźwięku wytypowano w województwie stanowiska: w Koronowie, Chełmnie oraz Lipnie. Na pozostałych monitorowanych obszarach wykonano krótkookresowe pomiary hałasu.

Jednocześnie z uwagi na kontynuację zadania rozpoczętego w 2007 roku, prowadzono całoroczny monitoring hałasu komunikacyjnego na Placu Poznańskim w Bydgoszczy. Zrealizowano również jedną sesję pomiarową na czterech stanowiskach we Włocławku.

W **Bydgoszczy** w 2012 roku, w rejonie stacji monitoringu powietrza przy Placu Poznańskim, wartość długookresowego średniego poziomu dźwięku dla pory doby (L_{DWN}) i nocy (L_N), wynosiła odpowiednio 69,3 dB oraz 61,3 dB. Rejestrowany poziom dźwięku na tym stanowisku od lat wskazuje zbliżone wartości, z przekroczeniami oscylującymi dla pory dziennej w granicach 5 dB, a dla pory nocnej prawie 3 dB. W 2012 roku przekroczenia nie wystąpiły z uwagi na podwyższenie dopuszczalnych norm hałasu o 5 dB dla pory doby oraz 10 dB dla pory nocy.

W 2012 roku kontynuowano monitoring hałasu drogowego wzdłuż głównych ciągów komunikacyjnych we **Włocławku**. Stanowiska pomiarowe zlokalizowano przy ulicy Okrzei 19 i 87 oraz Toruńskiej 151 i Wyszyńskiego 19. Wartości równoważnego poziomu dźwięku uśrednionego dla pory dnia, dla całej kampanii pomiarowej, dla punktów pomiarowych na I linii zabudowy, znajdują się w przedziale od 68,2 dB do 73,8 dB. Wartości równoważnego poziomu dźwięku uśrednionego dla pory nocy, dla całej kampanii pomiarowej, dla punktów pomiarowych na I linii zabudowy, znajdują się w przedziale od 60,9 dB do 72,4 dB. Wyniki badań, pomimo podwyższenia dopuszczalnych poziomów dźwięku, nadal wskazują na występowanie przekroczeń w zakresie od 0,2-5,8 dB (dla pory dnia) oraz 0,9-12,4 dB (dla pory nocy). Wysokie wartości wskaźnika naruszenia klimatu akustycznego wiążą się z przemieszczaniem się transportu ciężkiego ulicami, przy których zabudowa mieszkaniowa znajduje się w niewielkiej odległości od jezdni.

W **Grudziądzu** pomiarami objęto tereny zabudowy mieszkaniowej w 4 obszary tj.: przy ulicy Łęgi 1, Korczaka 11, Łyskowskiego 28 oraz Nauczycielskiej. Wartości L_{AeqD} uśrednione dla całej kampanii pomiarowej, dla punktów pomiarowych na I linii zabudowy, znajdują się w przedziale 63,8 dB do 68,1 dB. Wartości L_{AeqN} uśrednione dla całej kampanii pomiarowej, dla punktów pomiarowych na I linii zabudowy, znajdują się w przedziale 60,8 dB do 62,8 dB. Wyniki pomiarów wykazują przekroczenia dopuszczalnego poziomu dźwięku na wszystkich monitorowanych ulicach, w zakresie od 2,5-3,1 dB (dla pory dnia) oraz 4,6-6,8 dB (dla pory nocy). Nie zarejestrowano przekroczenia dopuszczalnej normy hałasu jedynie na stanowisku badawczym przy ul. Łęgi 1 w porze dziennej.

W **Koronowie** w ramach monitoringu długookresowego badaniami objęto ulice: Paderewskiego, Szosa Kotomierska, Ogrodowa, Aleja Wolności. W 2012 roku nie odnotowano przekroczeń dopuszczalnych długookresowych norm hałasu na żadnym z monitorowanych stanowisk, z wyjątkiem ulicy Szosa Kotomierska. W porównaniu do lat poprzednich nie odnotowano obniżenia poziomów dźwięku, rejestrowane wartości wahają się w zakresie od 61,7-67,1 dB dla pory doby oraz 51,0-56,4 dB dla pory nocy. Najwyższe poziomy dźwięku zarówno w okresie doby, jak i nocy odnotowano w punkcie pomiarowym przy Szosie Kotomierskiej i wynosiły one odpowiednio 67,1 dB oraz 56,4 dB, a wskaźnik naruszenia klimatu akustycznego w tym rejonie wynosił 0,8 dB. Ulica ta stanowi ciąg drogi krajowej nr 56, z natężeniem ruchu 927 poj./h dla okresu doby i 5% udziałem pojazdów ciężkich. Na pozostałych stanowiskach pomiarowych natężenie ruchu pojazdów waha się w granicach od 491-766 poj./h dla pory doby.

Długookresowej ocenie klimatu akustycznego poddano również obszar zabudowy mieszkaniowej w **Chełmnie**, gdzie w ubiegłych latach stwierdzono szczególnie uciążliwości hałasu komunikacyjnego. Do pomiarów w porze dziennej i nocnej wytypowano ulice 3 Maja 3 i 10, Wodną 33 i Toruńską 8. Przekroczenia dopuszczalnego poziomu dźwięku zarejestrowano jedynie przy ulicy 3 Maja (na obu stanowiskach) i mieściły się one w przedziale od 0,9-1,1 dB dla okresu doby. Naruszenie klimatu akustycznego w porze nocnej odnotowano jedynie w punkcie pomiarowym przy ul. 3 Maja 10, a wskaźnik wyniósł 0,2 dB. W pozostałych punktach badawczych w porze nocnej przekroczeń nie stwierdzono. Analizując wyniki badań z 2009 roku można stwierdzić, że klimat akustyczny Chełmna w monitorowanym obszarze uległ poprawie o około 5 dB w okresie doby oraz 7 dB w porze nocny. Jednoczesne podwyższenie dopuszczalnych norm spowodowało prawie całkowitą likwidację przekroczeń dopuszczalnych poziomów dźwięku na rozpatrywanym obszarze.

W **Lipnie** w 2012 roku monitoring hałasu prowadzono na terenach zabudowy mieszkaniowej przy ulicach: Wojska Polskiego, Kościuszki, Mickiewicza i 3 Maja. Pomiarów wykonano w porze dziennej i nocnej. Obliczone wartości długookresowego średniego poziomu dźwięku, w punktach monitorowanych w 2012 roku w Lipnie, dla doby wahały się od 66,8 dB do 72,5 dB, a dla pory nocy od 59,0 dB do 65,6 dB. Porównanie wyników z badaniami wykonanymi w 2008 roku wskazuje na wzrost rejestrowanych obecnie poziomów dźwięku zarówno dla doby, jak i nocy, średnio o 3-4 dB. Zwiększenie się rejestrowanych poziomów dźwięku związane ze wzrostem natężenia ruchu o około 18% w porze dziennej i nocnej. Pomimo to, z uwagi na zmiany przepisów, wskaźnik naruszenia klimatu akustycznego w Lipnie jest niższy niż w ubiegłych latach i wynosi dla doby od 0,8-4,5 dB, a dla pory nocy od 2,0-6,6 dB.

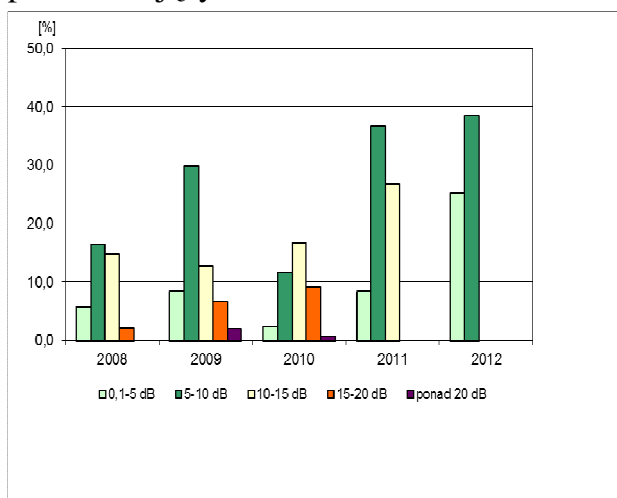
W 2012 roku w odniesieniu do wskaźników krótkookresowych L_{AeqD} i L_{AeqN} , przeprowadzono monitoring hałasu komunikacyjnego w następujących miejscowościach:

- *Kcynia* – w porze dziennej przekroczenia dopuszczalnego poziomu dźwięku zarejestrowano na stanowiskach pomiarowych przy ul. Poznańskiej 38, Nakielskiej 5 oraz Dworcowej 35. Wskaźnik naruszenia klimatu akustycznego wahał się w zakresie od 1,1-3,29 dB, przy natężeniu ruchu pojazdów w granicach 186-458 poj./h i 7-17% udziale pojazdów ciężkich. W porze nocnej przekroczenia

zarejestrowano na stanowisku pomiarowym przy ul. Poznańskiej 38 oraz Dworcowej 35, a wskaźnik naruszenia klimatu akustycznego wahał się w zakresie od 3,7 dB do 5,8 dB przy natężeniu ruchu pojazdów w granicach 41-54 poj./h i 25-29% udziale pojazdów ciężkich. Nadmiernego poziomu dźwięku nie zarejestrowano przy ul. Wyrzyskiej 51, zarówno w porze dziennej, jak i nocnej oraz przy ul. Nakielskiej 5 w porze nocnej.

- *Górzno* – badania realizowano przy ulicy Świerczewskiego 9, Rynek 19 oraz Nowe Osiedle 1. Mierzone poziomy dźwięku w porze dziennej oscylowały w zakresie od 58,0 dB do 59,67 dB oraz w porze nocnej od 47,7 dB do 51,4 dB. W 2012 roku w Górznie nie zarejestrowano przekroczeń dopuszczalnego poziomu dźwięku na żadnym z monitorowanych stanowisk.
- *Radziejów* – pomiary przeprowadzono na stanowiskach przy ul. Kruszwickiej 49 oraz Kościuszki 65. Wartości L_{AeqD} zawierały się w przedziale od 64,7-65,7 dB, przy natężeniu ruchu pojazdów od 263-402 poj./h i 13-55% udziale pojazdów ciężkich. W porze nocnej poziomy dźwięku oscylowały od 54,7-56,1 dB, przy natężeniu ruchu pojazdów w granicach 20–23 poj./h i 25-26% udziale pojazdów ciężkich. Niewielkie przekroczenia (0,1-0,7 dB) zarejestrowano jedynie na stanowisku przy ul. Kościuszki 65.

Na podstawie prowadzonych badań, na obszarach nie objętych obowiązkiem wykonywania map akustycznych, można stwierdzić, że nadal obserwuje się przyrost odcinków ulic, na których rejestrowany jest wysoki poziom dźwięku od komunikacji drogowej. Nawet w małych miastach występują ulice o poziomie hałasu przekraczającym znacznie wartość uznawaną za komfort akustyczny (50 dB). Wyniki

prowadzonych pomiarów hałasu drogowego w latach 2008-2011 wykazywały przekroczenia dopuszczalnego poziom dźwięku dla poszczególnych typów terenu w większości monitorowanych punktów pomiarowych. Widoczna w 2012 roku poprawa w zakresie zmniejszenia się liczby i wartości wskaźnika naruszenia klimatu akustycznego wynika przede wszystkim z podwyższenia dopuszczalnych poziomów dźwięku na poszczególnych obszarach

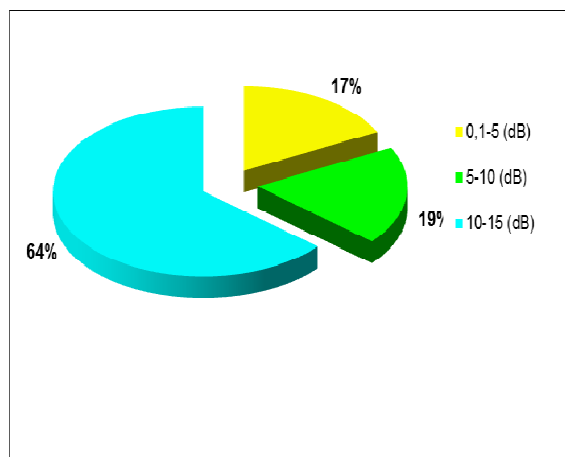
w związku ze zmianą rozporządzenia.

W latach 2008-2012 największy udział procentowy zarejestrowanych przekroczeń dopuszczalnych norm hałasu porze dziennej dotyczył naruszeń w zakresie od 5-10 dB (ryc. 15). W ubiegłym roku wskaźnika naruszenia klimatu akustycznego w porze dziennej nie przekroczył wartości 10 dB, natomiast w porze nocnej przekroczenia w tym zakresie stanowiły 64% rejestrowanych naruszeń (ryc. 16).

Ryc. 15. Procent długości odcinków ulic w miastach województwa kujawsko-pomorskiego, przy których emisja hałasu przekracza poziom dopuszczalny w porze dziennej w latach 2008-2012

W podsumowaniu kolejnej mapy akustycznej dla **Bydgoszczy** z lipca 2012 r. stwierdza się, że głównym źródłem zagrożeń klimatu akustycznego miasta jest nadal hałas drogowy, który powoduje przekroczenia na około 3% obszaru miasta. Z analiz statystycznych wykonanych na potrzeby opracowania ww. dokumentu wynika, że na przekroczenia dopuszczalnych norm powyżej 10 dB (zły stan środowiska) narażonych jest około 1% mieszkańców, a do 10 dB (nieдобry stan środowiska) – 11 %. Mapa akustyczna dla miasta **Torunia** również wskazuje hałas drogowy jako główne źródło zagrożeń klimatu akustycznego. Na hałas przekraczający dopuszczalne normy powyżej 10 dB narażonych jest około 0,5% mieszkańców Torunia, 13,3% zamieszkuje obszar ze wskaźnikiem naruszenia klimatu akustycznego w zakresie do 10 dB. We **Włocławku** na podstawie mapy akustycznej miasta stwierdza się, że hałas drogowy powoduje przekroczenia poziomów dopuszczalnych na powierzchni 0,6% obszaru miasta. Na hałas przekraczający wartości dopuszczalne narażonych jest 1,7% ogółu mieszkańców Włocławka. W tych głównych miasta województwa koniecznym wydaje się kontynuowanie monitoringu hałasu komunikacyjnego w okresie pomiędzy 5-letnią aktualizacją map. Dotyczy to szczególnie ocen skuteczności rozwiązań zaproponowanych w „Programach ochrony przed hałasem”, mających na celu ograniczenie negatywnego wpływu komunikacji na klimat akustyczny terenów położonych wzdłuż dróg. Mapy akustyczne na potrzeby oceny stanu środowiska akustycznego sporządzane są także dla odcinków głównych dróg oraz linii kolejowych. Na podstawie sporządzonych map akustycznych opracowuje się **programy ochrony środowiska przed hałasem**, w których wyznacza się zadania, które powinny być zrealizowane w pierwszej kolejności, w celu usunięcia naruszeń standardów akustycznych.

Ryc. 16. Udział procentowy przekroczeń hałasu drogowego w porze nocnej w województwie kujawsko-pomorskim w 2012 roku

Hałas w środowisku stanowi istotny problem w całej Unii Europejskiej. W wytycznych Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) uznano skutki hałasu w środowisku za poważny problem zdrowotny. Narażenie na hałas w Europie wykazuje tendencję wzrostową w porównaniu z innymi czynnikami stresogennymi. Głównym tego powodem jest urbanizacja, rosnące zapotrzebowanie na transport zmotoryzowany oraz nieprawidłowe planowanie przestrzenne.

Na podstawie gromadzonych przez Inspekcję Ochrony Środowiska informacji można stwierdzić, że w ostatnich latach wzrosła liczba skarg ludności na nadmierny

hałas w środowisku. Dotyczy to głównie hałasu komunikacyjnego drogowego. Hałas kolejowy i lotniczy, na obszarze województwa kujawsko-pomorskiego posiada znaczenie marginalne i jedynie lokalne oddziaływanie. Dynamiczny w ostatnich latach rozwój motoryzacji ma decydujący wpływ na klimat akustyczny środowiska, gdyż jest przyczyną wzrostu natężenia przewozów towarowych i osobowych w ruchu lokalnym oraz tranzytowym. Uciążliwości hałasu pochodzące od źródeł przemysłowych w województwie kujawsko-pomorskim w przeciągu ostatniego dziesięciolecia zmniejszają się. Działania organów ochrony środowiska i postęp techniczny przyczyniają się do systematycznego likwidowania większości przekroczeń dopuszczalnych poziomów dźwięku w środowisku.

4. PROMIENOWANIE ELEKTROMAGNETYCZNE

W 2012 roku Wojewódzki Inspektorat w Bydgoszczy przeprowadził serie pomiarów promieniowania elektromagnetycznego (PEM) w 45 punktach położonych na terenie województwa kujawsko-pomorskiego. Oceny poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku dokonuje się w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, zgodnie z art. 123 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150 z późn. zm.). W rozumieniu ustawy pola elektromagnetyczne są to pola elektryczne, magnetyczne oraz elektromagnetyczne o częstotliwościach z zakresu od 0 Hz do 300 GHz.

Wartości dopuszczalne PEM określone zostały dla miejsc dostępnych dla ludności rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 30 października 2003 r., w sprawie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku oraz sposobów utrzymania tych poziomów (Dz. U. z 2003 r. Nr 192, poz. 1883).

Tabela 4. Lokalizacja stanowisk pomiarowych oraz wyniki pomiarów PEM w 2012 r.

Nr punktu pom.	Nazwa jednostki terytorialnej, na obszarze której jest zlokalizowany punkt pomiarowy (miasto, powiat, gmina, wieś)	Średnia arytmetyczna w [V/m]
1	Bydgoszcz, ul. Inowrocławska 11	0,81
2	Bydgoszcz, ul. Grunwaldzka 229	0,2
3	Bydgoszcz, ul. Kościuszki 27	0,41
4	Bydgoszcz, ul. Jagiellońska	1,28
5	Bydgoszcz, ul. Mikołaja Botłucia 2	0,81
6	Bydgoszcz, ul. Łęczycka 6	0,42
7	Bydgoszcz, ul. Lwowska	0,21
8	Bydgoszcz, ul. Osiedlowa	0,68

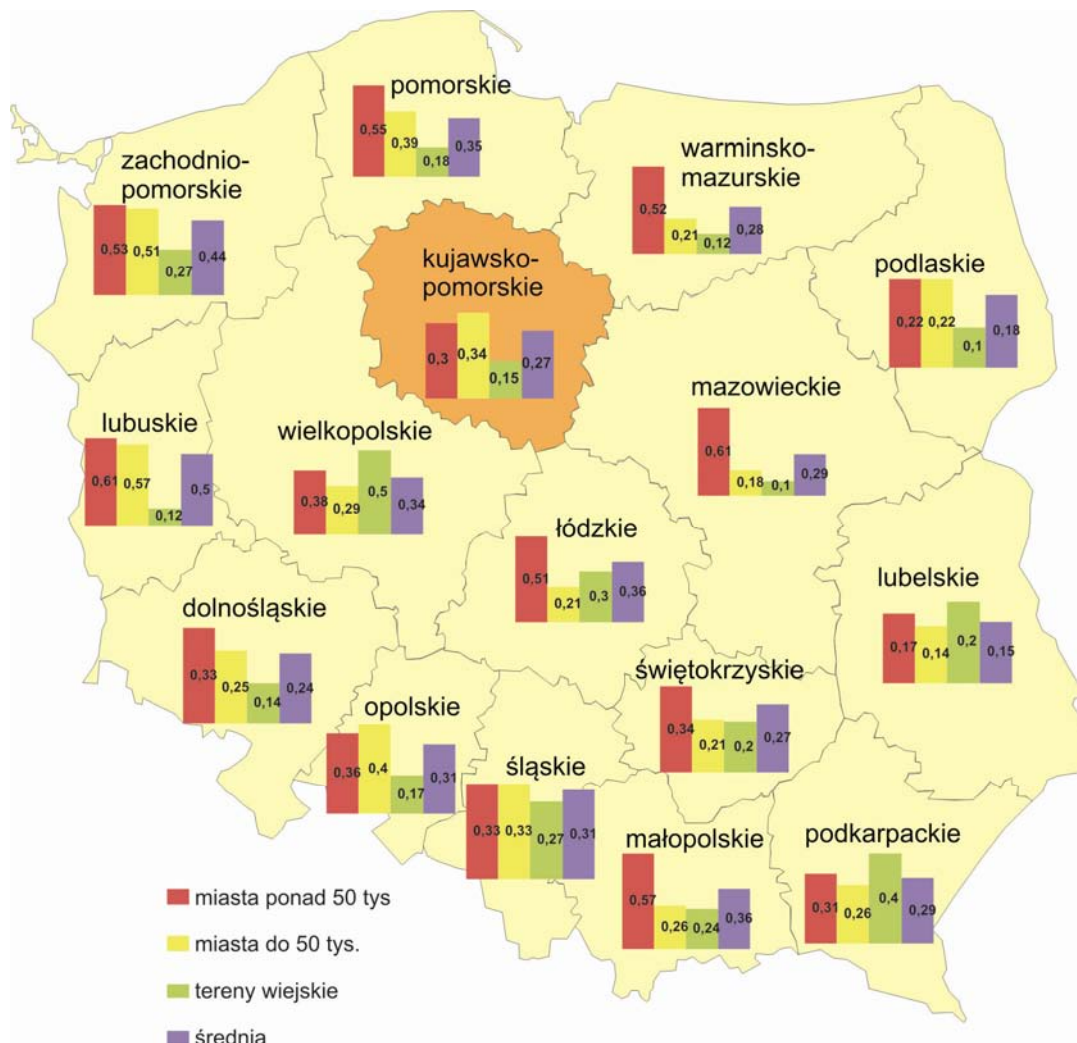
Nr punktu pom.	Nazwa jednostki terytorialnej, na obszarze której jest zlokalizowany punkt pomiarowy (miasto, powiat, gmina, wieś)	Średnia arytmetyczna w [V/m]
9	Bydgoszcz, ul. Powstańców Warszawy 5	0,34
10	Bydgoszcz, ul. Wojska Polskiego 65	0,33
11	Toruń, ul. Kwiatowa 6	0,29
12	Toruń, ul. Moniuszki 11	0,25
13	Włocławek, ul. Ostrowska 3	0,43
14	Grudziądz, ul. Cegielniana 3	0,23
15	Inowrocław, ul. ks. Wawrzyniaka	0,41
16	Koronowo, ul. Pomianowskiego 1	0,21
17	Janikowo, ul. Wilkowskiego 9	0,21
18	Kruszwica, ul. Kolegiacka	0,2
19	Strzelno, ul. Plac Św. Wojciecha 3	0,36
20	Kcynia, ul. Rynek 18	0,36
21	Więcbork, ul. Złotowska 21	< 0,2
22	Nowe, ul. Targowisko 6	< 0,2
23	Barcin, ul. Pakoska 3	0,33
24	Aleksandrów Kujawski, ul. Spółdzielcza 13A	0,22
25	Brodnica, ul. Wojska Polskiego	< 0,2
26	Kowalewo Pomorskie, ul. Szpitalna 2	< 0,2
27	Łasin, ul. Wrzosowa 10	< 0,2
28	Lipno, ul. 3 Maja 15	< 0,2
29	Piotrków Kujawski, ul. Targowa 13	< 0,2
30	Chełmża, ul. A. Mickiewicza 14	0,2
31	Białe Błota, ul. Barycka 1	< 0,2
32	Osielsko, ul. Porzeczkowa	0,28
33	Złotniki Kujawskie, ul. Bydgoska	0,28
34	Jeziora Wielkie, 190	0,23
35	Sadki, ul. A. Mickiewicza 15	0,2
36	Sośno, ul. Jana Pawła II 3	< 0,2
37	Jeżewo, ul. Kwiatowa 3	< 0,2
38	Pruszcz, ul. Cicha 9	< 0,2
39	Cekcyn, ul. Spokojna 24	0,2
40	Rogowo, ul. Powstańców Wielkopolskich 21	< 0,2
41	Waganiec, ul. Wspólna 3	< 0,2
42	Bobrowo, 58	< 0,2
43	Lisewo, 10	< 0,2
44	Zbójno, 6	< 0,2
45	Gruta, 239	< 0,2

W żadnym z przebadanych punktów nie stwierdzono przekroczeń dopuszczalnej normy promieniowania elektromagnetycznego wynoszącej 7 V/ m. Najwyższy wynik - 1,28 V/m stwierdzono w Bydgoszczy przy ulicy Jagiellońskiej. Najniższe wyniki

poniżej czułości aparatury pomiarowej wynoszącej 0,2 V/m zanotowano w 17 punktach znajdujących się głównie na terenach wiejskich.

Z analizy wyników pomiarów PEM prowadzonych w 2012 przez wszystkie jednostki Inspekcji Ochrony Środowiska wynika, że przeciętny poziom promieniowania w kujawsko-pomorskim w miastach powyżej 50 tys. mieszkańców wynoszący 0,3 V/m jest niższy od przeciętnej dla Polski, która wynosi 0,41 V/m. Podobnie niższy poziom PEM w stosunku do średniej krajowej stwierdzono w województwie na terenach wiejskich. W miastach poniżej 50 tys. mieszkańców średnia wartość promieniowania jest wyższa od średniej krajowej 0,29 V/m. Generalnie średnia wartość pomiarów dla kujawsko-pomorskiego wyniosła 0,27 V/m przy średniej dla Polski wynoszącej 0,31 V/m i rozpiętości wyników od 0,56 V/m dla woj. łódzkiego do 0,15 V/m dla woj. lubelskiego co lokuje województwo w grupie regionów o najniższym poziomie PEM.

Z uwagi na wybudowanie w 1999 r. w pobliżu Solca Kujawskiego stacji nadawczej fal długich mająca za zadanie nadawanie programu pierwszego Polskiego Radia na terenie miasta uruchomiony został ciągły monitoring PEM. Średni roczny poziom promieniowania elektromagnetycznego w 2012 r. osiągnął 0,93 Z uwagi na wybudowanie w 1999 r. w pobliżu Solca Kujawskiego stacji nadawczej fal długich mająca za zadanie nadawanie programu pierwszego Polskiego Radia na terenie miasta uruchomiony został ciągły monitoring PEM. Średni roczny poziom promieniowania elektromagnetycznego w 2012 r. osiągnął 0,93 V/m, przy wartości minimalnej 0,77 V/m i maksymalnej 1,08 V/m.

Ryc. 17. Wartości średnie wyników pomiarów promieniowania elektromagnetycznego (w V/m) w 2012 roku w województwie kujawsko – pomorskim na tle pozostałych województw

PODSUMOWANIE

- Według klasyfikacji jakości powietrza atmosferycznego dokonanej za 2012 rok ze względu na ochronę zdrowia ludzi wszystkie 4 strefy w województwie znalazły się w niekorzystnej klasie C. O takiej ocenie zdecydowało, podobnie

jak w poprzednich latach, przede wszystkim zanieczyszczenie pyłem zawieszonym PM10 i benzo(α)pirenem.

- Klasyfikacja stref ze względu na ochroną roślin okazała się korzystna dla strefy kujawsko - pomorskiej ze względu na SO₂ i NO_x, natomiast była niekorzystna z uwagi na poziom ozonu.
- Pod względem zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego dwutlenkiem siarki na terenie województwa utrzymuje się osiągnięty w ostatnich latach jego niski poziom. Nigdzie nie został przekroczony żaden z poziomów dopuszczalnych oraz poziomy określone ze względu na ochronę roślin. W najbardziej zanieczyszczonych punktach pomiarowych widoczny jest wpływ niskiej emisji.
- Nadal obserwuje się utrzymujący się od kilku lat stały poziom stężenia dwutlenku azotu. Duży wpływ na poziom emisji tego związku ma emisja pochodzenia komunikacyjnego. W przypadku tego zanieczyszczenia w 2012 r. normowana wartość średnioroczna została przekroczona we Włocławku na stacji przy ul. Okrzei .
- Wielkość zarejestrowanych stężeń pyłu zawieszonego PM10 wskazuje na pogłębienie się niekorzystnego stanu. Przekroczenia poziomów dopuszczalnych pyłu w 2012 r. wystąpiły analogicznie jak w roku ubiegłym w Bydgoszczy, Toruniu, we Włocławku, w Grudziądzu, w Nakle n. Notecią. Najwyższe stężenia notowano w okresie zimowym, co wskazuje na energetyczne pochodzenie tego zanieczyszczenia.
- Ilość pyłu PM2,5 nie przekraczała wartości normowanej. Podobnie jak w przypadku pyłu PM10 najwyższe stężenia występowały w okresie zimowym.
- W przypadku ozonu nie zanotowano przekroczeń poziomu docelowego określonego ze względu na zdrowie ludzi. W przypadku tego parametru naruszony został natomiast poziom celu długoterminowego ustalony ze względu na ochronę ludzi.
- Nie odnotowano przekroczenia norm w odniesieniu do tlenku węgla.
- Wśród wszystkich stężeń średnich rocznych benzenu nie wystąpiły wartości wyższe od poziomu dopuszczalnego. Najwyższe stężenie, stanowiące 74 % poziomu dopuszczalnego uzyskano w Brodnicy a najniższe na stacji zakładowej w Nowej Wsi Wielkiej. W przebiegu rocznym stężeń zarysowało się, podobnie jak w latach poprzednich, wyraźne maksimum w miesiącach zimowych.
- Ilość metali ciężkich w pyłe PM10 nie budziła zastrzeżeń, natomiast występują nadal problemy jeżeli chodzi o poziom zanieczyszczenia benzo(α)pirenem.

- Ocena wód płynących w 2012 r. wykazała, że jedynie 13% badanych punktów spełniała wymogi dobrego stanu (potencjału) ekologicznego odpowiadającego II klasie czystości. Najczystszy wodami charakteryzowała się górne odcinki Chodeczki, Lubieńki, Rakutówki, Kamionki, Osy i Lutryny oraz ujściowe odcinki Orli, Kręgla i Strugi Radzyńskiej.
- Pod względem fizykochemicznym poprawną jakość wód stwierdzono na 41% stanowiskach, a pod kątem oceny biologicznej tylko na 27% kontrolowanych punktów. Ustalonych normatywów nie przekraczały koncentracje substancji priorytetowych uwzględnianych przy ocenie stanu chemicznego. Ciągłym problemem jest słaba jakość wód pod względem sanitarnym. Skażenie bakteriologiczne dotyczyło ponad 2/3 badanych stanowisk. Wśród wskaźników fizykochemicznych najczęściej przekraczającymi wartości normatywne były: fosforany i fosfor ogólny oraz azot Kjeldahla. W odniesieniu do parametrów biologicznych o słabej ocenie decydował przede wszystkim makrozoobentos.
- W 2012 r. na 72,5% stanowisk pomiarowych z uwagi na wysokie koncentracje związków biogenych (głównie fosforu) oraz słabą ocenę biologiczną, stwierdzono występowanie eutrofizacji.
- Rok 2012 jest drugim rokiem, w którym zaobserwowano spadek poziomu koncentracji związków azotu w rzekach odwadniających OSN. Według najnowszych wyników badań, wody zanieczyszczone azotem, w których średnioroczna zawartość azotanów przekraczała wartość 50 mg NO₃/l, notowano tylko w zlewni Kotomierzycy w punkcie pomiarowym Łowin. Spadły także stężenia maksymalne, szczególnie na Zgłowiączce.
- Jakość wód Brdy i Drwęcy monitorowanych pod kątem oceny przydatności wód dla celów pitnych odpowiadały odpowiednio kategorii A2 i A3. Zadecydowały o tym jednak tylko pojedyncze wskaźniki.
- Ocena jakości monitorowanych w 2012 r. jezior wykazała, że z 19 badanych zbiorników jedynie jeziora Stelchno i Szpitalne odpowiadały bardzo dobremu stanowi ekologicznemu. Dobry stan ekologiczny odnotowano w przypadku wód jeziora Wieczno Pd. Stan ekologiczny pozostałych jezior nie spełnia wymogów Ramowej Dyrektywy Wodnej. Najsłabszy – zły stan ekologiczny wód określono w jeziorach Kierzkowskim, Mlewickim i Szarlej. Wskaźnikiem, który decydował o klasyfikacji wód jezior był element biologiczny – indeks fitoplanktonu.
- Na podstawie przeprowadzonego w 2012 roku monitoringu zbiorników zaporowych: Włocławek, Koronowo i Żur, ich potencjał ekologiczny oceniono jako umiarkowany, natomiast stan wód sklasyfikowano jako zły.

- Jakość wód podziemnych badanych w 2012 r. w sieci krajowej wskazywały na przewagę wód dobrej i zadowalającej jakości. W efekcie dobrego stanu chemicznego stwierdzono w 68,9% kontrolowanych otworów. W większości (70%) badane otwory prezentowały wody poziomu czwartorzędowego charakteryzujące się zróżnicowaną jakością. Wskaźnikami najczęściej powodującymi obniżenie jakości badanych wód była zawartość żelaza i manganu mających pochodzenie geogeniczne.
- W sieci lokalnej monitoringu wód podziemnych na terenie województwa w 2012 r. kontynuowano obserwacje na obszarze szczególnie narażonym na zanieczyszczenia azotem ze źródeł rolniczych w zlewni rzeki Kotomierzycy. Nie stwierdzono wystąpienia wiosennego szczytu azotu. Nadal najbardziej zanieczyszczone azotem wody były w 2 otworach zlokalizowanych w okolicach Kotomierza. Jednak w stosunku do roku ubiegłego odnotowano spadek ich koncentracji.
- W 2012 r. w ramach monitoringu hałasu komunikacyjnego drogowego wykonano pomiary poziomu hałasu w Grudziądzu, Koronowie, Kcyni, Chełmnie, Górznie, Lipnie i Radziejowie. Kontynuowano także całoroczne pomiary w Bydgoszczy przy Placu Poznańskim oraz przeprowadzono badania we Włocławku.
- Hałas rejestrowany w Bydgoszczy na stanowisku przy Placu Poznańskim nadal utrzymuje się na stałym, wysokim poziomie. Jednak w 2012 roku przekroczenia nie wystąpiły z uwagi na podwyższenie dopuszczalnych norm. Natomiast we Włocławku, pomimo obniżenia standardów hałasu, wyniki pomiarów nadal wskazują na występowanie przekroczeń.
- Na podstawie prowadzonych badań, można stwierdzić, że nawet w małych miastach występują ulice o poziomie hałasu przekraczającym znacznie wartość 50 dB uznawaną za komfort akustyczny.
- W zakresie hałasu przemysłowego systematycznie maleje jego uciążliwość.
- Na podstawie sporządzonych map akustycznych stwierdzono, że w Bydgoszczy około 12% mieszkańców narażonych jest na niewłaściwy stan środowiska akustycznego. W Toruniu liczba ta wynosi 13,8%, a we Włocławku 1,7%.
- Monitoring promieniowania elektromagnetycznego realizowany w 2012 roku na terenie województwa wykazał, że w żadnym z 45 opomiarowanych punktów nie stwierdzono przekroczeń dopuszczalnych norm. Najwyższy wynik stwierdzony w Bydgoszczy przy ul. Jagiellońskiej był ponad 5 razy niższy niż ustalone przepisami wartości graniczne.

WSTĘPNE POMIARY HAŁASU W ŚRODOWISKU OD REKREACYJNYCH JEDNOSTEK PŁYWAJĄCYCH

Honorata Kujawa-Łobaczewska

Wydział Monitoringu Środowiska

I. WSTĘP

Wieloletnie badania wykazują, że hałas ma niekorzystny wpływ na ludzi i środowisko i jako jedno z jego zanieczyszczeń powinien być eliminowany już u źródła powstawania. Dominującym na terenie Polski źródłem hałasu jest komunikacja samochodowa. Hałas kolejowy i lotniczy, posiada znaczenie marginalne i jedynie lokalne oddziaływanie. Uciążliwości hałasu pochodzące od źródeł przemysłowych są systematycznie redukowane. Dostępność i rozwój techniki zaowocował w ostatnim dziesięcioleciu pojawieniem się w naszym kraju nowych źródeł hałasu emitowanego do środowiska, t.j. wentylatory, urządzenia do utrzymania porządku na trawnikach, w ogrodach, jak również sprzęt wykorzystywany do aktywnego wypoczyniania, w tym rekreacyjne jednostki pływające.

W ciągu ostatnich lat rekreacyjne korzystanie z jednostek pływających wyposażonych w silniki spalinowe wzrosło znacząco. Zwiększeniu uległa także moc stosowanych silników. Tym samym wzrósł hałas odczuwany na linii brzegowej zbiorników wodnych, a to z kolei skutkuje wzrostem liczby skarg na naruszenia komfortu akustycznego wśród osób wypoczywających lub właścicieli nieruchomości położonych na obszarach przywodnych na terenach rekreacyjno-wypoczynkowych lub terenach zabudowy jednorodzinnej. Na poziom hałasu od jednostek pływających wpływa m.in. liczba oraz czas przepływania oraz typ łodzi, a także rodzaj silnika. Jako jeden ze sposobów zapewnienia odpowiednich warunków akustycznych na ww. terenach przeznaczonych do wypoczynku, krajowe ustawodawstwo dało uprawnienia w tym zakresie radom powiatów.

Na podstawie art. 116 ust. 1 i 4 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150) i art. 12 pkt. 11, w związku z art. 40 ust. 1, art. 42 ust. 1 oraz art. 44 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1592) rada powiatu może:

- ograniczyć możliwości używania jednostek pływających,
- całkowicie zakazać ich eksploatacji,
- zabronić wykorzystywania niektórych ich rodzajów,

na określonych zbiornikach powierzchniowych wód płynących oraz wodach stojących, jeżeli jest to konieczne do zapewnienia odpowiednich warunków akustycznych na terenach przeznaczonych na cele rekreacyjno-wypoczynkowe.

Rady poszczególnych powiatów województwa kujawsko-pomorskiego całkowicie zakazały używania jednostek pływających z silnikami spalinowymi na ponad 200 jeziorach (stan na koniec 2012 r.). Na kilku jeziorach wprowadzono częściowe ograniczenia m.in. w zakresie terminu, którego zakaz dotyczy, wyznaczonych godzin lub też odległości od linii brzegowej, a także rodzaju jednostek pływających i mocy ich silników. Wykaz akwenów, na których wprowadzone zostały ww. ograniczenia dostępny jest na Portalu informacji o środowisku WIOŚ pod adresem <http://srodowisko.wios.bydgoszcz.pl> w zakładce *Hałas komunikacyjny*.

Przestrzeżenie przepisów w zakresie prawidłowego wykorzystywania sprzętu motorowodnego nie jest jednak przez samorządy terytorialne egzekwowane.

Kwestię wymagań dotyczących emisji hałasu przez sprzęt motorowodny w ustawodawstwie krajowym reguluje również rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 19 listopada 2004 r. w sprawie zasadniczych wymagań dla rekreacyjnych jednostek pływających (Dz. U. Nr 258, poz. 2584). Przepisy ww. rozporządzenia wdrażają postanowienia dyrektywy 94/25/WE z dnia 16 czerwca 1994 r. w sprawie ujednoczenia ustaw, rozporządzeń i przepisów administracyjnych w państwach członkowskich dotyczących rekreacyjnych jednostek pływających wraz ze zmianami wprowadzonymi dyrektywą 2003/44/WE z dnia 16 czerwca 2003 roku. Każdy producent silników stosowanych w rekreacyjnych jednostkach pływających oraz skuterach wodnych jest zobowiązany załączać do silnika deklarację zgodności z tymi dyrektywami. Ponadto instrukcje obsługi ww. sprzętu motorowodnego powinny zawierać informacje niezbędne do utrzymania ich w stanie, który zapewni, że ich użytkowanie nie będzie powodować naruszenia dopuszczalnych wartości poziomu dźwięku przy ich normalnej eksploatacji. Analogiczne wymagania dotyczą stosowania silników zaburtowych, a instrukcja obsługi powinna zawierać informacje konieczne do utrzymania silnika w stanie, który zapewni zgodność z wymaganymi dopuszczalnymi wartościami hałasu. Zgodnie z zapisami ww. dyrektyw producenci silników do rekreacyjnych jednostek pływających muszą zapewnić dotrzymanie wielkości zamieszczonych w tabeli 1.

Tabela 1. Dopuszczalne wielkości emisji hałasu w zależności od mocy silnika¹

Moc pojedynczego silnika w kW	Maksymalny poziom ciśnienia akustycznego L_{pASmax} w dB
$P_N \leq 10$	67
$10 < P_N \leq 40$	72
$P_N > 40$	75

gdzie:

P_N – moc znamionowa silnika w kW przy prędkości znamionowej

L_{pASmax} – maksymalny poziom ciśnienia akustycznego w dB

Zgodnie z normą PN-EN ISO 14509-1:2010P *Małe statki - Rozprzestrzenianie się w powietrzu dźwięku emitowanego przez jednostki rekreacyjne z napędem mechanicznym - Część 1: Metody pomiaru przy przejściu jednostki* maksymalny poziom ciśnienia akustycznego mierzony w odległości 25 m od źródła poruszającego się z pełną prędkością (maksymalnie do 38 węzłów) dla jednostki z jednym silnikiem nie powinien przekroczyć wartości 75 dB, z dwoma silnikami 78 dB.

W literaturze zagranicznej spotkać można kilka wzmianek dotyczących uregulowań legislacyjnych w zakresie emisji hałasu od rekreacyjnych jednostek pływających. Nordic Ecolabel, instytucja zajmująca się oznakowaniem ekologicznym produktów w zakresie hałasu od silników używanych na łódkach w Norwegii określiła dopuszczalne poziomy dźwięku w zależności od częstotliwości (tab.2).

Tabela 2. Maksymalny dopuszczalny poziom hałasu dla częstotliwości środkowych pasm oktawowych (źródło: P. Hendriksen, 2004²)

Częstotliwość [Hz]	31,5	63	125	250	500	1000	2000	4000	8000
Poziom dźwięku [dB]	103,1	90,8	92,9	77,1	73,0	70,0	67,5	65,7	64,1

¹ Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 19 listopada 2004 r. w sprawie zasadniczych wymagań dla rekreacyjnych jednostek pływających (Dz. U. Nr 258, poz. 2584).

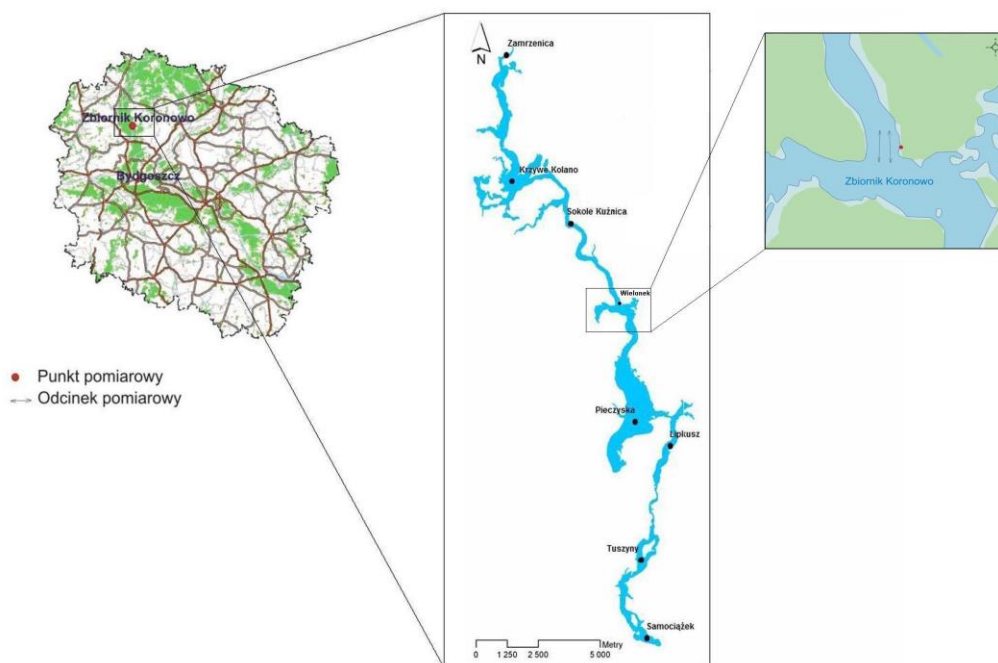
² P. Hendriksen red., Stocktaking study on the current status and developments of technology and regulations related to the environmental performance of recreational marine engines, TNO, Belgium 2004.

Według ich wytycznych hałas od łodzi powinien być mierzony w funkcji częstotliwości w odległości 25 m od źródła zgodnie z normą ISO 14509-1.

Z kolei brytyjska Federacja Narciarstwa Wodnego wydała dokument pn. 'Code of Practice for Water Skiing & Noise'³, w którym określa, że dopuszczalna maksymalna wartość poziomu dźwięku od jednej pływającej jednostki rekreacyjnej wynosi 75 dB ($V=35,4$ km/h, w odległości 25 m od źródła). Maksymalny poziom dźwięku od jednostki używanej do narciarstwa wodnego wynosi 98 dB (dla łodzi poruszającej się ze stałą, maksymalną prędkością silnika, w odległości 30 m od brzegu) oraz 105 dB w przypadku międzynarodowych oraz światowych mistrzostw. W Holandii również przyjęto poziom 75 dB, jako maksymalny poziom ciśnienia akustycznego wytwarzanego przez łódź w odległości 25m od brzegu.⁴

II. METODA BADAŃ

W reakcji na coraz liczniej zgłaszane problemy występujące na akwenach w województwie kujawsko-pomorskim związane z emisją hałasu przez użytkowane rekreacyjnie jednostki pływające wyposażone w silniki spalinowe, Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Bydgoszczy przeprowadził w czerwcu 2013 roku wstępne pomiary hałasu. Punkt pomiarowy zlokalizowano na Zbiorniku Koronowo w okolicach miejscowości Wielonek (Ryc. 1).

Ryc. 1. Lokalizacja miejsca pomiaru hałasu

³ <http://www.bsw.org.uk/resources/code-of-practice-noise>.

⁴ Ibidem.

Pod kątem zagospodarowania terenu jest to obszar chroniony, nieprzeznaczony pod zabudowę. Badania wykonano na pomoście w linii brzegowej zbiornika wodnego, mikrofon umieszczono na wysokości 1,5 m n.p.p.

Badaniu poddano łódź motorowo-wiosłową o długości kadłuba 4,20 m, wyposażoną w dwusuwowy silnik zaburtowy marki Merkur 25 KM (18 kW) (Fot. 2) poruszającą się kursem równoległym do linii brzegowej. Nawigację prowadzono przy użyciu echosondy wyposażonej w moduł GPS. Poddana eksperymentowi jednostka pływała w 4 wariantach pomiarowych:

I wariant	-	odległość łodzi od linii brzegowej - 50 m prędkość poruszania się - 15 km/h
II wariant	-	odległość łodzi od linii brzegowej - 50 m prędkość poruszania się - 30 km/h
III wariant	-	odległość łodzi od linii brzegowej - 100 m prędkość poruszania się - 15 km/h
IV wariant	-	odległość łodzi od linii brzegowej - 100 m prędkość poruszania się - 30 km/h

Pomiary poziomu dźwięku wykonano miernikiem dźwięku firmy Brüel & Kjaer typ 2236A z ważnym świadectwem wzorcowania. Warunki meteorologiczne podczas wykonywania pomiarów: brak opadów atmosferycznych, temperatura powyżej -5°C , prędkość wiatru od 0-5 m/s.

Fot. 1. Poligon badawczy na Zalewie Koronowskim (fot. J. Goszczyński)

Pomiary przeprowadzono zgodnie z metodyką referencyjną wprowadzoną rozporządzeniem Ministra Środowiska z 16 czerwca 2011 r. w sprawie wymagań w zakresie prowadzenia pomiarów poziomów w środowisku substancji lub energii przez zarządzającego drogą, linią kolejową, linią tramwajową, lotniskiem lub portem (Dz. U. Nr 140, poz. 824). Dla każdej z czterech sytuacji pomiarowych wykonano pomiary pojedynczych zdarzeń akustycznych, przyjmując zasadę, że czas pomiaru poziomu L_{AE} dla każdego pojedynczego badania nie może być mniejszy niż akustyczny czas trwania zjawiska, tzn:

$$L_{Amax} - 10 \text{ dB} \leq L_A(t) \leq L_{Amax}$$

Dla każdego z ww. wariantów badawczych wykonano od 5 do 7 pomiarów.

Na podstawie wykonanych pomiarów obliczono średnią wartość poziomu ekspozycyjnego wg wzoru:

$$L_{AEk} = 10 \log \left[\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n 10^{0,1 L_{AEki}} \right]$$

gdzie:

n – liczba pomiarów pojedynczych zdarzeń akustycznych

L_{AEk} – średni poziom ekspozycyjny dla danej klasy zdarzeń

L_{AEki} – zmierzona wartość poziomu ekspozycyjnego dla danej klasy.

Odchylenie standardowe obliczono wg wzoru:

$$\sigma_{LAEk} = \sqrt{\frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (L_{AEki} - L_{AEk})^2}$$

gdzie:

n – liczba pomiarów pojedynczych zdarzeń akustycznych

L_{AEk} – średni poziom ekspozycyjny dla danej klasy zdarzeń

L_{AEki} – zmierzona wartość poziomu ekspozycyjnego dla danej klasy.

Na podstawie uzyskanych wyników obliczono wartość równoważnego poziomu dźwięku w oparciu o wzór:

$$L_{Aeq} = 10 \log \left[\frac{1}{T} \sum_{k=1}^m N_k 10^{0,1 L_{AEk}} \right]$$

gdzie:

T – czas odniesienia [s]

N_k – liczba pojedynczych zdarzeń akustycznych dla czasu odniesienia

L_{AEk} – średni poziom ekspozycyjny

m – liczba klas pojedynczych zdarzeń akustycznych

Fot. 2. Łódź w trakcie pomiarów (fot. J. Goszczyński)

Standardy dotyczące klimatu akustycznego określa rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 roku w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. Nr 120, poz. 826) wraz z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 1 października 2012 r. zmieniającym rozporządzenie w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. z 2012 r., poz. 1109). W rozporządzeniu zawarte są dopuszczalne poziomy hałasu dla poszczególnych rodzajów źródeł (dróg i linii kolejowych,

linii elektroenergetycznych, startów, przelotów i lądowań statków powietrznych oraz pozostałych obiektów i grup źródeł hałasu), w odniesieniu do rodzaju terenów wyróżnionych ze względu na sposób zagospodarowania i pełnione funkcje. Wskaźnikiem oceny hałasu stosowanym w działalności kontrolnej jest poziom równoważny L_{AeqD} dla pory dnia (6^{00} - 22^{00}) oraz poziom równoważny L_{AeqN} dla pory nocy (22^{00} - 06^{00}).

Dla analizowanego obszaru Zbiornika Koronowo w okolicach Wielonka, zaliczanego do terenów rekreacyjno-wypoczynkowych dopuszczalny poziom dźwięku wynosi:

L_{AeqD} – dla pory dnia (6^{00} - 22^{00}) - **55 dB**

L_{AeqN} – dla pory nocy (22^{00} - 06^{00}) - **45 dB**

III. WYNIKI I ANALIZA

Wartości zmierzonych ekspozycyjnych poziomów dźwięku (Tab. 4) wahają się w zakresie od 70,1 dB do 75,8 dB. Dla poszczególnych wariantów przedstawia się to następująco:

- I wariant pomiarowy: od 72,2 do 73,5 dB
- II wariant pomiarowy: od 73,8 do 75,8 dB
- III wariant pomiarowy: od 70,6 do 72,4 dB
- IV wariant pomiarowy: od 70,1 do 72,1 dB.

Najbardziej niekorzystne warunki akustyczne obserwuje się dla wariantu II ($d=50$ m, $V=30$ km/h). W przypadku wariantu III i IV mierzone poziomy osiągały zbliżone wartości, oscylujące w granicach 70,1 dB do 72,4 dB.

Rezultaty badań prowadzonych przez WIOŚ w Bydgoszczy dla silnika z podwodnym wylotem spalin zobrazowane zostały na ryc. 2.

Średnia wartość ekspozycyjnego poziomu dźwięku w odległości 50 m od źródła hałasu przy prędkości 15 km/h wynosi 72,8 dB, a w odległości 100 m - 71,5 dB, natomiast przy prędkości 30 km/h jest to odpowiednio 74,7 dB oraz 71,0 dB.

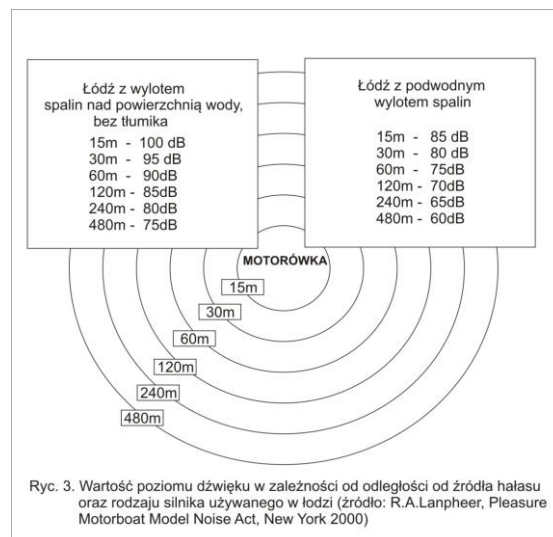
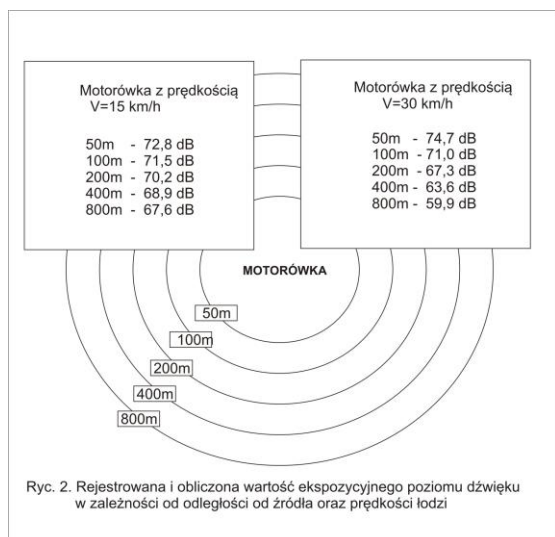
Przeprowadzone badania jednoznacznie pozwalają na stwierdzenie, że w odległości 50 m od brzegu podwojenie prędkości motorówki powoduje zwiększenie ekspozycyjnego poziomu dźwięku. W odległości 100 m od linii brzegowej przy obu prędkościach jednostki pływającej uzyskano podobne wyniki poziomu dźwięku.

Z kolei podwojenie odległości przy prędkości 15 km/h spowodowało spadek hałasu o 1,3 dB, a przy prędkości 30 km/h aż o 3,7 dB.

Dla porównania można podać, że wyniki badań hałasu od silników używanych w rekreacyjnych jednostkach pływających w USA, prowadzone przez amerykańską Agencję Ochrony Środowiska (EPA) wskazują, że podwojenie odległości od 15 m do 30 m powoduje zmniejszenie poziomu hałasu o 5 dB (z wartości 100 dB do 95 dB) dla łodzi z silnikiem z podwodnym wylotem spalin (Ryc. 3). Dla takich łodzi EPA uzyskiwała wynik 75 dB w odległości około 60 m oraz 70 dB w odległości ok. 120 m od źródła. Dla łodzi z wylotem spalin ponad powierzchnią wody wyniki amerykańskich badaczy wskazują, że poziom dźwięku o wartości 75 dB osiągnięty zostanie dopiero w odległości około 500 m od linii brzegowej. Jednakże większość jezior to małe zbiorniki, dla których ta odległość nie może zostać zachowana.⁵

---

⁵ R.A. Lanpheer, Pleasure Motorboat Model Noise Act, New York 2000.

W badaniach przeprowadzonych przez EPA brak informacji dotyczących prędkości poruszających się obiektów badawczych. Zestawione w tabeli 3 wyniki średniego ekspozycyjnego poziomu dźwięku (przy V=30 km/h) uzyskane przez WIOŚ w Bydgoszczy oraz dane amerykańskiej Agencji Ochrony Środowiska (dla łodzi z podwodnym wylotem spalin) są zbieżne. Wyższe poziomy dźwięku zarejestrowano dla łodzi bez tłumika z wylotem spalin nad powierzchnią wody.

Tabela 3. Zestawienie wyników badań wykonanych przez WIOŚ w Bydgoszczy oraz amerykańską Agencję Ochrony Środowiska

	Odległość łodzi od brzegu	Zmierzony poziom dźwięku
WIOŚ V=15 km/h	50 m	~ 73 dB
	100 m	~ 71 dB
WIOŚ V=30 km/h	50 m	~ 75 dB
	100 m	~ 71 dB
EPA (łódź z podwodnym wylotem spalin)	60 m	~ 75 dB
	120 m	~ 70 dB
EPA (łódź z wylotem spalin nad powierzchnią wody, bez tłumika)	60 m	~ 90 dB
	120 m	~ 85 dB

W polskim ustawodawstwie normowany jest poziom równoważny dla określonego czasu odniesienia, który w przypadku pomiarów hałasu od rekreacyjnych jednostek motorowodnych oblicza się na podstawie wykonanych badań ekspozycyjnego poziomu dźwięku od pojedynczego przepłynięcia jednostki.

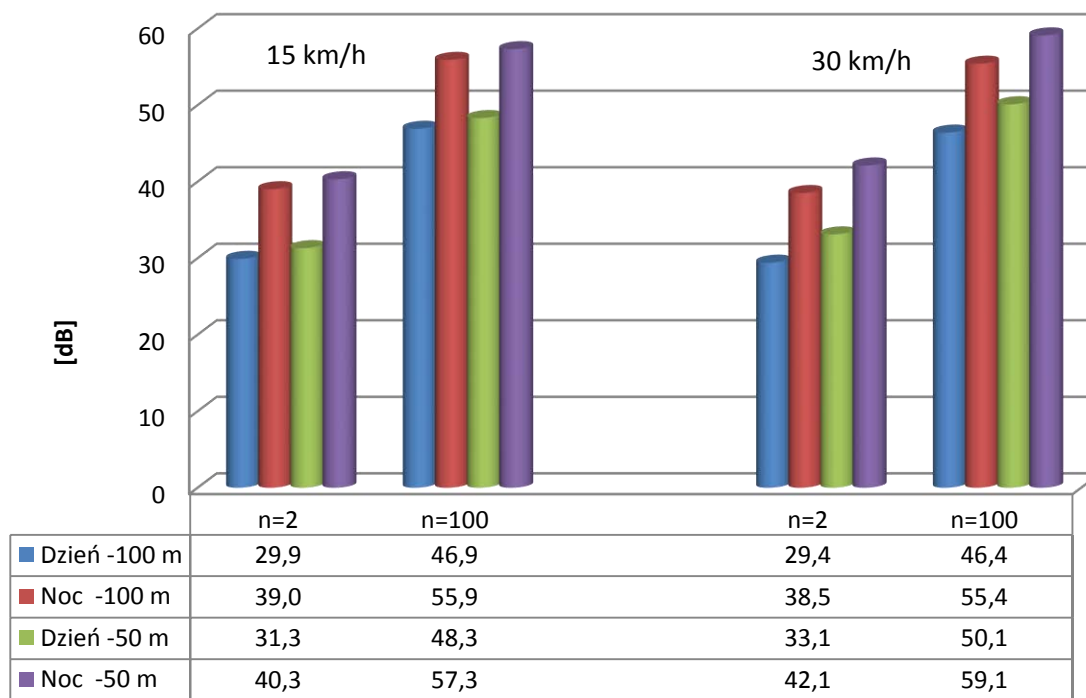
W tabeli 4 przedstawiono wyniki obliczeń równoważnych poziomów dźwięku dla pory dnia i nocy, wykonanych na podstawie zmierzonych poziomów ekspozycyjnych. Do analizy przyjęto założenia, że łódź będzie przepływać przed stanowiskiem pomiarowym dwu- lub stukrotnie. Tabela 4 pokazuje, że dla analizowanej jednostki motorowo-wiosłowej wyposażonej w silnik Merkury 25 KM, dla którego producent deklaruje osiągnięcie maksymalnego poziomu ciśnienia akustycznego o wartości nie większej niż 72 dB, obliczony **poziom równoważny poziom dźwięku dla pory dziennej** przyjmuje wartości niższe niż dopuszczalna norma dla obszaru zaliczonego do terenów rekreacyjno-wypoczynkowych zarówno dla dwu- i stukrotnego przepłynięcia, dla obu odległości i prędkości łodzi.

Z kolei obliczony **poziom równoważnego poziomu dźwięku dla pory nocnej** dla przyjętego do analizy dwukrotnego przepłynięcia jednostki, przyjmuje wartości niższe niż dopuszczalna norma dla tego terenu, dla obu odległości i prędkości łodzi. Natomiast przy stukrotnym przepłynięciu w porze nocnej spodziewać się można przekroczeń dla każdego wariantu pomiarowego, w zakresie od 10,4 dB do 14,1 dB (Tab.4).

Ponadto, z przeprowadzonej analizy wynika, że dla pory nocy spodziewać się można przekroczeń dopuszczalnego poziomu dźwięku już przy 5-krotnym przepłynięciu poddanej badaniu jednostki motorowo-wiosłowej, przy prędkości 30 km/h, w odległości 50 m od linii brzegowej, a wskaźnik naruszenia klimatu akustycznego przyjmie wtedy wartość 1,1 dB. Przy prędkości 15 km/h w odległości 50 m od brzegu koniecznych jest już 6 operacji, aby naruszyć komfort akustyczny badanego środowiska o 0,8 dB.

Natomiast przy prędkości łodzi 15 km/h i w odległości 100 m od brzegu, przekroczenia dopuszczalnego poziomu dźwięku dla pory nocnej w wysokości 0,5 dB, odnotowuje się przy 9 operacjach. Z kolei, gdy łódź porusza się w ww. odległości z prędkością 30 km/h naruszenie komfortu akustycznego o 0,4 dB następuje przy 10 przepłynięciach jednostki.

Najwyższa wartość równoważnego poziomu dźwięku dla pory dziennej wyniosła 50,1 dB, przy prędkości łodzi 30 km/h w odległości 50 m od linii brzegowej (n=100). W tych samych warunkach w porze nocnej hałas osiągnął wartość 59,1 dB.

Ryc. 4. Obliczone wartości równoważnego poziomu dźwięku dla pory dnia i nocy w zależności od odległości od linii brzegowej oraz prędkości poruszania się jednostki motorowodnej (przy założeniu, że liczba operacji przepływania n= 2 lub 100)

Zgłaszane uciążliwości akustyczne od rekreacyjnych jednostek pływających w głównej mierze zależą od rodzaju wykorzystywanego sprzętu motorowodnego. Przeprowadzone badania wykazują, że użytkowanie łodzi z silnikiem zaburtowym o mocy

25 KM nie powinno powodować konfliktów akustycznych na obszarach przeznaczonych na wypoczynek, po warunkiem zachowania etyki wodniackiej przez osoby eksploatujące łodzie w celach rekreacyjnych, tzn. dostosowania prędkości, odległości oraz częstotliwości przemieszczania się, z uwzględnieniu niekorzystnego wpływu na pozostałych użytkowników ogólnodostępnych akwenów wodnych.

W przypadku wykorzystywania jednostek z silnikami o większej mocy i z większą częstotliwością użytkowania oraz dłuższym czasem narażenia na oddziaływanie wytwarzanego hałasu, w odległości bliższej niż 100 m od brzegu, spodziewać się można występowania konfliktów akustycznych. Poza wymienionym we wstępie rozporządzeniem dot. restrykcji w zakresie dotrzymania wymagań hałasowych silników produkowanych do jednostek pływających, w ustawodawstwie krajowym brak jest szczegółowych uregulowań prawnych regulujących kwestię emisji hałasu przez rekreacyjne jednostki pływające i skutery. Przeniesienie na rady powiatów odpowiedzialności za zapewnienie odpowiednich warunków akustycznych na terenach przeznaczonych na cele rekreacyjno-wypoczynkowe owocuje w przypadku zbiornika położonego na terenie kilku powiatów różnie brzmiącymi uchwałami. Taka sytuacja ma miejsce w przypadku analizowanego Zbiornika Koronowo, gdzie akwen znajduje się na terenie powiatów bydgoskiego oraz tucholskiego. Rada Powiatu Tucholskiego wprowadziła zakaz używania jednostek pływających z włączonymi silnikami, z zastrzeżeniem, że nie dotyczy to jachtów żaglowych z silnikami o mocy 15 kW (20,39 KM) oraz pozostałych jednostek z silnikami o mocy 10 kW (13,59 KM)⁶. Zakaz ten dotyczy więc również wybranego do badań obszaru w okolicach m. Wielonek należącego do powiatu tucholskiego. Rada Powiatu Bydgoskiego pozwoliła na używanie jednostek pływających z włączonym silnikiem spalinowym o mocy nie przekraczającej 44 kW (60 KM). Ponadto, w odległości 100 m od brzegu można się poruszać z prędkością manewrową do 15 km/h⁷. Przepisy te nie poruszają kwestii emisji hałasu od jednostek pływających. Wydaje się więc zasadne, że z uwagi na dowolność w tworzeniu zapisów konieczne jest podjęcie szerszych badań pozwalających na określenie warunków występowania naruszeń klimatu akustycznego na terenach rekreacyjno-wypoczynkowych wokół akwenów wodnych, pozwalających na stworzenie ram prawnych godzących interesy wszystkich użytkowników wód.

---

⁶ Uchwała Nr VIII/64/2011 Rady Powiatu Tucholskiego z dnia 27.06.2011 r. w sprawie wprowadzenia ograniczeń na wodach powierzchniowych na terenie obszaru chronionego krajobrazu Zalewu Koronowskiego (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 26.08.2011 r. Nr 198, poz. 1830).

⁷ Uchwała Nr 241I/XXXVIII/10 Rady Powiatu Bydgoskiego z dnia 7.01.2010 r. w sprawie wprowadzenia zakazu używania niektórych rodzajów jednostek pływających na wodach powierzchniowych Powiatu Bydgoskiego (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 19.03.2010 r. Nr 59 poz. 608).

Wstępne pomiary hałasu w środowisku od rekreacyjnych jednostek pływających
Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska, Bydgoszcz 2013

Tabela 4. Wyniki pomiarów hałasu od łodzi motorowo-wiosłowej z silnikiem o mocy 25 KM

Lokalizacja punktu pomiarowego	Wysokość pkt. pomiarowego	Odległość od linii brzegowej	Prędkość pojazdu	SEL	Czas pomiaru	Średni ekspozycyjny poziom dźwięku SEL	Równoważny poziom dźwięku dla pory dziennej L_{AeqD}	Równoważny poziom dźwięku dla pory nocnej L_{AeqN}
	[m]	[m]	[km/h]	[dB]	[s]	[dB]	[dB]	[dB]
Zbiornik Koronowo N: 53°23'29.50" E: 17°57'51.07"	1,5	50	15	73,5	47	72,8 $\sigma=0,4$	dla n=2 $L_{Aeq}=31,3$ dB dla n=100 $L_{Aeq}=48,3$ dB	dla n=2 $L_{Aeq}=40,3$ dB dla n=100 $L_{Aeq}=57,3$ dB
				72,9	23			
				72,6	36			
				72,6	38			
				72,8	50			
				73,3	60			
			72,2	32				
			30	74,6	28	74,7 $\sigma=0,5$	dla n=2 $L_{Aeq}=33,1$ dB dla n=100 $L_{Aeq}=50,1$ dB	dla n=2 $L_{Aeq}=42,1$ dB dla n=100 $L_{Aeq}=59,1$ dB
				74,6	24			
				73,8	24			
		74,7		20				
		74,4		26				
		75,8	25					
		100	15	70,6	39	71,5 $\sigma=0,8$	dla n=2 $L_{Aeq}=29,9$ dB dla n=100 $L_{Aeq}=46,9$ dB	dla n=2 $L_{Aeq}=39,0$ dB dla n=100 $L_{Aeq}=55,9$ dB
				71,6	48			
				70,8	43			
				71,9	58			
				72,4	38			
			30	72,1	31	71,0 $\sigma=0,9$	dla n=2 $L_{Aeq}=29,4$ dB dla n=100 $L_{Aeq}=46,4$ dB	dla n=2 $L_{Aeq}=38,5$ dB dla n=100 $L_{Aeq}=55,4$ dB
				71,6	28			
70,1	27							
70,5	34							
70,4	33							

n - liczba operacji/przeptynięć

σ - odchylenie standardowe

IV. BIBLIOGRAFIA

1. Dyrektywa 94/25/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 16 czerwca 1994 r. w sprawie w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich odnoszących się do rekreacyjnych jednostek pływających (Dz.U. 2002 nr 166, poz. 1360 Dyrektywy europejskie).
2. Dyrektywa 2003/44/WE Parlamentu Europejskiego i rady z dnia 16 czerwca 2003 r. zmieniająca dyrektywę 94/25/WE w sprawie zbliżenia przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych Państw Członkowskich odnoszących się do łodzi rekreacyjnych (Dz.U. 2002 nr 166, poz. 1360 Dyrektywy europejskie).
3. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150).
4. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1592).
5. Rozporządzenie Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 19 listopada 2004 r. w sprawie zasadniczych wymagań dla rekreacyjnych jednostek pływających (Dz. U. Nr 258, poz. 2584).
6. Rozporządzenie Ministra Środowiska z 16 czerwca 2011 r. w sprawie wymagań w zakresie prowadzenia pomiarów poziomów w środowisku substancji lub energii przez zarządzającego drogą, linią kolejową, linią tramwajową, lotniskiem lub portem (Dz. U. Nr 140, poz. 824).
7. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 roku w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. Nr 120, poz. 826).
8. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 października 2012 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. z 2012 r., poz. 1109).
9. Norma PN-EN ISO 14509-1:2010P *Małe statki - Rozprzestrzenianie się w powietrzu dźwięku emitowanego przez jednostki rekreacyjne z napędem mechanicznym - Część 1: Metody pomiaru przy przejściu jednostki.*
10. Uchwała Nr VIII/64/2011 Rady Powiatu Tucholskiego z dnia 27.06.2011 r. w sprawie wprowadzenia ograniczeń na wodach powierzchniowych na terenie obszaru chronionego krajobrazu Zalewu Koronowskiego (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 26.08.2011 r. Nr 198, poz. 1830).
11. Uchwała Nr 241I/XXXVIII/10 Rady Powiatu Bydgoskiego z dnia 7.01.2010 r. w sprawie wprowadzenia zakazu używania niektórych rodzajów jednostek pływających na wodach powierzchniowych Powiatu Bydgoskiego (Dz. Urz. Woj. Kuj-Pom. z 19.03.2010 r. Nr 59 poz. 608).
12. Engel Z., Ochrona środowiska przed drganiami i hałasem, PWN, Warszawa 2001.
13. Hendriksen P., red., Stocktaking study on the current status and developments of technology and regulations related to the environmental performance of recreational marine engines, TNO, Belgium 2004.
14. <http://www.bsw.org.uk/resources/code-of-practice-noise>.
15. Kucharski R. i in., Zanieczyszczenie środowiska hałasem w świetle badań WIOŚ, BMS, Warszawa 2004.
16. Kujawa-Łobaczewska H., red, Klimat akustyczny województwa kujawsko-pomorskiego w badaniach WIOŚ, BMS, Bydgoszcz 2004.
17. Lanpheer R.A., Pleasure Motorboat Model Noise Act, New York 2000.

Informacja o stanie rolnictwa i zasobów naturalnych powiatu tucholskiego

Tuchola, październik 2013 r.

Spis treści:

1. Wprowadzenie
2. Lasy i gospodarka leśna
3. Ochrona przyrody
4. Bilans zasobów złóż kopalin
5. Gospodarka wodna i melioracja
6. Ocena powietrza atmosferycznego
7. Oddziaływanie pól elektromagnetycznych
8. Monitoring hałasu na Zalewie Koronowskim
9. Ochrona gruntów rolnych i leśnych

1. Wprowadzenie

Obowiązujące przepisy prawne stanowią, iż Starosta Tucholski w niewielkim zakresie realizuje zadania związane z szeroko pojętym rolnictwem i leśnictwem. Realizacja zadań tych wynika wprost z zapisów ustawy o lasach, ustawy prawo wodne, ustawy o ochronie przyrody, ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych, ustawy prawo łowieckie, ustawy prawo geodezyjne i kartograficzne. Do zadań takich należy nadzór nad lasami nie stanowiącymi własności Skarbu Państwa (lasami osób fizycznych, gmin, parafii), nadzór nad działalnością spółek wodnych, wydawania pozwoleń wodnoprawnych na rolnicze wykorzystanie ścieków, budowę zbiorników małej retencji, budowę stawów rybnych, wydawanie zgody na usuwanie drzew z terenów będących własnością gmin, prowadzenie rejestru gatunków dzikiej fauny i flory, wydawanie kart wędkarskich, rejestracja łodzi, uzgadnianie projektów decyzji o warunkach zabudowy, wyłączanie gruntów rolnych z produkcji rolniczej, dzierżawa obwodów łowieckich, zezwolenia na przetrzymywanie zwierząt, a także prowadzenie ponownej klasyfikacji gruntów rolniczych i leśnych.

W skład powiatu tucholskiego wchodzi 6 gmin: Cekcyn, Gostycyn, Kęsowo, Lubiewo, Śliwice, Tuchola. W gminach tych utworzonych jest 69 sołectw.

Powierzchnia ogólna powiatu wynosi 107.533 ha, z czego użytki rolne stanowią 46.003 ha co stanowi 42,8%, lasy i zadrzewienia zajmują powierzchnie 52.321 ha, co stanowi 48,66% powierzchni ogólnej. Wśród użytków rolnych grunty orne zajmują powierzchnię 36.893 ha, użytki zielone zajmują powierzchnię 7.209 ha. Bardzo dużą powierzchnię zajmują lasy i zadrzewienia 52.321 ha, co powoduje, iż powiat tucholski posiada największy wskaźnik lesistości wśród powiatów naszego województwa.

Użytki rolne indywidualnych gospodarstw rolnych zajmują powierzchnię 35.429 ha, co stanowi 77,01% ogółu użytków rolnych w powiecie. Pozostałe 22,99% użytków rolnych znajduje się we władaniu spółek pracowniczych po byłych PGR, Rolniczych Spółdzielniach Produkcyjnych, Agencji Nieruchomości Rolnych, gmin oraz kościołów.

Na terenie powiatu tucholskiego cieki szczegółowe o łącznej długości 838,9 km zajmują powierzchnię 11152 ha. W poszczególnych gminach długość cieków szczegółowych przedstawia się następująco: Cekcyn — 139,7 km, Gostycyn — 60,4 km, Kęsowo — 174,8 km, Lubiewo — 131,6 km, Śliwice — 154,1 km, Tuchola — 179,4 km. Łącznie na terenie powiatu wybudowanych jest 71,6 km rurociągów. W poszczególnych gminach długość tych urządzeń przedstawia się następująco: Cekcyn - 1,3 km, Gostycyn - 25,2 km, Kęsowo - 10,3 km, Lubiewo - 11,5 km, Śliwice - 0,9 km, Tuchola - 22,4 km.

2. Lasy i gospodarka leśna

Powiat tucholski z udziałem gruntów leśnych wynoszącym 48,5 % ma największą lesistość w skali województwa kujawsko - pomorskiego (23,6 %) oraz dużo wyższą niż Polska (28,9 %). Największą lesistością charakteryzują się następujące gminy: Cekcyn (68,2 %), Śliwice (66,8 %), najmniejszą natomiast gmina Kęsowo (12,0 %). Stosownie do zapisów ustawy z dnia 28 września 1991r. o lasach nadzór nad gospodarką leśną w lasach nie stanowiących własności Skarbu Państwa sprawuje starosta. Lasy podlegające nadzorowi położone na terenie powiatu tucholskiego zajmują powierzchnię 7039 ha. Gospodarka w tych lasach prowadzona jest w oparciu o uproszczone plany urządzania lasu i inwentaryzacje stanu lasu. Takie opracowania wykonane zostały w latach 2006-2009 dla wszystkich lasów nie stanowiących własności Skarbu Państwa. Starosta Tucholski powierzył prowadzenie w swoim imieniu spraw z zakresu nadzoru nad lasami nadleśniczym Lasów Państwowych. Upoważnienie do prowadzenia tych spraw, w tym również do wydawania decyzji administracyjnych z upoważnienia Starosty Tucholskiego następuje na mocy podpisanych porozumień. Nadzór sprawują: Nadleśniczy Nadleśnictwa Tuchola nad lasami o powierzchni 2464 ha - teren gmin Cekcyn, Kęsowo, miasta Tucholi, obrębów: Bładowo, Kiełpin, Mały Mędromierz, Wielka Komorza, Nadleśniczy Nadleśnictwa Trzebciny nad lasami o powierzchni 1691 ha – teren gminy Śliwice, Nadleśniczy Nadleśnictwa Woziwoda nad lasami o powierzchni 1406 ha – obręby: Stobno, Raciąż, Klocek, Legbąd, Łosiny, Nadleśniczy Nadleśnictwa Zamrzenia nad lasami o powierzchni 1482 ha – teren gmin Gostycyn i Lubiewo. Z nadzoru nad gospodarką leśną wyłączone są sprawy dotyczące zmiany lasu na grunty rolne oraz wyrażenie zgody na wyrąb lasu w przypadkach losowych. Zgodnie z przepisami ustawy o lasach Starosta dokonuje stwierdzenia udatności upraw założonych w ramach PROW w latach 2004 – 2006. W wyniku przeprowadzonych oględzin ustalony został procent udatności uprawy, który następnie skutkuje przeprowadzeniem ponownej klasyfikacji gruntów, a w konsekwencji zmianą gruntów rolnych na grunty leśne. Decyzje stwierdzające prawidłowe wykonanie zalesienia stanowią następnie podstawę do dalszej wypłaty należności ze środków ARiMR. W okresie wykonanych zalesień 2004 – 2006 załatwione zostały wnioski 22 właścicieli nieruchomości. Starosta Tucholski nadal dokonuje wypłat ekwiwalentów

za prowadzenie upraw leśnych założonych na gruntach rolnych w latach 2002 -2003. Ekwiwalenty takie obecnie otrzymuje 28 właścicieli gruntów, a ich miesięczna wysokość wynosi 12.739,59 zł.

Utrudnieniem do zalesienia gruntów rolnych przez ich właścicieli są przepisy dotyczące ochrony terenów objętych Naturą 2000. Na terenach położonych w granicach Natury 2000 występuje zakaz zalesiania gruntów. Odstępstwo od tego zakazu może nastąpić tylko poprzez uzyskanie stosownej decyzji Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy. Z uwagi na fakt, iż nie został jeszcze przyjęty plan ochrony terenów objętych Naturą 2000 Regionalny Dyrektor nie wydał decyzji zezwalającej na odstępstwo od tego zakazu.

3. Ochrona przyrody

W latach 2011 – 2013 (do września) dokonano na wniosek zainteresowanych 25 wpisów do rejestru zwierząt należących do gatunków podlegających ograniczeniom na podstawie przepisów prawa Unii Europejskiej zaliczanych do płazów, gadów, ptaków i ssaków zgodnie z zapisami art. 64 i art. 149 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2009 r. Nr 151, poz. 1220 ze zm.). Wpisane do rejestru są m. in. takie gatunki zwierząt jak: raróg górski, jastrząb gołębiarz, sokół wędrowny, myszołowiec, boa tęczy, wąż królewski, pyton królewski.

Zgodnie z zapisami art. 83 i 90 w/w ustawy Starosta Tucholski decyzjami administracyjnymi zezwolił na wycinkę 1.782 szt. drzew rosnących na gruntach gminnych (w okresie od 01 stycznia 2011 r. do września 2013 r.) oraz ok. 90 m² krzewów, z czego w 2011 r. – 525 szt., w 2012 r. – 543 szt. w 2013 r. - 714 szt. Zakwalifikowane do wycinki drzewa w większości przypadków zagrażały bezpieczeństwu zdrowia i życia ludzi ze względu na ich obumarcie lub wyrosły na nieruchomości po zmianie jej przeznaczenia w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego. W pozostałych przypadkach naliczone zostały opłaty za ich usunięcie w łącznej wysokości 881.414,76 zł, z czego do 31 grudnia 2012 r. – 520.275,60 zł, do września 2013 r. 361.139,16 zł.

4. Bilans zasobów złóż kopalin w powiecie tucholskim (stan na 31.12 2012 r.)

Na terenie powiatu tucholskiego występują złoża naturalnych surowców mineralnych, głównie kruszyw, kredy i torfów. Ich rozmieszczenie jest nierównomierne. Złoża naturalnych surowców mineralnych nie zostały do tej pory udokumentowane w gminach Śliwice i Gostycyn. Łączne zasoby eksploatacyjne kruszyw naturalnych czynnych złóż w naszym powiecie wynoszą: 4.496,34 tys. t.

Typ pozyskiwanego surowca	Nazwa złoża	Gmina	Stan zag. złoża	Powierzchnia objęta eksploatacją (ha)	Zasoby (tys. t)		wydobycie (tys. t)
					geologiczne bilansowe	przemysłowe	
kredy	Piastoszyn I	Kęsowo	T	13,77	224,34	224,34	-
torfy	Iwiec I	Cekcyn	Z	3,80	41,68	-	-
torfy	Piastoszyn I	Kęsowo	T	6,12	33,0	33,0	-
piaski	Cierplewo I	Lubiewo	E	1,988	519	-	5

piaski	Kęsowo II	Kęsowo	E	0,78	1663	1633	17
piaski	Kęsowo III	Kęsowo	E	10,82	359	-	32
piaski	Linówek	Śliwice	Z	1,70	60,0	-	-
piaski	Tuchola III	Tuchola	E	14,70	1454	1454	380
piaski	Tuchola IV	Tuchola	T	1,06	99,0	-	-
piaski	Tuchola IV A	Tuchola	T	1,99	134	134	-
piaski i żwiry	Kęsowo I	Kęsowo	T	0,78	11	-	-
piaski i żwiry	Tuchola	Tuchola	Z	2,40	125	-	-
piaski i żwiry	Tuchola I	Tuchola	Z	4,0	240	-	-

Oznaczenia:

T – złoża zagospodarowane, eksploatowane okresowo

E – złoża eksploatowane

R – złoża o zasobach rozpoznanych szczegółowo

Z – złoża, z którego wydobywanie zostało zaniechane

Od stycznia 2012 r. w związku ze zmianami wprowadzonymi ustawą z dnia 09 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. z 2011 r. Nr 163, poz. 981 ze zm.) osoby fizyczne mogą wydobywać piaski i żwiry dla zaspokojenia własnych potrzeb z nieruchomości stanowiących przedmiot ich prawa własności (użytkowania wieczystego) bez prawa rozporządzania wydobytą kopaliną jednak pod warunkiem, że wydobywanie będzie wykonywane bez użycia środków strzałowych, nie będzie większe niż 10 m³ w roku kalendarzowym oraz nie naruszy przeznaczenia nieruchomości. Nadmienić należy, iż ten kto zamierza podjąć wydobywanie piasków i żwirów zobowiązany jest z 7 – dniowym wyprzedzeniem na piśmie zawiadomić o tym starostę, określając lokalizację zamierzonych robót oraz zamierzony czas ich wykonywania.

Zgodnie z zapisami art. 173 w/w ustawy Starosta Tucholski, po otrzymaniu informacji o wykonywaniu prac związanych z nielegalnym pozyskiwaniem kopaliny (piasku i żwiru) przekazał dwie sprawy do rozpatrzenia właściwemu organowi nadzoru górniczego, którym jest dla naszego powiatu Dyrektor Okręgowego Urzędu Górniczego w Poznaniu, celem stwierdzenia wykonywania działalności bez wymaganej prawem koncesji, wnosząc jednocześnie o podjęcie stosownych działań będących w kompetencji organu nadzoru górniczego. Jedną ze spraw organ nadzoru górniczego umorzył ze względu na brak możliwości wskazania osoby, która prowadziła działalność polegającą na wydobywaniu kopaliny bez wymaganej prawem koncesji (teren gminy Gostycyn), w drugim przypadku sprawa jest w toku.

W okresie sprawozdawczym Starosta Tucholski zatwierdził z formie decyzji 13 projektów robót geologicznych oraz dokumentacji geologicznych dotyczących m. in.: likwidacji ujęcia wody podziemnej, wykonania otworu studziennego, określenia warunków geologiczno – inżynierskich pod budowę stacji paliw, rozpoznania złoża

kruszywa naturalnego, zatwierdzenia zasobów eksploatacyjnych ujęcia wód podziemnych.

5. Gospodarka wodna i melioracja

Starosta zgodnie z zapisem art. 178 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz. U. z 2012 r. poz. 145) sprawuje nadzór nad działalnością istniejących spółek wodnych. Na terenie powiatu działają następujące spółki wodne: Gminna Spółka Wodna w Kęsowie – obejmuje działalnością teren gminy Kęsowo, Gminna Spółka Wodna w Lubiewie - obejmuje działalnością teren gminy Lubiewo, Gminna Spółka Wodna w Gostycynie - obejmuje działalnością wsie: Bagienica, Gostycyn, Przyrowa i Wielki Mędromierz, Gminna Spółka Wodna w Tucholi – obejmująca wsie: Bładowo, Kiełpin, Raciąż, Stobno, Wielką Komorzę i Mały Mędromierz, Gminna Spółka Wodna w Cekcynie – obejmuje wsie Cekcyn, Ostrowo, część Iwca i Zielonki. Są to spółki wodne, których działalność skierowana jest na prowadzenie racjonalnej gospodarki wodnej w urządzeniach melioracji wodnej szczegółowej, dla potrzeb rolnictwa.

Spółki wodne skupiają rolników gospodarujących na gruntach zmeliorowanych. Obszar działania spółek zależny jest od tego, czy działalnością objęte są tereny całych gmin, czy tylko poszczególnych obiektów.

Spółki wodne są formami organizacyjnymi zrzeszającymi osoby fizyczne i prawne, które nie działają w celu osiągnięcia zysku lecz zaspakajaniu potrzeb w zakresie gospodarowania wodami, w tym szczególnie w zakresie melioracji wodnych oraz prowadzenia racjonalnej gospodarki na terenach zmeliorowanych.

Spółki te wykonują zadania ze środków pochodzących ze składek członków, ale również korzystają z pomocy państwa oraz jednostek samorządu terytorialnego. Pomoc ta udzielana jest w formie dotacji. Ściągalność składek członkowskich w 2012 roku w poszczególnych spółkach kształtuje się różnie, i tak GSW w Kęsowie i Tucholi mogą poszczycić się prawie 100% (98 % i 95,8 %) ściągalnością składek, w pozostałych spółkach ściągalność składek przedstawia się następująco: GSW Lubiewo– 93 %, GSW Cekcyn – 88,29 % i GSW Gostycyn - 63 %.

W minionych latach spółki wodne otrzymały dotacje finansowe od Wojewody Kujawsko – Pomorskiego, których wysokość przedstawia poniższa tabela.

Spółka Wodna	Wysokość przyznanej dotacji, zł				
	2011 r.	2012 r.		2013 r.	
		I transza	II transza	I transza	II transza
Tuchola	4.650	3.550	17.200	2.800	7.800
Cekcyn	500	500	1.850	600	4.800
Gostycyn	850	750	2.800	500	-
Kęsowo	5.000	2.000	13.000	2.500	8.200
Lubiewo	7.750	2.950	12.000	2.300	3.600

Zgodnie z zapisami art. 164 ust. 5a ustawy Prawo wodne od roku 2012 spółki wodne mogą korzystać z pomocy finansowej z budżetów jednostek samorządu terytorialnego na bieżące utrzymanie wód i urządzeń wodnych oraz na finansowanie lub dofinansowanie inwestycji. Pomoc powyższa polegać będzie na udzieleniu dotacji celowej w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2009 r. Nr 157, poz. 1240 i 1241 ze zm.) z budżetów jednostek

samorządu terytorialnego. W związku z powyższym w dniu 16 marca 2012 r. Rada Powiatu Tucholskiego uchwaliła regulamin udzielenia dotacji z budżetu Powiatu Tucholskiego dla spółek wodnych działających na terenie powiatu tucholskiego. Regulamin określa zasady ich udzielania, sposób rozliczania oraz kontrolę wykonania zadania. Po prawie dwuletniej przerwie ponownie można wspierać wszelkie działania, które pomogą spółkom wodnym we właściwym wykonywaniu ich zadań poprzez m. in. udzielenie pomocy finansowej w formie dotacji celowej, wspieranie wniosków spółek o dotacje wojewody, marszałka.

Udzielenie dotacji celowej następuje na podstawie umowy zawartej przez jednostkę samorządu terytorialnego ze spółką wodną. Łączna kwota przeznaczona na ten cel w budżecie Powiatu Tucholskiego zarówno w roku 2012 jak i 2013 wynosiła 10.000,00 zł. Wysokość udzielonych przez Powiat dotacji na działalność gminnych spółek wodnych z terenu powiatu tucholskiego przedstawia poniższa tabela

Spółka Wodna	2012 r.	2013 r.
Tuchola	2.800	2.590
Cekcyn	1.200	1.850
Gostycyn	1.200	1.110
Kęsowo	2.000	2.590
Lubiewo	2.800	1.850

Niezależnie od uzyskiwanych dotacji z budżetu Wojewody, Marszałka, Powiatu i Gminy ogromna pomoc pochodzi ze środków Powiatowego Urzędu Pracy, gdzie w ramach robót publicznych wielu bezrobotnych wykonywało konserwację urządzeń melioracji wodnych. Ogromną nieocenioną wręcz pomoc otrzymują również spółki wodne od gmin. Pomoc ta nie tylko wyraża się w przekazaniu spółkom wodnym środków finansowych, ale również udzielana jest poprzez pomoc ze strony pracowników gmin w zakresie prowadzenia finansów spółki, wystawiania wezwań płatniczych, ściąganiu należności, czy też bezpośrednio w terenie przez fachowców – meliorantów.

Poważnym problemem jest utrzymanie urządzeń melioracji wodnych szczegółowych na terenach, na których nie ma spółek wodnych. Stan taki dotyczy terenu całej gminy Śliwice, części gmin Cekcyn, Gostycyn, Tuchola. Tutaj rola Starosty sprowadza się do kontroli stanu tych urządzeń, a w przypadku stwierdzenia niewłaściwego ich stanu do nakazywania w drodze decyzji administracyjnej właścicielom gruntów wykonania w określonych terminach prac konserwacyjnych, zwłaszcza odmulenia dna cieku, wykoszenia skarp, usunięcia zakrzaczeń, oczyszczenia przepustów. Nakazy administracyjne są koniecznością, na terenach na których nie działają spółki wodne.

Zasoby eksploatacyjne wód podziemnych.

Rozpoznawanie i bilansowanie zasobów wód podziemnych prowadzone jest w oparciu o badania i prace hydrogeologiczne dokumentowanych zasobów eksploatacyjnych ujęć wód podziemnych. Zasoby eksploatacyjne wód podziemnych ustalane są w dokumentacjach hydrogeologicznych, które zgodnie z Prawem geologicznym i górnictwem od roku 2012 zatwierdzane są przez właściwe organy administracji szczebla wojewódzkiego lub powiatowego w formie decyzji. Stan zasobów eksploatacyjnych wód podziemnych zatwierdzonych przez Starostę Tucholskiego na dzień 01 stycznia 2012 r. wynosił 211,8 m³/h z utworów

czwartorzędowych, na dzień 01 stycznia 2013 r. wynosił 221,8 m³/h z utworów czwartorzędowych. Nastąpił przyrost zasobów wód podziemnych w analizowanym okresie o 10 m³/h., co związane jest to z zatwierdzonymi przez Starostę Tucholskiego dwiema dokumentacjami hydrogeologicznymi na wykonanie dwóch otworów studziennych o sumarycznym metrażu wierceń wynoszącym 44 m.

Wody powierzchniowe i podziemne

W celu zaopatrzenia w wodę ludności i gospodarki narodowej wykorzystuje się zasoby wód powierzchniowych oraz podziemnych. Korzystanie z tych wód powinno odbywać się w sposób racjonalny nie powodując pogorszenia stanu wód i ekosystemów od nich zależnych. Nie można także marnować tej wody, ani wyrządzać szkód podczas jej używania. Korzystanie z wód polega na korzystaniu powszechnym, zwykłym lub szczególnym. **Powszechne korzystanie z wód** służy m. in. zaspakajaniu potrzeb osobistych, gospodarstwa domowego lub rolnego bez stosowania specjalnych urządzeń technicznych, a także do wypoczynku, uprawiania turystyki, sportów wodnych oraz na zasadach określonych w przepisach odrębnych, amatorskiego połowu ryb. **Zwykłe korzystanie z wód** służy zaspokojeniu potrzeb własnego gospodarstwa domowego oraz gospodarstwa rolnego. Zwykłego korzystania z wód nie stanowi jednak nawadnianie gruntów lub upraw wodą podziemną lub za pomocą deszczowni, korzystanie z wody podziemnej, jeżeli urządzenia do poboru wody umożliwiają pobór w ilości większej niż 5 m³ na dobę, korzystanie z wód na potrzeby działalności gospodarczej, wprowadzanie do wód lub do ziemi oczyszczonych ścieków, jeżeli ich ilość jest większa niż 5 m³ na dobę. **Szczególnym korzystaniem z wód** nazywamy korzystanie wykraczające poza korzystanie powszechne i zwykłe, a w szczególności: pobór lub odprowadzanie wód powierzchniowych lub podziemnych, wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi, przerzuty wody oraz sztuczne zasilanie wód podziemnych, piętrzenie oraz retencjonowanie śródlądowych wód powierzchniowych, korzystanie z wód do celów energetycznych i inne. W ramach szczególnego korzystania z wód, pobierana woda – podziemna i powierzchniowa – wykorzystywana jest na cele produkcyjne, potrzeby ludności oraz do nawodnień w rolnictwie i leśnictwie. Parametrem opisującym gospodarkę wodną jest wielkość poboru wód. Nie mniej istotne dla opisu stanu środowiska jest również określenie ilości i jakości odprowadzanych ścieków. W roku 2011 w powiecie tucholskim pobrano ogółem na w/w cele 5.850,9 dam³/rok (1 dam³ = 1000 m³) wody, natomiast w 2012 roku pobrano ogółem 8.444,2 dam³/rok (1 dam³ = 1000 m³) wody, W 2012 r. w powiecie tucholskim łączna ilość pobieranej ze środowiska wody była wyższa w odniesieniu do roku poprzedniego o 2.593,3 dam³. W okresie 2012 – 2013 (do września) Starosta Tucholski wydał 15 pozwoleń wodnoprawnych na pobór wód podziemnych i powierzchniowych na łączną ilość poboru wody podziemnej wynoszącą w 2012 r. $Q_{sr/d} = 266,16 \text{ m}^3/d$, w 2013 r. $Q_{sr/d} = 208,7 \text{ m}^3/d$ natomiast wód powierzchniowych w 2012 r. $Q_{sr/d} = 59.186,9 \text{ m}^3/d$, w 2013 r. $Q_{sr/d} = 283,0 \text{ m}^3/d$.

Zgodnie z Prawem wodnym przez ścieki rozumie się m. in. wody zużyte, w szczególności na cele bytowe lub gospodarcze, wody opadowe lub roztopowe ujęte w otwarte lub zamknięte systemy kanalizacyjne pochodzące z powierzchni zanieczyszczonych o trwałej nawierzchni. Starosta Tucholski w okresie sprawozdawczym (2012-2013 - wrzesień) wydał 17 pozwoleń wodnoprawnych na

odprowadzanie ścieków komunalnych, przemysłowych czy wód opadowych i roztopowych do wód, ziemi lub urządzeń kanalizacyjnych na łączną ilość: w **2012 r.** $Q_{sr/d} = 1.415,0 \text{ m}^3/\text{d}$ ścieków komunalnych, $Q_{sr/d} = 0 \text{ m}^3/\text{d}$ ścieków przemysłowych oraz $Q = 7,24 \text{ dm}^3/\text{s}$ wód opadowych i roztopowych, w **2013 r.** $Q_{sr/d} = 3,0 \text{ m}^3/\text{d}$ ścieków komunalnych, $Q_{sr/d} = 19,94 \text{ m}^3/\text{d}$ ścieków przemysłowych oraz $Q = 1.297,38 \text{ dm}^3/\text{s}$ wód opadowych i roztopowych. Ścieki te odprowadzane są do wód, ziemi lub urządzeń kanalizacyjnych po ich uprzednim oczyszczeniu przy zachowaniu warunków określonych w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 24 lipca 2006 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego. W ostatnich latach obserwuje się stały wzrost liczby mieszkańców korzystających z oczyszczalni ścieków. Jest to wynikiem systematycznej rozbudowy miejskich i gminnych sieci kanalizacyjnych.

Charakterystyka komunalnych oczyszczalni ścieków na terenie powiatu tucholskiego

Oczyszczalnia	Typ	Q (tys. m^3/r)		Zlewnia lub odbiornik ścieków	Ładunki w ściekach oczyszczonych, (kg/rok)									
		2010	2011		BZT ₅		ChZT		zawiesina ogólna		azot ogólny		fosfor ogólny	
					2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011	2010	2011
Gostycyn	m-b	174	173	Kamionka	2498	3633	9855	16089	2060	1470	-	-	-	-
Lubiewo-Bysław	m-b	91	95	Brda	682	665	5067	5447	1099	1600	791	1184	306	94
Śliwice	m-b	92	100	Rusina	2045	1917	10483	9254	1857	1906	-	-	-	-
Tuchola	m-b-c	958	766	Kicz	5578	4339	38116	27527	8469	7121	11687	86656	871	597

Monitoring wód powierzchniowych (lata 2011-2012)

Brda

W 2011 i 2012 r. wody rzeki Brdy badano w 8 profilach kontrolno – pomiarowych w ramach monitoringu operacyjnego wykonywanego przez WIOŚ w Bydgoszczy. Badania jakości biologicznej cieką przeprowadzono na stanowiskach pomiarowych w Lutomskim Młynie i w Pile Młyn, które wykazały bardzo dobrą ocenę w tym zakresie. Połączenie oceny biologicznej i fizykochemicznej wykazało, że w badanych przekrojach jakość wód Brdy spełnia wymogi dobrego stanu ekologicznego oraz dobrego stanu chemicznego. Ponadto rzekę badano również pod kątem skażenia sanitarnego (liczba bakterii coli typu kałowego). Pod względem sanitarnym Brda prowadziła wody na poziomie zadowalającym, jedynie na ujściu stwierdzono wzrost do poziomu niezadowalającego. Świadczy to jeszcze o dopływie na tym odcinku rzeki zanieczyszczeń komunalnych. Zaznaczyć należy jednak, iż analizując wyniki badań z wielolecia obserwuje się gwałtowny spadek wartości wskaźnika sanitarnego w badanym profilu przy ujściu. Poprawa stanu sanitarnego rzeki spowodowana jest intensywnymi nakładami na rozbudowę sieci kanalizacyjnej na terenie miasta Bydgoszczy.

Kolejna ocena przydatności wód rzeki Brda do bytowania ryb łososiowatych i karpiniowatych w warunkach naturalnych na stanowisku kontrolnym w Pile Młyn ponownie wykazała nieprzydatność tych wód do bytowania w/w gatunków ryb.

Parametrami, które zdecydowały o takiej ocenie były podobne jak w latach wcześniejszych, azotyny i fosfor ogólny. Okresowo, na ogół w okresie letnim, rzeka charakteryzowała się zbyt niską koncentracją tlenu.

Wielki Kanał Brdy

Źródłami zanieczyszczeń wód WKB są głównie Zakład Hodowli Pstrąga w Myłofie oraz oczyszczalnia ścieków w Rytle. Klasyfikacja wskaźników fizykochemicznych wykazała dobrą II klasę. Analizując wyniki badań z lat poprzednich poczynając od 2002 r. stwierdzić można spadek stężeń BZT₅, azotu amonowego oraz fosforanów.

Czerska Struga

Ciek ten prowadzi wody poniżej potencjału dobrego w zakresie fizykochemicznym, o czym zdecydowało wysokie stężenie fosforanów. Porównując wyniki ostatnich analiz jakości wód z badaniami z 2009 r. na podstawie wartości średniorocznych stwierdzono znaczny spadek stężeń wskaźników biogennych oraz zasolenia. Stan sanitarny uległ poprawie do zadowalającego.

Raciąska Struga

Jedynym źródłem zagrożenia jej wód jest rolnicze zagospodarowanie zlewni. Badania monitoringowe prowadzone w zakresie fizykochemicznym wykazały stan dobry. Pod względem bakteriologicznym wody cieku oceniono jako zadowalające. Porównując wartości średnioroczne z badaniami z roku 2000 stwierdzić należy zdecydowaną poprawę stężeń w grupie parametrów biogennych, jednak pogorszyło się natlenienie wód.

Bielska Struga

Źródłami zanieczyszczeń w zlewni rzeki jest Zakład Hodowli Pstrąga w Białej. Badania jakości wód Bielskiej Strugi zakwalifikowały wody do najlepszej I klasy (ocena fizykochemiczna bardzo dobra). Niepokojący jest jednak stan sanitarny cieku określony jako niezadowalający. Jednak w porównaniu z badaniami jakości wód Strugi z 2003 r. średnioroczna wartość wskaźnika sanitarnego uległa niemal 2-krotnemu obniżeniu.

Kicz

W górnej i środkowej części zlewni największym zagrożeniem dla wód powierzchniowych stanowi jej rolniczy charakter zagospodarowania terenu. Jakość wód cieku na podstawie wskaźników fizykochemicznych oceniono poniżej stanu dobrego z powodu podwyższonego stężenia fosforanów. Nadal obserwowano niepokojąco wysoką liczbę bakterii coli typu kałowego (do 240000bakt./100 ml). Podwyższone zanieczyszczenie bakteriologiczne utrzymywało się przez cały rok. W porównaniu z 2008 r. stan sanitarny Kiczy uległ niewielkiej poprawie.

Szumionka

Jest ona jedna z nielicznych rzek w naszym województwie, która prowadzi wody w I klasie w zakresie wskaźników fizykochemicznych. Dobry jest również jej stan sanitarny. W porównaniu z cyklem badawczym z 2001 r. wartości średnioroczne parametrów fizykochemicznych nie wykazały wyraźnych zmian.

Kamionka

Na rzece tej ustanowiono dwie jednolite części wód; pierwsza od źródła do wypływu z jeziora Mochel, druga od wypływu z jeziora Mochel do ujścia do Zbiornika Koronowskiego. Ze względu na liczne zastawki, małe elektrownie wodne oraz Zakład Hodowli Pstrąga w Kamienicy ww jednolite części wód (jcw) zaliczamy do II klasy

czyli silnie zmienionych. Głównymi bezpośrednimi źródłami zanieczyszczeń wód Kamionki są: mechaniczno – biologiczna oczyszczalnia ścieków w Kamienieniu Krajeńskim (ilość odprowadzanych ścieków 432,9 m³/d) oraz mechaniczno – biologiczna oczyszczalnia ścieków w Gostycynie (ilość odprowadzanych ścieków 457,5 m³/d). Stan ekologiczny w profilu ujściowym określono jako umiarkowany. Badania jakości wód wykazały, że wody Kamionki pod względem wskaźników fizykochemicznych odpowiadały I klasie. W odniesieniu do badań z 2005 r. stwierdzono poprawę jakości wód w zakresie związków organicznych i biogenych. Stwierdzono nieznaczną poprawę stanu sanitarnego.

Prusina

Bezpośrednim źródłem zanieczyszczeń wód Prusiny jest mechaniczno – biologiczna oczyszczalnia ścieków w Śliwicach (ilość odprowadzanych ścieków 263 m³/d). Badania jakości wód określiły stan ekologiczny rzeki jako umiarkowany. Pod względem wskaźników fizykochemicznych wody Prusiny oceniono poniżej potencjału dobrego ze względu na podwyższone stężenie fosforanów. Stan sanitarny poniżej oczyszczalni ścieków odpowiadał V najgorszej klasie. Analizując wartości średnioroczne badaniami z 2005 r. stwierdzić należy poprawę w zakresie tlenowych parametrów fizykochemicznych. Stan sanitarny nie uległ zmianie.

W omawianych latach przebadano również niektóre jeziora z terenu naszego powiatu, kwalifikacje do poszczególnych klas przedstawia poniższa tabela. (badania wykonano w latach 2009 – 2012):

Nazwa jeziora	Gmina	Klasyfikacja biologiczna	Klasyfikacja fizykochemiczna	Ocena stanu ekologicznego	Rok badania
Szpitalne	Gostycyn	I klasa	powyżej II klasy	bardzo dobry	2012
Długie	Cekcyn	III klasa	poniżej II klasy	umiarkowany	2012
Okonińskie	Śliwice	dobry	powyżej II klasy	dobry	2011
Cekcyńskie	Cekcyn	umiarkowany	SD	umiarkowany	2009
Stobno	Tuchola	słaby	SD	słaby	2011
Okragłe (Ślepe)	Gostycyn	umiarkowany	SD	umiarkowany	2009

SD – wskaźnik przekraczający dopuszczalną wartość – widzialność.

Wykonanie urządzeń wodnych

Zgodnie z zapisami ustawy Prawo wodne starosta jest organem właściwym do wydawania pozwoleń wodnoprawnych na wykonanie urządzeń wodnych służących kształtowaniu zasobów wodnych oraz korzystaniu z nich. W okresie od 2012 do września 2013 r. wydano 39 pozwoleń wodnoprawnych z czego m. in. na wykonanie stawów rybnych - 2 pozwolenia, zbiorników wodnych - 5 pozwoleń, pomostów - 9 pozwoleń, pozostałe (przejścia obiektów mostowych, rurociągów, linii energetycznych, telekomunikacyjnych oraz innych urządzeń przez wody powierzchniowe, likwidacja studni, wykonanie studni) - 23 pozwolenia.

Zbiorniki małej retencji, wodne oraz stawy rybne, na wykonanie których wydano pozwolenie wodnoprawne oraz ich podstawowe dane techniczne przedstawia poniższa tabela.

Lp.	Lokalizacja	Gmina	powierzchnia (ha)	głębokość (m)	objętość (m ³)
Zbiorniki małej retencji					
1.	Sucha	Lubiewo	1,26	2,5	16.243
2.	Śliwice	Śliwice	0,443	2,0	5.883,5
3.	Wymysłowo	Tuchola	0,5812	1,88	7.117
4.	Wielkie Budziska	Cekcyn	0,620	2,5	11.949,10
5.	Cekcyn	Cekcyn	0,746	2,5	9.186,1
6.	Brukniewo	Lubiewo	0,536	2,0	8.925
7.	Szumiąca	Lubiewo	0,2583	2-2,5	3.449
8.	Bysław	Lubiewo	0,529	1,8-2,2	7.300
9.	Śliwice	Śliwice	0,1125 0,0150	2,5 2,5	2.250 300
10.	Cekcyn	Cekcyn	0,2880	2,2-2,6	3.957,56
11.	Raciąż	Tuchola	0,2000	2,0	3.400
12.	Tuchola	Tuchola	1,1140	2,5	2.745
13.	Przyroda	Gostycyn	0,195 0,175	2,0 2,0	3.105,76 2.852,75
14.	Wielki Mędromierz	Gostycyn	0,1554	2,0	1.922
15.	Gostycyn	Gostycyn	0,2373 0,2560	2,5 2,5	4.122 7.992
16.	Sucha	Lubiewo	0,0592	2,2	822
17.	Przy Szosie Bydgoskiej	Tuchola	0,0667 0,1295	2,5 2,5	578 2.419
18.	Pruszcz	Gostycyn	0,1100	1,4-1,7	1.570
19.	Wielkie Budziska	Cekcyn	0,2160	1,0	1.950
20.	Minikowo	Lubiewo	0,0150	1,5	225
21.	Bysławek	Lubiewo	0,1973	2,75	4.647
22.	Trutowo	Lubiewo	0,1312	1,0	577
23.	Bysławek	Lubiewo	0,1973	2,75	4.647
24.	Raciąski Młyn	Tuchola	0,0557	1,30	564
25.	Brzeźno	Śliwice	0,0287	3,0	341
26.	Przyrowa	Gostycyn	0,7800	1,80	6.845
27.	Krzywogoniec	Cekcyn	0,0350	1,50	230
Stawy rybne					
1.	Gostycyn	Gostycyn	0,0176	2,5	175,2
2.	Brzeźno	Śliwice	0,8400	2,0	15.250
3.	Legbąd	Tuchola	0,2400	2,0	3.213
4.	□oniny Nadjeziorne	Śliwice	0,1402	4,0	1.917
5.	Lubiewice	Lubiewo	0,8700	3,0	17.000
6.	Kiełpin	Tuchola	1,2024	2,5	5.009

			0,1200	2,5	2.204
7.	Bysław	Lubiewo	0,2100 0,0350	2,5 2,0	4.850
8.	Lińsk	Śliwice	0,0716	1,6	776
9.	Wełpin	Lubiewo	0,2540 0,0540	1,8 1,8	4.027 953
10.	Małe Gacno	Cekcyn	0,0356	2,3	391,58
11.	Tuchola	Tuchola	0,0660	1,7	663
12.	Tuchola	Tuchola	0,0389	3,0	370

Część tych obiektów została już wykonana, niektóre są realizowane, pozostałe będą wykonane w okresie trzech najbliższych lat.

6. Ocena powietrza atmosferycznego

Na terenie powiatu tucholskiego brak jest uciążliwych, emitujących substancje o wysokim stopniu toksyczności dużych zakładów przemysłowych.

Czynnikiem w najwyższym stopniu zanieczyszczającym powietrze w powiecie tucholskim jest spalanie węgla kamiennego. Spalanie drewna jako tak zwanej biomasy zamyka bilans dwutlenku węgla, a niewielkie ilości pyłu i innych zanieczyszczeń jakie podczas tego procesu powstają są praktycznie pomijalne i pozwalają uznać drewno jako paliwo przyjazne dla środowiska.

W ocenie rocznej za lata 2011 – 2012 uwzględniony został nowy podział kraju na strefy, którymi są aglomeracja o liczbie mieszkańców powyżej 250 tys., miasto o liczbie mieszkańców powyżej 100 tys., pozostały obszar województwa. Zgodnie z tą zasadą wyodrębniania stref, w województwie kujawsko - pomorskim wydzielono 4 strefy: aglomerację bydgoską (kod PL0401), miasto Toruń (kod PL0402), miasto Włocławek (kod PL0403) i strefę kujawsko - pomorską (kod PL0404). Powiat tucholski włączony został do strefy kujawsko – pomorskiej. Liczba stref w całym kraju, według nowego podziału, w którym dokonuje się klasyfikacji pod kątem ochrony zdrowia, wynosi 46, natomiast pod kątem ochrony roślin - 16 stref.

Roczna ocena jakości powietrza w strefach za 2011 rok zawiera jeden nowy element w stosunku do oceny za rok 2010 – jest nim konieczność wykonania dodatkowej oceny jakości powietrza w strefach pod kątem dotrzymania poziomu docelowego dla pyłu PM 2,5. Poziom ten, zgodnie z Dyrektywą 2008/50/WE, wynosi $25 \mu\text{g}/\text{m}^3$.

Wynikiem oceny dla wszystkich substancji podlegających ocenie (dla kryteriów: poziom dopuszczalny i poziom docelowy) jest zaliczenie strefy do jednej z poniżej wymienionych klas:

- klasa A - jeżeli stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy nie przekraczają odpowiednio poziomów dopuszczalnych albo poziomów docelowych,
- klasa B - jeżeli stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalne lecz nie przekraczają poziomów dopuszczalnych powiększonych o margines tolerancji; ze względu na to, że w 2011 roku obowiązywał margines tolerancji tylko dla pyłu zawieszony PM 2,5, klasę B mogła otrzymać strefa jedynie dla tego jednego zanieczyszczenia,
- klasa C - jeżeli stężenia zanieczyszczeń na terenie strefy przekraczają poziomy dopuszczalne powiększone o margines tolerancji, a w przypadku gdy margines

tolerancji nie jest określony – poziomy dopuszczalne albo przekraczają poziomy docelowe (z wyjątkiem pyłu zawieszonego PM 2,5),

- klasa E - jeżeli stężenie średnie roczne pyłu zawieszonego PM 2,5 na terenie strefy przekracza poziom docelowy.

W przypadku poziomu celu długoterminowego dla ozonu przyjęto następujące oznaczenie klas:

- klasa D1 - jeżeli stężenia ozonu na terenie strefy nie przekraczają poziomu celu długoterminowego,

- klasa D2 - jeżeli stężenia ozonu na terenie strefy przekraczają poziom celu długoterminowego.

Dla stref, w których został przekroczony poziom dopuszczalny powiększony o margines tolerancji albo poziom docelowy, sejmik województwa określa w drodze uchwały program ochrony powietrza (POP). Natomiast dla stref, w których poziom substancji w powietrzu mieści się pomiędzy poziomem dopuszczalnym a poziomem dopuszczalnym powiększonym o margines tolerancji, marszałek województwa określa przyczyny przekroczenia poziomów dopuszczalnych i informuje ministra właściwego do spraw środowiska o działaniach podejmowanych w celu zmniejszenia emisji tych substancji.

Według klasyfikacji dokonanej ze względu na ochronę zdrowia ludzi strefa, do której włączony został powiat tucholski (strefa kujawsko - pomorska) znalazła się w klasie C. (wyniki analizy za 2011 r.) Skutkuje to koniecznością sporządzenia programu ochrony powietrza. O zaliczeniu strefy do niekorzystnej klasy C w 2011 roku zdecydowały: m. in. stężenie średnie roczne benzo(a)pirenu w pyłe PM 10 (Grudziądz – ul. Sienkiewicza, Nakło nad Notecią - ul. P. Skargi, Koniczynka – stacja bazowa ZMŚP, **Tuchola – ul. Piastowska**, Ciechocinek - uzdrowisko).

Klasyfikacja stref ze względu na ochronę roślin okazała się bardzo korzystna dla strefy kujawsko - pomorskiej (jedynej w województwie podlegającej tej klasyfikacji) ze względu na SO₂ i NO_x, ponieważ uzyskała klasę A. Natomiast w przypadku ozonu strefa nasza otrzymała klasę C na podstawie wyników pomiarów ze stacji spoza województwa kujawsko - pomorskiego - Krzyżówka w województwie wielkopolskim.

Klasyfikacja dokonana na podstawie kryterium poziomów celów długoterminowych dla ozonu nie skutkuje w przypadku przekroczenia tego poziomu koniecznością wykonania programu ochrony powietrza, ale osiągnięcie poziomów celów długoterminowych powinno być jednym z celów wojewódzkiego programu ochrony środowiska. Poziom celu długoterminowego dla ozonu został przekroczony w strefie kujawsko – pomorskiej, do której zaliczony jest powiat tucholski, (klasa D2) zarówno w przypadku ochrony zdrowia, jak i w przypadku ochrony roślin.

O zaliczeniu powiatu do strefy o niekorzystnej klasie D2 w 2011 roku zdecydowały w przypadku klasyfikacji ze względu na ochronę zdrowia:

- maksymalne stężenia 8-godzinne ozonu z 2011 roku na trzech stacjach z terenu województwa kujawsko – pomorskiego KpKoniczZMSP (3 dni z przekroczeniami), **KpZielBoryTuch (22 dni z przekroczeniami)**, KpCiechoTezniowa (2 dni z przekroczeniami).

Stacja pomiarowa Zielonka – jest automatyczną stacją pomiarową, która w 2010 r. kontynuowała pomiary zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego w zakresie

wskaźników: SO₂, NO, NO_x, NO₂, O₃, rtęć w stanie gazowym, pył PM 10, metale, kadm, arsen, nikiel, ołów i inne. Porównując stężenia pyłów w powietrzu stwierdzić należy, iż wartości ich są na podobnym podwyższonym poziomie. Podkreślić należy, iż stężenia podwyższone odnotowano w okresie niskich temperatur powietrza w sezonie zimowym. Zarejestrowano również 30 przekroczeń wartości średniodobowej pyłu oraz wyraźne podwyższone wskaźniki stężenia metali oraz węglowodorami. Zanieczyszczenie powietrza tymi wskaźnikami może pochodzić zarówno z emisji niezorganizowanej jak i zorganizowanej, energetycznej, transportowej spoza stacji pomiarowej. Stacja w Borach Tucholskich jest jedną z czterech stacji w Polsce wykonujących pomiary rtęci gazowej w powietrzu. Analiza wyników wskazuje, że wyższe stężenia rtęci notowane są w okresie letnim przy wyższych temperaturach powietrza. Dane dotyczące oceny powietrza atmosferycznego na terenie powiatu tucholskiego dotyczą okresu za rok 2011.

Aktualną analizę badań jakości powietrza wraz z wynikami za okres 2012 r. nie jest ujęta w niniejszych materiałach ze względu na fakt przedstawienia informacji na sesji rady Powiatu Tucholskiego przez przedstawiciela WIOŚ w Bydgoszczy.

Starosta Tucholski zgodnie z zapisami ustawy prawo ochrony środowiska monitoruje emisję zanieczyszczeń do powietrza poprzez nadzór i kontrolę przedsiębiorstw posiadających pozwolenia na emisję pyłów i gazów do środowiska oraz wydawanie nowych pozwoleń. W okresie 2007 do września 2013 Starosta Tucholski wydał 16 pozwoleń na emisję pyłów i gazów do powietrza następującym firmom: „SLA-WIA” Fabryka Mebli w Tucholi, Przedsiębiorstwo KULAS Tuchola, Deltagartenholz Polska Sp. z o. o. w Dębowcu i Zdrojach, HYDROTOR Tuchola, URBANIAK Śliwice, Zakład Stolarski Marian i Janusz Zabroczy Okoniny Nadjeziorne, Wutkowscy Sp. z o. o. Śliwice, Zakład Skupu i Przetwórstwa Trzody, Bydła i Diczyny Myśliwiec w Śliwicach, EXWOOD Sp. z o. o. w Tucholi, Zakład Produkcyjno – Handlowo – Usługowy Kiedrowski w Bysławiu, Zakład Galanterii Drzewnej Mirosław Lipski w Śliwiczkach, Zakład Stolarski Wojciech, Grzegorz, Marek Pankau Sp. z o. o. Sarnia Góra, Zakład Stolarski Marek Leszek Malinowscy Sp. J. Tartak Błędzim – Wysoka, TUCHMET Spółdzielnia Inwalidów w Tucholi, Zakład Masarski Usługowo – Wytwórczy, Andrzej Baryła w Bagienicy. Łączna ilość emitorów 66 szt. Podstawowymi źródłami emisji zanieczyszczeń do powietrza z tych emitorów są głównie procesy klejenia, nakładania farb, lakierowania i obróbki drewna, suszenie drewna, chromowanie, spawanie, metalizacja, odlewnia, wędzarnia, szlifiernia, drutowanie, bejcowanie.

Podsumowując jakość powietrza atmosferycznego dokonaną w 2011 r. (na terenie powiatu tucholskiego) ze względu na ochronę zdrowia ludzi strefa nasza znalazła się w niekorzystnej klasie C, o czym zdecydowało głównie zanieczyszczenie pyłem zawieszonym i benzo(α)pirenem.

7. Oddziaływanie pól elektromagnetycznych

Wpływ pola elektromagnetycznego na człowieka i środowisko uzależniony jest od wielkości natężenia oraz częstotliwości drgań. Dlatego wartość poziomów dopuszczalnych jest określana w pasmach częstotliwości. Dopuszczalne parametry przedstawiają się następująco:

- składowa elektryczna 1kV/m,

- składowa magnetyczna 60 A/m,
- zakres częstotliwości pola elektromagnetycznego 50 Hz.

Badania przeprowadzone były w 2008 r. w 45 punktach pomiarowych województwa kujawsko - pomorskiego, w tym również w Tucholi na ul. Kolejowej. Punkty pomiarowe wyznaczone zostały na terenach powszechnie dostępnych dla ludności, w rejonie oddziaływania źródeł emisji stacji bazowych telefonii komórkowej, stacji radiowych i telewizyjnych. Z uzyskanych wyników umieszczonych na stronach internetowych WIOŚ w Bydgoszczy wynika, iż nie stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych w punkcie pomiarowym w Tucholi. W roku 2009 badania przeprowadzono w Cekcynie przy ul. Spokojnej 24, również nie stwierdzono przekroczenia dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych.

W kolejnym roku pomiary wykonano w m. Brzozie 14, Gostycynie przy ul. Szkolnej 15 oraz w Kęsowie przy ul. Wyzwolenia 22, również nie stwierdzono przekroczeń. Wyniki pomiaru pól elektromagnetycznych w następnych latach przedstawia poniższa tabela.

Lokalizacja punktu pomiarowego	Wynik pomiaru pól , V/m	Rok pomiaru
Gostycyn, ul. Szkolna 15	0,22	2010
Kęsowo, ul. Wyzwolenia 22	0,2	
Tuchola, ul. Kolejowa	0,3	2011
Cekcyn, ul. Spokojna 24	0,2	2012

Norma dopuszczalna promieniowania elektromagnetycznego wynosi 7 V/m.

Na podstawie otrzymanych wyników nie stwierdza się przekroczenia dopuszczalnych norm promieniowania elektromagnetycznego w żadnym punkcie pomiarowym zlokalizowanym na terenie powiatu tucholskiego.

8. Monitoring hałasu na Zalewie Koronowskim

Wstępne pomiary hałasu w środowisku od rekreacyjnych jednostek pływających przeprowadzone zostały na Zalewie Koronowskim (w m. Wielonek) w czerwcu 2013 r. przez Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Bydgoszczy. Analiza wyników oraz konkretne wnioski z przeprowadzonych badań nie zostaną omówione w niniejszym materiałach sesyjnych (w celu uniknięcia dublowania informacji) z uwagi na fakt, iż na sesji Rady Powiatu obecny będzie przedstawiciel WIOŚ w Bydgoszczy, który omówi zarówno stan środowiska województwa kujawsko – pomorskiego ze szczególnym uwzględnieniem powiatu tucholskiego na podstawie badań monitoringowych środowiska z 2012 r. jak również oceni wyniki przeprowadzonych na Zalewie Koronowskim badań stanu akustycznego środowiska przeprowadzonych w czerwcu 2013 r.

9. Ochrona gruntów rolnych i leśnych

Starosta Tucholski w ramach realizacji przepisów ustawy z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych opiniuje projekty decyzji o warunkach zabudowy pod kątem ochrony gruntów rolnych. Uzgodnienie takiej decyzji następuje w formie postanowienia. Takich postanowień w latach 2011 wydano 295, natomiast w 2013 r. już 203.

Przed uzyskaniem pozwolenia na budowę inwestorzy uzyskują również zezwolenie na wyłączenie gruntów rolnych z produkcji rolnej. Takich wyłączeń w latach 2012 było 271, natomiast w 2013 rozpatrzono już 179 wniosków. Inwestycje dokonywane na gruntach wysokich klas bonitacyjnych I – III powodują obowiązek uiszczania należności i opłat rocznych. Takich decyzji wydano 20 w 2012 r. oraz 13 w 2013 r. Opłaty za wyłączenie gruntów rolnych z produkcji rolniczej wpływają na konto Województwa Kujawsko - Pomorskiego. Z tych środków współfinansowane są między innymi budowy dróg transportu rolniczego, poprawa jakości gleb o niskiej bonitacji, czy też gleb zdegradowanych. Modernizację dróg transportu rolniczego przy udziale środków tych od wielu lat wykonują również samorządy gminne z naszego powiatu. Starosta Tucholski wydaje decyzje administracyjne, w których ustala kierunek rekultywacji dla gruntów podlegających rekultywacji i zagospodarowaniu ,które wcześniej objęte były działalnością przemysłową (wysypiska śmieci, tereny po wydobyciu kruszyw i torfu).Wydane zostały łącznie 4 takie decyzje, w tym 2 w 2012 r.

W związku ze zmianą ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych (zmiana ta obowiązuje od dnia 26 maja 2013 roku) szczególną ochroną objęte zostały użytki rolne wysokich klas bonitacyjnych od I do III. Przeznaczenie takich gruntów na cele nierolnicze nastąpić może tylko w ramach miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego po uzyskaniu wcześniejszej zgody Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Opracował: Wydział Geodezji, Gospodarki Nieruchomościami i Zasobami Przyrody

---

Protokół Nr 21
Komisji Rewizyjnej Rady Powiatu Tucholskiego
z dnia 10.09.2013 r.

z kontroli przeprowadzonej w Starostwie Powiatowym w Tucholi

Tematyka kontroli jest zgodna z Uchwałą Nr XXVII/257/2013 Rady Powiatu Tucholskiego z dnia 19 kwietnia 2013r.

Kontrolę przeprowadziła Komisja Rewizyjna w składzie:

- Małgorzata Oller
- Anna Ziegler
- Andrzej Pruszek
- Piotr Mówiński
- Andrzej Myszkowski

Kontrolę przeprowadzono w dniach 20.06.2013 r., 06.09.2013 r. , 10.09.2013 r.

W trakcie kontroli wyjaśnień udzielali:

- P. Zofia Reszka - Sekretarz Powiatu
- P. Karol Gutsze - Naczelnik Wydziału Promocji i Sportu
- P. Anna Piłat - Inspektor
- P. Magdalena Kurpinowicz - Inspektor WPIS

Tematyka kontroli:

- I. Przeprowadzenie analizy zasadności i celowości realizacji zadania pn. „Realizacja systemu kamieni identyfikujących miejsca atrakcyjnie turystyczne”:
  - w ramach projektu „Borowiackie Szlaki – kompleksowa redukcja presji turystycznej w Rezerwacie Biosfery Bory Tucholskie”;
  - w obecnej sytuacji finansowej Powiatu Tucholskiego.
- II. Przeprowadzenie analizy przygotowania i przeprowadzenia postępowania przetargowego na wybór Wykonawcy zadania określonego w ust. I oraz I etapu jego realizacji obejmującego przygotowanie dokumentacji zgodnie z zakresem zawartym w SIWZ.

Komisja ustaliła następujące fakty:

Projekt „Borowiackie Szlaki – kompleksowa redukcja presji turystycznej w Rezerwacie Biosfery Bory Tucholskie”

Projekt "Borowiackie Szlaki..." realizuje Powiat Tucholski w partnerstwie z Gminą Brusy i Gminą Czersk .

Projekt finansowany jest w 85 % przez Unię Europejską w ramach Priorytetu V Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych (Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2007 - 2013), w 10 % przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, wkład własny samorządów uczestniczących w Projekcie wynosi 5 % kosztów kwalifikowanych.

Zgodnie z Kartą Projektu cel Projektu "Borowiackie Szlaki ..", to:

ochrona cennego przyrodniczo ekosystemu Borów Tucholskich (Natura 2000, Rezerwat Biosfery UNESCO) poprzez skanalizowanie rozproszonego ruchu turystycznego w wyznaczonych, niezagrażających środowisku naturalnemu miejscach i na szlakach.

Projekt realizowany na terenie Woj. Kujawsko-Pomorskiego i Pomorskiego z oddziaływaniem, ze względu na znaczenie przyrodnicze obszaru, na skalę europejską.

Projekt realizowany jest poprzez następujące działania:

1. ograniczenie ruchu samochodowego do sieci miejsc postojowych dla pojazdów, będących początkiem wytyczonych tras turystycznych;

- budowa 90 miejsc postojowych dla turystów,
- w tym: przygotowanie 22 lokalizacji obejmujących miejsca postojowe wyposażone w podstawowe elementy małej architektury (toaleta, zadaszenie, ławki, śmietniki, stojaki rowerowe),
- wykup gruntu (Gmina Brusy)

2. ograniczenie niepożądanego ruchu turystycznego na obszarach cennych przyrodniczo poprzez system właściwie oznakowanych szlaków , wyposażonych w elementy małej architektury

- uaktualnienie dokumentacji szlaków turystycznych szt 1
- odnowienie i uzupełnienie oznakowania szlaków turystycznych 553,38 km

3. ochrona ekosystemu poprzez zapewnienie turystom systemu informacji terenowej, dostarczającego wiedzę o udostępnionych zasobach przyrodniczych i zasadach korzystania z nich

- wyjazd studyjny w celu transferu dobrych praktyk szt 1
- szkolenie dla pracowników merytorycznych opracowujących oznakowanie szt 1
- opracowanie lokalnego standardu oznakowania terenowego zgodnego z metodą interpretacji dziedzictwa w celu kanalizacji ruchu turystycznego szt 1

- umieszczenie na miejscach postojowych i ścieżkach 64 tablic informacyjnych i dydaktycznych z mapami oraz informacją o udostępnionych miejscach, atrakcjach przyrodniczych i zasadach korzystania ze środowiska

4. kierowanie ruchu turystycznego w przystosowane miejsca na wszystkich etapach planowania i realizacji wizyty (internet, mapy, przewodniki)

- portal internetowy informujący o utworzonych miejscach postojowych i szlakach turystycznych szt 1
- zorganizowanie konferencji szt 2
- udział w konferencji szt 2
- broszura lub folder informacyjny 4.000 szt
- zakupione mapy (z aktualizacją zawartości) 2.000 szt

W wyniku realizacji Projektu uzyskamy:

- 322 535,9 ha powierzchni obszarów Natura 2000, na której zrealizowano Projekt przyczyniający się do ich ochrony,
- zwiększenie ochrony 64 stanowisk zagrożonych gatunków poprzez ograniczenie na nie presji ze strony turystów, w tym: 28 stanowisk zagrożonych gatunków wymienionych w załącznikach Dyrektywy Ptasiej,
- sieć zagospodarowanych miejsc postojowych,
- sieć oznakowanych szlaków turystycznych,
- system informacji terenowej o udostępnionych zasobach przyrodniczych,
- system informacji i promocji dotyczący miejsc kanalizujących ruch turystyczny,
- 30 osób zapoznanych ze standardami tworzenia systemu informacji terenowej,
- opracowany standard tablicy informacyjnej w ramach systemu informacji terenowej.

Dokumenty formalne Projektu "Borowiackie Szlaki..:

1. wniosek aplikacyjny pierwszy wraz z Kartą Projektu złożony w dniu 26.07.2010 r. ostatni, po uzgodnieniach w dniu 16.05.2011 r.

2. Umowa o dofinansowanie nr POIS.05.01.00-00-311/10-00 zawarta dnia 16.12.2011 r. pomiędzy Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych w Warszawie (IW), a Powiatem Tucholskim

całkowity koszt Projektu w zł	- 3.059.120
dotacja UE	- 2.600.252
inne krajowe środki publiczne (NFOŚiGW)	- 305.912
środki własne samorządów	- 152.956

kwalfikowalność wydatków od 02.11.2010 r do 30.10.2012 r.

Aneks nr POIS.05.01.00-00311/10-01 do Umowy z dnia 05.03.2013 r

Przedmiot Aneksu stanowi wprowadzenie zmian w Harmonogramie realizacji Projektu, w Szczegółowym opisie Projektu, oświadczenie o kwalifikalności VAT
- wydłużenie okresu kwalifikalności wydatków do 30.06.2013 r.

Aneks nr POIS.05.01.00-00-311/10-02 do Umowy z dnia 25.06.2013 r.

Przedmiot Aneksu stanowi wprowadzenie zmian w załącznikach do Umowy: Harmonogramie, Szczegółowym opisie Projektu oraz w Zestawieniu Wskaźników (uaktualnienie).

3. umowa partnerska o współpracy Powiatu Tucholskiego z Gminami Czersk i Brusy

- umowa wstępna zawarta w dniu 18 listopada 2010 r.
- umowa o współpracy z dnia 23 marca 2011 r.

Partnerzy zobowiązali się do realizacji Projektu zgodnie z ustalonym Harmonogramem Projektu oraz zasadami obowiązującymi w PO IIŚ, w tym zasadami dotyczącymi kwalifikowania wydatków, kontroli, sprawozdawczości, przepływów finansowych oraz promocji i informacji.

- Aneks do Umowy Partnerskiej z dnia 31.10.2012 r.
zmiana terminu kwalifikalności wydatków do 30.01.2013 r.
wkład własny Beneficjenta, Powiatu Tucholskiego	- 111.046,06 zł
Partner Gmina Czersk	- 20.496,10 zł
Partner Gmina Brusy	- 21.413,84 zł

Przebieg realizacji Projektu "Borowiackie Szlaki..." , przyczyny i daty powstających oszczędności finans.

Zgodnie z załącznikiem nr 3 do Umowy w ramach Projektu zaplanowano wydatki na:

Zadanie/kontrakt/obiekt/element odrębnego odbioru	plan wydatki wg harmonogramu do Umowy 16.12.2011	wydatki wg ostatniego wniosku o płatność
<u>I. Przygotowanie dokumentacji projektowej i przetargowej</u>		
1. Uzyskanie zezwoleń, przygotowanie pełnej dokumentacji	- 47.769	47.293,05
2. Wykonanie inwentaryzacji flory i fauny w miejscach planowanych inwestycji	- 21.829	21.829,00
3. Sporządzenie koncepcji przebiegu szlaków turystycznych	- 24.600	24.600,00
<u>II. Realizacja przedsięwzięcia</u>		
1. Budowa sieci punktów kanalizujących ruch turystyczny	- 2.259.880	1.828.748,47
2. Opracowanie systemu tablic informacyjnych i drogowskazów oraz standardu ich tworzenia	- 176.900	177.402,18
3. Uruchomienie witryny internetowej prezentującej miejsca parkingowe i szlaki	- 76.860	76.710,50
4. Oznakowanie szlaków turystycznych i dydaktycznych	- 87.840	87.140,67
5. Wykup gruntów	- 30.710	30.709,00
<u>III. Komunikacja i rozpowszechnianie informacji nt. Projektu oraz monitorowanie efektów Projektu</u>		
1. Zakup materiałów i usług promocyjnych, promocja	- 83.002	61.184,28
2. Przeprowadzenie wywiadów i ankiet wśród odwiedzających	- 14.640	9.840,00
<u>IV. Zarządzanie Projektem</u>		
1. Nadzór inwestorski nad robotami budowlanymi	- 46.970	40.836,00
2. Wydatki osobowe	- 182.252,9	179.609,15
3. Informatyczne systemy wspomagające zarządzanie i monitorowanie	- 5.867,10	5.867,10
OGÓŁEM WYDATKI	3.059.120	2.591.769,40

Oszczędności w trakcie realizacji Projektu powstawały w wyniku przetargów, i tak:

zadanie II.1 oszczędność poprzetargowa zadania "Budowa sieci punktów kanalizujących ruch turystyczny"
kwota oszczędności po przetargu - 621.413,91 zł
data rozstrzygnięcia przetargu - 16.03.2012 r.

Wystąpiono o zgodę na wprowadzenie do Projektu nowych działań w zadaniu II.1 w dniu 30.08.2012 r.:

Nowe działania, to:

- kamienie informacyjne - szacunek kwota 400.000 zł
- przebudowa i poszerzenie schodów i dojścia do Punktu Informacji Turystycznej - szacunek kwota 40.000 zł

zadanie II.4 oszczędność poprzetargowa zadania " Oznakowanie szlaków turystycznych i dydaktycznych"
kwota oszczędności 10.979,9 zł
zapytanie ofertowe z dnia 03.02.2012 r.

Oszczędności przeznaczono na wydanie publikacji zawierającej dokumentację szlaków turystycznych
- 200 szt o wartości 9.000,00 zł

zadanie III.2 oszczędność poprzetargowa zadania "Badanie ruchu turystycznego"
kwota oszczędności - 4.800 zł
zapytanie ofertowe z dnia 05.04.2012 r.

Oszczędności przeznaczono na opracowanie i udostępnianie wyników badania ruchu turystycznego w formie papierowej - koszt 4.800 zł

Innych działań dodatkowo do projektu nie wprowadzono, zwiększono jedynie ilość broszur z 1 400 szt. do 4 000 szt.

Reasumując powstałe oszczędności:

W działaniu II.1 na dzień 25.06.2013 r. wystąpiła oszczędność w kwocie 838.688,73 zł, z kwoty tej zapłacono w dniu 27.06. 2013 r. fakturę za "mówiące kamienie" (358.545 zł) oraz fakturę za przebudowę i zagospodarowanie działki przy Muzeum Borów Tucholskich (44.212,20 zł).

Poniesione wydatki wg końcowego wniosku o płatność - 2.591.769,40 zł, oszczędności - 467.350,60 zł (już po zapłaceniu "mówiących kamieni" , przebudowy i zagospodarowania działki i dodatkowych broszur).

Planowane wskaźniki Projektu (produktu i rezultatu) wg ostatniego wniosku o płatność zostały osiągnięte.

Ocena realizacji założonych celów Projektu "Borowiackie Szlaki..."

Komisja dokonała oceny zgodności w oparciu o zaakceptowany przez Instytucję Wdrażającą wniosek o płatność za okres od 01.01.2013 r. do 31.03.2013 r przyjmując, że zaakceptowany wniosek oznacza zgodność zrealizowanych zadań z wnioskiem aplikacyjnym i Umową.

Akceptacja wniosku - pismo CKPŚ z dnia 25.07.2013 r.

wydatki poniesione do dnia 31.03.2013 r. - 2.083.586,37 zł, % realizacji - 68,11 %

Brak uwag CKPŚ do zrealizowanych wydatków w ramach Projektu dotychczas uznanych za kwalifikowane.

Ostatni wniosek o płatność złożono w dniu 26.07.2013 r., o refundację wydatków poniesionych od 01.04.2013 r. do 30.06.2013 r. w kwocie 431.955,57 zł.

Wniosek w trakcie oceny.

Działanie " REALIZACJA SYSTEMU KAMIENI IDENTYFIKUJĄCYCH MIEJSC ATRAKCYJNIE TURYSTYCZNIE"

"Mówiące kamienie" zrealizowano w ramach Projektu "„Borowiackie Szlaki – kompleksowa redukcja presji turystycznej w Rezerwacie Biosfery Bory Tucholskie””.

Finansowanie "mówiących kamieni" nastąpiło z oszczędności uzyskanych po rozstrzygnięciu przetargu na zadanie II.1 "Budowa sieci punktów kanalizujących ruch turystyczny".

Rozstrzygnięcie przetargu na zadanie II.1 "Borowiackich Szlaków ..." nastąpiło w dniu 16.03.2012 r. - powstała wówczas oszczędność to kwota 621.413,91 zł.

W dniu 30.08.2012 r. wystąpiono do CKPŚ o zgodę na przesunięcie terminu kwalifikalności wydatków do dnia 30.01.2013 r. oraz o zgodę na wykorzystanie oszczędności wygenerowanych w ramach Projektu na m.in. działanie pn. "Umieszczenie w terenie systemu 'kamieni informacyjnych'".

W uzasadnieniu do wprowadzenia systemu "mówiących kamieni" w piśmie do CKPŚ napisano, że będzie to:

- system max. 200 kamieni polnych o wysokości co najmniej 50 cm, częściowo przyciętych na kształt ławki lub stołu, z wygrawerowaną krótką informacją o danym miejscu, terenie, dalszym przebiegu szlaku itp. (max. 150 znaków,
- odnośnik do informacji umieszczonych w internecie w postaci kodu QR,
- jako uzupełnienie systemu tablic terenowych i oznakowania szlaków turystycznych w punktach, w których umieszczenie innych nośników informacji nie było możliwe lub nie są oznakowane,
- system "kamieni informacyjnych" będzie uzupełniający do podstawowego systemu znakowania realizowanego w Projekcie,
- dokładna lokalizacja i liczba kamieni ustalona będzie z samorządami, gestorami szlaków turystycznych, lokalnymi społecznościami i organizacjami społecznymi, aby wyeksponować najważniejsze elementy dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego Borów Tucholskich,
- zakładany montaż max. 200 kamieni, kamienie polne, bez fundamentów,
- planowany koszt ok. 400 tys. zł (200 kamieni po 2 tys. zł - włącznie z zaplanowaniem, zakupem, cięciem kamieni, grawerem, transportem, umiejscowieniem, dokumentacją fotograficzną, publikacją zawierającą opis miejsc),

Efektom ekologicznym systemu " mówiących kamieni " będzie:

skuteczniejsza kanalizacja ruchu turystycznego na terenie objętym Projektem, gdyż planowane kamienie informacyjne skierują turystę na tereny dla niego przystosowane.

Komisja postawiła pytanie:

skąd się wzięły "mówiące kamienie"
dlaczego tak późno wystąpiono o zgodę na to działanie
czy nie było wskazań na inne działania

Wg odpowiedzi P. Karola Gutsze:

pomysł kamieni powstał: w trakcie dyskusji, jak zrobić dodatkowe tablice informacyjne bez pozwolenia na budowę, w oparciu o obserwację leśnych kamieni kierunkowych, jako efekt wyjazdu studyjnego do Niemiec, jako pomysł na włączenie społeczeństwa w nurt partycypacji

Ponadto:

wszystko zostało zrobione w najszybszym możliwym terminie, wspiera cel Projektu "Borowiackie szlaki", bierze pod uwagę interes mieszkańców.

Kolejna korespondencja związana z wprowadzeniem " mówiących kamieni ":

Pismo CKPŚ z dnia 18.09.2012 r. do Zarządu Powiatu Tucholskiego informujące o wystąpieniu o wyrażenie zgody na powyższe do Instytucji Pośredniczącej.

Pismo CKPŚ z dnia 02.11.2012 r. do Zarządu Powiatu Tucholskiego - zgoda na "mówiące kamienie ", prośba o przygotowanie załączników do Aneksu.

Pismo Powiatu Tucholskiego z dnia 05.11.2012 r. do CKPŚ o wydłużenie terminu kwalifikalności wydatków do 30.06.2013 r. konieczna koordynacja prac przy Muzeum z TPK, niekorzystne warunki zimowe dla tych prac,

konieczność synchronizacji systemu "mówiących kamieni" z portalem internetowym (duża ich ilość)
możliwość poprawienia na wiosnę położenia rozmieszczonych kamieni
wydłużenie okresu konsultacji społecznych dotyczących systemu tablic terenowych (zad.II.2).

Pismo CKPŚ z dnia 26.11.2012 r. do Zarządu Powiatu Tucholskiego informujące o wystąpieniu o wyrażenie zgody na powyższe do Instytucji Pośredniczącej.

Pismo CKPŚ z dnia 19.12.2012 r. do Zarządu Powiatu Tucholskiego - zgoda, prośba o przygotowanie załączników do Aneksu.

Pismo Zarządu Powiatu Tucholskiego z dnia 28.01.2013 r. do CKPŚ przekazujące zaktualizowane załączniki do Aneksu

Pismo CKPŚ z dnia 28.02.2013 r. (wpływ 04.03.2013 r.) do Zarządu Powiatu Tucholskiego - przekazanie Aneksu do podpisania.

Gminy Partnerskie: Brusy i Czersk

Wystąpienie Powiatu Tucholskiego do Gminy Brusy i do Gminy Czersk w sprawie rozmieszczenia na ich terenie "mówiących kamieni" w dniu 21.02.2013 r.

W odpowiedzi Gminy poinformowały, że nie włączają się w realizację działań dotyczących systemu "mówiących kamieni":

- Gmina Czersk pismem z dnia 12.03.2013 r.

- Gmina Brusy pismem z dnia 16.04.2013 r.

POSTĘPOWANIE PRZETARGOWE

Planowanie, przygotowanie i prowadzenie postępowań o udzielenie zamówienia publicznego, zadania i tryb pracy komisji przetargowej, sprawozdawczość oraz tryb zawierania umów reguluje Regulaminu udzielania zamówień publicznych i komisji przetargowej (Uchwała Nr 203/422/2010 Zarządu Powiatu Tucholskiego z dnia 29.03.2010 r. zmieniona Uchwałą Nr 25/62/2011 Zarządu Powiatu Tucholskiego z dnia 16.05.2011 r.).

Wniosek w sprawie rozpoczęcia procedury postępowania o udzielenie zamówienia publicznego:

Zgodnie z par. 1 Regulaminu Udzielania Zamówień i Komisji Przetargowej wnioskujący powinien w formie pisemnej na co najmniej 14 dni przed planowanym terminem ogłoszenia przetargu przekazać następujące dokumenty:

1. wniosek o wszczęcie procedury w sprawie zamówienia publicznego zatwierdzony przez Przewodniczącego Zarządu Powiatu na druku stanowiącym załącznik nr 1 do Regulaminu
2. dokumenty potwierdzających prawidłowe oszacowanie przedmiotu zamówienia
3. szczegółowe wytyczne do SIWZ

Wniosek został sporządzony w dacie 08.02.2013 r., co stanowi naruszenie postanowień Regulaminu (ogłoszenie przetargu nastąpiło w dniu 19.02.2013 r.)

W dniu 13.02.2013 r. Uchwałą Zarządu Powiatu Tucholskiego Nr 130/284/2013 powołano Komisję przetargową w składzie:

Zofia Reszka - przewodniczący

Anna Piłat - sekretarz

Karol Gutsze - członek

Magdalena Kurpinowicz - członek

Oszacowanie wartości przedmiotu zamówienia:

Zgodnie z art. 32, ust.1 ustawy pzp wartość zamówienia należy oszacować z należytą starannością.

W dniu 07.02.2013 r. pocztą elektroniczną wysłano zapytanie o szacunkową wycenę usługi, w przeliczeniu na kamień.

Dane zawarte w zapytaniu odpowiadają opisowi przedmiotu zamówienia w ogłoszonym w dniu 19.02.2013 r. przetargu, tj. do ustalenia szacunkowej ceny usługi przekazano takie informacje, jak:

- ilość kamieni (ok. 100 kamieni o wysokości min. 60 cm, z wyciętą jedną płaszczyzną pod napis, ok. 50 kamieni o wysokości min. 80 cm, z wyciętymi dwoma płaszczyznami pod napis),
- napis na każdym kamieniu: ok. 100 znaków na kamień + kod QR, wykonany techniką wklęsłą (grawer, piaskowanie itp.) wraz z ew. malowaniem,
- w ramach zlecenia kamienie muszą zostać zakupione, obrobione i posadowione w odległości średnio 20 km od Tucholi.

Zapytanie kończy się zaproszeniem do udziału w przetargu.

Zapytanie wysłano do:

1. **Agencja Reklamowa Maltext Edyta Kanarska, Tuchola**

odpowiedź po 23 min

Wycena: dostawa kamieni, cięcie, grawer, montaż - 2.000 zł/szt brutto

2. **"Bolmar" Marek Boliński Tuchola**

odpowiedź P. Marka Bolińskiego następnego dnia rano ze względu na konieczność uzyskania ceny kamieni

Wycena: kamień granitowy, ścięcie jednej lub dwóch płaszczyzn, polerowanie, napisy, kod QR, malowanie, transport i montaż

- koszt wykonania 1 szt ok. 1.970 zł.

3. **Zakład Kamieniarski G. Makarow Tuchola**

Brak odpowiedzi.

Na podstawie informacji uzyskanych od dwóch Firm wyliczono szacunkową wartość zamówienia - **397.000 zł brutto** (297.750 zł obróbka i posadowienie kamieni + 1/3 kosztu obróbki i posadowienia kamieni jako ryczałt).

Komisja nadmienia, że wycena "mówiących kamieni na kwotę ok. 400 tys. zł była już podana w piśmie do CKPŚ z dnia 30.08.2012 r. (wystąpienie o zgodę na ich realizację).

Podstawowe założenia Specyfikacji Istotnych Warunków Przetargowych + realizacja I Etapu.

Tryb udzielenia zamówienia:

Postępowanie prowadzone w trybie przetargu nieograniczonego o wartości szacunkowej poniżej kwot określonych w przepisach wydanych na podstawie art.11 ust. 8 ustawy.

Informacja o przetargu została umieszczona:

- w Biuletynie Zamówień Publicznych na portalu UZP nr 71238-2013 w dniu **19.02.2013 r. godz. 15²¹**
- na stronie internetowej www.bippowiat.tuchola.pl w dniu **19.02.2013 r. o godz. 15⁵⁰**
- na tablicy ogłoszeń w Starostwie Powiatowym w Tucholi w dniu **19.02.2013 r.**

Termin składania ofert:

Do dnia 27.02.2013 r. do godz. 11⁰⁰

Jeżeli wartość zamówienia jest mniejsza, niż kwoty określone w przepisach wydanych na podstawie art. 11, ust.8, Zamawiający wyznacza termin składania ofert z uwzględnieniem czasu niezbędnego do przygotowania i złożenia oferty, w przypadku usług termin ten **nie może być krótszy, niż 7 dni. Dany przez Zamawiającego czas na przygotowanie oferty powinien uwzględniać złożoność postępowania i jego nietypowość.**

Rodzaj zamówienia: usługa

Zamawiający zakwalifikował "mówiące kamienie" jako usługę, a nie jako roboty budowlanej, czy element małej architektury określając zapisem w Specyfikacji Technicznej wymagany sposób posadowienia kamieni: **w sposób nie wymagający uzyskania pozwolenia budowlanego lub zgłoszenia prac budowlanych (nie związane trwale z gruntem), jednak jednocześnie uniemożliwiający ich przypadkowe przemieszczenie lub przechylenie.**

W efekcie sposób stabilizacji kamieni to - ścięcie podstawy do ustawienia kamienia w pionie lub nieznaczne zagłębienie w podłożu w celu uniknięcia przypadkowego przechylenia, bez zastosowania fundamentów betonowych lub innych metod utwardzenia podłoża (wg pisma Wykonawcy z dnia 25.04.2013 r.)

Przedmiot zamówienia zgodnie z d. III SIWZ oraz Załącznikiem nr 6 do SIWZ (specyfikacja techniczna)

I. Przygotowanie dokumentacji obejmującej:

1. opracowanie druku formularza zgłoszeniowego

(rezultat - zbiór formularzy,
sposób zatwierdzenia przez Zamawiającego - opinia radcy prawnego)

Opinia radcy prawnego z datą 18.03.2013 r.

2. realizacja kampanii informacyjnej na terenie Powiatu Tucholskiego oraz Gmin Brusy i Czersk,

cykl ogłoszeń w lokalnych mediach (min trzy, po 1/4 strony, zawierające informację o akcji, harmonogram spotkań, sposób zgłaszania obiektów), cykl spotkań z potencjalnymi zainteresowanymi (min. jedno spotkanie w **każdej gminie Powiatu Tucholskiego** z udziałem ..itd.)

(rezultat - świadomość dot. akcji wśród władz i **mieszkańców Powiatu Tucholskiego**,
sposób zatwierdzenia przez Zamawiającego - akceptacja zbiorczego zestawienia zrealizowanych działań oraz list obecności ze spotkań),

Występują różnice w opisie przedmiotu zamówienia w ogłoszeniu o zamówieniu, SIWZ, szczegółowym opisem przedmiotu zamówieniu w Specyfikacji technicznej (zał. nr 6 do SIWZ), Harmonogramie prac stanowiącym załącznik do Umowy z Wykonawcą.

W Szczegółowym opisie zadania (pkt. 1 zał. nr 6 do SIWZ) oraz w Harmonogramie (zał. do Umowy z Wykonawcą) teren realizacji zadania jest zawężony tylko do gmin Powiatu Tucholskiego, tj. pomija Gminy Brusy i Czersk.

Stan faktyczny:

ogłoszenie przetargu	- 19.02.2013 r.
wystąpienie Powiatu Tucholskiego do Gmin Partnerskich o zabezpieczenie środków na "mówiące kamienie"	- 21.02.2013 r.
odpowiedź negatywna Gmina Czersk	- 12.03.2013 r.
odpowiedź negatywna Gmina Brusy	- 16.04.2013 r.

Tak więc na dzień ogłoszenia przetargu nie było podstaw do uznania, że Gminy Partnerskie nie będą chciały u siebie "mówiących kamieni".

Ponadto Wykonawca nie w pełni wykonał kampanię informacyjną. W lokalnych mediach ukazały się tylko dwa ogłoszenia: TT nr12/2013 z 21.03.2013 r. i TT nr13/2013 z 28.03.2013 r.

Termin realizacji tego zadania: I Etap, zadanie nr2 - do dnia 05.04.2013 r.

Wprawdzie trzecie ogłoszenie ukazało się w TT w miesiącu czerwcu 2013 r, dotyczyło ono jednak promocji całego, już wykonanego Projektu, a nie poszukiwania lokalizacji kamieni, o czym stanowi zadanie nr2 I Etapu.

Kopie list obecności ze spotkań w Gminach: Tuchola, Cekcyn, Gostycyn, Kęsowo, Lubiewo, Śliwice oraz z Książnicy stanowią załącznik do niniejszego protokołu.

Jak poinformował mieszkańców Tygodnik Tucholski w dniu 27 marca 2013 r. na spotkaniu w Książnicy z przedstawicielami TPK i nadleśnictwa wizualizację wyglądu kamieni prezentował radny powiatowy, P. Marek Boliński.

3. zebranie i weryfikacja zgłoszeń,

(rezultat - lista lokalizacji kamieni,
sposób zatwierdzenia przez Zamawiającego - akceptacja zestawienia lokalizacji)

**Pismo Wykonawcy z dnia 15.04.2013 r. z załączoną listą lokalizacji kamieni - z możliwością uzupełniania.
Brak pisemnej akceptacji zestawienia lokalizacji, notatka Wydziału Promocji o uzgodnieniach.**

4. opracowanie zebranego materiału, wygenerowanie kodów QR.

(rezultat - zestawienie kamieni wraz z tekstami oraz z kompletem dokumentacji,
sposób zatwierdzenia przez Zamawiającego - akceptacja kompletnej listy),

**Pismo Wykonawcy z dnia 22.04.2013 r. - zaktualizowane tabele + kody QR.
Brak pisemnej akceptacji listy lokalizacji, notatka Wydziału Promocji o uzgodnieniach.**

II. Realizacja systemu kamieni identyfikujących miejsca atrakcyjnie turystycznie poprzez:

5. umieszczenie w terenie 150 kamieni dwóch typów: typ I o wysokości min. 60 cm z jedną płaszczyzną oraz typ II o wysokości min. 80 m z dwiema płaszczyznami, w punktach zlokalizowanych na terenie Powiatu Tucholskiego, Gminy Brusy i Gminy Czersk, wyłonionych w rezultacie działań podjętych w pierwszym etapie zlecenia, zaakceptowanych przez Zamawiającego,
zaplanowanie sposobu lokalizacji kamieni tak, aby nie wystąpiła konieczność zgłoszenia prac budowlanych lub uzyskania pozwolenia budowlanego, a jednocześnie zapewniającego trwałość

(rezultat - szkic lub opis sposobu stabilizacji
sposób zatwierdzenia przez Zamawiającego - zatwierdzenie przez Zleceniodawcę

Pismo Wykonawcy z dnia 25.04.2013 r.

6. przycięcie kamieni,

zaplanowanie lokalizacji kamieni, podział lokalizacji w zależności od typu kamienia

(rezultat - lista
sposób zatwierdzenia przez Zamawiającego - zatwierdzenie przez Zleceniodawcę),

Pismo Wykonawcy z dnia 30.04.2013 r.

7. wygrawerowanie krótkiej informacji i kodu QR na każdym kamieniu

realizacja systemu, zakup i obróbka kamieni, przygotowanie miejsc instalacji, transport, instalacja

(rezultat - zainstalowany system kamieni
sposób zatwierdzenia przez Zamawiającego - zatwierdzone przez Zleceniodawcę zestawienie

III. Udokumentowanie stworzonego systemu poprzez:

8. przygotowanie dokumentacji fotograficznej, wprowadzenie danych do systemów internetowych,

dla każdej lokalizacji co najmniej opis, zdjęcie atrakcji, zdjęcie kamienia i dane GPS

(rezultat - opis kamieni w systemie internetowym
sposób zatwierdzenia przez Zamawiającego - zestawienie zrealizowanych stron)

9. skład i druk informatora w nakładzie 50 szt.

zestawienie zawierające wszystkie lokalizacje wraz z opisem i zdjęciami, pozycją GPS, właścicielem terenu, znakiem QR, adresem internetowym,; druk materiałów w formie broszury, druk w kolorze, oprawa miękką

(rezultat - w pełni udokumentowany system
sposób zatwierdzenia przez Zamawiającego - zestawienie w formie elektronicznej oraz 50 wydrukowanych egzemplarzy

Kamienie - polne głązy narzutowe, typowe dla terenu Borów Tucholskich.

W SIWZ zapisano też, że Zamawiający nie gwarantuje całkowitej realizacji zadania w odniesieniu do liczby kamieni.

Liczba kamieni 150 szt - w zależności od ilości zgłoszeń pozyskanych od podmiotów zainteresowanych instalacją kamienia na ich terenie oraz od ostatecznej decyzji zamawiającego (pkt III.6 SIWZ).

A zgodnie z ustawą Pzp SIWZ powinna zawierać wyraźne i precyzyjne uregulowania dotyczące tej części zamówienia, która będzie realizowana na pewno oraz precyzyjne określenie tej części zamówienia, której realizacja będzie poddana uznaniu Zamawiającego.

Zamawiający naruszył art. 29 ust.1 Pzp. poprzez brak wskazania minimalnej ilości kamieni, do zainstalowania których będzie zobowiązany Wykonawca.

Okres gwarancji: 5 lat na pęknięcie, przemieszczenie się lub przechylenie, liczonych od dnia podpisania protokołu zdawczo-odbiorczego.

Wymagane dokumenty i oświadczenia:

- oświadczenie o spełnieniu warunków udziału w postępowaniu określonych w art. 22 ust. 1 ustawy,
- wykaz wykonanych usług w zakresie niezbędnym do wykazania spełniania warunku wiedzy i doświadczenia + dokumenty potwierdzające,
dot. potwierdzenia, że Wykonawca posiada wiedzę i doświadczenie polegające na wykonaniu co najmniej 1 usługi o wartości co najmniej 10.000 zł brutto o charakterze porównywalnym do przedmiotu zamówienia.

Oznacza to, że Wykonawca przedstawiając wykaz zrealizowanych usług powinien wykazać się wszystkimi elementami związanymi z realizacją przedmiotu zamówienia.

Firma BOKONCEPT Bogna Bolińska na potwierdzenie spełnienia warunku udziału w postępowaniu w zakresie doświadczenia przedłożyła wykaz usług zawierający zrealizowane na rzecz Bolmar P.P.H.U. zadanie pn. Prace kamieniarskie, projekt, wykonanie rysunków wykonawczych, cięcie kamienia, polerowanie, grawerowanie liter, transport i montaż wraz z dokumentem potwierdzającym jego należyłą realizację. Wartość 15.000 zł termin realizacji 09.11.2012 r.

Brakuje potwierdzenia realizacji usługi promocji/reklamy - oznacza to brak spełnienia warunku udziału w przetargu.

Zamawiający zobowiązany był wezwać Wykonawcę do uzupełnienia w trybie art. 26 ust. 3 ustawy Pzp wykazu doświadczenia o usługę w zakresie promocji/reklamy (aktualnych na dzień składania i otwarcia ofert).

Czynność tą wykonał dopiero Prezes Urzędu Zamówień Publicznych zwracając się w dniu 21.05.2013 r. do Zamawiającego z prośbą o wezwanie Wykonawcy do uzupełnienia brakujących dokumentów.

Czynność ta została wykonana już po rozstrzygnięciu przetargu przez Zamawiającego i po podpisaniu w dniu 05.03.2013 r. umowy z Wykonawcą.

Firma BOKONCEPT Bogna Bolińska dostarczyła w dniu 27.05.2013 r. wykaz usług zawierający zrealizowany na rzecz Clima Technology zadanie pn. "Przygotowanie i wykonanie materiałów reklamowych o wartości 10.250 zł i terminie realizacji 01.2013 r ., wraz z dokumentem potwierdzającym jego należyłą realizację.

Podobny brak warunku spełnienia udziału w postępowaniu wystąpił u drugiego Oferenta - Agencji Reklamowej MALTEX Edyta Kanarska - brak wykazania doświadczenia w zakresie usług kamieniarskich.

3. oświadczenie o braku podstaw do wykluczenia (w trybie art. 24, ust. 1 ustawy),
4. aktualny odpis z właściwego rejestru,
5. dokument potwierdzający wniesienie lub wpłacenie wadium (7.500 zł),
6. informacja o podwykonawcach.

Miejsca składania ofert:

Punkt Obsługi Interesantów Starostwa Powiatowego w Tucholi, ul. Pocztowa 7

Otwarcie ofert:

W dniu 27.02.2013 r. o godz. 11³⁰

Oferty złożyły dwie firmy:

1. Agencja Reklamowa Maltex Edyta Kanarska, Tuchola
na kwotę 362.850,00 zł brutto
2. BOKONCEPT Bogna Bolińska, Tuchola
na kwotę 373.305,00 zł brutto

W toku badania i oceny ofert Zamawiający może żądać od Wykonawców wyjaśnień dotyczących treści złożonych ofert, niedopuszczalne jest dokonywanie jakiegokolwiek zmiany jej treści, z wyjątkiem:
- oczywistych omyłek pisarskich i rachunkowych, z uwzględnieniem konsekwencji rachunkowych dokonanych poprawek.

Na podstawie art. 87 ust. 2 pkt. 2 ustawy Pzp Zamawiający poprawił w ofercie - formularzu ofertowym **oczywistą omyłkę rachunkową - dotyczy oferty Firmy BOKONCEPT Bogna Bolińska.**

Pomyłka polegała na **błędnym podsumowaniu** w tabeli kolumny 6-tej.

Po poprawce kwota w ofercie Firmy BOKONCEPT Bogna Bolińska wynosi 358.545,00 zł.

O dokonanej poprawce oczywistej pomyłki rachunkowej i jej skutkach został powiadomiony Wykonawca w piśmie z dnia 28.02.2013 r.

W celu porównania i oceny ofert przyjęto, że przedmiot zamówienia obejmować będzie 100 kamieni z jedną płaszczyzną (Typ I) oraz 50 kamieni z dwoma płaszczyznami (Typ II), a średnia odległość lokalizacji kamieni od Tucholi wyniesie 25 km.

Kryteria wyboru oferty

100 % cena oferty

Tak więc po dokonanej przez Komisję przetargową poprawce rachunkowej, najkorzystniejszą cenowo ofertą została oferta złożona przez Firmę BOKONCEPT Bogna Bolińska.

Zamawiający żądał wskazania przez Wykonawcę w ofercie części zamówienia, której wykonanie powierzy podwykonawcom. Firma BOKONCEPT Bogna Bolińska załączyła do oferty oświadczenie, że zamówienie zrealizuje w całości samodzielnie.

Termin realizacji

Do dnia 10.06.2013 r. w tym Etap I do dnia 22.04.2013 r.

W pkt XXVI SIWZ Zamawiający zapisał, że:

"Zamawiający nie przewiduje zwrotu kosztów udziału w postępowaniu."

Stanowi to naruszenie art.93 ust. 4 Pzp, zgodnie z którym w przypadku unieważnienia postępowania o udzielenie zamówienia z przyczyn leżących po stronie Zamawiającego, wykonawco, którzy złożyli oferty niepodlegające odrzuceniu, przysługuje roszczenie o zwrot uzasadnionych kosztów uczestnictwa w postępowaniu, w szczególności kosztów przygotowania oferty.

Komisji przedstawiono protokół odbioru końcowego z dnia 19.06.2013 r.:

- prace zostały wykonane w czasie od 07.03.2013 r. do 10.06.2013 r.

- jakość robot dobra
- okres gwarancji 5 lat
- termin usunięcia wad ustalono na 14 dni od daty zgłoszenia Wykonawcy.

WNIOSKI KOMISJI:

1. Komisja Rewizyjna stwierdza, że system 'mówiących kamieni' wspiera główny cel Projektu "Borowiackie szlaki..", którym jest skanalizowanie rozproszonego ruchu turystycznego w wyznaczonych, niezagrażających środowisku naturalnemu miejscach i na szlakach.

Jest to pomysł sam w sobie innowacyjny, mogący wspierać rozwój ruchu turystycznego przyjaznego środowisku w powiecie tucholskim, finansowany z oszczędności poprzetargowych.

2. Dofinansowanie "mówiących kamieni" bezpośrednio z budżetu Powiatu Tucholskiego w kwocie **17.927,25 zł**, nie stanowi istotnego obciążenia dla Powiatu.

Jednak każde wydatkowanie środków finansowych publicznych, a takimi są również środki unijne i pochodzące z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska powinno podlegać szczególnej uwadze.

Jest to bardzo ważne w przypadku dysponowania dużymi kwotami, które prawidłowo i celowo wykorzystane mogą przynieść trwały efekt dodany dla środowiska naturalnego i poziomu życia mieszkańców.

3. Zdaniem Komisji właściwszym byłoby pozyskanie lokalizacji "mówiących kamieni" przez Zamawiającego, gdyż:

- zasadnicza część wynagrodzenia Wykonawcy uzależniona została od ilości pozyskanych lokalizacji kamieni oraz od ostatecznej decyzji Zamawiającego,

Właściwszym byłoby wykonane tych czynności przed ogłoszeniem przetargu, a w przetargu powinien być zlecony tylko zakup i obróbka kamieni oraz ich umiejscowienie wg wcześniej ustalonej przez Powiat lokalizacji.

-konsultacje społeczne, aby były rzetelnie przeprowadzone, wymagają odpowiedniego czasu.

Zdaniem Komisji nie wszystkie lokalizacje "mówiących kamieni" są w pełni uzasadnione.

4. Naruszono postanowienia par. 1 Regulaminu Udzielania Zamówień i Komisji Przetargowej Starostwa Powiatowego w Tucholi poprzez nie dotrzymanie obowiązującego terminu przekazania zatwierdzonego przez Przewodniczącego Zarządu Powiatu wniosku o wszczęcie procedury w sprawie zamówienia publicznego.

Wniosek został sporządzony w dacie 08.02.2013 r., a ogłoszenie przetargu nastąpiło w dniu 19.02.2013 r. Wymagane jest min 14 dni różnicy pomiędzy zatwierdzeniem wniosku, a wszczęciem procedury przetargowej.

5. Ustawowy minimalny termin na składanie ofert, tj. 7 dni zgodnie z art. 43, ust.1 Pzp został zachowany. ~~był zbyt krótki z uwagi~~

Zdaniem Komisji wydłużenie terminu z uwagi na przedmiot zamówienia (trzy zasadniczo różne kody PVC opisujące zamówienie, zamówienie nietypowe) umożliwiłoby złożenie ofert przez większą ilość firm.

6. Kwota oszczędności poprzetargowych była już znana w dniu 16.03.2012 r.(621 tyś. zł), o zgodę na wprowadzenie nowych zadań Powiat wystąpił dopiero w dniu 30.08.2012 r., zgodę na wprowadzenie nowych zadań wraz z prośbą o przygotowanie dokumentów do Aneksu do Umowy uzyskano w dniu 02.11.2012 r., przetarg na kamienie ogłoszono w dniu 19.02.2013 r., Aneks do Umowy podpisano w dniu 05.03.2013 r.

Procedurę przetargową można było wszcząć już w miesiącu listopadzie 2012 r., co dałoby więcej czasu na przygotowanie ofert. Czas przygotowania zamówienia był nieadekwatny do czasu na przygotowanie oferty.

7. Zamawiający naruszył przepisy art. 93, ust.4 Ustawy Pzp. poprzez wprowadzenie do Specyfikacji Istotnych Warunków Zamówienia zapisu:

"Zamawiający nie przewiduje zwrotu kosztów udziału w postępowaniu."

Wg pisma z Urzędu Zamówień Publicznych nie miało to wpływu na wynik postępowania, stanowi to jednak naruszenie ustawy Pzp.

8. Opisując przedmiot zamówienia Zamawiający naruszył art. 29, ust. 1 Ustawy Pzp, poprzez brak wskazania minimalnej ilości kamieni, do zainstalowania których będzie zobligowany Wykonawca.

Wg pisma z Urzędu Zamówień Publicznych nie miało to wpływu na wynik postępowania, stanowi to jednak naruszenie ustawy Pzp.

9. W Specyfikacji Istotnych Warunków Zamówienia i jej załącznikach oraz w Harmonogramie stanowiącym załącznik do umowy z Wykonawcą występują różne zapisy dotyczące obszaru realizacji zamówienia.

W ogłoszeniu o zamówieniu, SIWZ jest to teren Powiatu Tucholskiego oraz Gmin Brusy i Czersk, w szczegółowym opisie w Specyfikacji technicznej oraz w Harmonogramie do Umowy z Wykonawcą jest to już tylko obszar gmin Powiatu Tucholskiego.

Zapisy mogły wprowadzić w błąd oferentów.

Stanowi to naruszenie art. 29, ust. 1 Ustawy Pzp., gdzie Zamawiający jest zobowiązany opisać przedmiot zamówienia i jego cechy w sposób jednoznaczny i wyczerpujący, za pomocą dostatecznie dokładnych i zrozumiałych określeń, uwzględniając wszystkie wymagania i okoliczności mogące mieć wpływ na sporządzanie oferty.

10. Zamawiający dokonał wyboru Wykonawcy bez wezwania Oferentów do uzupełnienia dokumentów potwierdzających spełnienie warunków udziału w postępowaniu (art. 26, ust.3 Pzp), zaniechanie wezwania w przypadku zaistnienia przesłanek wskazanych w art. 26, ust. 3 Pzp stanowi naruszenie przepisów ustawy Pzp.
Uzupełnienie dokumentów nastąpiło dopiero na wezwanie Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych, już po wyborze Wykonawcy i podpisaniu z nim umowy.

Wg pisma z Urzędu Zamówień Publicznych nie miało to wpływu na wynik postępowania, stanowi to jednak naruszenie ustawy Pzp.

11. Wykonawca Firma BOKONCEPT nie zrealizowała pełnego zakresu czynności określonych w:

Etap I. Pozyskiwanie lokalizacji, Zadanie 2. Kampania promująca akcję
termin realizacji Zadania nr 2 do 05.04.2013 r.

Powinny być 3 publikacje w mediach lokalnych, były 2, trzecia publikacja pojawiła się w miesiącu czerwcu 2013 r., nie dotyczyła pozyskiwania lokalizacji, a promocji całego już zrealizowanego Projektu.

12. Folder - obowiązek przygotowania przez Wykonawcę 50 egz.: zawiera błędy, nie jest skorelowany z portalem, przygotowany jest słabo od strony edytorskiej.

13. Komisja wnosi o podjęcie przez Zarząd Powiatu działań, które w przyszłości pozwolą uniknąć naruszeń ustawy Prawo zamówień publicznych, opisanych w protokole i wnioskach, a które mogą skutkować korektami finansowymi dla Powiatu.

14. Komisja wnosi o unikanie przez radnych sytuacji, w których ich postępowanie mogłoby wzbudzać jakiegokolwiek wątpliwości etyczne, jak to ma miejsce przy realizacji "mówiących kamieni".

Na tym kontrolę zakończono:

Zofia Reszka		Małgorzata Oller	
Karol Gutsze		Anna Ziegler	
Anna Piłat		Andrzej Pruszk	
		Piotr Mówiński	
		Andrzej Myszkowski.....	

Zdanie odrębne dwóch członków Komisji Rewizyjnej.

Zdaniem radnych również poniżej opisane wnioski wynikają bezpośrednio z analizy materiałów zawartych w protokole, nie uzyskały one jednak akceptacji większości Komisji:

1. Zgodnie z art. 17 ust.1 ustawy Pzp radny powiatu nie może wykonywać czynności w postępowaniu, jeżeli o zamówienie ubiega się jego małżonek.

Taka sytuacja miała miejsce w przypadku radnego, P. Marka Bolińskiego, który wykonywał czynności związane z przygotowaniem postępowania przetargowego, a konkretnie szacowania zasadniczej części wartości zamówienia, w toku którego najkorzystniejszą ofertę złożyła Firma jego żony - Firma BOKONCEPT Bogna Bolińska (w ofercie Firmy Pani Bogny Bolińskiej średni koszt zakupu, obróbki i posadowienia jednego kamienia wyceniono na kwotę 2.267,3 zł, ilość kamieni - 150).

2. Zamawiający pominął w Protokole postępowania w trybie przetargu nieograniczonego (druk ZP-PN) z dnia 07.03.2013 r. w cz. 3 pkt.5 imię i nazwisko P. Marka Bolińskiego, jako innej osoby wykonującej czynności związane z przygotowaniem postępowania, tj. czynności związanych z ustalaniem wartości zamówienia.

A zgodnie z publikacją Urzędu Zamówień Publicznych (Protokół postępowania o zamówienie publiczne, Warszawa 2012 r.) strony 21 -24;

"Zamawiający ma obowiązek wskazać w protokole postępowania wszystkie osoby, które dokonują najistotniejszych z punktu widzenia przejrzystości procedury udzielania zamówienia czynności związanych z przygotowaniem postępowania, bez względu

na to czy są pracownikami zamawiającego, działają na jego zlecenie albo doradzają zamawiającemu lub faktycznie dokonują przedmiotowych czynności o fundamentalnym znaczeniu dla całego postępowania o udzielenie zamówienia publicznego w tym także szacowania zamówienia.

Wskazanie tych osób ma na celu zbadanie w trakcie postępowania czy składający w nim oferty Wykonawcy podlegają wykluczeniu z postępowania na podstawie art. 24 ust.2 pkt 1) ustawy Pzp. Jeżeli po złożeniu ofert okazałoby się, że któryś z Wykonawców posłużył się osobą szacującą przedmiot zamówienia (de facto oznacza to znajomość zakresu i wielkości zamówienia), Zamawiający zgodnie z cytowanym art. 24 ust.2 pkt 1), ma obowiązek zbadać czy udział takiego wykonawcy nie utrudni uczciwej konkurencji poprzez posiadanie większej ilości informacji na temat zamówienia (w szczególności jego wartości i wielkości oraz specyfiki wykonania), od pozostałych wykonawców".

Dokładnie taka sytuacja miała miejsce w przygotowywaniu postępowania w sprawie udzielenia zamówienia publicznego na "mówiące kamienie".

3. Radni są zdziwieni stanowiskiem Prezesa Urzędu Zamówień Publicznych, który oceniając zakończone postępowanie o zamówienie publiczne, podjął czynności za Zamawiającego, wzywając Wykonawcę do uzupełnienia dokumentacji, już po wyborze i podpisaniu z nim umowy.

4. Radni nadmienają, że na wprowadzające w błąd oferentów zapisy przetargowe zwraca też uwagę w swoim piśmie Firma UNICORN MEDIA z Warszawy, wskazując jako przyczynę nie przystąpienia do przetargu krótki horyzont czasowy i brak innych istotnych informacji. Pismo wpłynęło do Starostwa Powiatowego w dniu 27.02.2013 r., tj. w dniu składania ofert, ale po terminie określonym w SIWZ.

Piotr Mówiński .....

Małgorzata Oller .....

Załączniki:

1. Umowa o dofinansowanie nr POIS.05.01.00-00-311/10-00 Projektu "Borowiackie Szlaki- kompleksowa redukcja presji turystycznej w Rezerwacie Biosfery Bory Tucholskie" z dnia 16.12.2012 r.
2. Wyciąg z Karty Projektu, Szczegółowy opis Projektu, Harmonogram realizacji Projektu
3. Aneks nr POIS.05.01.00-00311/10-01 do Umowy z dnia 05.03.2013 r.
4. Aneks nr POIS.05.01.00-00311/10-02 do Umowy z dnia 25.06.2013 r.
5. Zestawienie oszczędności poprzetargowych
6. Pismo Zarządu Powiatu Tucholskiego do Centrum Koordynacji Projektów Środowiskowych w Warszawie z dnia 30.08.2012 r.
7. Pismo CKPŚ z dnia 18.09.2012r. zn.spr. ZV/kk/3652-3043/12
8. Pismo CKPŚ z dnia 02.11.2012r zn.spr. ZV/kk/3652-3519/12, pismo Zarządu Powiatu z dnia 05.11.2012r do CKPŚ
9. Pismo CKPŚ z dnia 26.11.2012r zn.spr. ZV/kk/3652-3826/12
10. Pismo CKPŚ z dnia 19.12.2012r. zn.spr. ZV/kk/3652-4235/12
11. Pismo CKPŚ z dnia 28.02.2013 r. zn.spr. ZV/kk/3652-627/13
12. Partnerzy Projektu: Gmina Czersk i Gmina Brusy
  - 12.1 Umowa wstępna o współpracy z dnia 18.11.2010r.
  - 12.2 Umowa o współpracy z dnia 23.03.2011r.
  - 12.3 Aneks do Umowy z dnia 31.10.2012r.
  - 12.4 pismo Zarządu Powiatu z dnia 21.02.2013 r. znak:PR.042.1.3.18.2.2012
  - 12.5 pismo Gminy Czersk z dnia 12.03.2013r. znak:BF.042.1.2.2013
  - 12.6 pismo Gminy Brusy z dnia 16.04.2013r. znak:IFZ.042.516.2012
13. Regulamin udzielania zamówień publicznych oraz komisji przetargowej o wartości równej lub przekraczającej równowartość kwoty 14 tys. Euro - Uchwała Nr 203422/2010 Zarządu Powiatu Tucholskiego z dnia 29 marca 2010 r.
14. Wniosek w sprawie rozpoczęcia procedury postępowania u udzielenie zamówienia publicznego z dnia 08.02.2013r.
15. Notatka Wydziału Promocji i Sportu - szacowanie wartości zamówienia
  - 15.1 wydruki z poczty elektronicznej (4 strony)
16. Uchwała Nr130/284/2013 Zarządu Powiatu Tucholskiego z dnia 13 lutego 21013 r w sprawie powołania komisji przetargowej do przygotowania i przeprowadzenia postępowania o zamówienie publiczne.
17. Ogłoszenie o zamówieniu: Biuletyn Zamówień Publicznych
18. Specyfikacja Istotnych Warunków Zamówienia zamówienia "Realizacja systemu kamieni identyfikujących miejsca atrakcyjnie turystycznie".
19. Pismo Firmy UNICORN MEDIA Warszawa z dnia 27.02.2013r.
20. Formularz ofertowy. Firma BOKONCEPT Bogna Bolińska
21. Pismo z dnia 28.02.2013 r. Zarządu Powiatu o poprawieniu oczywistej pomyłki rachunkowej w formularzu ofertowym Firmy BOKONCEPT Bogna Bolińska
22. Protokół z postępowania w trybie przetargu nieograniczonego
23. Zawiadomienie o wyborze najkorzystniejszej oferty
24. Umowa Nr ZP.272.1.4.203 z dnia 07.03.2013 r. z Firm BOKONCEPT Bogna Bolińska
25. Wyciąg z publikacji Urzędu Zamówień Publicznych "Protokół postępowania o udzielenie zamówienia publicznego Warszawa 2012 rok".

26. Kopia Formularz zgłoszeniowy
27. Kopie list obecności ze spotkań informacyjnych , ogłoszenia w TT
28. Notatka służbowa Wydziału Promocji z dnia 24.04.2013 r. i z dnia 06.05.2013 r
29. Pismo Wykonawcy z dnia 25.04.2013r.
30. Protokół odbioru końcowego
31. Wniosek o płatność (VII) za okres od 2013-01-01 do 2013-03-31
32. Pismo CKPŚ z dnia 25.07.2013 r. zn. spr. ZV/kk-mb/3652-2362/13 potwierdzenie weryfikacji VII Wniosku o płatność
33. Wniosek o płatność (VIII) za okres od 2013-04-01 do 2013-06-30
34. Korespondencja Urząd Zamówień Publicznych
  - 34.1 pismo Zarządu Powiatu do UZP z dni 15.04.2013r. znak: ZP.272.1.4.2013.K
  - 34.2 pismo Urzędu Zamówień Publicznych z dnia 22.04.2013 r. znak: UZPDKUE/W2/425/143(2)/13/TD
  - 34.3 pismo Zarządu Powiatu do UZP z dnia 26.04.2013 r. znak: ZP.272.1.4.2013.K
  - 34.4 pismo Urzędu Zamówień Publicznych z dnia 21.05.2013 r. znak: UZPDKUE/W2/425/143(3)13/TD
  - 34.5 pismo Zarządu Powiatu do UZP z dnia 27.05.2013 r. znak: ZP272.1.4.2013.K wyjaśnienia, uzupełnienie dokumentacji przetargowej
  - 34.6 przetargowej
  - 34.7 pismo Urzędu Zamówień Publicznych z dnia 04.07.2013 r. znak: UZP.DKUEW2/425/143(5)/13/TD do grupy radnych
35. Kopia art. TT z dnia 27.03.2013 r. " Żona radnego wygrała przetarg na prawie 360 tys. zł".
36. Folder "MÓWIACE KAMIENIE"

**UCHWAŁA NR XXXI/...../2013
RADY POWIATU TUCHOLSKIEGO
z dnia 25 października 2013 r.**

**w sprawie: powołania członka Komisji Finansów i Gospodarki Rady
Powiatu Tucholskiego**

Na podstawie art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2013 r. poz. 595, poz. 645) oraz § 47 ust. 1 Statutu Powiatu Tucholskiego przyjętego uchwałą Nr XVIII/147/2012 Rady Powiatu Tucholskiego z dnia 22 czerwca 2012 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. z 2012 r. poz. 1514, z 2013 r. poz. 1341)

**Rada Powiatu
uchwala, co następuje:**

- § 1. Powołać Pana Jerzego Piechowiaka do składu Komisji Finansów i Gospodarki Rady Powiatu Tucholskiego.
- § 2. Wykonanie uchwały powierzyć Przewodniczącemu Rady Powiatu Tucholskiego.
- § 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący
R a d y P o w i a t u

Michał Mróz

Projekt został sprawdzony i podpisany przez radcę prawnego Piotra Folgiera.

Uzasadnienie

Pan Jerzy Piechowiak na sesji w dniu 20 września 2013 r. złożył ślubowanie radnego Powiatu Tucholskiego. W związku z objęciem mandatu, radny wyraził chęć pracy w Komisji Finansów i Gospodarki Rady Powiatu Tucholskiego. W związku z powyższym Przewodniczący przedstawił projekt uchwały.

Przewodniczący
R a d y P o w i a t u

Michał Mróz

**UCHWAŁA NR XXXI/...../2013
RADY POWIATU TUCHOLSKIEGO
z dnia 25 października 2013 r.**

w przedmiocie rozpatrzenia skargi z dnia 20 sierpnia 2013 r. na Starostę Tucholskiego

Na podstawie art. 12 pkt 11 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2013 r. poz. 595, poz. 645) oraz art. 229 pkt 4 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz. U. z 2013 r., poz. 267)

**Rada Powiatu
uchwala, co następuje:**

- § 1. Skargę z dnia 20 sierpnia 2013 r. na Starostę Tucholskiego uznaje się za bezzasadną z przyczyn określonych w uzasadnieniu uchwały.
- § 2. Wykonanie uchwały powierza się Przewodniczącemu Rady z obowiązkiem przesłania skarżącej odpisu niniejszej uchwały wraz z uzasadnieniem.
- § 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący
R a d y P o w i a t u

Michał Mróz

Projekt został sprawdzony i podpisany przez radcę prawnego Piotra Folgiera.

UZASADNIENIE

Dnia 1 października 2013 r. Przewodnicząca Komisji Rewizyjnej przekazała komplet dokumentów skierowanych przez Panią Aleksandrę Knade w dniu 20 sierpnia 2013 r. do Komisji Rewizyjnej. Treść pisma wskazuje, iż należy je traktować jako skargę na Starostę Tucholskiego.

Zgodnie z art. 229 pkt. 4 Kodeksu postępowania administracyjnego, organem właściwym do rozpoznania skargi dotyczącej zadań lub działalności starosty jest rada powiatu.

Decyzję o wypowiedzeniu umowy o pracę Dyrektorowi Domu Dziecka w Tucholi, zgodnie z art. 32 ust. 2 pkt 5 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym, podjął jednogłośnie Zarząd Powiatu Tucholskiego, a nie Starosta Tucholski. Wszystkie zarzuty zawarte w skardze Pani Aleksandry Knade z dnia 20.08.2013r., jako bezpośrednio związane z podstawami wypowiedzenia umowy o pracę są przedmiotem badania przez Sąd Rejonowy w Świeciu IV Wydział Pracy. Wynika to z załączonego do skargi pozwu o uznanie wypowiedzenia za bezskuteczne, o przywrócenie do pracy lub odszkodowanie.

Do rozstrzygania zasadności wypowiedzenia umowy o pracę powołane są wyłącznie sądy pracy, dlatego skargę należy uznać za bezzasadną. Przedmiotem skargi powszechnej w rozumieniu przepisów działu VIII Kodeksu postępowania administracyjnego może być wyłącznie wykonywanie lub zaniechanie wykonywania zadań przez właściwe organy lub ich pracowników. Zarzuty Pani Aleksandry Knade pozostają bez jakiegokolwiek związku z działalnością Starosty Tucholskiego jako organu administracji.

Przewodniczący
R a d y P o w i a t u

Michał Mróz

**UCHWAŁA NR XXXI/.../2013
RADY POWIATU TUCHOLSKIEGO
z dnia 25 października 2013 r.**

w sprawie zamiaru zmiany struktur organizacyjnych Zespołu Szkół Licealnych i Technicznych w Tucholi oraz Zespołu Szkół Licealnych i Agrotechnicznych w Tucholi

Na podstawie art. 12 pkt 4 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2013 r. poz. 595 i poz. 645)

**Rada Powiatu
uchwala, co następuje:**

§ 1. Zobowiązać Zarząd Powiatu Tucholskiego do podjęcia działań w celu zmiany struktury organizacyjnej Zespołu Szkół Licealnych i Technicznych w Tucholi z punktu widzenia jej zgodności z obowiązującymi przepisami prawa.

§ 2. Zobowiązać Zarząd Powiatu Tucholskiego do podjęcia działań w celu zmiany struktury organizacyjnej Zespołu Szkół Licealnych i Agrotechnicznych w Tucholi z punktu widzenia jej zgodności z obowiązującymi przepisami prawa.

§ 3. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu Tucholskiego zobowiązując go do przedłożenia Radzie Powiatu Tucholskiego harmonogramu planowanych działań w terminie do dnia 15 listopada 2013 roku.

§ 4. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Projekt został sprawdzony i podpisany przez radcę prawnego Piotra Folgiera.

UZASADNIENIE

Uchwała Zobowiązuje Zarząd Powiatu Tucholskiego do podjęcia działań w celu zmiany struktury organizacyjnej Zespołu Szkół Licealnych i Technicznych w Tucholi oraz Zespołu Szkół Licealnych i Agrotechnicznych w Tucholi z punktu widzenia jej zgodności z obowiązującymi przepisami prawa, w tym zgodności z art. 62 ust. 1 i 5 ustawy z dnia 7 września 1991r. o systemie oświaty. W/w przepisy ustawy o systemie oświaty wykluczają możliwość połączenia w zespół szkół – szkół tego samego typu, a także włączenia do istniejącego zespołu szkół tego samego typu, co szkoły wchodzące już w skład istniejącego zespołu.

**UCHWAŁA NR XXXI
RADY POWIATU TUCHOLSKIEGO
Z DNIA 25 PAŹDZIERNIKA 2013R.**

w sprawie zmian budżetu powiatu tucholskiego na rok 2013

Na podstawie art. 12 pkt. 5 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz. U. z 2013 r., poz. 595, poz. 645) oraz art. 211, 212, 214, 215, 222, 235, 236, 237, 242, 258, 264 ust. 3 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2013 r., poz. 885, poz. 938)

**Rada Powiatu
uchwala, co następuje :**

W uchwale nr XXIV/229/2012 Rady Powiatu Tucholskiego z dnia 28 grudnia 2012 roku w sprawie uchwalenia budżetu Powiatu Tucholskiego na 2013 rok, zmienionej uchwałami: Rady Powiatu Tucholskiego Nr XXV/245/2013 z dnia 01 lutego 2013 roku, Zarządu Powiatu Tucholskiego Nr 130/285/2013 z dnia 13 lutego 2013 roku, Rady Powiatu Tucholskiego Nr XXVI/250/2013 z dnia 15 marca 2013 roku, Zarządu Powiatu Tucholskiego Nr 135/292/2013 z dnia 26 marca 2013 roku, Zarządu Powiatu Tucholskiego Nr 136/298/2013 z dnia 29 marca 2013 roku, Zarządu Powiatu Tucholskiego Nr 137/299/2013 z dnia 04 kwietnia 2013 roku, Rady Powiatu Tucholskiego Nr XXVII/258/2013 z dnia 19 kwietnia 2013 roku, Zarządu Powiatu Tucholskiego Nr 140/305/2013 z dnia 23 kwietnia 2013 roku, Zarządu Powiatu Tucholskiego Nr 143/314/2013 z dnia 22 maja 2013 roku, Rady Powiatu Tucholskiego Nr XXIX/273/2013 z dnia 21 czerwca 2013 roku, Zarządu Powiatu Tucholskiego Nr 146/322/2013 z dnia 24 czerwca 2013 roku, Zarządu Powiatu Tucholskiego Nr 149/327/2013 z dnia 04 lipca 2013 roku, Zarządu Powiatu Tucholskiego Nr 151/330/2013 z dnia 24 lipca 2013 roku, Zarządu Powiatu Tucholskiego Nr 154/339/2013 z dnia 21 sierpnia 2013 roku, Zarządu Powiatu Tucholskiego Nr 155/342/2013 z dnia 29 sierpnia 2013 roku, Rady Powiatu Tucholskiego nr XXX/286/2013 z dnia 20 września 2013 roku, Zarządu powiatu Tucholskiego Nr 157/352/2013 z dnia 25 września 2013 roku, wprowadza się następujące zmiany:

§ 1.1. Sumę dochodów w kwocie	52.141.233,17 zł,
- zwiększa się o kwotę	234.336,47 zł
- dochody po zmianie wynoszą	52.375.569,64 zł.
w tym:	
dochody bieżące	47.965.665,39 zł,
dochody majątkowe	4.409.904,25 zł,

Wprowadza się zmiany zgodnie z załącznikiem nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 2.1. Sumę wydatków w kwocie	63.857.849,05 zł,
- zwiększa się o kwotę	234.336,47 zł
- wydatki po zmianie wynoszą	64.092.185,52 zł.
w tym:	
wydatki bieżące	48.336.922,47 zł,
wydatki majątkowe	15.755.263,05 zł,

Wprowadza się zmiany zgodnie z załącznikiem nr 2 do niniejszej uchwały.

§ 3. Ustala się deficyt budżetu powiatu w wysokości 11.716.615,88 zł, który zostanie pokryty z pożyczki z Budżetu Państwa.

§ 4. W budżecie tworzy się rezerwy:

1) celową w wysokości - 75.000,00 zł,
z przeznaczeniem na:

a) wydatki związane z realizacją zadań z zakresu zarządzania kryzysowego

§5.1. Limity wydatków na zadania inwestycyjne realizowane w roku 2013 zgodnie z załącznikiem nr 5.

2. Wydatki na programy i projekty realizowane ze środków pochodzących z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności zgodnie z załącznikiem nr 7.

§ 6. Ustala się przychody budżetu w wysokości 16.268.606,86 zł, rozchody w wysokości 4.551.990,98 zł.

§ 7.1. Ustala się dochody i wydatki związane z realizacją zadań z zakresu administracji rządowej i innych zadań zleconych odrębnymi ustawami zgodnie z załącznikiem nr 3, 4.

2. Określa się plan dochodów zadań zleconych jednostce samorządu terytorialnego podlegających przekazaniu do budżetu państwa.

§ 8. Ustala się plan dochodów i wydatków dla wyodrębnionego rachunku dochodów oświatowych jednostek budżetowych:

dochody 720.900,00zł; wydatki 720.900,00zł.

§ 9. Ustala się kwotę wydatków przypadających do spłaty w danym roku budżetowym, zgodnie z zawartą umową, z tytułu poręczeń i gwarancji udzielonych przez Powiat w kwocie 250.000,00 zł.

§ 10. Zestawienie planowanych kwot dotacji udzielanych z budżetu Powiatu zgodnie z załącznikiem nr 6.

§ 11. Ustala się limity zobowiązań z tytułu kredytów i pożyczek zaciąganych na:

1) sfinansowanie przejściowego deficytu budżetu - w kwocie 5.000.000 zł,

- 2) spłatę wcześniej zaciągniętych zobowiązań z tytułu emisji papierów wartościowych oraz zaciągniętych pożyczek i kredytów - w kwocie 4.551.990,98 zł,
- 3) sfinansowanie planowanego deficytu budżetu – w kwocie 11.716.615,88 zł,
- 4) wyprzedzające finansowanie działań finansowych ze środków pochodzących z budżetu Unii Europejskiej w kwocie 2.328.409,61 zł.

§ 12. Upoważnia się Zarząd Powiatu do:

- 1) zaciągania kredytów i pożyczek oraz emisji papierów wartościowych do wysokości poszczególnych limitów zobowiązań, określonych w § 11 Uchwały,
- 2) dokonywania zmian w planie wydatków bieżących łącznie z wydatkami na uposażenia i wynagrodzenia ze stosunku pracy, z wyłączeniem przeniesień wydatków między działami,
- 3) dokonywanie zmian w planie wydatków majątkowych w ramach działu klasyfikacji budżetowej,
- 4) lokowania wolnych środków budżetowych na rachunkach bankowych w innych bankach niż bank prowadzący obsługę budżetu Powiatu.

§ 13. Wykonanie Uchwały powierza się Zarządowi Powiatu Tucholskiego.

§ 14. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Powiatu

Michał Mróz

Projekt został sprawdzony i podpisany przez radcę prawnego Piotra Folgiera.

**Uzasadnienie do Uchwały Nr XXXI
Rady Powiatu Tucholskiego z dnia 25 października 2013 roku**

Po stronie dochodów:

Dział 600 Transport i łączność 23.324,81 zł.

Rozdział 60014 Drogi publiczne powiatowe

Zgodnie z załącznikiem nr 1 do niniejszej uchwały dokonuje się zwiększenia w § 2710 w kwocie 23.324,81 zł. na, którą składa się (zwiększenie 27.000 zł. w związku z umową z Gminą Tuchola na udzielenie pomocy finansowej na remont chodników w miejscowości Słupy oraz na remont chodnika z odwodnieniem w miejscowości Bładowo; zmniejszenie 3.675,19 zł związane z ostateczną wielkością otrzymanych dotacji między jednostkami samorządu terytorialnego).

Dział 700 Gospodarka mieszkaniowa 6.850 zł.

Rozdział 70005 Gospodarka gruntami i nieruchomościami

Zgodnie z załącznikiem nr 1 do niniejszej uchwały dokonuje się zwiększenia w § 0770 w kwocie 6.850 zł. w związku ze sprzedażą działek w miejscowości Brzozie.

Dział 710 Działalność usługowa 3.000 zł.

Rozdział 71015 Nadzór budowlany

W wyniku decyzji Wojewody Kujawsko – Pomorskiego z dnia 30 września 2013 r. Nr WFB.I.3120.63.2013 dokonuje się zwiększenia w § 2110 (Dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na zadania bieżące z zakresu administracji rządowej oraz inne zadania zlecone ustawami realizowane przez powiat). Kwota zwiększenia dotacji wynosi 3.000 zł., w związku z przeznaczeniem dla Powiatowego Inspektoratu Nadzoru Budowlanego na wydatki rzeczowe.

Dział 801 Oświata i wychowanie 20.214 zł.

Rozdział 80130 Szkoły zawodowe

Zgodnie z załącznikiem nr 1 do niniejszej uchwały dokonuje się zmian w § (0690, 0750, 0830, 0970) zwiększając rozdział o kwotę 20.214 zł. w związku z urealnieniem dochodów po okresie sprawozdawczym.

Dział 852 Pomoc społeczna 600 zł.

Rozdział 85202 Domy pomocy społecznej

Zgodnie z załącznikiem nr 1 do niniejszej uchwały dokonuje się zwiększenia § 0960 w kwocie 600 zł. w związku z wypracowaniem ponadplanowych dochodów.

Dział 853 Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej 175.856,50 zł.

Rozdział 85321 Zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności

W wyniku decyzji Wojewody Kujawsko – Pomorskiego z dnia 7 października 2013 r. Nr WFB.I.3120.67.2013 dokonuje się zwiększenia w § 2110 (Dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na zadania bieżące z zakresu administracji rządowej oraz inne zadania zlecone ustawami realizowane przez powiat). Kwota zwiększenia dotacji wynosi 8.400 zł., na finansowanie zespołów do

spraw orzekania o niepełnosprawności, o których mowa w art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 1997r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnieniu osób niepełnosprawnych (Dz. U. z 2011 r. Nr 127, poz. 721 z późn. zm.) – rezerwa celowa cz. 83, poz. 38 ustawy budżetowej na 2013 r.

Rozdział 85333 Powiatowe urzędy pracy

Zgodnie z załącznikiem nr 1 do niniejszej uchwały dokonuje się zwiększenia § (2887, 2889) w kwocie 167.456,50 zł. w związku z realizacją projektu 6.2 „Przedsiębiorczość szansą na rozwój regionu kujawsko – pomorskiego” współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach POKL.

Dział 854 Edukacyjna opieka wychowawcza 4.491,16 zł.

Rozdział 85406 Poradnie psychologiczno - pedagogiczne, w tym poradnie specjalistyczne

Zgodnie z załącznikiem nr 1 do niniejszej uchwały dokonuje się zwiększenia § 0970 w kwocie 4.491,16 zł. w związku z wypracowaniem ponadplanowych dochodów.

W wyniku tych zmian dochody powiatu uległy zwiększeniu o kwotę 234.336,47 zł i wynoszą: 52.375.569,64 zł.

Po stronie wydatków:

Dział 600 Transport i łączność 23.324,81 zł.

Rozdział 60016 Drogi publiczne powiatowe

Zgodnie z załącznikiem nr 2 do niniejszej uchwały dokonuje się zwiększenia § 4210 w kwocie 27.000 zł. w związku z umową zawartą z Gminą Tuchola z przeznaczeniem na zakup materiałów niezbędnych do wykonania remontu chodników w miejscowości Słupy oraz na remont chodnika z odwodnieniem w miejscowości Bładowo.

Rozdział 60016 Drogi publiczne gminne

Zgodnie z załącznikiem nr 2 do niniejszej uchwały dokonuje się zmniejszenia § 6300 w kwocie 3.675,19 zł. w związku z ostateczną wielkością udzielonych dotacji między jednostkami samorządu terytorialnego.

Dział 700 Gospodarka mieszkaniowa 6.850 zł.

Rozdział 70005 Gospodarka gruntami i nieruchomościami

Zgodnie z załącznikiem nr 2 do niniejszej uchwały dokonuje się zwiększenia w § 4300 w kwocie 6.850 zł. w związku z wypracowaniem ponadplanowych dochodów i przeznaczeniem ich na wydatki.

Dział 710 Działalność usługowa 3.000 zł.

Rozdział 71015 Nadzór budowlany

W wyniku decyzji Wojewody Kujawsko – Pomorskiego z dnia 30 września 2013 r. Nr WFB.I.3120.63.2013 dokonuje się zwiększenia w kwocie 3.000 zł.

Dział 750 Administracja publiczna -31.786 zł.

Rozdział 75020 Starostwa powiatowe

Zgodnie z załącznikiem nr 2 do niniejszej uchwały dokonuje się zwiększenia w § 4210 w kwocie 214 zł. w celu zabezpieczenia środków do prawidłowego funkcjonowania jednostki.

Rozdział 75075 Promocja jednostek samorządu terytorialnego

Zgodnie z załącznikiem nr 2 do niniejszej uchwały dokonuje się zmniejszenia w § 4010 w kwocie 32.000 zł. w celu przeniesienia środków do rozdziału 80102 zabezpieczając płace w oświacie.

Dział 801 Oświata i wychowanie 50.000 zł.

Zgodnie z załącznikiem nr 2 do niniejszej uchwały dokonuje się zmian w rozdziałach (80102, 80110, 80120, 80130) zwiększając dział 801 na łączną kwotę 50.000 zł. w związku z dostosowaniem paragrafów do bieżących potrzeb jednostki wynikających z zawartych umów oraz na bieżącą działalność jednostki.

Dział 852 Pomoc społeczna 600 zł.

Rozdział 85201 Placówki opiekuńczo - wychowawcze

Zgodnie z załącznikiem nr 2 do niniejszej uchwały dokonuje się przeniesienia pomiędzy § (4170, 4700) w kwocie 1.500 zł. w związku z zabezpieczeniem szkoleń pracowników.

Rozdział 85202 Domy pomocy społecznej

Zgodnie z załącznikiem nr 2 do niniejszej uchwały dokonuje się zmian w § zwiększając rozdział o 600 zł. w związku z bieżącym utrzymaniem jednostki.

Rozdział 85218 Powiatowe centra pomocy rodzinie

Zgodnie z załącznikiem nr 2 do niniejszej uchwały dokonuje się przeniesień pomiędzy § (4280, 4370, 4410 4420) na łączną kwotę 600 zł. w związku przeznaczeniem środków na badania lekarskie oraz delegacje.

Dział 853 Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej 175.856,50 zł.

Rozdział 85321 Zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności

W wyniku decyzji Wojewody Kujawsko – Pomorskiego z dnia 7 października 2013 r. Nr WFB.I.3120.67.2013 dokonuje się zwiększenia w kwocie 8.400 zł.

Rozdział 85333 Powiatowe urzędy pracy

Zgodnie z załącznikiem nr 2 do niniejszej uchwały dokonuje się zwiększenia § w kwocie 167.456,50 zł. w związku z realizacją projektu 6.2 „Przedsiębiorczość szansą na rozwój regionu kujawsko – pomorskiego” współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach POKL.

Rozdział 85395 Pozostała działalność

Zgodnie z załącznikiem nr 2 do niniejszej uchwały dokonuje się przeniesienia pomiędzy § na łączną kwotę 24.000 zł w związku z realizacją projektu „Tworzenie i rozwijanie standardów usług pomocy i integracji społecznej” w ramach programu operacyjnego kapitał ludzki.

Dział 854 Edukacyjna opieka wychowawcza 6.491,16 zł.

Zgodnie z załącznikiem nr 2 do niniejszej uchwały dokonuje się zwiększenia w rozdziałach (85406, 85410) na łączną kwotę 6.491,16 zł. w związku z bieżącymi remontami.

W wyniku tych zmian wydatki powiatu uległy zwiększeniu o kwotę 234.336,47 zł. i wynoszą: 64.092.185,52 zł.

Ponadto dokonuje się zmian w załącznikach do Uchwały Nr XXXI Rady Powiatu Tucholskiego z dnia 25 października 2013 roku:

1. "Zadania inwestycyjne w 2013 roku", gdzie:

- zmniejsza się w rozdziale 60016 § 6300 „ Współfinansowanie inwestycji drogowej w Gminie Cekcyn” w kwocie 3.675,19 zł.,

Załącznik ten otrzymuje brzmienie załącznika Nr 5 do niniejszej uchwały.

2. „Zestawienie planowanych kwot dotacji udzielonych z budżetu Starostwa Powiatowego w 2013 roku”, gdzie:

- zwiększa się dotacje w wydatkach w rozdziale 60016 § 6300 w kwocie 3.675,19 zł,

Załącznik ten otrzymuje brzmienie załącznika Nr 6 do niniejszej uchwały.

3. „Wydatki na programy i projekty realizowane ze środków pochodzących z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności” gdzie:

- zwiększono program 6.2. „Przedsiębiorczość szansą na rozwój regionu kujawsko - pomorskiego” - kwota 167.456,50 zł.

Załącznik ten otrzymuje brzmienie załącznika Nr 7 do niniejszej uchwały.

Zmiany w dochodach budżetu Powiatu Tucholskiego na 2013 rok

Załącznik Nr 1 do Uchwały Nr XXXI

Rady Powiatu Tucholskiego z dnia 25 października 2013 roku

Dział	Rozdział	Paragraf	Treść	Przed zmianą	Zmiana	Po zmianie
600			Transport i łączność	3 374 315,63	23 324,81	3 397 640,44
	60014		Drogi publiczne powiatowe	1 274 315,63	23 324,81	1 297 640,44
		2710	Dotacja celowa otrzymana z tytułu pomocy finansowej udzielanej między jednostkami samorządu terytorialnego na dofinansowanie własnych zadań bieżących	68 763,77	23 324,81	92 088,58
700			Gospodarka mieszkaniowa	120 710,19	6 850,00	127 560,19
	70005		Gospodarka gruntami i nieruchomościami	120 710,19	6 850,00	127 560,19
		0770	Wpłaty z tytułu odpłatnego nabycia prawa własności oraz prawa użytkowania wieczystego nieruchomości	25 000,00	6 850,00	31 850,00
710			Działalność usługowa	985 605,00	3 000,00	988 605,00
	71015		Nadzór budowlany	314 105,00	3 000,00	317 105,00
		2110	Dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na zadania bieżące z zakresu administracji rządowej oraz inne zadania zlecone ustawami realizowane przez powiat	314 000,00	3 000,00	317 000,00
801			Oświata i wychowanie	365 132,86	20 214,00	385 346,86
	80130		Szkoły zawodowe	84 110,00	20 214,00	104 324,00
		0690	Wpływy z różnych opłat	600,00	171,00	771,00
		0750	Dochody z najmu i dzierżawy składników majątkowych Skarbu Państwa, jednostek samorządu terytorialnego lub innych jednostek zaliczanych do sektora finansów publicznych oraz innych umów o podobnym charakterze	14 000,00	- 1 777,00	12 223,00
		0830	Wpływy z usług	44 000,00	21 067,00	65 067,00
		0970	Wpływy z różnych dochodów	25 500,00	753,00	26 253,00
852			Pomoc społeczna	2 661 469,03	600,00	2 662 069,03
	85202		Domy pomocy społecznej	1 478 567,70	600,00	1 479 167,70
		0960	Otrzymane spadki, zapisy i darowizny w postaci pieniężnej	100,00	600,00	700,00
853			Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	3 330 175,94	175 856,50	3 506 032,44
	85321		Zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności	118 240,00	8 400,00	126 640,00
		2110	Dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na zadania bieżące z zakresu administracji rządowej oraz inne zadania zlecone ustawami realizowane przez powiat	118 240,00	8 400,00	126 640,00
	85333		Powiatowe urzędy pracy	1 315 448,20	167 456,50	1 482 904,70

		2887	Dotacja celowa otrzymana przez jednostkę samorządu terytorialnego od innej jednostki samorządu terytorialnego będącej instytucją wdrażającą na zadania bieżące realizowane na podstawie porozumień (umów)	796 235,56	142 338,26	938 573,82
		2889	Dotacja celowa otrzymana przez jednostkę samorządu terytorialnego od innej jednostki samorządu terytorialnego będącej instytucją wdrażającą na zadania bieżące realizowane na podstawie porozumień (umów)	140 512,44	25 118,24	165 630,68
854			Edukacyjna opieka wychowawcza	5 400,00	4 491,16	9 891,16
	85406		Poradnie psychologiczno-pedagogiczne, w tym poradnie specjalistyczne	0,00	4 491,16	4 491,16
		0970	Wpływy z różnych dochodów	0,00	4 491,16	4 491,16
Razem:				52 141 233,17	234 336,47	52 375 569,64

Zmiany w wydatkach budżetu Powiatu Tucholskiego na 2013 rok

Załącznik Nr 2 do Uchwały Nr XXXI Rady Powiatu Tucholskiego z dnia 25 października 2013 roku

Dział	Rozdział	Paragraf	Treść	Przed zmianą	Zmiana	Po zmianie
600			Transport i łączność	6 372 283,25	23 324,81	6 395 608,06
	60014		Drogi publiczne powiatowe	3 829 519,48	27 000,00	3 856 519,48
		4210	Zakup materiałów i wyposażenia	983 250,00	27 000,00	1 010 250,00
	60016		Drogi publiczne gminne	32 763,77	- 3 675,19	29 088,58
		6300	Dotacja celowa na pomoc finansową udzielaną między jednostkami samorządu terytorialnego na dofinansowanie własnych zadań inwestycyjnych i zakupów inwestycyjnych	32 763,77	- 3 675,19	29 088,58
700			Gospodarka mieszkaniowa	72 000,00	6 850,00	78 850,00
	70005		Gospodarka gruntami i nieruchomościami	72 000,00	6 850,00	78 850,00
		4300	Zakup usług pozostałych	39 750,00	6 850,00	46 600,00
710			Działalność usługowa	811 791,00	3 000,00	814 791,00
	71015		Nadzór budowlany	314 000,00	3 000,00	317 000,00
		4210	Zakup materiałów i wyposażenia	11 500,00	3 000,00	14 500,00
750			Administracja publiczna	4 647 688,02	- 31 786,00	4 615 902,02
	75020		Starostwa powiatowe	3 803 200,25	214,00	3 803 414,25
		4210	Zakup materiałów i wyposażenia	508 181,00	214,00	508 395,00
	75075		Promocja jednostek samorządu terytorialnego	180 595,08	- 32 000,00	148 595,08
		4010	Wynagrodzenia osobowe pracowników	107 455,00	- 32 000,00	75 455,00
801			Oświata i wychowanie	19 050 938,67	50 000,00	19 100 938,67
	80102		Szkoły podstawowe specjalne	1 704 545,84	32 000,00	1 736 545,84
		4110	Składki na ubezpieczenia społeczne	205 000,00	32 000,00	237 000,00
	80110		Gimnazja	446 179,83	5 771,00	451 950,83
		4040	Dodatkowe wynagrodzenie roczne	25 650,00	- 1 629,00	24 021,00
		4110	Składki na ubezpieczenia społeczne	51 000,00	6 500,00	57 500,00
		4120	Składki na Fundusz Pracy	7 400,00	900,00	8 300,00
	80120		Licea ogólnokształcące	3 464 119,28	- 5 771,00	3 458 348,28
		4040	Dodatkowe wynagrodzenie roczne	173 300,00	- 6 944,00	166 356,00
		4110	Składki na ubezpieczenia społeczne	370 000,00	1 173,00	371 173,00
	80130		Szkoły zawodowe	7 353 864,15	18 000,00	7 371 864,15
		4170	Wynagrodzenia bezosobowe	30 454,34	5 000,00	35 454,34
		4210	Zakup materiałów i wyposażenia	85 955,47	4 000,00	89 955,47

		4240	Zakup pomocy naukowych, dydaktycznych i książek	600,00	4 000,00	4 600,00
		4270	Zakup usług remontowych	21 235,00	3 000,00	24 235,00
		4350	Zakup usług dostępu do sieci Internet	12 500,00	2 000,00	14 500,00
852			Pomoc społeczna	5 038 961,58	600,00	5 039 561,58
	85201		Placówki opiekuńczo-wychowawcze	1 446 888,00	0,00	1 446 888,00
		4170	Wynagrodzenia bezosobowe	1 500,00	- 1 500,00	0,00
		4700	Szkolenia pracowników niebędących członkami korpusu służby cywilnej	3 500,00	1 500,00	5 000,00
	85202		Domy pomocy społecznej	1 458 284,08	600,00	1 458 884,08
		3020	Wydatki osobowe niezaliczone do wynagrodzeń	3 200,00	900,00	4 100,00
		4210	Zakup materiałów i wyposażenia	135 165,30	1 500,00	136 665,30
		4230	Zakup leków, wyrobów medycznych i produktów biobójczych	13 642,00	1 000,00	14 642,00
		4270	Zakup usług remontowych	11 000,00	- 2 000,00	9 000,00
		4300	Zakup usług pozostałych	32 030,00	1 100,00	33 130,00
		4360	Oplaty z tytułu zakupu usług telekomunikacyjnych świadczonych w ruchomej publicznej sieci telefonicznej	1 610,00	- 500,00	1 110,00
		4370	Oplata z tytułu zakupu usług telekomunikacyjnych świadczonych w stacjonarnej publicznej sieci telefonicznej.	1 930,00	- 400,00	1 530,00
		4410	Podróże służbowe krajowe	2 000,00	- 1 000,00	1 000,00
	85218		Powiatowe centra pomocy rodzinie	385 736,00	0,00	385 736,00
		4280	Zakup usług zdrowotnych	400,00	100,00	500,00
		4370	Oplata z tytułu zakupu usług telekomunikacyjnych świadczonych w stacjonarnej publicznej sieci telefonicznej.	5 000,00	- 100,00	4 900,00
		4410	Podróże służbowe krajowe	6 500,00	- 500,00	6 000,00
		4420	Podróże służbowe zagraniczne	0,00	500,00	500,00
853			Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	5 116 571,70	175 856,50	5 292 428,20
	85321		Zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności	189 654,00	8 400,00	198 054,00
		3030	Różne wydatki na rzecz osób fizycznych	32 985,00	1 000,00	33 985,00
		4010	Wynagrodzenia osobowe pracowników	92 793,33	5 000,00	97 793,33
		4120	Składki na Fundusz Pracy	2 400,00	200,00	2 600,00
		4210	Zakup materiałów i wyposażenia	2 500,00	2 200,00	4 700,00
	85333		Powiatowe urzędy pracy	2 897 009,23	167 456,50	3 064 465,73
		3037	Różne wydatki na rzecz osób fizycznych	728 656,00	166 155,15	894 811,15

	3039	Różne wydatki na rzecz osób fizycznych	128 586,00	29 321,85	157 907,85
	4017	Wynagrodzenia osobowe pracowników	107 923,35	- 14 931,75	92 991,60
	4019	Wynagrodzenia osobowe pracowników	19 044,53	- 2 634,25	16 410,28
	4117	Składki na ubezpieczenia społeczne	14 765,52	- 2 085,75	12 679,77
	4119	Składki na ubezpieczenia społeczne	2 605,85	- 368,25	2 237,60
	4127	Składki na Fundusz Pracy	1 416,58	- 365,65	1 050,93
	4129	Składki na Fundusz Pracy	249,81	- 64,35	185,46
	4300	Zakup usług pozostałych	8 000,28	2 000,00	10 000,28
	4307	Zakup usług pozostałych	28 964,00	- 6 435,18	22 528,82
	4309	Zakup usług pozostałych	5 111,00	- 1 135,32	3 975,68
	4410	Podróże służbowe krajowe	1 956,00	- 646,00	1 310,00
	4480	Podatek od nieruchomości	5 900,00	- 1 354,00	4 546,00
85395		Pozostała działalność	1 904 736,47	0,00	1 904 736,47
	4217	Zakup materiałów i wyposażenia	92 496,22	- 8 500,00	83 996,22
	4219	Zakup materiałów i wyposażenia	14 211,13	- 1 500,00	12 711,13
	4267	Zakup energii	8 160,00	- 1 700,00	6 460,00
	4269	Zakup energii	1 440,00	- 300,00	1 140,00
	4277	Zakup usług remontowych	3 570,00	- 1 700,00	1 870,00
	4279	Zakup usług remontowych	630,00	- 300,00	330,00
	4307	Zakup usług pozostałych	224 084,88	20 400,00	244 484,88
	4309	Zakup usług pozostałych	47 014,67	3 600,00	50 614,67
	4367	Oplaty z tytułu zakupu usług telekomunikacyjnych świadczonych w ruchomej publicznej sieci telefonicznej	4 714,59	- 2 550,00	2 164,59
	4369	Oplaty z tytułu zakupu usług telekomunikacyjnych świadczonych w ruchomej publicznej sieci telefonicznej	808,53	- 450,00	358,53
	4377	Oplata z tytułu zakupu usług telekomunikacyjnych świadczonych w stacjonarnej publicznej sieci telefonicznej.	4 165,00	- 2 550,00	1 615,00
	4379	Oplata z tytułu zakupu usług telekomunikacyjnych świadczonych w stacjonarnej publicznej sieci telefonicznej.	735,00	- 450,00	285,00
	4417	Podróże służbowe krajowe	12 574,30	- 3 400,00	9 174,30
	4419	Podróże służbowe krajowe	1 925,70	- 600,00	1 325,70
854		Edukacyjna opieka wychowawcza	1 418 515,00	6 491,16	1 425 006,16
	85406	Poradnie psychologiczno-pedagogiczne, w tym poradnie specjalistyczne	729 286,00	4 491,16	733 777,16
	4270	Zakup usług remontowych	14 297,90	4 491,16	18 789,06
	85410	Internaty i bursy szkolne	418 943,00	2 000,00	420 943,00
	4270	Zakup usług remontowych	101 000,00	2 000,00	103 000,00
		Razem:	63 857 849,05	234 336,47	64 092 185,52

Plan zadań zleconych z zakresu administracji rządowej - dochody na 2013 rok

Załącznik Nr 3 do Uchwały Nr XXXI Rady Powiatu Tucholskiego z dnia 25 października 2013 roku

Dział	Rozdział	Paragraf	Treść	Przed zmianą	Zmiana	Po zmianie
010			Rolnictwo i łowiectwo	10 000,00	0,00	10 000,00
	01005		Prace geodezyjno-urzędniowe na potrzeby rolnictwa	10 000,00	0,00	10 000,00
		2110	Dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na zadania bieżące z zakresu administracji rządowej oraz inne zadania zlecone ustawami realizowane przez powiat	10 000,00	0,00	10 000,00
020			Leśnictwo	5 716,00	0,00	5 716,00
	02078		Usuwanie skutków klęsk żywiołowych	5 716,00	0,00	5 716,00
		2110	Dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na zadania bieżące z zakresu administracji rządowej oraz inne zadania zlecone ustawami realizowane przez powiat	5 716,00	0,00	5 716,00
700			Gospodarka mieszkaniowa	37 000,00	0,00	37 000,00
	70005		Gospodarka gruntami i nieruchomościami	37 000,00	0,00	37 000,00
		2110	Dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na zadania bieżące z zakresu administracji rządowej oraz inne zadania zlecone ustawami realizowane przez powiat	37 000,00	0,00	37 000,00
710			Działalność usługowa	355 000,00	3 000,00	358 000,00
	71013		Prace geodezyjne i kartograficzne (nieinwestycyjne)	40 000,00	0,00	40 000,00
		2110	Dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na zadania bieżące z zakresu administracji rządowej oraz inne zadania zlecone ustawami realizowane przez powiat	40 000,00	0,00	40 000,00
	71014		Opracowania geodezyjne i kartograficzne	1 000,00	0,00	1 000,00
		2110	Dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na zadania bieżące z zakresu administracji rządowej oraz inne zadania zlecone ustawami realizowane przez powiat	1 000,00	0,00	1 000,00
	71015		Nadzór budowlany	314 000,00	3 000,00	317 000,00
		2110	Dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na zadania bieżące z zakresu administracji rządowej oraz inne zadania zlecone ustawami realizowane przez powiat	314 000,00	3 000,00	317 000,00
750			Administracja publiczna	223 500,00	0,00	223 500,00
	75011		Urzędy wojewódzkie	195 000,00	0,00	195 000,00
		2110	Dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na zadania bieżące z zakresu administracji rządowej oraz inne zadania zlecone ustawami realizowane przez powiat	195 000,00	0,00	195 000,00
	75045		Kwalifikacja wojskowa	28 500,00	0,00	28 500,00

		2110	Dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na zadania bieżące z zakresu administracji rządowej oraz inne zadania zlecone ustawami realizowane przez powiat	28 500,00	0,00	28 500,00
752			Obrona narodowa	4 000,00	0,00	4 000,00
	75212		Pozostałe wydatki obronne	4 000,00	0,00	4 000,00
		2110	Dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na zadania bieżące z zakresu administracji rządowej oraz inne zadania zlecone ustawami realizowane przez powiat	4 000,00	0,00	4 000,00
754			Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	3 447 790,00	0,00	3 447 790,00
	75411		Komendy powiatowe Państwowej Straży Pożarnej	3 447 790,00	0,00	3 447 790,00
		2110	Dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na zadania bieżące z zakresu administracji rządowej oraz inne zadania zlecone ustawami realizowane przez powiat	3 447 790,00	0,00	3 447 790,00
851			Ochrona zdrowia	2 040 800,00	0,00	2 040 800,00
	85156		Składki na ubezpieczenie zdrowotne oraz świadczenia dla osób nie objętych obowiązkiem ubezpieczenia zdrowotnego	2 040 800,00	0,00	2 040 800,00
		2110	Dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na zadania bieżące z zakresu administracji rządowej oraz inne zadania zlecone ustawami realizowane przez powiat	2 040 800,00	0,00	2 040 800,00
852			Pomoc społeczna	375 000,00	0,00	375 000,00
	85205		Zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie	375 000,00	0,00	375 000,00
		2110	Dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na zadania bieżące z zakresu administracji rządowej oraz inne zadania zlecone ustawami realizowane przez powiat	375 000,00	0,00	375 000,00
853			Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	118 240,00	8 400,00	126 640,00
	85321		Zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności	118 240,00	8 400,00	126 640,00
		2110	Dotacje celowe otrzymane z budżetu państwa na zadania bieżące z zakresu administracji rządowej oraz inne zadania zlecone ustawami realizowane przez powiat	118 240,00	8 400,00	126 640,00
Razem:				6 617 046,00	11 400,00	6 628 446,00

Plan zadań zleconych z zakresu administracji rządowej - wydatki na 2013 rok

Załącznik Nr 4 do Uchwały Nr XXXI Rady Powiatu Tucholskiego z dnia 25 października 2013 roku

Dział	Rozdział	Paragraf	Treść	Przed zmianą	Zmiana	Po zmianie
010			Rolnictwo i łowiectwo	10 000,00	0,00	10 000,00
	01005		Prace geodezyjno-urzędniowe na potrzeby rolnictwa	10 000,00	0,00	10 000,00
		4300	Zakup usług pozostałych	10 000,00	0,00	10 000,00
020			Leśnictwo	5 716,00	0,00	5 716,00
	02078		Usuwanie skutków klęsk żywiołowych	5 716,00	0,00	5 716,00
		4300	Zakup usług pozostałych	5 716,00	0,00	5 716,00
700			Gospodarka mieszkaniowa	37 000,00	0,00	37 000,00
	70005		Gospodarka gruntami i nieruchomościami	37 000,00	0,00	37 000,00
		4300	Zakup usług pozostałych	33 000,00	0,00	33 000,00
		4590	Kary i odszkodowania wypłacane na rzecz osób fizycznych	2 000,00	0,00	2 000,00
		4610	Koszty postępowania sądowego i prokuratorskiego	2 000,00	0,00	2 000,00
710			Działalność usługowa	355 000,00	3 000,00	358 000,00
	71013		Prace geodezyjne i kartograficzne (nieinwestycyjne)	40 000,00	0,00	40 000,00
		4300	Zakup usług pozostałych	40 000,00	0,00	40 000,00
	71014		Opracowania geodezyjne i kartograficzne	1 000,00	0,00	1 000,00
		4170	Wynagrodzenia bezosobowe	500,00	0,00	500,00
		4300	Zakup usług pozostałych	500,00	0,00	500,00
	71015		Nadzór budowlany	314 000,00	3 000,00	317 000,00
		3020	Wydatki osobowe niezaliczone do wynagrodzeń	250,00	0,00	250,00
		4010	Wynagrodzenia osobowe pracowników	85 000,00	0,00	85 000,00
		4020	Wynagrodzenia osobowe członków korpusu służby cywilnej	130 000,00	0,00	130 000,00
		4040	Dodatkowe wynagrodzenie roczne	15 919,22	0,00	15 919,22
		4110	Składki na ubezpieczenia społeczne	37 000,00	0,00	37 000,00
		4120	Składki na Fundusz Pracy	5 000,00	0,00	5 000,00
		4210	Zakup materiałów i wyposażenia	11 500,00	3 000,00	14 500,00
		4260	Zakup energii	4 000,00	0,00	4 000,00
		4270	Zakup usług remontowych	1 500,00	0,00	1 500,00
		4280	Zakup usług zdrowotnych	100,00	0,00	100,00

		4300	Zakup usług pozostałych	11 000,00	0,00	11 000,00
		4350	Zakup usług dostępu do sieci Internet	800,00	0,00	800,00
		4370	Opłata z tytułu zakupu usług telekomunikacyjnych świadczonych w stacjonarnej publicznej sieci telefonicznej.	3 500,00	0,00	3 500,00
		4410	Podróże służbowe krajowe	1 100,00	0,00	1 100,00
		4430	Różne opłaty i składki	1 608,09	0,00	1 608,09
		4440	Odpisy na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych	4 922,69	0,00	4 922,69
		4550	Szkolenia członków korpusu służby cywilnej	500,00	0,00	500,00
		4610	Koszty postępowania sądowego i prokuratorskiego	100,00	0,00	100,00
		4700	Szkolenia pracowników niebędących członkami korpusu służby cywilnej	200,00	0,00	200,00
750			Administracja publiczna	223 500,00	0,00	223 500,00
	75011		Urzędy wojewódzkie	195 000,00	0,00	195 000,00
		4010	Wynagrodzenia osobowe pracowników	142 566,14	0,00	142 566,14
		4040	Dodatkowe wynagrodzenie roczne	13 247,81	0,00	13 247,81
		4110	Składki na ubezpieczenia społeczne	31 000,00	0,00	31 000,00
		4120	Składki na Fundusz Pracy	3 000,00	0,00	3 000,00
		4440	Odpisy na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych	5 186,05	0,00	5 186,05
	75045		Kwalifikacja wojskowa	28 500,00	0,00	28 500,00
		4110	Składki na ubezpieczenia społeczne	769,50	0,00	769,50
		4120	Składki na Fundusz Pracy	0,00	0,00	0,00
		4170	Wynagrodzenia bezosobowe	9 400,00	0,00	9 400,00
		4210	Zakup materiałów i wyposażenia	5 700,12	0,00	5 700,12
		4270	Zakup usług remontowych	12 580,38	0,00	12 580,38
		4300	Zakup usług pozostałych	0,00	0,00	0,00
		4360	Opłaty z tytułu zakupu usług telekomunikacyjnych świadczonych w ruchomej publicznej sieci telefonicznej	50,00	0,00	50,00
		4410	Podróże służbowe krajowe	0,00	0,00	0,00
752			Obrona narodowa	4 000,00	0,00	4 000,00
	75212		Pozostałe wydatki obronne	4 000,00	0,00	4 000,00
		4170	Wynagrodzenia bezosobowe	1 400,00	0,00	1 400,00
		4210	Zakup materiałów i wyposażenia	1 000,00	0,00	1 000,00
		4300	Zakup usług pozostałych	1 600,00	0,00	1 600,00
754			Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	3 447 790,00	0,00	3 447 790,00
	75411		Komendy powiatowe Państwowej Straży Pożarnej	3 447 790,00	0,00	3 447 790,00

3020	Wydatki osobowe niezaliczone do wynagrodzeń	200,00	0,00	200,00
3070	Wydatki osobowe niezaliczone do uposażeń wypłacane żołnierzom i funkcjonariuszom	158 480,63	0,00	158 480,63
4020	Wynagrodzenia osobowe członków korpusu służby cywilnej	68 777,25	0,00	68 777,25
4040	Dodatkowe wynagrodzenie roczne	4 701,28	0,00	4 701,28
4050	Uposażenia żołnierzy zawodowych oraz funkcjonariuszy	2 114 779,34	0,00	2 114 779,34
4060	Pozostałe należności żołnierzy zawodowych oraz funkcjonariuszy	494 539,00	0,00	494 539,00
4070	Dodatkowe uposażenie roczne dla żołnierzy zawodowych oraz nagrody roczne dla funkcjonariuszy	175 277,57	0,00	175 277,57
4110	Składki na ubezpieczenia społeczne	13 365,30	0,00	13 365,30
4120	Składki na Fundusz Pracy	1 800,20	0,00	1 800,20
4170	Wynagrodzenia bezosobowe	5 000,00	0,00	5 000,00
4180	Równoważniki pieniężne i ekwiwalenty dla żołnierzy i funkcjonariuszy	75 870,30	0,00	75 870,30
4210	Zakup materiałów i wyposażenia	133 494,13	0,00	133 494,13
4220	Zakup środków żywności	500,00	0,00	500,00
4230	Zakup leków, wyrobów medycznych i produktów biobójczych	1 000,00	0,00	1 000,00
4250	Zakup sprzętu i uzbrojenia	12 000,00	0,00	12 000,00
4260	Zakup energii	70 000,00	0,00	70 000,00
4270	Zakup usług remontowych	34 000,00	0,00	34 000,00
4280	Zakup usług zdrowotnych	20 000,00	0,00	20 000,00
4300	Zakup usług pozostałych	35 000,00	0,00	35 000,00
4350	Zakup usług dostępu do sieci Internet	1 470,00	0,00	1 470,00
4360	Oplaty z tytułu zakupu usług telekomunikacyjnych świadczonych w ruchomej publicznej sieci telefonicznej	6 000,00	0,00	6 000,00
4370	Oplata z tytułu zakupu usług telekomunikacyjnych świadczonych w stacjonarnej publicznej sieci telefonicznej.	1 800,00	0,00	1 800,00
4410	Podróże służbowe krajowe	2 000,00	0,00	2 000,00
4430	Różne opłaty i składki	5 000,00	0,00	5 000,00
4440	Odpisy na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych	2 735,00	0,00	2 735,00
4480	Podatek od nieruchomości	9 000,00	0,00	9 000,00
4510	Oplaty na rzecz budżetu państwa	1 000,00	0,00	1 000,00
851	Ochrona zdrowia	2 040 800,00	0,00	2 040 800,00
85156	Składki na ubezpieczenie zdrowotne oraz świadczenia dla osób nie objętych obowiązkiem ubezpieczenia zdrowotnego	2 040 800,00	0,00	2 040 800,00
	4130 Składki na ubezpieczenie zdrowotne	16 848,00	0,00	16 848,00

		4130	Składki na ubezpieczenie zdrowotne	2 023 952,00	0,00	2 023 952,00
852			Pomoc społeczna	375 000,00	0,00	375 000,00
	85205		Zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie	375 000,00	0,00	375 000,00
		3020	Wydatki osobowe niezaliczone do wynagrodzeń	1 100,00	0,00	1 100,00
		4010	Wynagrodzenia osobowe pracowników	169 270,00	0,00	169 270,00
		4040	Dodatkowe wynagrodzenie roczne	13 049,02	0,00	13 049,02
		4110	Składki na ubezpieczenia społeczne	37 100,00	0,00	37 100,00
		4120	Składki na Fundusz Pracy	4 826,00	0,00	4 826,00
		4170	Wynagrodzenia bezosobowe	50 742,00	0,00	50 742,00
		4210	Zakup materiałów i wyposażenia	27 717,86	0,00	27 717,86
		4220	Zakup środków żywności	5 944,00	0,00	5 944,00
		4230	Zakup leków, wyrobów medycznych i produktów biobójczych	1 000,00	0,00	1 000,00
		4260	Zakup energii	4 900,00	0,00	4 900,00
		4270	Zakup usług remontowych	6 950,00	0,00	6 950,00
		4280	Zakup usług zdrowotnych	270,00	0,00	270,00
		4300	Zakup usług pozostałych	37 123,00	0,00	37 123,00
		4350	Zakup usług dostępu do sieci Internet	480,00	0,00	480,00
		4360	Opłaty z tytułu zakupu usług telekomunikacyjnych świadczonych w ruchomej publicznej sieci telefonicznej	853,00	0,00	853,00
		4370	Opłata z tytułu zakupu usług telekomunikacyjnych świadczonych w stacjonarnej publicznej sieci telefonicznej.	1 043,00	0,00	1 043,00
		4410	Podróże służbowe krajowe	2 400,00	0,00	2 400,00
		4430	Różne opłaty i składki	1 200,00	0,00	1 200,00
		4440	Odpisy na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych	4 922,69	0,00	4 922,69
		4480	Podatek od nieruchomości	1 460,00	0,00	1 460,00
		4510	Opłaty na rzecz budżetu państwa	50,00	0,00	50,00
		4520	Opłaty na rzecz budżetów jednostek samorządu terytorialnego	99,43	0,00	99,43
		4700	Szkolenia pracowników niebędących członkami korpusu służby cywilnej	2 500,00	0,00	2 500,00
853			Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	118 240,00	8 400,00	126 640,00
	85321		Zespoły do spraw orzekania o niepełnosprawności	118 240,00	8 400,00	126 640,00
		3030	Różne wydatki na rzecz osób fizycznych	24 485,00	1 000,00	25 485,00
		4010	Wynagrodzenia osobowe pracowników	49 912,33	5 000,00	54 912,33
		4040	Dodatkowe wynagrodzenie roczne	4 747,22	0,00	4 747,22
		4110	Składki na ubezpieczenia społeczne	13 949,00	0,00	13 949,00

4120	Składki na Fundusz Pracy	1 532,00	200,00	1 732,00
4170	Wynagrodzenia bezosobowe	12 355,00	0,00	12 355,00
4210	Zakup materiałów i wyposażenia	500,00	2 200,00	2 700,00
4270	Zakup usług remontowych	100,00	0,00	100,00
4300	Zakup usług pozostałych	7 900,00	0,00	7 900,00
4350	Zakup usług dostępu do sieci Internet	100,00	0,00	100,00
4360	Opłaty z tytułu zakupu usług telekomunikacyjnych świadczonych w ruchomej publicznej sieci telefonicznej	100,00	0,00	100,00
4410	Podróże służbowe krajowe	100,00	0,00	100,00
4440	Odpisy na zakładowy fundusz świadczeń socjalnych	2 459,45	0,00	2 459,45
Razem:		6 617 046,00	11 400,00	6 628 446,00

Zadania inwestycyjne w 2013 roku

Lp.	Dział	Rozdz.	§**	Nazwa zadania inwestycyjnego	Planowane wydatki					Jednostka organizacyjna realizująca program lub koordynująca wykonanie programu
					rok budżetowy 2013 (7+8+9+10)	z tego źródła finansowania				
						dochody własne jst	kredyty i pożyczki	środki pochodzące z innych źródeł*	środki wymienione w art. 5 ust. 1 pkt 2 i 3 u.f.p.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	600	60014	6050	Przebudowa odcinka drogi powiatowej nr 1010 C w miejscowości Żalno (1 etap) część 2	1 191 993,25			A. 595.997,00 B. 595.996,25 C. ...		ZDP
2	600	60014	6060	Zakup samochodu (leasing samochodów)	100 600,00	100 600,00		A. B. C. ...		ZDP
3	600	60016	6300	Współfinansowanie inwestycji drogowych w Gminie Cekcyn	29 088,58	29 088,58		A. B. C. ...		Starostwo
4	600	60078	6050	1. Przebudowa odcinków drogi powiatowej nr 1027C Trzebciny-Zdroje-Wrzosowisko, odcinek 0+025 do 0+470 odcinek 2+000 do 3+990. 2. Przebudowa odcinka drogi nr 1031C w m. Wierzchlas, odcinek 12+370 do 13+370.	2 108 805,98	321 760,98		A. 1.687.045,00 B. 100.000,00 C. ...		ZDP
5	600	60078	6050	1. Przebudowa odcinka drogi nr 1031C w m. Wierzchlas od km 15+300 do 16+000.	391 194,02	78 239,02		A. 312.955,00 B. C. ...		ZDP
6	710	71014	6060	Zakup serwera	25 000,00	25 000,00		A. B. C. ...		Starostwo
7	851	85111	6050	Rozbudowa i modernizacja oraz wyposażenie Szpitala Tucholskiego w Tucholi	10 820 618,84		10 820 618,84	A. B. C. ...		Starostwo
8	852	85202	6050	Prace konserwatorsko - restauratorskie budynku Domu Pomocy Społecznej w Wysokiej	12 653,38	2 653,38		A. B. 10.000,00 C. ...		DPS
9	853	85395	6050	Utworzenie Zakładu Aktywności Zawodowej na terenie Powiatu Tucholskiego	1 015 309,00			A. 1.015.309,00 B. C. ...		Starostwo
10	900	90008	6057/6059	Na Borowiackich Szlakach-budowa małej infrastruktury służącej zabezpieczeniu obszarów chronionych przed niekontrolowanym ruchem turystycznym	60 000,00	3 000,00		A. B. C. 6.000,00 ...	51 000,00	Starostwo
Ogółem					15 755 263,05	560 341,96	10 820 618,84	4 323 302,25	51 000,00	x

* Wybrać odpowiednie oznaczenie źródła finansowania:

A. Dotacje i środki z budżetu państwa (np. od wojewody, MEN, UKFIS, ...)

B. Środki i dotacje otrzymane od innych jst oraz innych jednostek zaliczanych do sektora finansów publicznych

C. Inne źródła

(** kol. 4 do wykorzystania fakultatywnego)

**Zestawienie planowanych kwot dotacji udzielonych z budżetu
Powiatu Tucholskiego w 2013 roku**

Dotacje dla jednostek sektora finansów publicznych

<i>Lp</i>	<i>Dział</i>	<i>Rozdział</i>	<i>Paragraf</i>	<i>Dotacje przedmiotowe</i>	<i>Dotacje podmiotowe</i>	<i>Dotacje celowe</i>	<i>Razem:</i>
1	600	60016	6300			29 088,58	29 088,58
2	600	60095	2710			10 000,00	10 000,00
3	801	80130	2320			1 800,00	1 800,00
4	801	80130	2330			101 150,00	101 150,00
5	852	85201	2320			100 000,00	100 000,00
6	852	85204	2320			209 774,00	209 774,00
7	853	85333	2917			733,57	733,57
8	853	85333	2919			129,46	129,46
9	853	85395	2910			25 000,00	25 000,00
10	921	92116	2310			20 000,00	20 000,00
R A Z E M:				0,00	0,00	497 675,61	497 675,61

Dotacje dla jednostek spoza sektora finansów publicznych

<i>Lp</i>	<i>Dział</i>	<i>Rozdział</i>	<i>Paragraf</i>	<i>Dotacje przedmiotowe</i>	<i>Dotacje podmiotowe</i>	<i>Dotacje celowe</i>	<i>Razem:</i>
1	801	80120	2540		383 604,12		383 604,12
2	803	80306	2260		5 000,00		5 000,00
3	853	85311	2580		80 404,00		80 404,00
4	900	90019	2820			50 000,00	50 000,00
5	900	90019	2830			10 000,00	10 000,00
R A Z E M:				0,00	469 008,12	60 000,00	529 008,12
ŁĄCZNIE UDZIELONE DOTACJE:				0,00	469 008,12	557 675,61	1 026 683,73

Wydatki* na programy i projekty realizowane ze środków pochodzących z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności

Lp.	Wyszczególnienie	Kategoria interwencji funduszy strukturalnych	Klasyfikacja (dział, rozdział, paragraf)	Wydatki w okresie realizacji Projektu (całkowita wartość Projektu) (6+7)	w tym:		Planowane wydatki										
					Środki z budżetu krajowego	Środki z budżetu UE	Wydatki razem (9+13)	2013 r.									
								Środki z budżetu krajowego**				Środki z budżetu UE					
								Wydatki razem (10+11+12)	z tego, źródła finansowania:			Wydatki razem (14+15+16+17)	z tego, źródła finansowania:				
pożyczki i kredyty	obligacje	pozostałe**	pożyczki na prefinansowanie z budżetu państwa	pożyczki i kredyty	obligacje	pozostałe**											
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
1	Wydatki bieżące razem:		x	2 675 873,23	398 463,62	2 277 409,61	2 675 873,23	398 463,62	0,00	0,00	398 463,62	2 277 409,61	0,00	0,00	0,00	2 277 409,61	
1.1.	Program: PROW Priorytet: IV. LEADER Działanie: 413 Wdrażanie lokalnych strategii rozwoju Tytuł projektu: Organizacja Historycznego Pochodu Borowiaków																
	Razem wydatki:		630	24 824,29	4 997,89	19 826,40	24 824,29	4 997,89			4 997,89	19 826,40				19 826,40	
	z tego: 2013 r.		63095	24 824,29	4 997,89	19 826,40	24 824,29	4 997,89			4 997,89	19 826,40				19 826,40	
	2014 r.																
1.2.	Program: Priorytet: Działanie: COMENIUS Tytuł projektu: "Uczenie się przez całe życie"																
	Razem wydatki:		801	12 979,30	0,00	12 979,30	12 979,30	0,00			0,00	12 979,30				12 979,30	
	z tego: 2013 r.		80195	12 979,30	0,00	12 979,30	12 979,30	0,00			0,00	12 979,30				12 979,30	
	2014 r.																
1.3.	Program: POKL Priorytet: VI Rynek pracy otwarty dla wszystkich Działanie: 6.2 Wsparcie oraz promocja przedsiębiorczości i samozatrudnienia Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Tytuł projektu: "Przedsiębiorczość szansą na rozwój regionu kujawsko - pomorskiego"																
	Razem wydatki:	23	853	1 105 067,53	165 760,14	939 307,39	1 105 067,53	165 760,14			165 760,14	939 307,39				939 307,39	
	z tego: 2013 r.		85333	1 105 067,53	165 760,14	939 307,39	1 105 067,53	165 760,14			165 760,14	939 307,39				939 307,39	
	2014 r.			21 000,00	3 150,00	17 850,00	21 000,00	3 150,00			3 150,00	17 850,00				17 850,00	
1.4.	Program: POKL Priorytet: VI Rynek pracy otwarty dla wszystkich Działanie: 6.1. Poprawa dostępu do zatrudnienia oraz wspieranie aktywności zawodowej w regionie. Tytuł projektu: "Profesjonalny PUP"																
	Razem wydatki:	23	853	100 574,64	15 086,19	85 488,45	100 574,64	15 086,19			15 086,19	85 488,45				85 488,45	
	z tego: 2013 r.		85333	100 574,64	15 086,19	85 488,45	100 574,64	15 086,19			15 086,19	85 488,45				85 488,45	
	2014 r.																

Lp.	Wyszczególnienie	Kategoria interwencji funduszy strukturalnych	Klasyfikacja (dział, rozdział, paragraf)	Wydatki w okresie realizacji Projektu (całkowita wartość Projektu) (6+7)	w tym:		Planowane wydatki										
					Środki z budżetu krajowego	Środki z budżetu UE	Wydatki razem (9+13)	2013 r.									
								z tego:				z tego:					
								Środki z budżetu krajowego**				Środki z budżetu UE					
Wydatki razem (10+11+12)	z tego, źródła finansowania:			Wydatki razem (14+15+16+17)	z tego, źródła finansowania:												
	pożyczki i kredyty	obligacje	pozostałe**		pożyczki na prefinansowanie z budżetu państwa	pożyczki i kredyty	obligacje	pozostałe**									
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	
1.5.	Program: POKL																
	Priorytet: IX Rozwój kompetencji i wykształcenia w regionach																
	Działanie: 9.2 Podniesienie atrakcyjności i jakości szkolnictwa zawodowego																
	Tytuł projektu: "Uczeń zawodowiec - gwarancją sukcesu"																
	Razem wydatki:	23	853	136 063,73	20 409,56	115 654,17	136 063,73	20 409,56			20 409,56	115 654,17				115 654,17	
	z tego: 2013 r.		85395	136 063,73	20 409,56	115 654,17	136 063,73	20 409,56			20 409,56	115 654,17				115 654,17	
	2014 r.																
1.6.	Program: POKL																
	Priorytet: VII Promocja integracji społecznej																
	Działanie: 7.1 Rozwój i upowszechnianie aktywnej integracji																
	Tytuł projektu: Aktywizacja zawodowa i zmniejszenie marginalizacji mieszkańców powiatu tucholskiego																
	Razem wydatki:	23	853	228 642,34	32 050,18	196 592,16	228 642,34	32 050,18			32 050,18	196 592,16				196 592,16	
	z tego: 2013 r.		85395	228 642,34	32 050,18	196 592,16	228 642,34	32 050,18			32 050,18	196 592,16				196 592,16	
	2014 r.																
1.7.	Program: POKL																
	Priorytet: I Zatrudnienie i integracja społeczna																
	Działanie: 1.2 Wsparcie systemowe instytucji pomocy i integracji społecznej																
	Tytuł projektu: "Tworzenie i rozwijanie standardów usług pomocy i integracji społecznej"																
	Razem wydatki:	23	853	431 710,00	64 756,50	366 953,50	431 710,00	64 756,50			64 756,50	366 953,50				366 953,50	
	z tego: 2013 r.		85395	431 710,00	64 756,50	366 953,50	431 710,00	64 756,50			64 756,50	366 953,50				366 953,50	
	2014 r.																
1.8.	Program: PO Infrastruktura i Środowisko																
	Priorytet: V. Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych																
	Działanie: 5.1. Wspieranie kompleksowych projektów z zakresu ochrony siedlisk przyrodniczych (ekosystemów) na obszarach chronionych oraz zachowanie różnorodności gatunkowej																
	Tytuł projektu: Borowiackie Szlaki - kompleksowa redukcja presji turystycznej w Rezerwacie Biosfery Bory Tucholskie.																
	Razem wydatki:	23	900	588 000,00	88 201,45	499 798,55	588 000,00	88 201,45			88 201,45	499 798,55				499 798,55	
	z tego: 2013 r.		90008	588 000,00	88 201,45	499 798,55	588 000,00	88 201,45			88 201,45	499 798,55				499 798,55	
	2014 r.																
1.9.	Program: POKL																
	Priorytet: VII. Promocja integracji społecznej																
	Działanie: 7.2. Przeciwdziałanie wykluczeniu i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej																
	Tytuł projektu: Zakład Aktywności Zawodowej w Tucholi																
	Razem wydatki:	23	853	48 011,40	7 201,71	40 809,69	48 011,40	7 201,71			7 201,71	40 809,69				40 809,69	
	z tego: 2013 r.		85395	48 011,40	7 201,71	40 809,69	48 011,40	7 201,71			7 201,71	40 809,69				40 809,69	
	2014 r.			560 960,92	84 144,14	476 816,78	560 960,92	84 144,14			84 144,14	476 816,78				476 816,78	

Lp.	Wyszczególnienie	Kategoria interwencji funduszy strukturalnych	Klasyfikacja (dział, rozdział, paragraf)	Wydatki w okresie realizacji Projektu (całkowita wartość Projektu) (6+7)	w tym:		Planowane wydatki 2013 r.									
					Środki z budżetu krajowego	Środki z budżetu UE	Wydatki razem (9+13)	z tego:				z tego:				
								Środki z budżetu krajowego**			Środki z budżetu UE					
								Wydatki razem (10+11+12)	z tego, źródła finansowania:			Wydatki razem (14+15+16+17)	z tego, źródła finansowania:			
pożyczki i kredyty	obligacje	pozostałe**	pożyczki na prefinansowanie z budżetu państwa	pożyczki i kredyty	obligacje	pozostałe**										
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17
2	Wydatki majątkowe razem:	x		60 000,00	9 000,00	51 000,00	60 000,00	9 000,00	0,00	0,00	9 000,00	51 000,00	0,00	0,00	0,00	51 000,00
2.1.	Program: POKL Priorytet: VII. Promocja integracji społecznej Działanie: 7.2. Przeciwdziałanie wykluczeniu i wzmocnienie sektora ekonomii społecznej Tytuł projektu: Zakład Aktywności Zawodowej w Tucholi															
	Razem wydatki:	23	853	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00			0,00	0,00				0,00
	z tego: 2013 r.		85395	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00			0,00	0,00				0,00
	2014 r.			84 500,00	12 675,00	71 825,00	84 500,00	12 675,00			12 675,00	71 825,00				71 825,00
2.2.	Program: PO Infrastruktura i Środowisko Priorytet: V. Ochrona przyrody i kształtowanie postaw ekologicznych Działanie: 5.1. Wspieranie kompleksowych projektów z zakresu ochrony siedlisk przyrodniczych (ekosystemów) na obszarach chronionych oraz zachowanie różnorodności gatunkowej Tytuł projektu: Borowiackie Szlaki - kompleksowa redukcja presji turystycznej w Rezerwacie Biosfery Bory Tucholskie.															
	Razem wydatki:	23	900	60 000,00	9 000,00	51 000,00	60 000,00	9 000,00			9 000,00	51 000,00				51 000,00
	z tego: 2013 r.		90008	60 000,00	9 000,00	51 000,00	60 000,00	9 000,00			9 000,00	51 000,00				51 000,00
	2014 r.															
Ogółem (1+2)		x		2 735 873,23	407 463,62	2 328 409,61	2 735 873,23	407 463,62	0,00	0,00	407 463,62	2 328 409,61	0,00	0,00	0,00	2 328 409,61

* wydatki obejmują wydatki bieżące i majątkowe (dotyczące inwestycji rocznych i ujętych w wieloletnim programie inwestycyjnym)

** środki własne jst, współfinansowanie z budżetu państwa oraz inne

*** rok 2014 do wykorzystania fakultatywnego

**Informacja o sposobie realizacji interpelacji złożonych
podczas XXX sesji Rady Powiatu Tucholskiego
w dniu 20 września 2013 roku.**

Pan Andrzej Pruszek –radny

- 1. W imieniu pani Prezes GS Śliwice zwrócił się do Zarządu Powiatu o wyrażenie zgody na wybudowanie parkingu wzdłuż drogi powiatowej przy posesji GS. Jest to około 40 metrów bieżących. Powiat nie poniesie żadnych kosztów związanych z tą inwestycją. Dodał, że w 2009 roku specustawą została tam zabrana część, gdzie był parking i można było się tam zatrzymać.*

Zarząd Powiatu w tej sprawie poinformował Pana Radnego, że Zarząd Dróg Powiatowych przygotowuje propozycje rozwiązania miejsc postojowych w okolicach siedziby Gminnej Spółdzielni przy ul. Sychowskiego w Śliwicach.

- 2. Studzienki na ulicy Sychowskiego w Śliwicach się zapadają. Minęło około 4 lat od generalnego remontu tego odcinka.*

Zarząd Powiatu w powyższej sprawie poinformował Pana Radnego, że na wskazanym odcinku drogi przewidziany jest przegląd gwarancyjny nawierzchni jezdni oraz urządzeń. Ewentualne uszkodzenia zostaną usunięte.

- 3. Prosi o odkrzaczenie pobocza z przeciwsłoneczną przy drogach powiatowych: Okoniny Nadjeziorne – Lińsk, Lińsk – Śliwice oraz Śliwice – Rosochatka.*

Zarząd Powiatu w tej sprawie poinformował Pana Radnego, że miejsca najbardziej zarosnięte zostały usunięte. Pozostałe zakrzaczenia będą usuwane sukcesywnie w okresie zimowo-wiosennym.

- 4. Na Osiedlu Leśnym w Tucholi od wiosny do jesieni bardzo nieświeżo pachnie. Mieszkancka osiedla pyta, cyt. „jak można żyć w wychodku”. Prosi o zwrócenie się do użytkownika oczyszczalni w tym rejonie, czy można byłoby coś z tym zrobić.*

Zarząd Powiatu w tej sprawie przekazał Panu Radnemu odpowiedź otrzymaną od Pani Prezes Przedsiębiorstwa Komunalnego w Tucholi Spółka z o.o., która poinformowała, że uciążliwość zapachowa Oczyszczalni Ścieków w Tucholi może występować w związku z prowadzeniem gospodarki osadami ściekowymi powstającymi w procesie oczyszczania ścieków. Uciążliwość zapachowa może występować w momencie

pryzmowania osadów i ich wywożenia z oczyszczalni. PK stara się nie wykonywać żadnych prac przy osadach ściekowych w dni upalne i w dni wolne od pracy. Pryzmowanie następuje w miarę potrzeb, a wywożenie około trzech razy w roku. W celu zapobiegania powstawania uciążliwości zapachowej na Oczyszczalni Ścieków w poprzednich latach stosowano środek chemiczny pod nazwą Ferrox C1. Z uwagi na to, że działał on zrażo na metalowe części armatury pompującej nie można było zastosować jego odpowiednio dużej dawki. Po kolejnych konsultacjach z firmami zajmującymi się problemem uciążliwych zapachów zastosowano inny preparat-naturalny środek mikrobiologiczny pod nazwą Em Farma Plus. Przedsiębiorstwo Komunalne jest na etapie wpracowywania się tych mikroorganizmów w proces stabilizacji osadu ściekowego i ustalania odpowiedniej ilości dozowania. Tego typu środki są bardzo drogie i ważną rzeczą jest ustalenie takiej dawki, która zapewni oczekiwany skutek przy optymalnych kosztach.

5. Prosi o zwrócenie się do Komendanta Straży Gminnej w Kęsowie z zapytaniem ile wystawili w miesiącu lipcu i sierpniu mandatów za przekroczenie prędkości, a ile za pozostałe wykroczenia, oraz na jaką kwotę. Prosi też o zwrócenie się do Komendanta Policji z zapytaniem, ile wystawili mandatów za przekroczenie prędkości i na jaką kwotę w tym samym okresie.

Zarząd Powiatu poinformował Pana Radnego, że wystąpiono do Komendanta Straży Gminnej w Kęsowie i Komendanta Komendy Powiatowej Policji w Tucholi z prośbą o przekazanie informacji w powyższej sprawie. Zarząd przekazał Panu Radnemu odpowiedź otrzymaną z Komendy Powiatowej Policji w Tucholi.

Pan Wojciech Kociński – radny

1. Pierwsza interpelacja dotyczy ulicy Czarna Droga przy dojeździe do skrzyżowania z ulicą Bydgoską. Tam są w asfalcie koleiny i dziury, które stwarzają duże niebezpieczeństwo dla podróżujących tą ulicą.

Zarząd Powiatu w tej sprawie przekazał Panu Radnemu odpowiedź otrzymaną od Dyrektora Zarządu Dróg Wojewódzkich w Bydgoszczy, który poinformował, że aktualnie toczy się postępowanie w sprawie wydania przez Wojewodę Kujawsko-Pomorskiego zgody na realizację inwestycji drogowej dla zadania pn. „Rozbudowa

drogi wojewódzkiej nr 241 Tuchola – Rogoźno od km 0+005 do km 26+360 na odc. Tuchola – Sępólno Krajeńskie”. Zadanie to obejmuje również ulicę Czarna Droga. Przewiduje się uzyskanie decyzji ZRID do końca bieżącego roku. Po uzyskaniu prawomocnej decyzji ZRID, możliwa będzie realizacja tego zadania, jednakże uzależniona ona będzie od możliwości finansowych ZDW.

2. Interpelacja dotyczy barierek przy skrzyżowaniu na Małą Komorzę z drogi wojewódzkiej na tzw. Wiśniówkę. Jest to zjazd z drogi wojewódzkiej na drogę powiatową. Mieszkańcy Kiełpina zgłaszali, że jest tam duże niebezpieczeństwo.

Zarząd Powiatu w powyższej sprawie przekazał Panu Radnemu odpowiedź otrzymaną od Dyrektora Zarządu Dróg Wojewódzkich w Bydgoszczy, który poinformował, że po wykonanej wizji w terenie przez pracowników RDW Tuchola stwierdzono, że skrzyżowanie nie budzi żadnych zastrzeżeń i nie stwarza zagrożeń. Zarząd Dróg Wojewódzkich nie widzi potrzeby montażu urządzeń zabezpieczających ruch pieszych i rowerzystów.

3. Następna interpelacja ciągnie się w zasadzie od dwóch lat. Chodzi o Wielką Komorzę i postawienie lustra z wyjazdu z posesji Pana Peplińskiego. Obok przy wjeździe na powiatową drogę takie lustro na sąsiedniej posesji jest. To jest zakręt przy wjeździe do Komorzy. Nic tam nie widać. Pan próbuje swoimi kanałami dotrzeć do Zarządu Dróg Wojewódzkich, ale jest zbywany. Rozumie, że przy wyjeździe z posesji jest argumentacja, że się nie stawia. Myśli jednak, że bezpieczeństwo tych mieszkańców, tam jest trójka małych dzieci, jak i ludzi podróżujących tą trasą jest wskazaniem, aby ustawić tam lustro.

Zarząd Powiatu w tej sprawie przekazał Panu Radnemu odpowiedź otrzymaną od Dyrektora Zarządu Dróg Wojewódzkich w Bydgoszczy, który poinformował, że ZDW widzi możliwość ustawienia lustra drogowego U-18 (urządzenia bezpieczeństwa ruchu drogowego) w pasie drogowym. W celu realizacji zadania wnioskodawca powinien przedłożyć projekt zmiany stałej organizacji ruchu w Urzędzie Marszałkowskim w Toruniu, a po uzyskaniu zatwierdzenia, na własny koszt ustawić lustro pod nadzorem Rejonu Dróg Wojewódzkich. Utrzymanie i wymiana lustra będzie leżała po stronie wnioskodawcy.

4. *Prosi o rozważenie budowy ścieżki przy drodze wojewódzkiej z Tucholi do Bładowa. Wie, że jest w trakcie tworzenia projekt przebudowy ulicy przebiegającej przez Tucholę. Wiemy, że sprawa obwodnicy to melodia przyszłości. Podobno jest projekt tylko na ul. Główniej do skrzyżowania na Czersk. Chciałby zapytać, czy jest rozważana budowa tej ścieżki, czy istnieje lub kiedy będzie zrealizowany projekt przebudowy tej ścieżki aż za Bładowo. Przebudowa tej drogi skończyła się przed zakrętem w Bładowie. Mieszkańcy cały czas dopytują. Coraz więcej też domów powstaje przy tej drodze po lewej i prawej stronie. Jaki będzie koszt ewentualnej budowy tej ścieżki i kiedy jest planowana ta budowa?*

Zarząd Powiatu w powyższej sprawie przekazał Panu Radnemu odpowiedź otrzymaną od Dyrektora Zarządu Dróg Wojewódzkich w Bydgoszczy, który poinformował, że ZDW podziela konieczność budowy wnioskowanej ścieżki, jednakże ograniczone możliwości finansowe Zarządu Dróg Wojewódzkich oraz duże potrzeby związane z utrzymaniem istniejącej sieci dróg wojewódzkich, nie pozwalają na realizację zarówno postulowanej ścieżki rowerowej jak i innych ciągów pieszych oraz pieszo – rowerowych. W związku z powyższym zaproponowano, aby UM Tuchola zlecił opracowanie dokumentacji projektowej na realizację tego zadania oraz uregulował kwestie związane z nieruchomościami, na których zlokalizowana będzie ścieżka rowerowa. Następnym etapem będzie wspólna realizacja zadania w ramach Drogowej Inicjatywy Samorządowej. Szczegółowe informacje, opis procedury oraz wnioski o realizację zadania w trybie DIS można uzyskać w ZDW w Bydgoszczy oraz Departamencie Infrastruktury Drogowej Urzędu Marszałkowskiego w Toruniu.

5. *W imieniu mieszkańców sołectwa Mały Mędromierz prosi o przestawienie znaku ograniczenia prędkości. Tablica teren zamieszkania kończy się tuż za Tucholą na ul. Sępoleńskiej. W związku z tym, że powstało tzw. osiedle Hebanowskie i mieszka tam dużo matek z małymi dziećmi, które wzdłuż tej drogi się poruszają, też zgłaszają takie niebezpieczeństwo i proszą o tą zmianę.*

Zarząd Powiatu w tej sprawie przekazał Panu Radnemu odpowiedź otrzymaną od Dyrektora Zarządu Dróg Wojewódzkich w Bydgoszczy, który poinformował, że zdaniem Zarządu Dróg Wojewódzkich obecne oznakowanie jest zgodne ze stanem rzeczywistym. Znak D-43 stoi w miejscu, gdzie w myśl przepisów kończy się zwarta zabudowa.

- 6. Interpelacja do Pana Burmistrza. Kończy się przebudowa terenu przy Muzeum. Teren zyskał bardzo dużo na tej przebudowie. Powiat Tucholski łącznie z Tucholskim Parkiem Krajobrazowym już kończą tą inwestycję. Jedyna droga w obrębie starego miasta, która jest drogą prowadzącą na nasz rynek tj. ulica Podgórna nie została ujęta w poprzedniej rewitalizacji. Dlatego zgłasza propozycję, aby ująć w projekcie budżetu na następny rok przebudowę tej drogi. To jest bardzo krótki odcinek od skrzyżowania na ulicy Nowodworskiego do skrzyżowania z ulicą Murową i Rycerską. Zgłasza uwagę, że przy studzienkach kanalizacyjnych, które się tam znajdują na samym środku jest luźna kostka brukowa, która stwarza niebezpieczeństwo. Co chwilę jej ubywa, dlatego prosi o uzupełnienie tej kostki.*

Zarząd Powiatu w powyższej sprawie poinformował Pana Radnego, że wystąpiono do Burmistrza Tucholi z prośbą o zajęcie stanowiska wobec problemu przedstawionego w interpelacji i poinformowanie o sposobie jego załatwienia.

- 7. Mieszkańcy prawie wszystkich sołectw z terenu Gminy Tuchola proszą jeszcze w tym roku o zorganizowanie wywozu śmieci wielkogabarytowych z terenu tej Gminy.*

Zarząd Powiatu w tej sprawie poinformował Pana Radnego, że wystąpiono do Burmistrza Tucholi z prośbą o zajęcie stanowiska w sprawie i poinformowanie o sposobie jego załatwienia.

Pan Marek Boliński – radny

- 1. Wniosek w imieniu radnych o inicjatywę podjęcia uchwały przez Zarząd Powiatu Tucholskiego w sprawie przebudowy systemu grzewczego w budynku przy ulicy Pocztowej 7b w Tucholi. W uzasadnieniu analiza porównawcza kosztów ogrzewania budynków Starostwa Powiatowego. Z analizy kosztów wynika, że koszt ogrzewania 1 metra kwadratowego w budynku przy ul. Pocztowej 7b, w stosunku do innych budynków Starostwa Powiatowego zlokalizowanych przy ul. Pocztowej 7 jest najwyższy. Dokładna analiza zawarta jest w odpowiedzi na interpelację, która stanowi załącznik do niniejszego wniosku.*

Zarząd Powiatu w powyższej sprawie poinformował Pana Radnego, że rozpoczęto działania zmierzające do zrealizowania wniosku dot. przebudowy systemu grzewczego w budynku zlokalizowanym przy ul. Pocztowej 7b. Przy udziale projektanta ustalono koncepcję zmian potrzebną do rozpoczęcia prac projektowych. Zwrócono się też do firmy wykonawczej o opracowanie, w oparciu o w/w koncepcję, przewidywanego

kosztu wykonania tego zadania. Po uzyskaniu informacji o kosztach tego przedsięwzięcia, Zarząd będzie szukał sposobu jego sfinansowania. Po znalezieniu tych środków finansowych i umownym okresie wypowiedzenia, istnieje szansa dokonania tych zmian jeszcze w tym okresie grzewczym.

- 2. W swoim imieniu prosi o inicjatywę podjęcia uchwały przez Zarząd Powiatu Tucholskiego w sprawie zmiany sposobu ogrzewania wszystkich budynków szkół powiatowych. Chciałby trochę uzupełnić na temat złożonego wniosku. Przypomniana została dzisiaj przysięga, którą składaliśmy wszyscy. Ma nadzieję, że wniosek, który będzie prowadził do oszczędności m.in. w opłatach za ciepło i ogrzewanie naszych szkół pozwoli nam realizować ten program naprawczy, który wdrożyliśmy. Ma nadzieję, że wszyscy radni mają głęboko w sercu dobro Powiatu i finanse Powiatu i że wszyscy radni, jak tutaj siedzą poprą ten wniosek.*

Zarząd Powiatu w powyższej sprawie poinformował Pana Radnego, że zwróci się do dyrektorów szkół o przedstawienie zestawień poniesionych kosztów ogrzewania budynków w latach 2010-2012 w przeliczeniu na 1m² powierzchni. Dane te pozwolą porównać zestawienie kosztów w stosunku do budynków zlokalizowanych przy ul Pocztovej 7. Potrzebne też będą zestawienia zamówionej mocy na poszczególne obiekty w celu doboru odpowiednich kotłów co, a na podstawie tych danych do szacunkowego określenia kosztów całego przedsięwzięcia. Realizacja jednak tego zadania możliwa będzie dopiero w przyszłym roku i to po znalezieniu środków finansowych, a także po uzyskaniu zgody Ministerstwa Finansów na tego typu inwestycję.

- 3. Interpelacja, którą kieruje za pośrednictwem Powiatu do Pana Burmistrza. Mieszkańcy Gminy Tuchola w związku z oszczędnościami, które wystąpiły w przetargu na odbiór i zagospodarowanie odpadów komunalnych z terenu Gminy Tuchola z nieruchomości mieszkańców oraz w związku z wypowiedzią Pana Burmistrza, że w związku z tymi oszczędnościami obniży koszt jednostkowy wywozu odpadów do mieszkańców, mieszkańcy pytają kiedy to nastąpi, kiedy zostanie spełniona obietnica zmniejszenia przez Pana Burmistrza tych kosztów. Była to wypowiedź w Radio Weekend, którą niektórzy dobrze zapamiętali i oczekują dalszych ruchów.*

Zarząd Powiatu w tej sprawie poinformował Pana Radnego, że wystąpiono do Burmistrza Tucholi z prośbą o zajęcie stanowiska w sprawie i poinformowanie o sposobie jego załatwienia.

Pan Jerzy Kowalik – radny

- 1. Interpelacja dotyczy pisma, które wszyscy radni otrzymali za pośrednictwem Pana Przewodniczącego Rady. To zażalenie zostało złożone do Pani Starosty przez jednego z uczestników procedury naboru na stanowisko kierownicze w Domu Dziecka w Tucholi. Ten uczestnik zarzuca podanie nieprawdy na stronie internetowej BIP Starostwa Powiatowego w Tucholi, a także poważne uchybienia procedury konkursowej. Chciałby, aby Pani Starosta, czy Zarząd się do tego odniósł.*

Odpowiedź udzielona została na sesji Rady Powiatu Tucholskiego przez p. Dorotę Gromowską – Starostę Tucholskiego.

- 2. Druga interpelacja dotyczy portalu Powiatu tucholski.pl. Dostyc szczegółowo starał się poddać ten portal analizie na przestrzeni kilku miesięcy. Wydaje mu się, że informacje, które pojawiają się w tzw. aktualnościach, czyli te które przesyłają się na kolejne strony, ewaluują w kierunku takiego portalu o zacięciu kulturalno - sportowym. Nie ma nic przeciwko temu, aby informacja o takich zdarzeniach pojawiała się na kolejnych trzech ostatnich stronach. Zauważa generalnie brak informacji np. o oświacie. Nie ma zakończenia roku szkolnego, nie ma rozpoczęcia. Wie, że to są cykliczne rzeczy i niby wszyscy o tym wiedzą, ale wskazane byłoby, aby chociażby o takich uroczystościach, w których występuje młodzież Powiatu np. uroczystość w Rudzkim Moście, można było się dowiedzieć. Jest niewiele o osiągnięciach uczniów. My się szcycimy wieloma osiągnięciami uczniów, członkowie Zarządu pojawiają się na większości uroczystości szkolnych i wydaje mu się, że to się powinno na tym portalu powiatowym pokazywać. Można powiedzieć, że mamy portal szkolny Powiatu Tucholskiego, bo takowy portal funkcjonuje. Okazuje się np. że informacja o regulaminie stypendium naukowego Starosty Tucholskiego jest nieaktualna. To jest ta wersja przyjęta dwa lata temu, a tej najnowszej przyjętej w kwietniu na tym portalu szkolnym Powiatu nie ma.*

Zarząd Powiatu w powyższej sprawie poinformował Pana Radnego, że portal www.powiat.tucholski.pl w swoim założeniu stworzony został w celu informowania o różnych aspektach życia Powiatu Tucholskiego. Dlatego też informacje umieszczane w nim, poruszają zarówno sprawy związane z kulturą, sportem, jak i oświatą. Odnosząc się do uwagi dotyczącej zbyt małej ilości wiadomości oświatowych

umieszczanych na portalu, Zarząd poinformował, że pragnie zwrócić uwagę, iż w momencie składania interpelacji 3 z 10 pierwszych informacji dotyczyły oświaty. Dodatkowo większość informacji „oświatowych” można znaleźć na „portalu szkolnym” Powiatu Tucholskiego. Zarząd Powiatu Tucholskiego widząc potrzebę jeszcze lepszej promocji m.in. jednostek oświatowych, w dniu 6 marca 2013r. zorganizował szkolenie dot. publikacji informacji na stronie internetowej Starostwa Powiatowego w Tucholi. W szkoleniu uczestniczyli przedstawiciele szkół, dla których organem prowadzącym jest powiat. Liczba informacji umieszczanych na stronie www.powiat.tucholski.pl zależy więc od jednostek je przekazujących.

- 3. Już kiedyś wnosił o wsparcie publikacji pana Adama Węsierskiego, który wydał wspaniałą pozycję „Obchody świąt i rocznic w dwudziestoleciu międzywojennym Powiatu Tucholskiego”. W chwili obecnej autor wydaje kolejną pozycję: „Szkice z dziejów Powiatu i Tucholi w dwudziestoleciu międzywojennym”. Poprzednio Zarząd Powiatu nie znalazł możliwości wsparcia tej inicjatywy, pewnie z przyczyn m.in. finansowych. Może teraz by się udało wesprzeć poprzez zakup tej pozycji. To jest ciekawa sprawa, żeby chociażby młodzieży wręczać przy okazji jakichś uroczystości.*

Zarząd Powiatu w powyższej sprawie poinformował Pana Radnego, że środki przeznaczone na zakup publikacji w roku bieżącym zostały już rozdysponowane.

- 4. 10 września odbył się Zarząd Powiatu, który przyjął uchwałę o numerze 156/349/2013 w sprawie określenia podstawowych wskaźników do opracowania budżetu Powiatu Tucholskiego na rok 2014. Zaniepokoiła go jedna z przyjętych zasad planowania wydatków na rok 2014. Z założeń tych wynika, że wydatki na zakup towarów i usług, tzw. wydatki rzeczowe pozostają na poziomie wykonania roku 2013. Komisja Rewizyjna i Komisja Edukacji wskazuje już od pewnego czasu na konieczność zabezpieczenia środków np. na wdrożenie nowych kierunków w szkołach, które zostały uruchomione, a także na wydatki związane z nową podstawą programową i czekającymi nas egzaminami zawodowymi, które są realizowane według nowej formuły. Przy pozostawieniu tej pozycji na poziomie roku bieżącego nie sądzi, aby udało się to zrealizować. Chciałby, aby Zarząd się do tego odniósł.*

Zarząd Powiatu w powyższej sprawie poinformował Pana Radnego, że § 4 cytowanej uchwały wskazano, że należy ująć przy projekcie budżetu wydatki jednorazowe (np. wydatki związane z nową podstawą programową szkolnictwa zawodowego) według załącznika nr 2a i 2b łącznie z załącznikiem do wzoru stanowiącego uzasadnienie

planowanych wydatków, cyt. „wydatki na zakup towarów i usług tzn. wydatki rzeczowe wynikające z zadań własnych należy kalkulować na podstawie przewidywanego ich wykonania za 2013 rok i prognozowanego na 2014 rok wzrost cen towarów i usług konsumpcyjnych przyjętych do budżetu państwa, ze szczególnym umotywowaniem zleceń i wydatków jednorazowych (w planach nie uwzględniać wydatków remontowych dotyczących obiektów poza zdarzeniami losowymi)”. Komisja Edukacji oraz Komisja Rewizyjna podjęła dyskusję na posiedzeniach komisji nt. zabezpieczenia środków na wydatki dotyczące wyposażenia stanowisk egzaminacyjnych podkreślając, że środki finansowe niezbędne do prawidłowego wdrażania nowych zadań nałożonych na oświatę powinien zabezpieczyć Minister Edukacji Narodowej.

Pani Anna Ziegler – radna

- 1. Chciałaby podziękować Zarządowi Dróg Wojewódzkich za wycinkę gałęzi na trasie Pruszcz - Kamienica. Rzeczywiście sporo tych gałęzi było. Zgłasza interpelację z zebrania wiejskiego w Pruszczu. Mieszkańcy proszą o uporządkowanie terenu jaki powstał między nową drogą wojewódzką, a starą. Tam są na wysokości wiaduktu przy wyjeździe na Bydgoszcz po lewej stronie jest pas krzewów, które urosły do takich rozmiarów, że zjeżdżając ulicą Brukową z dworca PKP nie ma się widoczności na prawą stronę. Rozmawiała już z panem dyrektorem ZDP i trzeba byłoby wyjaśnić czy ten pas należy teraz do dróg wojewódzkich, dróg gminnych czy jest to teren kolejowy.*

Zarząd Powiatu w tej sprawie przekazał Pani Radnej odpowiedź otrzymaną od Dyrektora Zarządu Dróg Wojewódzkich w Bydgoszczy, który poinformował, że potwierdza iż przy skrzyżowaniu drogi wojewódzkiej z ulicą Brukową z dworca PKP po prawej stronie rośnie szereg krzewów w pasie drogowym, natomiast widoczność przy włączaniu się do ruchu wynosi ponad 150 m i nie budzi zastrzeżeń. Rejon Dróg Wojewódzkich w Tucholi w miarę możliwości finansowych ujmie w planach wycinkę wspomnianego odcinka krzewów do końca bieżącego roku.

Pan Zbigniew Grugel – wiceprzewodniczący Rady

- 1. Na jakim etapie są negocjacje w sprawie urealnienia wysokości czynszu dzierżawnego za nową, wybudowaną część naszego Szpitala. Przypomniał, że trudna sytuacja finansowa, w jakiej znalazł się Powiat Tucholski wynika również i głównie z faktu podjęcia dużej i koniecznej rozbudowy tego Szpitala.*

Na tę budowę zaciągnęliśmy spore zobowiązania finansowe. Wszystkie jednostki Powiatu ponoszą koszty spłaty zobowiązań finansowych i urealnienie wysokości czynszu jest pilne i konieczne.

Zarząd Powiatu w powyższej sprawie poinformował Pana Wiceprzewodniczącego Rady, że obowiązują nas zapisy zawarte w umowie dzierżawy z 12 grudnia 2008r. zawartej pomiędzy ówczesny Zarząd Powiatu a „Szpitalem Tucholskim” spółka z o.o. W § 6 ust. 1 tej umowy zapisano: „ Strony ustalają miesięczny czynsz dzierżawy w okresie prowadzenia remontów i inwestycji, o których mowa w § 8 w wysokości 10.000 zł (dziesięć tysięcy złotych netto + podatek VAT)”. Natomiast w wymienionym § 8 dzierżawca został zobowiązany do przeprowadzania remontów i inwestycji zgodnie z planem zatwierdzonym przez Powiat, co ma zapewnić utrzymanie należytego stanu technicznego i sanitarnego obiektu. Umowa ta obowiązuje przez 10 lat od jej podpisania. Zarząd Powiatu, pomimo tych zapisów, podjął następujące działania zmierzające do wynegocjowania zmian w wysokości czynszu:

- 12.10.2012r „Szpital Tucholski” został poinformowany o przyjęciu przez Radę Powiatu programu naprawczego, na podstawie którego zaproponowano podpisanie aneksu do obowiązującej umowy mówiącego o zmianie czynszu w wysokości ujętej w programie.
- 15.10.2012r. podczas posiedzenia Zarządu Powiatu, Prezes „Szpitala Tucholskiego” stwierdził, że nie wyraża zgody na zmianę wysokości czynszu.
- 17.10.2012r otrzymujemy pisemne potwierdzenie, że nie ma zgody na podpisanie aneksu zwiększającego wysokość czynszu w okresie prowadzenia remontów i inwestycji.
- 18.10.2012r. Zarząd wystąpił o podanie wszystkich kosztów i przychodów związanych z działalnością Spółki.
- 30.10.2012r. Rada Powiatu przyjmuje uchwałę wskazującą konieczność podjęcia działań przez Zarząd Powiatu do zmiany warunków użytkowania przez Spółkę obiektów szpitalnych.

- 31.10.2012r po uchwaleniu planu inwestycyjnego na walnym zgromadzeniu wspólników Spółki "Szpital Tucholski", odbyło się spotkanie członków Zarządu Powiatu i Zarządu.

Pan Andrzej Myszkowski – radny

1. *Ma jedną interpelację drogową. Chodzi o drogę Lubiewo – Bruchniewo. Tam są już takie wyrwy i dziury, że trudno je ominąć. Ta droga w tej chwili staje się niebezpieczna. Są tam dziury, które nie zostały jeszcze załatane po zimie. Bardzo prosi, aby się tej drodze przyjrzeć i coś z nią zrobić.*

Zarząd Powiatu w powyższej sprawie poinformował Pana Radnego, że ubytki w nawierzchni zostały uzupełnione przez pracowników Zarządu Dróg Powiatowych w Tucholi.

Pan Piotr Mówiński – radny

1. *Chciałbym, aby Zarząd przedstawił swoje stanowisko, czy jakby stan faktyczny jeżeli chodzi o ośrodek w Białej i harcerzy. Jest ostatni moment, aby podejmować ostateczne decyzje. Niepodjęcie ich na przestrzeni października, listopada spowoduje, że absolutnie ten program, który harcerze chcieli realizować z dofinansowanie z Urzędu Marszałkowskiego będzie nie do zrealizowania. Tak w harmonogramie najpierw trzeba zburzyć istniejącą placówkę, a później budować to co miałyby być od nowa budowane. Prosiłby, aby naprawdę przysięgę, obietnicę radnych wszyscy traktowali bardzo poważnie. Ona się odnosi do rzeczy najwyższych, absolutnie z punktu widzenia pewnie najistotniejszych. Mamy honor, Ojczyznę, działanie dla dobra wspólnego, dbałość o interes naszej małej wspólnoty. Działań operacyjnych, też nawet finansowych, istotnych dla istnienia Powiatu nie przedkładałby na te ostateczne wartości, które są ponad te rzeczy, które dotyczą sytuacji na poziomie operacyjnym i decyzji Zarządu.*

Odpowiedź udzielona została na sesji Rady Powiatu Tucholskiego przez p. Dorotę Gromowską – Starostę Tucholskiego.

Pani Danuta Tyda – radna

1. *Mam prośbę do Zarządu Dróg Powiatowych o wycięcie drzew zupełnie suchych na drodze Tuchółka – Kęsowo. Stanowi to duże zagrożenie. One są zaznaczone już od wiosny i nikt do tej pory tego nie zrobił. Tam jest ścieżka rowerowa. Dzieci jeżdżą i chodzą do szkoły. Jest to duże niebezpieczeństwo.*

Zarząd Powiatu poinformował Panią Radną, że drzewa przeznaczone do wycinki zostaną usunięte w październiku br.

Zarząd Powiatu Tucholskiego